

ศูนย์จีนศึกษา และศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี
สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

EAST ASIA IN 21st CENTURY

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21

จากที่ประชุมสมัชชาครั้งที่ 19 สู่ความเป็นมหาอำนาจโลกของจีน!
จุดยืนของไทยและอาเซียนในสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา!

บรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภกตล ชาติประเสริฐ
อาจารย์รัชกฤษ วงษ์วิลาศ

EAST ASIA IN THE 21st CENTURY

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร. เรือโท นภดลชาติประเสริฐ

อาจารย์รัชกฤษ วงษ์วิลาศ

บรรณาธิการ

ศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารีและศูนย์จีนศึกษา

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในพระราชูปถัมภ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

การสัมมนาทางวิชาการ EAST ASIA IN 2018

หัวข้อ “จากที่ประชุมสมัชชาครั้งที่ 19 สู่วิถีความเป็นมหาอำนาจโลกของจีน” 1

การสัมมนาทางวิชาการ EAST ASIA IN 2018

หัวข้อ “จุดยืนของไทยและอาเซียนในสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา” 43

คำนำ

การที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมากกว่า 4 ทศวรรษนั้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากจะมีผลต่อความมั่งคั่งแล้วยังมีผลทำให้อำนาจทางการเมืองและอำนาจทางการทหารของประเทศเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปทั้งในกรอบทวิภาคและพหุภาคี

ด้วยตระหนักถึงบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนในประชาคมโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารีและศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในพระราชมณเฑียรที่พระตำหนักสวนจิตรลดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงได้จัดสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับบทบาทของจีนในประชาคมโลกขึ้น 2 ครั้งในหัวข้อ “จากที่ประชุมสมัชชาครั้งที่ 19 สู่อำนาจมหาอำนาจโลกของจีน” ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 และในหัวข้อ “จุดยืนของไทยและอาเซียนในสงครามการเมืองการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา” ในวันที่ 23 สิงหาคม 2561 เพื่อนำเสนอความรู้และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับมหาอำนาจอื่น คาบสมุทรมณฑล อาเซียนและประเทศไทย ในการสัมมนาดังกล่าวนี้ ศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี และศูนย์จีนศึกษาได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาร่วมเป็นวิทยากร

ในการนี้ เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชน ศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี และศูนย์จีนศึกษาจึงได้รวบรวมการนำเสนอความรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสัมมนาดังกล่าวตีพิมพ์เป็นเอกสารโดยใช้ชื่อว่า “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21” เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่อผู้ที่สนใจบทบาทด้านการต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งมีความสำคัญต่อประชาคมโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต

รองศาสตราจารย์ ดร. เรือโท นภดล ขาดิประเสริฐ

อาจารย์รัชกฤษ วงษ์วิลาศ

บรรณาธิการ

งานสัมมนาทางวิชาการ EAST ASIA IN 2018 หัวข้อ

“จากที่ประชุมสมัชชาครั้งที่ 19 สู่วิชาการความเป็นมหาอำนาจโลกของจีน”

รศ.ดร.นภดล ชาติประเสริฐ : สวัสดีครับท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน วันนี้ถือเป็นโอกาสดีอีกครั้งหนึ่งที่เราร่วมงานสัมมนาทางวิชาการ East Asia In 2018 ขึ้นในหัวข้อ “จากการประชุมสมัชชาครั้งที่ 19 สู่วิชาการความเป็นมหาอำนาจโลกของจีน” การสัมมนาในลักษณะนี้จัดมาแล้ว 3 ปี ปีนี้ปีที่ 4 ตั้งแต่การประชุมสมัชชาครั้งที่ 19 ก็ให้เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเฉพาะในแง่ของบทบาทของผู้นำสีจิ้นผิง จะเห็นได้ว่าการกระชับอำนาจอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าจีนจะมีบทบาทอย่างไร จะกำหนดบทบาทตนเองในเวทีโลกอย่างไร จะจัดระเบียบโลกใหม่อย่างไร ต่อไปแล้วมหาอำนาจอื่น ๆ จะมีปฏิกริยาต่อจีนอย่างไร

วันนี้เราก็ได้รับเกียรติจากวิทยากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านมาร่วมในการสัมมนา เนื่องจากวิทยากรทุกท่านมีชื่อเสียงทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นผมจะขออนุญาตไม่แนะนำครับ เพื่อจะได้ฟังความเห็นของท่านอย่างเต็มที่ ประวัติของแต่ละท่านสามารถไปค้นคว้าในฐานข้อมูลต่าง ๆ ได้ครับ เพราะฉะนั้นจะใช้เวลาตรงนี้ให้เป็นประโยชน์ที่สุด โดยทุกท่านจะได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องนี้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเรามีวิทยากรหลายท่านก็ต้องบริหารเวลาแล้วก็จะได้มีการแลกเปลี่ยนในด้านความคิดด้วย ก็จะทำให้พูดกัน 2 รอบรอบแรกจะขอให้วิทยากรแต่ละท่านพูดประมาณ 20 นาที พอรอบหลังประมาณ 10 นาทีครับ ส่วนคำถามคำตอบคงต้องดูว่าเหลือเวลามากน้อยแค่ไหนครับ เนื่องจากเป็นเรื่องจีน ก็ต้องเริ่มจากผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีนครับขอเรียนเชิญ ศ.ดร.จุลชีพ ชินวรรณโณ กล่าวเรื่องจีน หลังจากนั้นก็ดูว่ามหาอำนาจอื่นจะว่าอย่างไรต่อครับ เรียนเชิญครับ

ศ.ดร.จุลชีพ ชินวรรณโณ : 谢谢! 今天我很高兴到这儿来跟你们谈一谈中华人民共和国, 好吗? 我要告诉你这个红龙梦, 不是中国梦, 不是红楼梦, 是红龙梦——The Dream of the Red Dragon。 谁是红龙梦? 习近平是红楼梦。

ถ้ายังคงพูดภาษาจีน แล้วแปลเป็นภาษาไทย ท่านอื่นไม่ได้พูดแน่ ขอใช้ภาษาไทยภาษาเดียวก็แล้วกัน ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่มาร่วมงานสัมมนาในวันนี้ อีกทั้งได้รับมอบหมายให้พูดเกี่ยวกับประเทศจีน

วันนี้ผมจะขอพูดใน 2 ประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรกก็คือ การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19 (十九大) ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนประเด็นที่สองก็คือ บทบาทด้านต่างประเทศของจีน ดังที่ท่านผู้อำนวยการสถาบันฯ รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข ได้พูดเอาไว้ว่า เมื่อจีนเป็นมหาอำนาจแล้ว บทบาทของจีนจะเป็นอย่างไร จีนจะแข่งอเมริกาหรือไม่ อย่างไรบ้าง จีนจะสร้างกติการะหว่างประเทศใหม่หรือไม่ รูปแบบใด

ประเด็นแรก ขออธิบายความสำคัญของการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.2017 ที่ผ่านมา ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบการปกครองของจีน เพราะว่าจีนเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ และเป็น 1 ใน 5 ประเทศคอมมิวนิสต์ที่ยังหลงเหลืออยู่ในโลกนี้

ระบอบการเมืองแบบคอมมิวนิสต์เป็นระบอบการเมืองที่มีการ “รวมศูนย์อำนาจ” (Centralism) อยู่ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน จีนหรือสาธารณรัฐประชาชนจีนเคยมีทั้งระบอบการเมืองและเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ในปัจจุบันทางด้านการเมืองยังเป็นคอมมิวนิสต์เต็มที คือ รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีอำนาจเด็ดขาด แต่เศรษฐกิจจีนเดิมเคยเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ คือ เป็นระบอบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนและควบคุมจากส่วนกลาง (Centrally-Controlled Economy) แต่นับตั้งแต่ตั้งเสี่ยวผิงขึ้นมา มีอำนาจทางการเมืองเป็นผู้นำจีนรุ่นที่ 2 หลังสัญกรรมของเหมาเจ๋อตงในค.ศ.1976 ตั้งเสี่ยวผิงได้เสนอการปฏิรูปเศรษฐกิจจีนให้เป็นสังคมนิยมที่ทันสมัยด้วยนโยบายสี่ทันสมัยในเดือนธันวาคม ค.ศ.1978 ดังนั้นจีนในปัจจุบันมีระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Hybrid) หรือกึ่งคอมมิวนิสต์ เพราะว่ามีมีการปฏิรูปเศรษฐกิจที่นำเอากลไกตลาดเข้ามาผสมผสานกับเศรษฐกิจคอมมิวนิสต์ เป็น “สังคมนิยมที่ใช้กลไกตลาด” (Market Socialism) หรือที่จีนใช้คำว่า “สังคมนิยมที่มีคุณลักษณะแบบจีน” (Socialism with Chinese Characteristics)

ในระบอบการเมืองที่เป็นคอมมิวนิสต์อย่างจีน จะมีสถาบันทางการเมืองหลัก 3 สถาบัน แตกต่างจากระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่มีสถาบันการเมืองหลัก 3 สถาบันเหมือนกัน แต่ต่างกัน ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยประกอบไปด้วย สถาบันนิติบัญญัติ หรือรัฐสภาอาจมี 2 สภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทำหน้าที่ออกกฎหมายต่าง ๆ สถาบันบริหารคือคณะรัฐมนตรี อาจมีผู้บริหารสูงสุดคือประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรี นำกฎหมายไปปฏิบัติพัฒนาเศรษฐกิจให้ประชาชนอยู่ดีกินดี สถาบันตุลาการตีความกฎหมายต่าง ๆ ในกรณีที่มีความเห็นต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 3 สถาบัน เป็นความสัมพันธ์ของการ “ตรวจสอบและถ่วงดุล” (Check and Balance) ซึ่งกันและกัน

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีระบอบการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ประกอบด้วย 3 สถาบัน สถาบันแรกก็คือ สถาบันพรรค ในที่นี้ก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์จีน (共产党) ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายการเมือง นโยบายต่างประเทศ นโยบายความมั่นคง นโยบายต่าง ๆ ถูกกำหนดโดยคณะผู้นำในกรมการเมือง (Politburo) ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน สถาบันที่สองก็คือ สถาบันรัฐ หรือบริหาร ซึ่งทำหน้าที่ในการนำนโยบายไปบริหาร ปฏิบัติให้บรรลุผล สถาบันที่สามก็คือสถาบันกองทัพ กองทัพปลดแอกประชาชนทำหน้าที่ในการปกป้องพรรคคอมมิวนิสต์จีนและอำนาจอธิปไตยของประเทศจีน ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทั้ง 3 ในระบอบคอมมิวนิสต์ก็ต่างกัน คือ สถาบันพรรคกุมอำนาจสูงสุด ดังได้เกริ่นไว้แล้วว่า ระบอบเศรษฐกิจมีการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่พรรค เพราะฉะนั้น พรรคคุมรัฐ หรือฝ่ายบริหาร และพรรคคุมกองทัพด้วย พรรคคอมมิวนิสต์จีนมักยกย่องว่า อำนาจรัฐมาจากปากกระบอกปืน แต่พรรคคอมมิวนิสต์ต้องควบคุมกระบอกปืน เพราะฉะนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงคุมกองทัพด้วย กองทัพจีนมีลักษณะเป็นกองทัพของพรรคมากกว่ากองทัพของชาติ นี่คือการรวมศูนย์อำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ใครสนใจเรื่องนี้ลองหาหนังสือชื่อ *ทรงเล็บมังกร* อ่าน เพราะเป็นงานวิจัยที่ผมทำให้คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีที่แล้ว เนื่องจากจีนมีการปฏิรูปกองทัพจีนอย่างมากตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ.2015 จนถึงปัจจุบัน

ฉะนั้น วันนี้จะมาพูดถึงการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 ค.ศ. 2017 โดยวิเคราะห์บทบาทของการประชุมสมัชชาพรรคแห่งชาติว่ามีอะไรบ้าง มีใครมาประชุม มีบทบาทอย่างไร มีความสำคัญแค่ไหน นี่เป็นประเด็นแรกที่ผมขอเสนอ

การประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นการประชุมระดับผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจากทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเลขาธิการพรรคของอำเภอสำคัญ ๆ เมืองสำคัญ ๆ มณฑลทุกมณฑล เขตปกครองตนเอง มหานครต่าง ๆ มาประชุมกัน ทุก ๆ 5 ปี การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งล่าสุดเป็นครั้งที่ 19 ส่วนการประชุมสมัชชาพรรคครั้งแรกมีขึ้นใน ค.ศ.1921 เมื่อก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นที่เซี่ยงไฮ้ ก่อนที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะยึดอำนาจบนแผ่นดินใหญ่จีนได้ใน ค.ศ.1949 การประชุมสมัชชาพรรคมักไม่ได้มีเป็นประจำ เนื่องจากเป็นระยะของการทำสงครามปฏิวัติ ต้องหลบหนีบ้าง สู้รบบ้าง หลังจากชนะและสถาปนาประเทศใน ค.ศ.1949 แล้ว การประชุมค่อยดำเนินเป็นประจำทุก ๆ 5 ปี ยกเว้นในบางช่วง เช่นในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม (文化大革命) ก็ต้องหยุดไปบ้าง ทั้งช่วงไปบ้าง ไม่สม่ำเสมอ

การประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.2017 นี้ มีผู้ร่วมประชุม 2,287 คน มาจากระดับนำทั่วประเทศ ประชุมกันที่มหาศาลาประชาชนที่กรุงปักกิ่ง เริ่มประชุมวันที่ 18 เดือนตุลาคมที่ผ่านมา ใช้เวลาประชุมประมาณ 1 สัปดาห์ ผู้นำพรรคจากทั่วประเทศซึ่งมาประชุมทำหน้าที่ 3 อย่างด้วยกัน ประการแรกก็คือ ประเมินผลงานและนโยบายของพรรคในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาว่า ผลงานของพรรคเป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรสำเร็จบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง แล้วก็กำหนดทิศทางนโยบายต่อไปในอนาคต การประเมินผลงานนี้ดูจาก “รายงานการเมืองของเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ สีจิ้นผิง” (Political Report of Party Secretary Xi Jinping) นั่นเอง

ถ้าจะวิเคราะห์ว่า ทิศทางของจีนจะเป็นอย่างไร ดูจากรายงานฉบับนี้ ซึ่งการประชุมครั้งก่อน ๆ ที่ผ่านมาไม่เคยใช้เวลาเท่านี้ สีจิ้นผิงคราวนี้พูดนาน 3 ชั่วโมงครึ่ง ผมค้นหาจากคอมพิวเตอร์ได้ฉบับแปลเป็นฉบับภาษาอังกฤษ โดยสำนักคณะมนตรีแห่งรัฐ (State Council) หรือสำนักคณะรัฐมนตรีของจีนนั่นเอง ยาวทั้งหมด 66 หน้า มีประเด็นเนื้อหามากมาย ผมคงไม่มีเวลาสรุปทั้งหมด จะพูดเฉพาะนโยบายสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการต่างประเทศเท่านั้น

บทบาทที่ 2 ของที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็คือ การแก้ไขธรรมนูญของพรรค ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าจีนมีธรรมนูญ 2 ฉบับคือ ธรรมนูญของพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาชนจีน แตกต่างกัน เพราะธรรมนูญของพรรคคอมมิวนิสต์จีนพูดถึงโครงสร้าง บทบาทและหน้าที่ขององค์กรในพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น ซึ่งมักมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่วนรัฐธรรมนูญมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับโครงสร้างและอำนาจบทบาทขององค์กรรัฐหรือฝ่ายบริหาร เช่น คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การแก้ไขธรรมนูญของพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงมีนัยยะทางการเมืองในจีน

บทบาทที่ 3 ของที่ประชุมสมัชชาพรรคก็คือ การแต่งตั้งผู้นำระดับสูงสุดใหม่ เพราะว่าจีนเองมีหลักการที่ว่า อายุ 68 ปียังอยู่ 69 ปีไปแล้วก็เกษียณ เพราะฉะนั้น มีผู้นำหลายคนในคณะกรรมการประจำกรมการเมือง ซึ่งอายุถึงเกณฑ์ที่ต้องเกษียณ จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ ที่สำคัญคือ หลายคนจับตามองว่า จะมีการแต่งตั้งผู้นำหนุ่มอายุราว 50 ปี ซึ่งเป็นทายาทของสีจิ้นผิงขึ้นมาเป็นเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนคนต่อไป หรือไม่ เพราะว่าโดยปกติเมื่อเลขาธิการใหญ่พรรคดำรงตำแหน่งมาแล้ว 1 สมัย มักอยู่ต่ออีกสมัยรวมแค่ 2 สมัย ระหว่างรอยต่อ จะมีการตั้งทายาทขึ้นมา เพื่อเตรียมขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคในการประชุมครั้งต่อไป นี่คือ

ความสำคัญของการประชุมครั้งนี้ ก็คือประเมินผลงาน กำหนดทิศทางของนโยบายเป็นข้อแรก ข้อที่สองก็คือ แก้ไข ธรรมนูญพรรคเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ข้อที่สามคือ แต่งตั้งผู้นำระดับสูงสุดใหม่

รายงานการเมืองที่สีจิ้นผิงพูด 3 ชั่วโมงครึ่ง ขอสรุปว่า มีประเด็นอะไรบ้าง สีจิ้นผิงกล่าวว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนประสบความสำเร็จค่อนข้างมากในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ แต่ก็ยังมี อุปสรรคสำคัญที่ก็ต้องดำเนินการต่อไปใน 5 ปีข้างหน้า ประเด็นแรกคือ การปฏิรูปเศรษฐกิจให้ลึกซึ้ง (Deepening Reform) ประเด็นที่สองก็คือ ยังคงที่จะดำเนินนโยบายต่อต้านคอร์รัปชันอย่างเข้มข้น และจะกระจายไปสู่สังคม ทั่วมวล ไม่ใช่จำกัดที่พรรคเท่านั้น ประเด็นที่สามที่สีจิ้นผิงพูดก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะต้องนำอย่างแข็งขัน และสมาชิกพรรคจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นี่เป็นการยืนยันถึงบทบาทหลักของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ประเด็นที่สี่ก็คือ จีนจะต้องพัฒนากองทัพให้เข้มแข็งและทันสมัย และต้องมีความภักดีต่อพรรค โดยไม่มีเงื่อนไข ประเด็นสุดท้ายที่สีจิ้นผิงพูดคือ จีนจะมีบทบาทอย่างแข็งขันในเวทีระหว่างประเทศผ่านกรอบข้อริเริ่มต่าง ๆ ที่จีน ได้เสนอ เช่น ข้อริเริ่มเส้นทางแพรไหม 一帶一路 ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า Belt and Road Initiative (BRI) ทั้ง แถบเศรษฐกิจเส้นทางแพรไหม และเส้นทางแพรไหมทางทะเล และข้อริเริ่มอื่น ๆ เพื่อบรรลุถึงสิ่งที่สีจิ้นผิงเรียก “ความฝันของจีน” (中国梦) โดยมีเป้าหมายที่จะสร้าง “ประชาคมที่มีชะตากรรมร่วมกันและแบ่งปันกัน” (Community of Common and Shared Destiny) ซึ่งเป็นอีกคำหนึ่งที่สี จิ้นผิงชอบพูดถึงมากที่สุด

จุดสำคัญก็คือ สีจิ้นผิงพูดว่าจีนกำลังเปลี่ยนแปลงก้าวไปสู่ยุคใหม่ (New Era) ถึงแม้ว่าจีนจะมีการปฏิรูป มาหลาย 10 ปีแล้วก็ตาม แต่ ณ จุดนี้มีความใหม่เกิดขึ้น เป็นจีนที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมนิยมที่มีลักษณะแบบจีนใน ยุคใหม่ ไม่เหมือนในสมัยก่อน สมัยที่เริ่มต้นปฏิรูปเศรษฐกิจภายใต้เติ้งเสี่ยวผิง หรือว่าภายใต้ผู้นำรุ่นที่ 3 อย่าง เจียงเจ๋อหมิน หรือ รุ่นที่ 4 อย่างหูจิ่นเทา เป้าหมายสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้สีจิ้นผิงนั้นก็คือ ต้องบรรลุ “ความฝันของจีน” (中国梦)

ความฝันของจีนคืออะไร สีจิ้นผิงเป็นคนแรกที่พูดถึงความฝันของจีนอย่างเป็นทางการ เพียงแค่ 2 สัปดาห์ หลังจากที่ยื่นดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อกลางเดือนตุลาคม ค.ศ.2012 เมื่อ 5 ปีที่แล้ว ต่อมาในปลายพฤศจิกายน เขาเดินทางไปชมพิพิธภัณฑ์และกล่าวว่าคนจีนจะต้องร่วมมือกันในการบรรลุ “ความฝัน ของจีน” สีจิ้นผิงอธิบายว่าความฝันของจีนหรือ 中国梦 คือการฟื้นฟู (Rejuvenation) พลังอำนาจของจีน โดยมี เป้าหมายอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือฉลอง 100 ปี สองครั้ง เป้าหมายแรก คือ ค.ศ.2021 เป็นปีที่จีนฉลองครบ 100 ปีของการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งก่อตั้งขึ้นในค.ศ.1921 ดังนั้นจากนี้ไป 4 ปีเศษ ก็จะครบรอบ 100 ปี

ใน ค.ศ.2021 คือเป็นเป้าหมายแรก ส่วนการฉลอง 100 ปี ครั้งที่ 2 คือ ใน ค.ศ.2049 เป็นการฉลองครบรอบ 100 ปีของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

ผมไปนั่งอ่าน 66 หน้าที่สีจิ้นผิงพูด ปรากฏว่าสีจิ้นผิงอธิบายขยายความว่าระหว่าง ค.ศ.2021 ที่จะฉลอง 100 ปีครั้งแรก มาถึง ค.ศ.2049 มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง สีจิ้นผิงอธิบายชัดเจนเลยว่าแบ่งออกมาเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกก็คือระหว่าง ค.ศ.2021 ถึง ค.ศ.2035 หรือ 15 ปีแรก จีนจะต้องบรรลุการเป็น 小康 สังคมที่มีเศรษฐกิจพัฒนาแล้วปานกลาง (Moderately Prosperous Society) เป็นผู้นำในนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี อีกทั้งบรรลุถึงการเป็นประเทศที่ทันสมัยแบบสังคมนิยม (Socialist Modernization) ส่วนช่วงที่ 2 ระหว่าง ค.ศ.2035 ถึง ค.ศ.2050 นั้น จีนจะขึ้นมาเป็นมหาอำนาจระดับโลก (Global Power) มีพลังอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive National Power) และมีอิทธิพลระหว่างประเทศด้วย โดยจีนจะกลายเป็น “ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสมบูรณ์” (Fully-Developed Nation) ใน ค.ศ.2050 ซึ่งก็จะเป็น 1 ปีหลังจากฉลองสถาปนาประเทศ 100 ปี สรุปคือ จีนกำหนดทิศทางเป้าหมายอย่างชัดเจน จีนไม่เคยมองอะไรสั้น จีนชอบมองการณ์ไกล เขามองไปข้างหน้า 4000 ปี เขาก็สามารถมองไป 50 ปี หรือ 100 ปีข้างหน้าได้ นี่คือการแตกต่างระหว่างจีนกับประเทศตะวันตก ผมจะไม่พูดถึงอเมริกามาก เพราะผู้เชี่ยวชาญอยู่ข้าง ๆ ก็จะไม่แทรกแซงกิจการภายใน นี่เป็นหลักการที่จีนใช้อยู่เสมอ เพราะฉะนั้นจีนจะมีบทบาทอย่างไร สีจิ้นผิงพูดไว้ชัดเจนว่าจีนจะมีบทบาทที่แข่งขันในเวทีระหว่างประเทศ

ประเด็นที่ 2 ก็คือบทบาทของการประชุมสมัชชาพรรคครั้งนี้ ได้มีการแก้ธรรมนูญของพรรค โดยเพิ่มประโยคที่ว่า “ความคิดของสีจิ้นผิง” เดิมความคิด 思想 มีของคนเดียวคือ “ความคิดของเหมาเจ๋อตง” (毛泽东思想) ซึ่งอยู่ในธรรมนูญของพรรค มีอีกคนที่มิชื่ออยู่คือเติ้งเสี่ยวผิง แต่เป็น “ทฤษฎีเติ้งเสี่ยวผิง” (邓小平理论) แต่ในการประชุมสมัชชาพรรคคราวนี้มีการแก้ไขใส่เพิ่มลงไปเลยว่า “ความคิดของสีจิ้นผิงต่อการพัฒนาสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะแบบจีนในยุคใหม่” หมายถึงอะไร และกำลังบอกอะไรกับเรา ขอวิเคราะห์ว่าน่าจะมีการยกระดับสีจิ้นผิงให้มีฐานะเทียบเท่ากับเหมาเจ๋อตง อาจจะมีฐานะสูงกว่าเติ้งเสี่ยวผิงด้วยซ้ำไป เพราะผู้นำรุ่นที่ 3 คือ เจียงเจ๋อหมิน รุ่นที่ 4 คือหูจิ่นเทา ไม่มีชื่อปรากฏ แต่มีแค่หลักคิดของเขา แปลว่าสีจิ้นผิงกระชับอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จในการประชุมครั้งนี้ สีจิ้นผิงกลายเป็นผู้นำที่ทรงอำนาจที่สุดในเมืองจีน ณ วันนี้

ประเด็นที่ 3 ก็คือ การแต่งตั้งผู้นำชุดใหม่ ทุกคนก็เฝ้าดูว่า ใน 7 ผู้นำที่เป็นคณะกรรมการประจำกรรมการเมืองมี 5 คนต้องเกษียณ เพราะอายุเกินเกณฑ์ เหลือแค่หลี่เค่อเฉียงที่เป็นนายกรัฐมนตรีกับสีจิ้นผิง ทุกคนจับตาดูว่าผู้นำคนใดจะได้รับการเลือก ปรากฏว่า 7 คนใหม่ก็มี 2 คนเก่า คือ สีจิ้นผิง อายุ 64 ปี กับหลี่เค่อเฉียง

อายุ 63 ปี ส่วนคนอื่นที่เพิ่มเข้ามาแล้วแต่อายุ 60 กว่า ๆ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะป็นหวังหึ่งหนึ่ง หวังหยาง หลี่จ้านซู หานเจิ้ง หรือเจ้าเล่อจี ล้วนแล้วแต่อายุกว่า 60 ปี คงเกษียณภายใน 5 ปี หมายความว่า สัจฉินผิงยังไม่ตั้งทายาท ผมคิดว่าสัจฉินผิงอยากจะทำทายาท เพียงแต่ทายาทที่หมายมั่นปั้นมือไว้ยังอาวุโสไม่ถึง ไม่สามารถเขยิบขึ้นมาอยู่ใน ตำแหน่งนี้ได้ จะถูกคนครหา มาก เขาเลยไม่ตั้งตอนนี้ อีกอย่างหนึ่ง คนหนุ่มที่มีอาวุโสพอที่จะขึ้นมาจะมีอยู่คนเดียว ตอนนี้ เดิมมี 2 คน คือ ซุนเจิ้งไฉกับหูซุนหัว แต่ซุนเจิ้งไฉถูกกล่าวหาว่าคอร์รัปชั่น ถูกปลดไปแล้ว ถ้าเอาหูซุนหัว ขึ้นมา หูซุนหัวก็ไม่ได้เป็นคนของสัจฉินผิง เพราะฉะนั้นเมื่อตั้งคนที่ต้องการไม่ได้ ก็ไม่ต้องตั้ง ค่อยตั้งกันอีกทีใน การประชุมคราวหน้าอีก 5 ปี นอกจากนั้นสัจฉินผิงขณะนี้อายุ 64 ปีอยู่อีก 5 ปีก็ 69 ปี ดูท่าทางก็สุขภาพดี เพราะฉะนั้นมีแนวโน้มว่า สัจฉินผิงอาจจะอยู่เกิน 2 สมัยก็ได้ อาจถึง 10 ปี ซึ่งก็มีอายุ 79 ปีเท่านั้น

ผมได้ข่าวแว่ว ๆ มาว่า ต้องติดตามการประชุมสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติที่จะมีขึ้นในวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ.2018 ซึ่งจะมีการแต่งตั้งผู้นำในสถาบันรัฐทำหน้าที่บริหาร น่าจะเป็นคนเดิมคือ สัจฉินผิงเป็นประธานาธิบดี แล้ว มีการแต่งตั้งหลี่เค่อเฉียงเป็นนายกรัฐมนตรี อีกทั้งมีการแต่งตั้งรองประธานาธิบดีคนใหม่ ซึ่งคงไม่ใช่คนเดิม เพราะว่าไม่ค่อยลงรอยกัน แต่จะเป็นใคร เราลองมาวิเคราะห์กัน ในบรรดารายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมมีใครบ้าง บังเอิญผมไปเจอชื่อหวังฉีซาน ซึ่งอายุเกินและเกษียณแล้ว ปกติแล้วใครที่เคยเป็นหนึ่งในคณะกรรมการประจำ กรรมการเมือง พอหลุดออกไปแล้วหลุดออกไปเลย แต่ปรากฏว่า หวังฉีซานมีชื่อเป็นผู้เข้าร่วมประชุม เพราะฉะนั้น ขอวิเคราะห์เลยว่า รองประธานาธิบดีคนใหม่น่าจะเป็นหวังฉีซาน ซึ่งก็เป็นคนที่สนิท เรียกว่าเพื่อนตายของสัจฉินผิง อีกทั้งเป็นคนที่ปราบคอร์รัปชั่นอย่างเข้มข้นทีเดียว การคาดคะเนนี้อาจผิดก็ได้ นายกรัฐมนตรีคงจะเป็นหลี่เค่อเฉียง ส่วนรองนายกรัฐมนตรี ผมขอคาดคะเนอีกเหมือนกัน จะมีอยู่ 4 คน คนแรกที่จะทำหน้าที่รองนายกรัฐมนตรีหลัก คือ หานเจิ้ง คนที่สอง ซุนซุนหลาน เป็นผู้หญิงคนเดียวที่อยู่ในกรรมการเมืองทั้งหมดที่มีอยู่ 25 คน คนที่สามน่าจะ เป็นหูซุนหัว ซึ่งก็เป็นสมาชิกของกรรมการเมือง คนที่สี่น่าจะเป็นหลิวเหอ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทและเป็นผู้ให้คำแนะนำ ทางด้านเศรษฐกิจแก่เลขาธิการใหญ่สัจฉินผิง

ประเด็นสุดท้ายที่จะพูดก็คือ บทบาทของเงินจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต ถ้าหากมองดูการกระชับ อำนาจของสัจฉินผิง ผมเชื่อว่าการประชุมสภาผู้แทนประชาชนจะมีการรวบรวมหน่วยงานเพื่อให้มีอำนาจเต็ม มีประสิทธิภาพ และตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมาคือ หน่วยงานตรวจสอบกลาง ซึ่งมาทำหน้าที่ตรวจสอบปราบคอร์รัปชั่น ในทุกหน่วยงาน ไม่ใช่เฉพาะในองค์กรของพรรคและกองทัพเท่านั้น หวังฉีซานหรือผู้ช่วยของเขาจะมาทำหน้าที่ ดังกล่าว หลายคนมองว่า การปราบปรามคอร์รัปชั่นจะมีทั้งการดำเนินการกับฝ่ายเดียวกันและฝ่ายตรงกันข้าม

ส่วนบทบาทของจีนในอนาคต สีจิ้นผิงได้ประกาศอย่างชัดเจนแล้วว่า จีนจะมีบทบาทอย่างแข็งขันในเวทีระหว่างประเทศ พูด่าง ๆ ก็คือ ภายในประเทศจีนจะเข้มงวด ภายนอกประเทศจีนจะแข่งแกร่ง จีนมีความมั่นใจในตัวเอง จีนสามารถฟันฝ่าวิกฤตการณ์หลายอย่าง วิกฤตการณ์เศรษฐกิจในเอเชียที่เกิดขึ้นในค.ศ.1997 กระทบเศรษฐกิจไทย อินโดนีเซียและเกาหลีใต้ วิกฤตการณ์การเงินหนี้ด้อยคุณภาพ (Subprime Crisis) ของอเมริกา วิกฤตการณ์หนี้สาธารณะ (Public Debt Crisis) ของยุโรป ประเทศต่าง ๆ มีปัญหาหมด แต่จีนสามารถฟันฝ่ามาได้ ทำให้ผู้นำจีนมีความเชื่อมั่นว่า สิ่งที่จีนทำมาถูกต้องแล้ว ยิ่งไปกว่าจีนยังมองว่า นี่เป็นโอกาสที่จีนจะฟื้นฟูพลัง (Rejuvenate) ให้กลับมายิ่งใหญ่ เป็นศูนย์กลางของอำนาจในระดับโลก

ที่สำคัญก็คือ ทำไมการฟื้นฟูพลังเป็นเรื่องสำคัญ เพราะผู้นำจีนทุกคนและประชาชนจีนมีความรู้สึกอยู่เสมอว่า 100 กว่าปีที่ผ่านมา เป็น “ศตวรรษแห่งความอัปยศ” (Century of Humiliation) เพราะก่อนปีค.ศ.1800 จีนยิ่งใหญ่ จีนเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลก จีนใหญ่ที่สุดในโลก แต่ตั้งแต่ปีค.ศ.1839 สงครามฝิ่น (鴉片战争) จีนแพ้อังกฤษ หลังจากนั้นจีนก็แพ้เรื่อย ๆ จีนแพ้อังกฤษ ฝรั่งเศสในสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 ค.ศ.1860 และจีนก็แพ้สงครามกับญี่ปุ่นในเวลาต่อมา เพราะฉะนั้นจีนรู้สึกอับอายกับอดีตที่ผ่านมา ผู้นำจีน คนจีนทุกคนรู้สึกว่าตนเองต้องคุกเข่าให้กับตะวันตก เพราะฉะนั้นเพลงชาติจีนที่ได้ยินว่า 起来起来 คำว่า 起来 คือ “ลุกขึ้นเถิด” นี่ก็คือสิ่งที่จีนต้องการ

ดังนั้นบทบาทของจีนก็คือ การฟื้นฟูพลังอำนาจและศักดิ์ศรี อีกทั้งจีนจะมีบทบาทอย่างแข็งขัน จะเห็นได้ว่า สีจิ้นผิงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาได้นำเสนอข้อริเริ่มทางนโยบายมากมาย ตั้งแต่ “ความฝันของจีน” (中国梦) ตามมาด้วย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (一带一路 หรือ One Belt and One Road-OBOR) ใน ค.ศ.2013 สีจิ้นผิงได้เดินทางไปคาซัคสถาน และได้นำเสนอเรื่อง “แถบเศรษฐกิจเส้นทางแพรไหมทางบก” เชื่อมโยงจีนทางด้านตะวันตก ตามเส้นทางแพรไหมที่มาร์โคโพลโลเคยเดินทางผ่านเอเชียตะวันตกไปถึงยุโรป แล้วมาประชุมสุดยอด APEC ที่กรุงจาการ์ อินโดนีเซีย ก็พูดอีกถึงเรื่อง “เส้นทางแพรไหมทางทะเล” (Maritime Silk Road)

ดูผิวเผิน เหมือนเป็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ด้านการคมนาคมขนส่ง แต่จีนไม่เพียงแค่นำเสนอโครงสร้างการเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่ง (Transportation Connectivity Structure) แต่จีนยังได้เสนอโครงสร้างทางการเงินใหม่ (New Financial Structure) อีกด้วย นั่นคือ ธนาคาร การลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน (Asian Infrastructure Investment Bank-AIIB) ทำไมต้องมี AIIB ด้วยในเมื่อก็มี ADB อยู่แล้ว มี IMF อยู่แล้ว

มี World Bank อยู่แล้ว แสดงว่าจีนไม่ค่อยพอใจกับโครงสร้างทางการเงินของโลกที่เป็นไปอยู่ จีนต้องการ มีบทบาทเพิ่มขึ้น มีเสียงเพิ่มมากขึ้น แต่สัดส่วนของจีนในการลงคะแนนใน IMF ก็ดี ใน World Bank ก็ดี ก็ยังไม่ได้รับ การเพิ่มขึ้น

ดังนั้นจีนคิดว่า ระเบียบโลก (World Order) ที่เป็นอยู่ อยู่ใต้อิทธิพลตะวันตก (Anglo-American World Order) และไม่เป็นธรรมต่อหลายประเทศรวมทั้งจีน แม้ว่าจีนจะเคยได้ประโยชน์มากจากโครงสร้างดังกล่าวก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้น จีนกำลังแสดงบทบาทเป็น “ผู้ปรับกติกา” (Norms Shaper) หรือจะเป็น “ผู้สร้างกติกา” (Norms Maker) จีนได้ทำสิ่งเหล่านี้มากกว่า 10 ปีแล้ว เมื่อครั้งจีนไปเจรจากับประเทศต่าง ๆ ว่า การค้าทวิภาคีระหว่างกัน ไม่ต้องใช้เงินดอลลาร์ก็ได้ ใช้เงินสกุลท้องถิ่นของตนก็ได้ เช่น ใช้เงินหยวนกับเงินบาทในการค้าไทย-จีน ใช้เงินหยวนกับเงินริงกิตในการค้าจีน-มาเลเซีย ใช้เงินหยวนกับเงินปอนด์ในการค้าจีน-อังกฤษ จีนไปเจรจากับแต่ละประเทศด้วยข้อเสนอดังกล่าว นี้บอกอย่างชัดเจนเลยว่า จีนกำลังจะปรับโครงสร้างทางการค้าและการเงินระหว่างประเทศ โดยเงินดอลลาร์ของสหรัฐจะไม่ใช้สกุลเงินที่สำคัญ (Key Currency) ที่ประเทศต่าง ๆ ต้องใช้อีกต่อไป

ที่สำคัญก็คือ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สีจิ้นผิงได้นำเสนอข้อริเริ่มใหม่ ๆ ไม่เพียงแต่ One Belt One Road (一带一路) ยังมี AIIB และ NDB (New Development Bank) และอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้ง LMC (Lancang-Mekong Cooperation) ฟังดูเหมือนว่าเป็นเพียงโครงสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation Platform) แต่ผมมองว่าเป็น “สถาปัตยกรรมทางยุทธศาสตร์” (Strategic Architecture) ของจีน ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างระเบียบโลกใหม่ เพราะจีนรู้สึกว่ระเบียบโลกของตะวันตก (Anglo-American World Order) ที่ผ่านมานี้ไม่เป็นธรรมกับหลาย ๆ ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งกับจีนด้วย

ระเบียบโลกคืออะไร ระเบียบโลกคือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และแบ่งสรรประโยชน์ระหว่างกัน โดยมีกติกาคือกฎเกณฑ์ว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร และกลไกก็คือต้องมีการประชุมระหว่างสมาชิกเป็นประจำ หรือมีสถาบันระหว่างประเทศ ทำหน้าที่ดูว่าสมาชิกปฏิบัติตามหรือไม่ ถ้ามองระเบียบโลกของตะวันตก (Anglo-American World Order) ทางด้านการเมืองมี UN เป็นกลไก กติกาก็คือแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี และมีคณะมนตรีความมั่นคง (UNSC) เป็นศูนย์กลางอำนาจ ที่มีสมาชิกถาวร 5 ประเทศ “PERM-5” มีบทบาทอย่างสำคัญ ผมคิดว่าทางด้านการเมือง จีนกำลังสร้างบทบาทของ 5 ประเทศ คือ BRICS ประกอบด้วย B-Brazil R-Russia I-India C-China S- South Africa นี่คือ 5 ประเทศที่จีนกำลังจะสร้างขึ้นสำหรับอนาคต จีนไม่ได้มองเพียง 5 ปี 10 ปีข้างหน้า แต่จีนมองระยะยาว 20-30 ปีข้างหน้า นี่จะเป็น

ระเบียบโลกที่มีจีนเป็นศูนย์กลาง (China-Centric World Order) ทางด้านการเมือง ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ ก็มี AIB และ NDB รวมทั้ง BRI และองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization-SCO) โดยอาจรวม “ความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง” (Lancang-Mekong Cooperation) ด้วย

ขณะนี้โลกอยู่ภายใต้ระเบียบโลก 2 ระเบียบที่กำลังคู่ขนานซึ่งกันและกัน นั่นคือระเบียบโลกตะวันตก (Anglo-American World Order) ที่สร้างขึ้นมาสหัสวรรษมาแล้ว และระเบียบโลกใหม่ที่มีจีนเป็นศูนย์กลาง (China-Centric World Order) ถามว่า แล้วอะไรจะเกิดขึ้น นักวิชาการตะวันตกบอกว่าจะนำไปสู่ลักษณะที่เรียกว่า “กัณฑ์ทิวซีดีเดส” (Thucydides Trap) คือขัดแย้งแข่งขันและตึงเครียด ซึ่งอาจจะนำไปสู่การใช้อำนาจรบกันที่สุดในที่สุด นั่นเป็นการมองแบบตะวันตก แต่ถ้ามองแบบมาร์กซ์จะมองว่า ระเบียบทั้งสองเปรียบเหมือน Thesis กับ Anti-Thesis แข่งขันนาน ๆ ไป อาจจะรวมเป็น Synthesis ขึ้นมา แต่วันนี้ขอไม่มองแบบมาร์กซ์ ไม่มองแบบตะวันตก ผมขอมองแบบ “เต๋า” ผมคิดว่าจีนกับอเมริกา หรือ World Orders คู่ มีความสัมพันธ์เหมือน “หยิน-หยาง” คือ แข่งขันขับเคี่ยวระหว่างกัน แต่พึ่งพาซึ่งกันและกัน (Forever Competing and Depending) จะเป็นแบบนี้อยู่อีกหลายสิบปี เพราะถึงจีนจะเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็มีจุดอ่อน เช่น ปัญหาหนี้สินของรัฐบาลท้องถิ่นในจีน ในขณะที่อเมริกามีจุดแข็งหลายด้าน ทั้งทางด้านการทหาร ทางด้านเทคโนโลยี และทางด้านนวัตกรรม แม้อเมริกาจะมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม อเมริกาก็ยังเป็นหนึ่งอยู่หลายด้าน ๆ ฉะนั้นลักษณะ “หยิน-หยาง” น่าจะเกิดขึ้น ทั้งขับเคี่ยวแข่งขันและเคียงคู่พึ่งพา โดยสรุปแล้ว ผมคิดว่าตอนนี้จีนในค.ศ.2018 กำลังอยู่บนทางแพร่ง เป็นทางแพร่งแบบไหน

ทางแพร่งที่มี 2 ทางเลือก ทางเลือกหนึ่ง นั่นคือ เรารู้ว่าตอนนี้มังกรจีนได้ตื่นขึ้นมาแล้ว (The dragon has awaked) เพราะวาทะก่อนนโปเลียนเคยพูดเอาไว้ว่า “อย่าปลุกจีนตื่นจากนิทรา พสุธาจะสั่นสะเทือน” (Don't wake China up, the world will be trembled) ตอนนี้เกิดแผ่นดินไหวทั่วโลกแล้ว ดังนั้นจีนต้องตื่นแล้วแน่ สิ่งที่เราจะเห็นต่อไปก็คือ The Last Red Dragon ก็คือมังกรแดงตัวสุดท้ายที่จะขึ้นมาอำนาจคือสีจิ้นผิง เพราะว่าเขาคือลูกหลานของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน เปรียบเหมือนมังกรแดง ดูแล้วในบรรดาลูกหลานผู้นำจีนไม่มีใครโดดเด่นและเข้มแข็งเท่าสีจิ้นผิง เลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนในปัจจุบัน ดังนั้นอะไรจะเกิดขึ้น

ต้องทำนายให้ได้ว่า ใน 5 ปีข้างหน้า สีจิ้นผิงจะนำพาจีนไปในทิศทางไหน มี 2 ทิศทางเท่านั้น คือ ทางสว่างกับทางมืด ผมคิดว่าสิ่งที่ผมคาดหวังไว้ ทั้ง ๆ ที่ไม่แน่ใจว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น อยากให้จีนเดินทางสว่าง เป็น “รัฐประเสริฐ” (Magnanimous State) ขอแปลคำ Magnanimous ว่า “ประเสริฐ” คือรัฐที่ดูแลตนเองจนยิ่งใหญ่

เข้มแข็ง แล้วก็ดูแลประเทศอื่น ๆ ช่วยเหลือให้พัฒนาก้าวหน้าและมั่นคง ส่วนอีกทางเลือกหนึ่งคือ เป็น “รัฐทรราช” (Tyrannical State) เอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง รังแกประเทศเล็ก เพราะจะนำไปสู่ “ความวุ่นวาย ภายใต้อาณาจักร” (天下大乱) ประเด็นนี้ขอฝากไปถึงท่านสีจิ้นผิงด้วยนะครับ ขอให้ท่านเลือกทางสว่าง เพื่อสร้าง เอเชียให้เป็น “ประชาคมที่มีชะตากรรมและแบ่งปันร่วมกัน” อย่างสันติ มั่นคงและมั่นคง ขอบคุณครับ

รศ.ดร.นภดล ขาติประเสริฐ: ศ.ดร.จุลชีพ ชินวรรโณ ก็ได้ชี้ประเด็นที่น่าสนใจว่า สีจิ้นผิงจะนำเงินไปทาง ไหน สีจิ้นผิงซึ่งกล่าวกันว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจมากที่สุดในจีนนับตั้งแต่เหมาเจ๋อตงเป็นต้นมา มากกว่าเติ้งเสี่ยวผิง เสียอีก จะนำเงินไปทางไหน คือจัดระเบียบโลกอย่างไร แล้วก็รักษาอำนาจ เช่น อเมริกาจะมีปฏิกริยาอย่างไร ถ้าเรา พูดถึงค.ศ.1918 ซึ่งเป็นปีสำคัญ ปีนี้เป็นปีที่สงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลง แล้วก็เป็นที่สหรัฐอเมริกาก้าวขึ้นมา เป็นมหาอำนาจโลกอย่างเต็มภาคภูมิ อย่างน้อย ๆ ก็เป็นทางการ การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 สะท้อนให้เห็นว่า อเมริกามีบทบาทสำคัญมากขึ้น อเมริกาผลักดันให้เกิดองค์การสันนิบาตชาติ เพราะมีบทบาทในการจัดระเบียบโลก นับแต่นั้นเป็นต้นมา ปีนี้ก็ครบ 100 ปีของความเป็นมหาอำนาจอย่างเป็นทางการของอเมริกาเหมือนกัน อเมริกา ในช่วงตลอด 100 ปี ที่ผ่านมามีดำรงความเป็นมหาอำนาจ โดยเผชิญการทำลายจากฝ่ายอักษะในสงครามโลก ครั้งที่ 2 เผชิญการทำลายจากสหภาพโซเวียตในสงครามเย็นแต่สหรัฐอเมริกาผ่านมาได้ ตอนนี้อเมริกาเจอ การทำลายครั้งที่ 3 ซึ่งดูเหมือนจะเข้มข้นกว่าอักษะ หรือสหภาพโซเวียตที่เคยเจอมา อเมริกาจะตอบโต้ได้อย่างไร โดยปัจจุบันอเมริกามีผู้นำที่ก็เรียกได้ว่าเข้มแข็ง หัวือหวา มีสีสัน คราวนี้ทรัมป์เจอสีจิ้นผิง ทำให้โลกเรามีผู้นำ น่าสนใจให้ติดตามตลอดครับ คราวนี้อเมริกาจะมีบทบาทอย่างไร เรียนเชิญ ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี ครับ

ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี : ครับ ต้องขอขอบคุณทางสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาฯ ที่เชิญผมมาเข้าร่วม การสัมมนาในวันนี้ครับ สำหรับในส่วนของผม ผมก็อยากจะโฟกัสไปที่ยุทธศาสตร์ของสหรัฐที่มองจีนอย่างไร แล้วก็ มียุทธศาสตร์อย่างไรกับจีน และในรอบสองก็อาจจะไปพูดถึงเรื่องอื่น ๆ ต่อไป ไม่พูดแค่สหรัฐกับจีนเท่านั้น คือภาพ ใหญ่ทั้งหมดยังต้องมีญี่ปุ่น มีใครต่อใครเข้ามาเกี่ยวข้อง หลายประเทศ จะเห็นภาพใหญ่ทั้งหมด ว่าขณะนี้ มหาอำนาจ แล้วก็รวมทั้งอาเซียน ตัวแสดงต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นคำตอบว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในค.ศ.2018 จะไปใน ทิศทางไหน

ในช่วงแรกนี้จะโฟกัสเฉพาะสหรัฐกับจีนก่อนแล้วกันนะครับ ปีนี้คือตามที่ท่านอาจารย์จุลชีพได้บรรยายไปแล้ว แล้วก็อาจารย์นภดลก็ได้เกริ่นไปแล้วว่า สหรัฐก็เป็นอภิมหาอำนาจมา 100 ปีแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเริ่มต้นของการที่อเมริกาเป็น Number One ในโลกนี้ก็มาจากการชนะสงครามโลกครั้งที่หนึ่งปี 1918 100 ปีพอดีปีนี้ คือ จากนั้นมาอเมริกาก็คิดว่าตนเอง Number One มาตลอด สืบทอด Anglo-Saxon World Order ที่อังกฤษเคยเป็นผู้นำแล้วรับมรดกสืบทอดมาจากอังกฤษ แล้วก็ร่วมกับอังกฤษ และฝรั่งเศสบริหารจัดการคุมหรือว่าครองโลกมาอย่างยาวนาน เราเรียกว่า Anglo-Saxon World Order ครบ 100 ปีแล้ว สงครามโลกครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2 เยอรมนี ญี่ปุ่น อิตาลี ทำทลายระเบียบโลกของอเมริกา ก็แพ้ไปอีก ในสมัยสงครามเย็น สหภาพโซเวียตและกั๊กคอมมิวนิสต์ก็ทำทลายอเมริกาอีก แล้วในที่สุดก็พ่ายแพ้ไปอีกเมื่อสงครามสิ้นสุดลง อเมริกาก็ดูเหมือนจะเป็น Unipolar ดูเหมือนกับจะเป็นอภิมหาอำนาจหนึ่งเดียวในโลก หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง ซึ่งก็คือเกือบ 30 ปีมาแล้ว ที่เราเรียกว่าเราอยู่ในโลกที่เป็นโลกหนึ่งขั้วอำนาจ Unipolar World แต่ว่าในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมาที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกิดขึ้นในโลก นั่นก็คือการผงาดขึ้นมาของจีน

ในเรื่องของ The Rise of China ในมุมมองว่าอเมริกามอง The Rise of China อย่างไร ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่ทางสหรัฐอเมริกาทั้งนักวิชาการ ทั้งฝ่ายบริหาร นักปฏิบัติต่าง ๆ คิดมาโดยตลอด วิเคราะห์มาโดยตลอด ศึกษาโดยตลอด ว่าจะดำเนินนโยบายอย่างไรกับจีนดี แล้วก็ The Rise of China จะมีผลกระทบอย่างไรต่อการเป็น Number One ในโลกของสหรัฐ คือมีหลายสำนักที่มองจีนครับ แต่ผมอยากจะยกตัวอย่าง เช่น มองจีนว่าจีนคงจะเป็นคู่แข่งของสหรัฐ คงจะเป็นภัยคุกคามของสหรัฐ แล้วก็แน่นอนว่าตามตรรกะของสังขนิยามซึ่งเมียร์ไซเมอร์ (Mearsheimer) ก็พูดไว้เยอะนะครับว่า ตามหลักแล้วไม่มีประเทศไหนที่เมื่อใหญ่ขึ้นมาแล้วจะไม่อยากครองความเป็นเจ้า อเมริกาก็เป็นมาแล้ว ตอนนี้นี่จีนก็คงจะไม่ต่างจากอเมริการับ ตอนนี้อย่างเมียร์ไซเมอร์มองว่าจีนคงจะประกาศนโยบายในลักษณะที่ อเมริกาประกาศ Monroe Doctrine แล้วก็จีนก็คงอยากจะครอบงำภูมิภาค ตามทฤษฎี ตามการวิเคราะห์ของเมียร์ไซเมอร์ เค้ามองว่าสหรัฐอเมริกาก็คงจะหนีไม่พ้นที่จะต้องพยายามสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน ปิดล้อมจีน เพื่อไม่ให้ Number Two กลายเป็น Number One เพราะวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของสหรัฐอเมริกาก็คือการดำรงเป็น Number One ในโลกนี้ให้ได้ยาวนานที่สุด ตอนนี้มีผู้ทำทลายแล้วก็คือจีน 100 ปีที่ผ่านมามีคนมาทำทลาย Number One สหรัฐอเมริกามาโดยตลอด ขณะนี้ก็ชัดเจนมากขึ้นเรื่อย ๆ ว่าผู้ทำทลายรายใหม่ก็คือจีน

สำหรับจีนเราก็ค่อนข้างจะเห็นว่า ตลอดเวลาที่ผ่านมาในช่วง 10 กว่าปี 20 ปีที่ผ่านมา จีนก็รู้ว่าอเมริกา กำลังอยากจะทำเนกาทีฟกับจีน จีนก็สงสัยมาโดยตลอดครับว่า อเมริกาคงกำลังมียุทธศาสตร์ในการปิดล้อมจีน ยุทธศาสตร์ในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน เพราะฉะนั้นสิ่งที่จีนจะต้องทำโดยเร็วก็คือ การป้องกันอเมริกา ปิดล้อมจีน กฎเกณฑ์สำคัญของการที่จะตีฝ่าวงล้อมของการปิดล้อมของอเมริกานั้นก็คือ การที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อจีนมองไปรอบ ๆ แล้ว มองไปทางตะวันตก ก็อาจจะมีไปเจออินเดีย ซึ่งก็เป็นมหาอำนาจที่เป็นคู่แข่งของจีน มองขึ้นไปทางเหนือก็เจอรัสเซีย มองไปทางตะวันออกก็เจอญี่ปุ่น เจอมหาสมุทรแปซิฟิก เจอกองทัพเรือที่ 7 ของอเมริกา พอมองมาทางใต้ เจอแต่ประเทศเล็ก ๆ 10 ประเทศรวมกันเรียกว่า อาเซียน เพราะฉะนั้นในการขยายอิทธิพล การขยายอิทธิพลลงได้ง่ายที่สุดสำหรับจีน เราก็คงเห็นได้ว่าน้ำหนักที่จีน ให้ความสำคัญในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น จีนจะทิ้งไปทุกใบลงมาเพื่อที่จะเอาใจประเทศอาเซียน

10 กว่าปีที่จีนทำมาก็คือการเอาใจอาเซียน เริ่มตั้งแต่เรื่องของการเสนอทำ FTA กับอาเซียนอะไรต่ออะไร ไล่มาจนถึงปัจจุบัน อันนี้ผมอยากจะขอไปอย่างรวดเร็วนะครับ จะได้ไม่ซ้ำกับอาจารย์ท่านอื่นนะครับ คือ ปัจจุบันก็กลายเป็นว่าจีนขณะนี้ เป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของอาเซียนไปแล้ว เป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทย แล้วก็กำลังจะมียุทธศาสตร์ มีนโยบายมาลงทุน อะไรต่ออะไรในภูมิภาคนี้อย่างมหาศาล แล้วตอนนี้ก็ยังมีโครงการยุทธศาสตร์ใหญ่ที่สุดของจีนนั่นก็คือ Belt and Road Initiative ซึ่งจีนตั้งเป้าว่าจะลงทุนหนึ่งล้านล้านเหรียญถึงสี่ล้านล้านเหรียญ ซึ่งจากศักยภาพจีนสามารถทำได้นะครับ โครงการนี้ก็จะใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติเลย ไม่เคยมีโครงการที่จะต้องใช้เงินมากขนาดนี้ ถ้าจีนทำสำเร็จก็จะหมายความว่าจีนก็จะกลายเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจโลกอย่างแน่นอน ถนนทุกสายมุ่งสู่จีน ไม่ว่าจะเป็นถนน ทางรถไฟ เป็นทุกอย่าง ดังนั้นจีนถึงให้ความสำคัญอย่างมากต่อ Belt and Road Initiative

ตอนนี้เราก็คงกลับมาดูว่า แล้วอเมริกาจะตอบสนองต่อการผงาดขึ้นมาของจีนอย่างไรที่เป็นรูปธรรม ก่อนหน้านี้ได้มีการพูดในเชิงทฤษฎี ทีนี้ที่เป็นรูปธรรมก็คือว่ารัฐบาลสหรัฐเองตั้งแต่สมัยรัฐบาลบุช ก็คือช่วงประมาณสักปี 2002-2003 ก็เริ่มรู้สึกแล้วว่ามาทอดทิ้งอาเซียนไม่สนใจอาเซียนไม่ได้ เพราะจีนกำลังขยายอิทธิพลลงมาอย่างมากในภูมิภาคนี้ ทางบุชเองก็เริ่มขยับ จีนมีทั้ง FTA มีอะไรต่ออะไรเต็มไปหมด รวมถึงความสัมพันธ์ทวิภาคี เพื่อกระชับแน่นแฟ้นมากขึ้น อย่างไรก็ตามยุทธศาสตร์ นโยบายต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นมาในสมัยรัฐบาลโอบามา ก็คือช่วงประมาณปี 2009

โอบามาตัดสินใจว่าต้องเข้าร่วมประชุมสุดยอดอาเซียนแล้ว และประกาศนโยบายต่าง ๆ หลายด้านที่จะแข่งกับจีนในภูมิภาคนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปรับนโยบายกับพม่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการที่มาจัดตั้งเวทีเวทีหนึ่ง ที่เรียกว่า US Lower Mekong Initiative ซึ่งก็จะเป็นการประชุมกันระหว่างประเทศสหรัฐกับประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง 5 ประเทศ ทำไม่แค่ 5 ประเทศ จริง ๆ กลุ่มแม่น้ำโขงไหลผ่าน 6 ประเทศ แต่ว่าอเมริกาที่ตัดจีนออกไป เราเรียกว่า Lower Mekong Initiative ครับ จุดเริ่มต้นของการมียุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ในการแบ่งปันกับจีนนั้น เรียกว่า Pivot to Asia หรือว่า Rebalancing in Asia ซึ่งโอบามาก็ดำเนินมาตลอดตั้งแต่ปี 2009-2010

ในปี 2010 จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญก็คือ การเน้นประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้ การที่มีการมาเสนอเรื่องทะเลจีนใต้ ก็ได้ผลมาก ทำให้จีนไม่พอใจอเมริกา จีนก็เลยแสดงพลาณภาพทางทหาร พอจีนแสดงอำนาจ ประเทศเพื่อนบ้านก็กลัวจีนหมด ถ้าประเทศเพื่อนบ้านกลัวจีน ถ้ามว่าประเทศเล็ก ๆ เหล่านี้จะหันหน้าไปหาใคร จะพึ่งใครที่จะไปถ่วงดุลจีน คำตอบก็คือสหรัฐ สหรัฐคือประเทศเดียวในโลกเท่านั้นที่จะสามารถถ่วงดุลจีนได้ เพราะฉะนั้นทะเลจีนใต้ทำให้จีนไม่พอใจ ทำให้ประเทศเล็ก ๆ หันไปหาอเมริกา ทำให้อาเซียนทะเลาะกับจีนเรื่องทะเลจีนใต้ ทำให้อาเซียนกับจีนแตกกัน แล้วเรื่องทะเลจีนใต้ก็เป็นสิ่งที่อเมริกาพยายามที่จะผลักดันมาโดยตลอด รู้ดีว่าจะทำให้อเมริกาได้เปรียบ

พอมาถึงสักประมาณค.ศ.2012 อเมริกาก็รู้ว่า คือถ้าจะแบ่งระเบียบโลกออกเป็นสองส่วน หรือ Regional Order หรือระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค ก็คือส่วนที่เป็นด้านความมั่นคง และส่วนที่เป็นด้านเศรษฐกิจ ในส่วนที่เป็น Regional Security Order หรือว่าระเบียบความมั่นคงในภูมิภาคนั้น อเมริกายังคงคุมเกมได้ เพราะว่ามีกำลังทหารของอเมริกาอยู่ทั่วไปหมด แล้วอเมริกาก็เป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นเกาหลีใต้ ไทย ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ รวมถึงอินเดีย อเมริกาพูดอย่างภาคภูมิใจว่ามีการร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้อย่างกว้างขวาง สรุปลี่ยน ๆ ก็คือว่าในแง่ของความมั่นคงในภูมิภาค ยังคุมสถานการณ์ไว้ได้ ทหารยังเหนือกว่าจีน แต่ว่าถ้าไปมองในแง่ของ Regional Economic Order หรือว่าระเบียบเศรษฐกิจภูมิภาค กลับกลายเป็นว่าจีนรุกคืบไปมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ ASEAN FTA, ASEAN กับจีน แล้วก็ต่อมาก็เป็นเรื่องของ One Belt and One Road Initiative แล้วก็ยังมีเรื่องของการที่จีนก็ไปเจรจากับอาเซียนในเรื่องของ FTA ASEAN +3, FTA ASEAN +6 รวมทั้ง AIB อเมริกามองแล้วในแง่ของเศรษฐกิจ อิทธิพลของอเมริกาตกลงอย่างรวดเร็วมาก แล้วก็ระเบียบเศรษฐกิจในภูมิภาคกำลังไปโฟกัสอยู่ที่จีน หรือไม่ก็เป็นโฟกัสอยู่ที่อาเซียน คือไม่มีอเมริกาเลยใน FTA ทั้งหมดที่มีอยู่ในภูมิภาค ดังนั้นโอบามาจึงผลักดันเรื่องของ TPP ขึ้นมาในสมัยรัฐบาลโอบามา TPP คือ FTA ที่

อเมริกาบอกว่าจะเป็น FTA ที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีอเมริกาเป็นแกนนำ ที่สำคัญก็คือ TPP จะไม่มีเงินอีกแล้ว เพราะฉะนั้น TPP ก็คือยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีนทางเศรษฐกิจ การโดดเดี่ยวจีนทางเศรษฐกิจ ที่อเมริกาจะเอามาสู้กับจีนในเรื่องของเศรษฐกิจด้วย TPP เป็นสิ่งที่ในสมัยรัฐบาลโอบามาถือว่าเป็น Flagship ถือเป็นเรือธงของยุทธศาสตร์อเมริกาต่อเอเชีย

แต่พอเกิดการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯเมื่อปลายค.ศ.2016 ก็เกิดการเปลี่ยนรัฐบาลขึ้นมากลายเป็น โดนัลด์ ทรัมป์ ทรัมป์ก็มีนโยบายที่แตกต่างจากรัฐบาลโอบามาอย่างมาก เป็นนโยบายแบบขวาสุดโต่ง เป็นนโยบายที่ต่อต้านการค้าเสรี ต่อต้านโลกาภิวัตน์ ต่อต้าน FTA เพราะฉะนั้นในสมัยตอนที่หาเสียงเลือกตั้งก็พูดไปแล้วว่าถ้าได้เป็นประธานาธิบดีจะถอนตัวออกจาก TPP โดยกล่าวว่า TPP ทำให้อเมริกาเสียเปรียบ พอทรัมป์ได้มาเป็นประธานาธิบดี สิ่งแรกที่ทำก็คือการถอนตัวออกจาก TPP ซึ่งก็ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของอเมริกาในแง่ของยุทธศาสตร์ ของการที่อเมริกาจะกลับมาเป็นผู้นำของระเบียบเศรษฐกิจในภูมิภาคอีกครั้งหนึ่ง เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ หลังจากนั้นประเทศต่าง ๆ ก็ปั่นป่วนไปหมด แล้วก็ไม่ว่าอเมริกาจะมีนโยบายในเรื่องของนโยบายเศรษฐกิจต่อภูมิภาคอย่างไร ต้องรองจนพอทรัมป์เป็นประธานาธิบดีได้สักพักหนึ่ง พอเริ่มนิ่งก็จะเริ่มเรียนรู้ว่าอะไรเป็นอะไร ในที่สุดทรัมป์ก็คงจะเรียนรู้ว่าในที่สุดแล้วอเมริกาถอนตัวไม่ได้ อย่างไรก็ตามอเมริกาก็ต้องยื่นภัยยุทธศาสตร์การคงอยู่ในภูมิภาคนี้ต่อไปเพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐฯในภูมิภาคนี้ไว้ แล้วก็เรื่องการปิดล้อมและสกัดกั้นจีนโดยร่วมมือกับญี่ปุ่นก็หยุดไม่ได้ต้องทำต่อ

สักประมาณกลางปีทีแล้วทรัมป์ก็เริ่มปรับยุทธศาสตร์ใหม่ต่ออาเซียน ต่อเอเชีย อย่างทรัมป์ได้โทรศัพท์หา พลเอกประยุทธ์ แล้วก็เชิญให้ไปทำเนียบขาว เป็นการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ใหญ่มากสำหรับนโยบายของสหรัฐฯต่อประเทศไทย ในอดีตรัฐบาลสหรัฐฯจะไม่ติดต่อกับรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง โอบามาก็ดำเนินนโยบายนี้มาตลอด ทรัมป์ตอนนี้ไม่สนใจแนวทางดังกล่าวและคิดว่าจะต้องเอาผลประโยชน์ของอเมริกาเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ทางด้านภูมิยุทธศาสตร์ ที่จะต้องรีบกลับมามีบทบาทในภูมิภาค รับผิดชอบออกมาจากการไปใกล้ชิดกับจีน แต่จริง ๆ แล้วไทยในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาที่ตกอยู่ในสถานะเช่นนี้ ก็คือเรื่องของมหาอำนาจ จะดำเนินนโยบายอ่อนางไรกับจีนและสหรัฐฯ ไทยเห็นชัดเจนว่าพอหลังจากการรัฐประหารในค.ศ.2014 อเมริกาก็รักษาระยะห่างจากไทย คราวนี้ไทยเรากลับไปหาจีน ดำเนินนโยบายใกล้ชิดกับจีนมากในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา ทรัมป์ก็พยายามที่จะดึงไทยกลับมา ให้มาใกล้ชิดกับอเมริกา นี่ก็คือสิ่งที่ทรัมป์ได้พยายามทำ จนมาถึงเมื่อประมาณสักปลายปีที่แล้ว ก็เดินทางมาเยือนเอเชียเป็นครั้งแรก ไปญี่ปุ่น ไปเกาหลี ไปสิงคโปร์นั้นก็ไปพูดเรื่องเกาหลีเหนือ ซึ่ง

ทางสหรัฐกลัวมากเรื่องของซีปนาวุธ เรื่องของนิวเคลียร์ หลังจากนั้นก็เดินทางต่อมาประชุม APEC แล้วก็มาประชุมอาเซียนที่ฟิลิปปินส์

เป็นที่สนใจว่า ทรัมป์คิดอย่างไรในเรื่องนโยบายต่อภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของอเมริกา เรื่องของ Regional Economic Order ว่าจะสู้อย่างไรกับจีนในเรื่องเศรษฐกิจที่จีนตอนนี้รุกคืบไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของ Belt and Road Initiative แต่กลับกลายเป็นว่าสุนทรพจน์ของทรัมป์กลายเป็นคนละเรื่องเลย ในการประชุม APEC กลายเป็นว่าทรัมป์บอกว่าต่อไปนี้จะไม่เอาแล้ว FTA คือก็เดินตามแนวคิดที่ว่าประเทศพวกนี้ เป็นประเทศคู่ค้าที่เอาเปรียบอเมริกาหมด ต่อไปนี้อเมริกาจะมากดดันแต่ละประเทศ ให้เปิดตลาดให้กับสินค้าของอเมริกา จะลงโทษทุกประเทศที่ไม่ยอมอเมริกา ทรัมป์เชื่อว่าประเทศเหล่านี้เอาเปรียบทางด้านเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นยุทธศาสตร์การที่ทรัมป์หรือสหรัฐอเมริกาจะกลับมามีบทบาทในทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อแข่งกับจีนก็หายไปจากสุนทรพจน์ของทรัมป์ที่ตานัง

ตอนนี้เรื่องใหญ่ที่สุดสำหรับภูมิภาคนี้ก็คือเรื่อง Infrastructure เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่จีนเริ่ม คือ Belt and Road Initiative มาก ตอนนี้จีนทุ่มในเรื่องของ Infrastructure ก็หมายความว่าถ้ามหาอำนาจอื่น ๆ ไม่ขยับ จีนจะเข้ามามีบทบาทครอบคลุมหมด ถนนทุกสาย รถไฟทุกเส้นทางจีนเป็นผู้สร้างสร้างให้ไทย สร้างให้ลาว สร้างให้พม่า สร้างให้เวียดนาม สร้างให้มาเลเซีย สร้างให้อินโดนีเซีย สร้างให้ปากีสถาน อันนี้ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ก็เริ่มคิดว่า ต่อไปจีนจะครอบงำเศรษฐกิจหรือเปล่า แล้วบทบาทของญี่ปุ่นจะอย่างไร ญี่ปุ่นจะอย่างไรในเมื่อจีนมาแบบนี้ อเมริกาจะอย่างไร ตอนนี้ก็เลยเป็นเกมของมหาอำนาจในปัจจุบันที่เน้นในเรื่องเศรษฐกิจ ที่กำลังไฟท์ล่าสุดก็คือ การแข่งขันในเรื่องของ Infrastructure Project หรือว่าโครงการโครงสร้างพื้นฐาน คือจีนก็มาเต็ม ๆ อยู่แล้ว เพียงแต่ตอนนี้กำลังดูว่าอย่างญี่ปุ่น อินเดีย รวมทั้งสหรัฐจะดำเนินการอย่างไร ทั้งโลกกำลังติดตามว่ารัฐบาลทรัมป์จะตอบโต้ One Belt One Road ของจีนอย่างไร อเมริกามี Project ใหม่ มีเงินอะไรใหม่ที่จะมาให้ประเทศอาเซียนมี มี Project อะไรใหม่ที่จะมาร่วมเจรจาสร้างอะไรกับอาเซียน คำตอบก็คือว่าไม่มี ทรัมป์เองก็ไปทางไหนก็ไม่รู้

สุดท้ายก็คือ ผมก็เข้าใจว่าอีกไม่นานทางอเมริกานอกจากทรัมป์แล้วก็มีหน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการของอเมริกาเองก็คงรู้ว่าตอนนี้ต้องมี Infrastructure Strategy ออกมา แล้วทาง Congress ก็กำลังขยับ ทางกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงต่างประเทศเองก็กำลังขยับในเรื่องนี้ แต่ว่ายังออกมาไม่ชัดว่าจะเป็นอย่างไร ขณะนี้ญี่ปุ่นมีนโยบายที่ชัดเจนมากกว่าอเมริกาในการที่จะแข่งกับจีนในเรื่อง Infrastructure โดยญี่ปุ่นไปเจรจาที่จะสร้างรถไฟ

ความเร็วสูงกับอินเดีย ญี่ปุ่นเจรจาสร้างรถไฟความเร็วสูงกับไทยสายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ญี่ปุ่นสนใจ East-West Economic Corridor ญี่ปุ่นสนใจทวาย ญี่ปุ่นสนใจรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน อุตะเภาะ-สุวรรณภูมิ-ดอนเมือง ญี่ปุ่นสนใจ EEC ปีที่แล้วญี่ปุ่นส่งคณะผู้แทนทางการค้า นักธุรกิจกว่า 500 คนมาไทย ซึ่งน่าจะเป็นคณะที่ใหญ่ที่สุดใน แต่ที่ว่าโดยลำพังแล้วญี่ปุ่นเองก็คงจะสู้เงินไม่ได้ ขณะนี้ก็เลยเกิดแนวคิดล่าสุดที่เกิดขึ้นมาเค้าเรียกว่า ควอด (Quad) การเป็นพันธมิตรกันระหว่าง 4 มหาอำนาจ Quad ก็คือมีญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลีย แล้วก็สหรัฐ 4 ประเทศ กำลังคุยกันว่าจะร่วมมือกันอย่างไร ตรงนี้ก็คงจะต้องจับตาดูกันต่อว่าเกมการแข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียกำลังจะเป็นอย่างไรต่อ โดยโฟกัสไปที่เรื่องการแข่งขัน Infrastructure เป็นหลัก ขอขอบคุณครับ

รศ.ดร.นภดล ขาดิประเสริฐ : อาจารย์ประภัสสรก็ได้ให้ภาพว่าอเมริกามีท่าทีอย่างไร โดยเฉพาะสมัยโอบามาจะเห็นได้ว่าดำเนินนโยบายปิดล้อมจีนอย่างเป็นทางการโดยใช้ TPP เป็นเรื่องจริง แต่ปรากฏว่าพอมาถึงสมัยทรัมป์ก็รี้อถอน TPP แล้วก็เปลี่ยนแปลงอะไรจนสับสนไปหมด เหมือนกับเป็นวิทยายุทธไร้กระบวนการ

วิทยายุทธไร้กระบวนการนี่เป็นผลดีหรือเป็นผลเสีย เพราะว่าผู้ที่ต้องติดต่อหรือแข่งขันด้วยก็สับสนเหมือนกันว่าจะดำเนินอย่างไร เพราะฉะนั้นวิทยายุทธไร้กระบวนการอาจจะจะเป็นกระบวนการแบบหนึ่งหรือไม่ ถ้าติดตามท่าทีของสหรัฐอเมริกาดี ๆ ก็เหมือนมีกระบวนการซ่อนอยู่ในความไร้กระบวนการ อันนี้จะต้องติดตามด้วย เพราะอันนี้จากอเมริกาซึ่งก็เป็นมหาอำนาจใหญ่ เป็นคู่แข่งสำคัญ เป็นผู้จัดระเบียบโลกอยู่

สำหรับญี่ปุ่นนั้นญี่ปุ่นใกล้ชิดกับอเมริกา แล้วก็มีการบาดหมางกับจีนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ หลายเรื่องก็ยังเป็นผลทางใจอยู่ ขณะเดียวกันก็เป็นประเทศใหญ่ทั้งคู่ในทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นเองมองว่าตนเองเป็นชาติใหญ่ มีอำนาจ แล้วก็เคยฝันไกล หลายท่านอาจจะเคยอ่านหนังสือชื่อ *Japan as Number One : Lessons for Americans* เขียนโดยโวกเวล เมื่อ 40 กว่าปีมาแล้ว เล่มนั้นออกมาคนญี่ปุ่นภาคภูมิใจกันมาก กำหนดตนเองเป็นคู่แข่งอเมริกาเลย หลังจากนั้นฝันก็ค่อยสลายไปเรื่อย ๆ แล้วก็จากการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 2 ก็กลายมาเป็นอันดับ 3 ถูกแซงด้วยจีนเมื่อหลายปีที่ผ่านมา ผมเข้าใจว่าความเปลี่ยนแปลงนี้ค่อนข้างสั่นสะเทือน ญี่ปุ่นในทางจิตวิทยามาก ๆ แล้วญี่ปุ่นก็พยายามกำหนดบทบาทตนเองใหม่ สับสนกับเศรษฐกิจที่เติบโตช้า กับการเมืองที่ค่อนข้างเปราะบางอ่อนแอ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด จนกระทั่งได้ผู้นำคนปัจจุบัน ซินโซ อาเบะ มาค่อนข้างมีนโยบายชัดเจน ออกแนวสายเหยี่ยว พันฟูชาตินิยม จะแก้รัฐธรรมนูญมาตรา 9 จะฟื้นฟูเศรษฐกิจ

สร้างความยิ่งใหญ่ หวังพึ่งโอลิมปิก 2020 ที่จะถึง แล้วก็ทำท่าว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งยาวนานที่สุดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนฉากที่น่าสนใจมาก

ในสถานะแบบนี้ของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะอย่างไรกับการทำหายของเงิน ด้านหนึ่งญี่ปุ่นสนใจค้าขายกับจีนซึ่งมีประชากร 1,300 ล้าน เป็นตลาดใหญ่ ญี่ปุ่นลงทุนในจีนมากมาย แต่ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นก็รู้สึกว่าเป็นคู่แข่งส่วนหนึ่งก็กดดัน รู้สึกว่าจีนเป็นภัยต่อญี่ปุ่น แล้วญี่ปุ่นก็เป็นพันธมิตรใกล้ชิดกับอเมริกา ในส่วนของญี่ปุ่นเป็นอย่างไร เรียนเชิญ ศ.ดร.ไชยวัฒน์ครับ

ศ.ดร.ไชยวัฒน์ คำชู : ขอบคุณครับอาจารย์ณัดล เรียนท่านประธานศูนย์จีนศึกษา ท่านอาจารย์มาลินี ที่ให้เกียรติเชิญผมมาแสดงความคิดเห็นในวันนี้

พูดถึงญี่ปุ่นเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาเรียกว่าดวงตมมาก จนกระทั่งนักการทูตญี่ปุ่นถึงบ่นน้อยใจ เดียวนี้พูดเรื่องจีนกันมาก ทำเหมือนกับว่าไม่มีญี่ปุ่นอยู่บนโลกนี้แล้ว แต่อย่างไรก็แล้วแต่ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่จีนกับญี่ปุ่นเป็นมหาอำนาจทางทหาร และมหาอำนาจทางเศรษฐกิจพร้อมกัน เมื่อพันกว่าปีก่อนหน้า เมื่อตอนที่ประเทศตะวันตกยังไม่เข้ามาสร้างอิทธิพล มาล่าอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียของเรา จีนเป็นใหญ่ที่สุด ญี่ปุ่นก็อ่อนแอ ยอมรับอำนาจเงินในระบบบรรณาการ

เมื่อสักครู่อจารย์จุลชีพพูดในยุคที่ตะวันตกมาแล้วเงินหลงตัวเอง ไม่คิดจะปฏิรูปประเทศให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ในที่สุดระบบที่จีนจัดระเบียบเอาไว้ก่อนที่ตะวันตกก็ล่มสลาย ญี่ปุ่นก็เลยขึ้นมาจากรั้งกระดุนที่ต้องแข่งขันกับตะวันตก ปฏิรูปประเทศอย่างรวดเร็ว แล้วก็ประสบความสำเร็จ จากนั้นจีนก็เป็นเหยื่อญี่ปุ่นรายแรก ถูกญี่ปุ่นรุกรานในปี 1895 ตอนนั้นโลกเลยรู้ว่าจีนไม่ใช่ยักษ์ใหญ่อีกต่อไป สื่อมวลชนญี่ปุ่นก็เหยียบย่ำจีนตอนนั้น ญี่ปุ่นก็ฮึกเหิมทะเยอทะยาน ต้องการจะแข่งกับตะวันตก ต้องการจัดระเบียบใหม่ในภูมิภาคนี้ ในที่สุดก็นำความหายนะมาสู่ญี่ปุ่น จนกระทั่งมาฟื้นตัวอีกทีหนึ่งหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านไปไม่ถึงชั่วอายุคน ญี่ปุ่นก็ผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 2

ในขณะที่จีนก่อร่างสร้างตัวมาสมัยประธานเหมา จนกระทั่งมาสมัยเติ้งที่ปฏิรูปจีนครั้งใหญ่ แล้วก็มาปัจจุบันจีนก็ขึ้นมาผงาดเป็นมหาอำนาจ จะแข่งหน้าอเมริกาไปในอีกไม่นานตามการคาดการณ์ ก็ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่

เพราะจีนก็เคยเป็นประเทศเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกมาแล้ว เพราะฉะนั้นเท่ากับว่าจีนมาทวงแชมป์คืน แล้วญี่ปุ่นจะปรับตัวอย่างไรเมื่อต้องเผชิญกับการผงาดขึ้นมาของจีน

เรามักจะไปมุ่งเน้นการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา มหาอำนาจอันดับ 1 อันดับ 2 ของโลก ว่าทั้งสองประเทศจะเป็นตัวกำหนดอนาคตของเอเชียแล้วก็ของโลก แต่จริง ๆ เราไม่ควรมองข้ามการแข่งขันกันระหว่างจีนกับญี่ปุ่นในปัจจุบัน ญี่ปุ่นเตรียมตัวมานานตั้งแต่ตอนที่มีการพูดกันว่าญี่ปุ่นจะแซงหน้าสหรัฐอเมริกา นักวิชาการบางคนก็ศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการผงาดขึ้นมาและการล่มสลายลงของมหาอำนาจ เช่น พอล เคนเนดี เขียนหนังสือทำนายว่าญี่ปุ่นจะกลายมาเป็นมหาอำนาจอันดับ 1 แทนสหรัฐอเมริกา แต่ก็มีอันเป็นไป หลังจากญี่ปุ่นเศรษฐกิจฟองสบู่แตกเมื่อ 20 ปีที่แล้ว จนกระทั่งถึงปัจจุบันยังฟื้นตัวไม่ได้เต็มที่ แต่ระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมาญี่ปุ่นเริ่มฟื้นเศรษฐกิจขึ้นมาในระดับหนึ่ง หลังจากซบเซามาเป็นเวลาหลายปี จีนกับญี่ปุ่นก็แข่งขันกันในการสร้างอำนาจอิทธิพลในภูมิภาคนี้

จริง ๆ แล้วญี่ปุ่นก็ถือว่าเป็นแชมป์เก่าอยู่ในภูมิภาคในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา แต่อย่างไรก็ตามไปแล้วว่า พอเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเริ่มถดถอยจีนก็ผงาดขึ้นมาแล้วก็แซงหน้าญี่ปุ่นและขึ้นมาเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดทุกประเทศใน

ในทางเศรษฐกิจจีนก็ได้ริเริ่มโครงการ One Belt One Road หรือเรียกย่อ ๆ ว่า BRI ในปัจจุบัน เป็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อขยายอำนาจอิทธิพลของจีนทางเศรษฐกิจ แล้วก็ตามด้วยอำนาจอิทธิพลทางการเมืองทางการทหาร ญี่ปุ่นนั้นก็ประเทศหนึ่งที่วางแผนเอาไว้ล่วงหน้าไม่ได้น้อยไปกว่าจีน เรื่องการวางแผนสำหรับอนาคตแล้ว ตามความคิดเห็นของอาเบะนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นนักชาตินิยม ไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าสีจิ้นผิง ตอนที่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกเมื่อปี 2006 อาเบะได้มีแนวความคิดอินโด-แปซิฟิกว่า แทนที่จะเรียกว่าเอเชีย-แปซิฟิก ใช้คำอินโด-แปซิฟิก นั้นหมายความว่า จะดึงอินเดียเข้ามาเป็นแนวร่วม เพื่อถ่วงดุลกับจีน ซึ่งขยายอิทธิพลไปทั่วทั้งเอเชีย แนวความคิดอันนี้ก็คือนำประเทศที่มีค่านิยมการปกครองเป็นประชาธิปไตยเสรีอย่างอินเดีย ออสเตรเลีย อเมริกา ที่เรียกว่า Quadrilateral หรือเรียกย่อ ๆ Quad 4 ประเทศมาร่วมมือกัน แล้วล่าสุดเพื่อที่จะถ่วงดุลในเรื่องโครงการโครงสร้างพื้นฐาน BRI ของจีน เมื่อไม่กี่สัปดาห์ที่ผ่านมาหนังสือพิมพ์ออสเตรเลียก็มีการเสนอข่าวว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ Quad ทั้ง 4 ประเทศมีความเห็นว่าจะมี Joint Infrastructure ร่วมกัน โดยพยายามไม่พูดว่าเป็นการแข่งขันกับ BRI ของจีน แต่บอกว่าเส้นทางเลือกอันหนึ่ง ซึ่ง

กำลังอยู่ในระยะเริ่มต้น เดิมทีเดวิดเชื่อว่านายกรัฐมนตรีของออสเตรเลีย ซึ่งเพิ่งเดินทางไปเยือนประธานาธิบดี ทรัมป์เมื่ออาทิตย์ที่ผ่านมา จะพูดถึงเรื่องโครงการนี้ด้วย แต่เนื่องจากว่ายังไม่มีความชัดเจนจึงไม่มีการกล่าวถึง

ส่วนญี่ปุ่นนั้นก็พยายามไม่ดำเนินการอะไรที่จะสร้างความบาดหมางให้กับจีน เพราะวาระหลังผู้นำจีน กับผู้นำญี่ปุ่นเริ่มพบปะกันมากขึ้น เพื่อที่จะลดระดับของความตึงเครียดอันเนื่องมาจากการแข่งขันกันในด้าน แสตนยารูปภาพทางการทหาร และด้านความมั่นคง เนื่องจากจีนกับญี่ปุ่นมีกรณีพิพาททางดินแดนที่ญี่ปุ่นเรียกว่า เกาะเซนกากุ หรือที่จีนเรียกว่าเตี้ยวหยู

ทั้ง 2 ประเทศนี้ก็ตระหนักดีว่า มีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่เหมือนกันทางเศรษฐกิจ เพราะว่าต่างฝ่ายต่าง ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นนั้นเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สำคัญอันดับ 3 ของจีน ในขณะเดียวกันจีนก็เป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น การลงทุนของญี่ปุ่นในจีนนั้นสร้างงานให้ชาวจีนไม่ต่ำกว่า 10 ล้านคน แล้วก็ต้องการเพิ่มการส่งออกให้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องสั่งเข้าสินค้าจากญี่ปุ่น พวกเครื่องจักร พวกชิ้นส่วนต่าง ๆ เพื่อไปประกอบเป็นสินค้าของจีนไปขายในต่างประเทศ ต้องนำเข้าจากญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นอีก 1.2% เพื่อเพิ่มการส่งออกของจีน 1% อันนี้เป็นตัวเลขที่คำนวณโดย IMF เพราะฉะนั้นในทางเศรษฐกิจ ทั้ง 2 ประเทศต่างก็ได้ประโยชน์จากกันและกัน ตัวอย่างหนึ่งในการพึ่งพาอาศัยกันและกันคือการผลิต Iphone ซึ่งบริษัท Apple ของสหรัฐฯจ้างให้บริษัทไต้หวัน Foxconn เป็นผู้ผลิต ไต้หวันก็ไปจ้างจีนผลิตต่อ จีนก็ไปซื้ออุปกรณ์ Memory Flash ของบริษัท Toshiba แล้วก็จอที่ทำให้ดูนวล ๆ ใส ๆ ของบริษัท Sharp จากญี่ปุ่น เพราะฉะนั้น เดียวนี้สินค้าที่มีอยู่มีองค์ประกอบจากหลายแห่ง ไม่ใช่ประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างนี้ ฉะนั้นถ้าหากว่าความขัดแย้งแข่งขันกันระหว่างจีนกับญี่ปุ่นนำไปสู่การปะทะกัน เกิดสงครามอะไรขึ้นมา ก็กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทั้ง 2 ฝ่าย

ระยะหลังความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจะมีลักษณะที่อ้อมข้อมกันมากขึ้น เมื่อปีที่แล้วเศรษฐกิจของญี่ปุ่นก็เริ่มเติบโตขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เหตุผลอันหนึ่งนั้นก็คือการได้ประโยชน์ตลาดใหญ่ของจีนที่ญี่ปุ่นอาศัยในการส่งออกเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งมีนักท่องเที่ยวจีนปีที่แล้ว 6 ล้านคนไปเที่ยวญี่ปุ่น ปีนี้ที่ผ่านมา ชาวจีนไปเที่ยวตรุษจีนที่ญี่ปุ่นมากกว่ามาเที่ยวที่เมืองไทยแล้ว เพราะถ้าไปญี่ปุ่นตอนช่วงตรุษจีน ไปเมืองโยโกฮาม่า ซึ่งมีชาวจีนอาศัยอยู่จำนวนมาก มีความคึกคักมาก ในขณะเดียวกันชาวญี่ปุ่นก็ไปเที่ยวจีน ปีที่แล้วตามสถิติของจีนร่วม 2,500,000 คน มากเป็นอันดับ 2 รองจากเกาหลีใต้ เพราะฉะนั้นถ้าดูอย่างนี้แล้ว ดูเหมือนกับว่าไม่น่าที่จะไปขัดแย้งกันจนกระทั่งทำให้ความสัมพันธ์ขาดสะบั้น

แต่อย่างไรก็ตาม นายอาเบะเมื่อ 3 ปีที่แล้วได้ไปพูดที่ World Economic Forum ว่าเมื่อสมัยก่อน สงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษกับเยอรมนี ต่างก็มีเศรษฐกิจที่พึ่งพาอาศัยกันและกันแต่ก็ยังทำสงครามระหว่างกัน ก็มีสภาพไม่ต่างกันเท่าไรกับญี่ปุ่นกับจีนในปัจจุบัน ในแง่การพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจ แต่ถึงเวลาจริง ๆ แล้วเศรษฐกิจไม่ใช่เป็นปัจจัยเดียวที่นำไปสู่สงคราม เป็นเรื่องศักดิ์ศรี เป็นเรื่องเกียรติภูมิ เป็นเรื่องชาตินิยม เพราะฉะนั้นทั้ง 2 ประเทศ จีนกับญี่ปุ่นในปัจจุบันก็ยังไม่มีความมั่นใจในอนาคตว่า จะต้องเผชิญหน้ากัน ปะทะกัน ทางทหารหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงเตรียมความพร้อมทางด้านนโยบายความมั่นคงอย่างต่อเนื่อง

ในสมัยอาเบะมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในเรื่องนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น อย่างเช่น เมื่อก่อนนี้ ญี่ปุ่นมีนโยบายไม่ขายอาวุธให้กับต่างชาติ อาเบะมาก็ยกเลิกข้อจำกัดอันนี้ เมื่อก่อนนี้ญี่ปุ่นจะส่งกำลังออกไปรบ นอกประเทศไม่ได้ เดียวนี้ญี่ปุ่นก็ตีความรัฐธรรมนูญ ตีความกฎหมายใหม่ หรือเรียกว่าตีความรัฐธรรมนูญใหม่ก็ได้ เพราะถึงแม้ว่าอาเบะอยากจะแก้ไขรัฐธรรมนูญที่สหรัฐอเมริการ่างให้ ไม่ให้มีกองทัพ เพื่อให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่รุกรานต่างชาติอีก แต่ทุกท่านก็ทราบว่าการปัจจุบันนี้ญี่ปุ่นเป็นประเทศซึ่งมีกำลังทหาร มีอาวุธทันสมัย ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าจีนเลย ขาดแต่ว่าญี่ปุ่นยังไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ แล้วเมื่อก่อนนั้นญี่ปุ่นก็ตีความรัฐธรรมนูญว่า กองกำลังที่ญี่ปุ่นมีอยู่นั้นจะใช้เพื่อป้องกันตนเอง ญี่ปุ่นจะไม่ส่งกำลังออกไปรบนอกประเทศ ปัจจุบันตีความใหม่ว่า ญี่ปุ่นสามารถที่จะส่งกำลังไปรบนอกประเทศได้ สมมติว่าถ้าฟຽ່ງนี้เกิดสงครามที่คาบสมุทรเกาหลี ถ้าตีความแบบเดิมกองทัพญี่ปุ่นจะไปร่วมรบนอกประเทศไม่ได้ แต่เมื่อมีการตีความใหม่ญี่ปุ่นอ้างว่าถ้าหากว่าสงคราม ความขัดแย้งทางทหารที่เกิดขึ้นนอกประเทศญี่ปุ่นแล้วจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นก็สามารถส่ง กำลังทหารไปรบนอกประเทศได้

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ญี่ปุ่นกับจีนยังมีความระแวงในความตั้งใจที่มีต่อกัน เป็นเหตุผลมาจาก ประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งจีนยังมีความรู้สึกที่ญี่ปุ่นนั้นยังไม่สำนึกผิดพอเพียง ยังไม่ขอโทษจีนพอเพียง เห็นได้จากการ ไปสำรวจความคิดเห็นของคนจีน ก็พบว่าคนจีนส่วนใหญ่คิดว่าญี่ปุ่นยังไม่ขอโทษจีนอย่างจริงใจและพอเพียง แล้วก็ เรื่องความขัดแย้งในข้อพิพาททางดินแดน เกาะเซนกากุในทะเลจีนตะวันออก แล้วญี่ปุ่นก็เริ่มที่จะหาแนวร่วม สกัดกั้นจีน ปัจจุบันญี่ปุ่นสามารถขายอาวุธได้แล้ว และได้ขายเรือยามฝั่งให้กับมาเลเซีย ให้กับฟิลิปปินส์ ประเทศ ซึ่งมีกรณีพิพาทกับจีนในทะเลจีนใต้ รวมทั้งมีนโยบายจะทุ่มเงินอีก 500 ล้านเหรียญสหรัฐให้กับประเทศใน อาเซียนเพื่อใช้ในการดูแลเกี่ยวกับภัยพิบัติ แก้ปัญหาโจรสลัด รวมทั้งใช้ตรวจตราเรื่องความมั่นคง ซึ่งญี่ปุ่นก็หมาย

ตาอยู่ที่จีน ช่วยประเทศในภูมิภาคนี้ที่อาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับเงินในอนาคตในเรื่องเกี่ยวกับกรณีพิพาททางดินแดนในทะเลจีนใต้

นอกจากนั้น ญี่ปุ่นก็เริ่มขยายการซ้อมรบร่วมกับสหรัฐอเมริกาและกับอินเดียที่หมู่เกาะมาลาบาร์ และสร้างเรือบรรทุกเครื่องบิน ซึ่งญี่ปุ่นบอกว่าไม่ได้บรรทุกเครื่องบินขับไล่ แต่เป็นเฮลิคอปเตอร์ แต่เฮลิคอปเตอร์ของญี่ปุ่นก็มีความทันสมัย เพราะว่าถ้ามีเรือบรรทุกเครื่องบินถือว่าเป็นอาวุธเชิงรุก ชัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งระบุให้ญี่ปุ่นมีอาวุธไว้เพื่อป้องกันตัวเอง ถ้ากล่าวถึงญี่ปุ่นต้องกล่าวถึงเงินกับสหรัฐอเมริกาด้วย จบลงที่อาจารย์ จุลชีพได้พูดไว้ว่า จีนมองอดีตไปไกลเพื่อที่จะเห็นอนาคตไกลไปด้วย อันนี้ก็สอดคล้องกับคำพูดของรัฐบุรุษของอังกฤษ Sir Winston Churchill ที่กล่าวว่า “ถ้าเรามองข้างหลังไปได้ไกลมากเท่าไร เราก็มองไปข้างหน้าได้ไกลเท่านั้น”

ที่ผมอยากจะพูดถึงเรื่องการเมืองประวัติศาสตร์ก็คือว่า มีนักวิชาการชาวกรีกชื่อ Thucydides เขียนตำราวิเคราะห์สาเหตุของเรื่องสงครามในคาบสมุทรเพโลพอนนีเซียน ในประเทศกรีซ เมื่อกว่า 2,400 ปี สมัยก่อนนั้น ประเทศกรีซยังแบ่งเป็นนครรัฐ และมีการแข่งขันเพื่ออำนาจและอิทธิพลระหว่างนครรัฐสปาร์ตากับนครรัฐเอเธนส์ สปาร์ตาเป็นมหาอำนาจเดิมเหมือนอย่างสหรัฐในปัจจุบัน แต่พอนครรัฐกรีซผงาดขึ้นมาเหมือนอย่างประเทศจีนในปัจจุบัน ในที่สุดตัดสินกันกันโดยการทำสงครามเพื่อช่วงชิงความเป็นใหญ่ในการจัดระเบียบภูมิภาคในสมัยนั้น ตอนนี้อย่าเปรียบเทียบกับว่าจีนผงาดขึ้นมา สหรัฐอเมริกามหาอำนาจเดิม ถ้าเป็นไปตามแนวคิดที่ Thucydides ซึ่งเขียนไว้ว่า พฤติกรรมของประเทศในอนาคตไม่เปลี่ยนไปจากเมื่อ 2,400 กว่าปีก่อน มหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ในที่สุดก็จะตัดสินกันด้วยการทำสงครามเพื่อตัดสินใครจะเป็นจ้าว

ที่ผมพูดก็คือว่า ท่านสีจิ้นผิงเป็นผู้ที่รู้ประวัติศาสตร์โลกดีมากคนหนึ่ง เมื่อตอนเดินทางไปเมืองซีแอตเทิล ประเทศสหรัฐ เมื่อผู้สื่อข่าวถามว่าโลกเราจะ “ติดกับดัก Thucydides” ไหม แต่ท่านสีตอบได้บอกว่า “ติดกับดัก Thucydides” นี้จะไม่มีหรอก ถ้าประเทศมหาอำนาจไม่คำนวณผิดพลาดทางยุทธศาสตร์เหมือนอย่างในอดีต ก็จะไม่มีการ “ติดกับดัก Thucydides” เพราะฉะนั้นท่านสีจิ้นผิงก็เลยบอกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจต้องเป็นความสัมพันธ์ยุคใหม่ ที่อาจจะแข่งขันกันแต่ก็ร่วมมือกันด้วย แล้วก็ไม่ต้องแข่งกันด้วยการทำสงคราม เพราะฉะนั้นมหาอำนาจเองนั้นแหละอย่าไป “ติดกับดัก Thucydides” เหมือนอย่างในอดีต สำหรับรอบแรกผมเอาไว้แค่นี้ก่อนนะครับ ขอขอบคุณครับ

รศ.ดร.นภดล ขาดิประเสริฐ: ขอบคุณท่านศาสตราจารย์ไชยวัฒน์ คำชุนะครับ ท่านก็ได้ให้มุมมอง บทบาทของญี่ปุ่น จะเห็นว่าทางญี่ปุ่นหรือจีนก็มีความใกล้ชิดผูกผันทางเศรษฐกิจทางด้านประชาชนกับประชาชนค่อนข้างมาก ทั้ง ๆ ที่ทางการเมืองระดับนำ ชัดแย้งกันหลายเรื่อง ปรากฏว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปญี่ปุ่นมากที่สุดคือจีน รองมาคือเกาหลีใต้ ขณะเดียวกันญี่ปุ่น ก็ไปเที่ยวเกาหลีใต้กับจีน เพราะฉะนั้นบางทีภาพพวกนี้ซับซ้อน ถ้าอ่านข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์มากไป บางทีจะทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ซึ่งก็ผูกพันกัน อาจทำให้หลีกเลี่ยงการปะทะกันโดยตรง แต่การแข่งขันยังมีอยู่ก็จะไปแข่งขันกันในเรื่องที่ไม่เสี่ยงมาก โดยเฉพาะการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

ในด้านเศรษฐกิจนั้น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นสมรภูมิหลัก เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูง จีนและญี่ปุ่นแข่งกันอย่างเต็ม ซึ่งหลายประเทศก็มีโครงการ เช่น เวียดนาม ไทย สิงคโปร์เชื่อมกับมาเลเซีย อินโดนีเซีย ในสมรภูมิที่อินโดนีเซีย ระหว่างจากาตาร์กับบังคัง จีนชนะไปแล้ว ญี่ปุ่นก็พยายามจะต่อสู้ในเวทีอื่นซึ่งยังไม่ตัดสินใจเด็ดขาด ส่วนอินเดีย ญี่ปุ่นค่อนข้างได้เปรียบ เพราะอินเดียก็มีปัญหาเกี่ยวกับจีน ทางอินเดียก็เลือกญี่ปุ่น เพราะฉะนั้น ระบบของอินเดียจะเป็นของญี่ปุ่นแน่นอน จีนได้ที่อินโดนีเซีย ญี่ปุ่นได้ที่อินเดีย ไทยมีทั้งระบบจีนที่คืบหน้าไประดับหนึ่ง ขณะเดียวกันไทยก็กำลังพิจารณาใช้ระบบของญี่ปุ่นในเส้นทางอื่น ๆ ถ้าเป็นไปได้ตามแนวทางนี้ ไทยก็จะเป็นประเทศแรกของโลกนะที่ใช้ระบบรถไฟความเร็วสูงของทั้งจีนและญี่ปุ่น

ในการนี้เห็นถึงการแข่งขันที่เข้มข้นมากในภูมิภาคนี้ เพราะฉะนั้นเรื่องอาเซียน ชักครู่อาจารย์สุรชัยน่าจะมียุทธศาสตร์อีกเยอะครับ ที่นี้อีกประเทศหนึ่ง ก็เป็นประเทศใหญ่ที่สำคัญ อยู่ทางใต้ของจีน แล้วก็ขัดแย้งกับจีนมาช้านาน โดยเฉพาะเรื่องพรมแดน ชัดแย้งกันไม่ใช่ 3-4 ตารางกิโลเมตร เป็นหมื่นตารางกิโลเมตรทับซ้อนกันแล้วก็ยังตกลงกันไม่ได้ แล้วก็เคยรบกันมาแล้ว เมื่อ 50 กว่าปีก่อน ก็คือ อินเดียครับ อินเดียเศรษฐกิจก็เติบโตต่อเนื่องมา 20 ปี ก็แข็งแกร่งขึ้น 7-8 ปีหลังเติบโตค่อนข้างสูง จนการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะหลัง ๆ นี้สูงกว่าจีน ประกอบกับได้ผู้นำที่ค่อนข้างจะแข็งแกร่ง เชื่อมั่นในตัวเองสูง ก็คือ นเรนทรา โมดี เพราะฉะนั้นท่าทีของอินเดียที่มีต่อจีน ก็น่าสนใจ

ล่าสุดเมื่อไม่นานมานี้ จีน และอินเดียก็มีการเผชิญหน้ากันอยู่ตรงพรมแดนที่เป็นรอยต่อระหว่างอินเดียนิวแกน แล้วจีน เนื่องจากว่าการจะสร้างถนนในบริเวณที่พรมแดนไม่ชัด อินเดียมีหน้าที่ดูแลความมั่นคงให้ นิวแกน เป็นอะไรที่ตึงเครียดอยู่ยาวนานเป็นเดือน ข่าวว่าจำนวนทหารไม่มากที่เผชิญหน้าอยู่ แต่ความเครียดสูงมาก เพราะว่ามีข่าวว่ากองเรือของจีนในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งปกติจะลอยลำลาดตระเวนอยู่ 7-8 ลำ เพิ่มเป็น

14-15 ลำในช่วงที่มีความขัดแย้งเรื่องพรมแดนดังกล่าว จีนพร้อมเต็มที่ว่าถ้าจะเกิดการปะทะกันจะขยายไปในสงครามที่กว้างกว่าแค่ตรงพรมแดนทางบกด้วย ซึ่งอินเดียไม่สบายใจมากกับท่าทีของจีน อินเดียจะต้องทำอย่างไร จะต้องร่วมมือกันอย่างไร แล้วเหตุการณ์ก็คลี่คลายไปโดยที่น่าสนใจว่าใช้กลไกอะไรในการคลี่คลาย มีการพูดจាកันหลังฉากอย่างไร เพราะส่วนหนึ่งเป็น BRICS อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่อีกส่วนหนึ่งก็แข่งขันกัน อเมริกาก็พยายามมาจับมือกับอินเดียด้วยในการปิดล้อมจีน แล้วอินเดียจะมีท่าทีอย่างไร เรียนเซียว ศ.ดร.จรัญ มะลูลีมครับ

ศ.ดร.จรัญ มะลูลีม: ผมขอเริ่มด้วยภาษาฮินดีว่า Bhaiyo aur Dosto แปลว่า “พี่น้องและผองเพื่อน” วันนี้ได้ฟังเรื่องของสหรัฐ จีน แล้วก็ญี่ปุ่น จากผู้เชี่ยวชาญที่อยู่บนเวทีนี้ สำหรับผมแล้ว อินเดียเป็นประเทศที่น่าประทับใจมาก เพราะว่าไปหลงอยู่ที่นี่ 10 กว่าปี แต่ว่าสิ่งที่ประทับใจมากก็คือว่า เราไปที่ไหนก็ได้ แต่เราไม่ได้จดจำมากเท่ากับอยู่ที่อินเดีย เพราะอินเดียมีเสน่ห์ของตนเอง แล้วอินเดียก็ถูกเรียกว่า Incredible India คืออินเดียนั้นเป็นไปได้ทุกอย่าง หรืออินเดียที่สุดที่จะกล่าวถึงได้หมด เป็นประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีพรรคการเมืองเกือบ 2,000 พรรค จนไม่รู้ว่าเอาอะไรมาเป็นเครื่องหมายของพรรคดี ซึ่งก็มีตั้งแต่ยาสิฟัน บรรดา หม้อ ไท คนยีน คนจับมือกัน รวมทั้งที่มีที่มาจากศาสนา ท้องถิ่น วรรณะ แล้วก็อีกสารพัด แต่พรรคคอมมิวนิสต์อย่างเดียวก็มีตั้ง 4 พรรค คือ เลนินนิสต์ มาร์กซิส เหมานิสต์ และคอมมิวนิสต์อินเดีย ด้วยเหตุนี้อินเดียจึงเป็น Largest Democracy of the World โดยอันดับ 1 เป็นอินเดีย อันดับ 2 สหรัฐ อันดับ 3 อินโดนีเซีย แล้วอินเดียก็เป็นประเทศที่พูดง่าย ๆ ว่าถ้าสามารถอยู่อินเดียได้ ก็สามารถ Survive anywhere in the world หรือว่าถ้าอยู่ในอินเดียได้ก็อยู่ได้ทั่วโลก เพราะว่าล่าสุดเพิ่งไปพุทธคยาและพาราณสีมา ที่พาราณสีเห็นการเผาศพทั้งวันทั้งคืนริมฝั่งแม่น้ำคงคา หนึ่งอินเดียเป็นที่นิยมมากเพราะภาพยนตร์นั้นเป็นสิ่งที่คนอินเดียจะมีโอกาสได้มีความสุขไม่ยาก ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์อย่างไร เพราะว่าในภาพยนตร์จะมีความหลากหลาย คนอินเดียส่วนใหญ่ยึดถือในสิ่งที่ภาษาฮินดีเรียกว่า Sada Jeevan uch bichar หรือ Simple living high thinking หรือแปลเป็นไทยให้เพราะหน่อยก็คือ “เป็นอยู่ง่าย ไคร่ครวญสูง” อันนี้เป็นปรัชญาการใช้ชีวิตของคนอินเดีย

อินเดียเป็นประเทศที่มีบุคคลสำคัญที่เรารู้จัก อย่างเช่น บิดาของอินเดีย มหาตมะ คานธี ซึ่งมีความคิดว่าจะไม่ใส่เสื้อ จนกว่าคนอินเดียทุกคนจะมีเสื้อใส่ เขาจากไปด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำให้ผู้นับถือศาสนาอิสลามและฮินดูอยู่ร่วมกันได้ จึงถูกนาตุราม ก๊อดเซสังหาร มหาตมะแปลว่า “ผู้ที่ไม่ตาย” แล้วก็อยู่ในจิตใจของคนทั่วไปแล้ว มีบัณฑิต เยาวหระลาล เนห์รู ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก และเป็นบิดาของนางอินทிர่า คานธี เนห์รู ผู้ขับเคลื่อน

ประเทศในตอนต้นหลังได้รับเอกราช เน้นในสิ่งที่เรียกว่าการไม่ขึ้นอยู่กับใคร หรือไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แม้ว่าโดยทำที่จะมีความเอนเอียงไปกัข้อดีสหภาพโซเวียตก็ตาม แล้วนโยบายนี้ก็อยู่มา 40 ปี จนล่าสุดอินเดียเริ่มเปลี่ยนนโยบายที่ไปเน้นในสิ่งที่เรียกว่า Strategic Partner หรือหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับสหรัฐอเมริกา

หลังจากการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต หรือว่าโลกคอมมิวนิสต์ อินเดียปัจจุบันโดยเฉพาะหลังสงครามเย็นได้เลือกมาพนักำลึงกับสหรัฐ และอีกประเทศหนึ่งซึ่งอินเดียเลือกมาเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้วยก็คืออิสราเอล ดังนั้นนโยบายของอินเดียในระยะหลังก็จะเอนเอียงไปมีความสัมพันธ์กับสหรัฐมากขึ้น อย่างไรก็ตาม อินเดียกับจีนมีความสัมพันธ์แบบ Love-Hate Relations ก็คือ ไม่เบื่อไม่เมา และในการอยู่ที่อินเดีย นั้น ภาครัฐไหนก็แล้วแต่เราจะไม่เจอคนจีนเลย ยกเว้นอาจจะมีการโกกัตตาเล็กน้อยเท่านั้น อันเนื่องมาจากความขัดแย้งที่นำไปสู่สงครามระหว่างสองประเทศ ซึ่งทำให้เนห์รูเสียใจมากกับความพ่ายแพ้ที่เกิดจากเรื่องของดินแดนหรือว่าเขตแดนที่ประกาศไว้โดยแมคมาฮอน ตัวแทนของอังกฤษที่เข้ามาปกครองอินเดีย แล้วมีปัญหาในตอนหลัง เนห์รูนั้นได้ชื่อว่าเป็นสถาปนิกทางด้านนโยบายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่านโยบายของอินเดียส่วนใหญ่ในระยะที่ได้รับเอกราชมา อินเดียจะรักษานโยบายต่างประเทศที่จะไม่ส่งทหารเข้าร่วมกับประเทศคู่ขัดแย้งที่ทำสงครามกัน ยกเว้นการรักษาสันติภาพ

แต่ว่าปัจจุบันนี้อินเดียเองก็คงแปลกใจว่า อินเดียเติบโตทางเศรษฐกิจมาได้อย่างไร และเป็นการเติบโตอย่างต่อเนื่องในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา ทั้งในด้านฮาร์ดแวร์และด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน อินเดียขึ้นดีในด้านฮาร์ดแวร์จีนขึ้นดีในด้านฮาร์ดแวร์ แล้วที่สำคัญก็คือว่าการขับเคลื่อนในทางเศรษฐกิจของอินเดียยังมีความผสมผสานระหว่างแบบเดิมและแบบใหม่อยู่มาก บางทีก็ใช้วิธีการแบบดั้งเดิม ยังใช้การขนส่งแบบใช้วัวเทียมลาก ที่ยังปรากฏให้เห็น แต่ว่าตอนนี้เศรษฐกิจของอินเดียดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสมัยที่ผมอยู่อินเดียเศรษฐกิจโตแค่ร้อยละ 4 ตอนนีโตไปไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 ทุกปี

สำหรับอินเดียที่มีปัญหาความขัดแย้งกับปากีสถานจนนำไปสู่การทำสงครามถึง 3 ครั้ง 2 ครั้งเป็นความขัดแย้งในดินแดนแคชเมียร์หรือกัชมีระ โดยปากีสถานจะได้รับการสนับสนุนจากจีนมาโดยตลอด สำหรับโครงการ One Belt One Road นั้น จึงนำไปสู่การตั้งคำถามของอินเดียอยู่พอสมควรว่าอินเดียอาจจะสูญเสียอำนาจในทางยุทธศาสตร์ไปบ้างหรือไม่ เมื่อดูภาพรวมอินเดียกับจีนในปัจจุบัน สำนักใหม่ของประเทศนี้คือการเปลี่ยนท่าทีซึ่งกันและกัน เพราะว่าสองประเทศนี้ตั้งใจมุ่งมั่นที่จะสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แล้วก็เริ่มเห็นหลาย ๆ อย่างแล้ว

ผมขอกลับมาพูดถึงอินเดียในปัจจุบันกับจีน ว่ามีอะไรบ้างที่น่าสนใจก็คือ นเรนทรา โมตี ผู้นำอินเดีย เดินทางไปจีน ถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ เพราะว่า 2 ประเทศนี้ถือว่าเป็นประเทศที่เติบโต รวดเร็ว มีบริษัทของอินเดียและจีนลงนามความร่วมมือต่อกัน มีมูลค่าถึง 25 พันล้านเหรียญสหรัฐ แล้วก็มี การลงนามที่เชียงใหม่ มูลค่าทางการค้าระหว่างจีนและอินเดียพัฒนาขึ้นไปมาก จาก 3,000 ล้านดอลลาร์ในปี 2000 เป็น 52 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2008 ความเติบโตทางการค้าของทั้ง 2 ประเทศ เติบโตเกือบ 3 เท่า เมื่อเทียบกับการเติบโตทางการค้าระหว่างสหรัฐกับจีน และการเติบโตอย่างรวดเร็วนี้ยังคงดำเนินต่อไป คาดหมายกัน โดยทั่วไปว่า การลงทุนโดยตรงของจีนในประเทศอินเดีย และของอินเดียในประเทศจีนจะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นใน ฐานะที่สองประเทศเพื่อนบ้านเป็นอยู่อารยธรรมทั้งคู่ ถ้าเรามองกลับไป จีนกับอินเดียต่างก็มีความสัมพันธ์ทาง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์มายาวนาน ที่ผ่านมามีความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ เคยตกอยู่ในความยุ่งเหยิง อย่างที่อาจารย์นภดลได้พูดไปแล้ว ก็คือเกิดจากสงครามชายแดน ซึ่งเกิดขึ้นเป็นระยะ ยะ สั้น ๆ ช่วง 1962 แล้วทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าก็ต้องหยุดลงไป

แต่อย่างไรก็ตาม 1 ทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจระหว่าง 2 ประเทศนี้เริ่มเปลี่ยนแปลง ไปในค.ศ.1990 พบว่าสองประเทศนี้มีนโยบายที่มุ่งสู่ภายนอกมากขึ้น แล้วก็มีการบูรณาการกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ทั้งอินเดียและจีนต่างก็เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก ก่อนหน้านั้นคือช่วงปี 2003 อตัล ปิหารี วัชปายี จากพรรค ภารตียะ ชะนะตะะ ไปเยือนจีนก็ทำให้เศรษฐกิจอินเดียดีขึ้น และมีการศึกษาความร่วมมือทางด้านการพัฒนา ปี 2000 เป็นต้นไป การค้าของจีนและอินเดียเติบโตขึ้นเป็น 2 เท่าของการค้าที่มีกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก การค้าที่ มีต่ออินเดียของจีนเติบโตอย่างรวดเร็วกว่าคู่ค้าอื่น ๆ ที่อยู่ใน 10 อันดับแรกของจีน เพราะฉะนั้นในปี 2008 จีนจึง ได้แซงหน้าสหรัฐ

ในการขึ้นมาเป็นคู่ค้าของอินเดียที่ใหญ่ที่สุด ในปี 2014 อินเดียเป็นตลาดการส่งออกที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 10 ของจีน แล้วก็หนึ่งในความสำเร็จทางการค้าของประเทศก็คือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เราเห็นว่ามีความ อย่างต่อเนื่อง ที่อยากจะพูดถึงก็คือว่า เชื่อกันว่าภายในปี 2030 ถ้าดูจำนวนประชากร อินเดียจะแซงขึ้นมา มี ประชากรมากที่สุดของโลก ตอนนี้อยู่ที่ 1.31 พันล้านคน แล้วเฉพาะชนกลุ่มน้อยมุสลิมในอินเดีย เกือบจะแซง อินโดนีเซียซึ่งมีประชากรมุสลิมใหญ่ที่สุดในโลก จำนวน 200 ล้านคน อินเดียตอนนี้ชนกลุ่มน้อยที่เป็นมุสลิมก็จะขึ้น 200 กว่าล้านคนแล้ว ถ้าดูทางโครงสร้าง เศรษฐกิจของจีนคิดว่าเป็นเศรษฐกิจที่พุ่งง่าย ๆ ว่ายังขับเคลื่อนอยู่ แต่ว่า

ในอนาคตก็มีการคาดหมายไว้เหมือนกันว่า เศรษฐกิจของจีนอาจจะเติบโตน้อยกว่าปัจจุบัน ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะรักษาระดับความเติบโตปัจจุบันเอาไว้ให้ได้

ปัญหาที่จีนมีอยู่ในเวลานี้ ซึ่งอินเดียไม่มีก็คือ คนหนุ่มที่มีน้อยลง และประชากรมีอายุมากขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งแน่นอนว่าจะส่งผลกระทบต่อสัดส่วนของคนที่อยู่ในวัยทำงาน อย่างที่อาจารย์จุลชีพได้พูดแล้วนะครับว่า ถ้าเราดูจริง ๆ ยุทธศาสตร์การรวมศูนย์ การรวมอำนาจ อันนี้มีส่วนผลักดันให้เศรษฐกิจของจีนเติบโต ในกรณีของอินเดีย อินเดียเป็นประเทศประชาธิปไตย ถ้าจีนจะตัดสินใจสร้างเมือง ใช้เวลาไม่นาน เพราะว่าไม่ต้องมีฝ่ายค้าน แต่อินเดียมันฝ่ายค้านเต็มไปหมด โดยเฉพาะคอมมิวนิสต์อย่างเดียวก็ 4 พรรคไปแล้ว ฉะนั้นการขับเคลื่อนแต่ละเรื่องก็ต้องใช้เวลาพอสมควร ถ้าเทียบระบบการปกครอง อย่างจีน ถ้าไม่มีการคอร์รัปชัน ก็จะตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว อย่างกรณีของอินเดียก็คือระบบประชาธิปไตยที่มีฝ่ายค้านฝ่ายตรวจสอบซึ่งทำให้การพัฒนาที่จะตัดสินใจกันในแต่ละเรื่องก็ใช้เวลาพอสมควร

คราวนี้เปรียบเทียบกันว่าอินเดียจะตามจีนทันไหม ก็ลองดูง่าย ๆ ปี 2011 GDP ของจีนอยู่ที่ 6.99 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ เกือบจะ 4 เท่าของอินเดียที่อยู่ 1.84 ล้านล้าน ดังนั้นถ้าหากว่าเศรษฐกิจของอินเดียต่อปีซึ่งปัจจุบันโตอยู่ราวร้อยละ 7.8 โตมาต่อเนื่องมาเกือบ 10 ปีหรือ 1 ทศวรรษแล้ว ฉะนั้นอินเดียในอีก 18 ข้างหน้าจึงจะเติบโตตามขนาดของจีนได้ทัน และถ้าหากการเติบโตของอินเดียสมมติว่าขึ้นมาเป็นร้อยละ 9 อินเดียก็ต้องใช้เวลาอีก 15 ปีจึงจะตามจีนได้ทัน ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบการแข่งขันระหว่าง มังกรคือจีน กับเสืออย่างอินเดียก็จะพบว่าทั้งคู่ประสบความสำเร็จในรอบ 25 ปีของการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งหลายคนไม่เคยคิดว่าจะเป็นแบบนี้มาก่อน แต่ถ้ามองดูดี ๆ จะเห็นการเติบโตของเสืออย่างอินเดีย เป็นการเติบโตที่ต่อเนื่องกว่า

ถ้าเทียบกันในปัจจุบัน การเติบโตของทั้งสองประเทศเป็นการเติบโตที่เร็วเหนือเสียง จนมีคำพูดว่า Super Sonic ที่พูดง่าย ๆ ว่าทั้งคู่ต่างก็ก้าวไป แต่ว่าถ้าเทียบจริง ๆ กับปี 1991 คือเมื่ออินเดียเปิดตัวทางเศรษฐกิจ พบว่า GDP ทั้งของอินเดียและจีนตอนนั้นเกือบจะเท่ากัน แต่พอมาถึงปีนี้ปรากฏว่า GDP ของจีนเติบโตมากกว่าอินเดียถึง 4 เท่า อันนี้เป็นข้อมูลของ IMF นะครับ เป็นการเติบโตทางวิธีเศรษฐกิจที่มาจากยุทธศาสตร์การรวมศูนย์ เป็นวิธีการที่ต่างไปจากระบบของประชาธิปไตย ปี 2011 GDP ของจีนโตไปถึง 6.99 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ดังนั้นความคิดของหลาย ๆ คน มักจะพูดว่าอินเดียบกับจีนนี้ตามกันอยู่ราว ๆ 10 ปี แต่ว่าถ้าดูจากสถิติก็คงจะใช้เวลาอย่างน้อย 15 ปี ถือว่าการเติบโตของทั้งสองประเทศแม้ว่าจะต่อเนื่องแต่ว่าจีนก็ยังคงนำหน้าอยู่ต่อไป

เราจะเห็นสภาพความเป็นจริงของอินเดียปัจจุบันนี้ว่าอินเดียยังเป็นประเทศที่มีระบบวรรณะ มีตั้งแต่วรรณะล่างอย่างดาลิตที่อยู่กับวรรณะจันทาล (Untouchable) อันเป็นวรรณะที่มหาตมะ คานธีต้องการให้หมดลงไปให้ได้ จึงเปลี่ยนคำเรียกคนวรรณะเหล่านี้ใหม่ว่าเป็น Harjan หรือว่า “หริชน” เพื่อให้ไม่มีการแบ่งวรรณะ หริชนแปลว่า Children of God ก็คือ “ลูกหลานของพระเจ้า” แต่ว่าอินเดียก็ทำไม่ได้ แต่ว่าปัจจุบันนี้ อันเนื่องมาจากความต้องการแรงงาน คนชั้นกลางของอินเดียเพิ่มไปกว่า 250 ล้านคนตอนนี้ เพราะฉะนั้นความคิดที่ว่า ไม่เอาวรรณะต่ำมาทำงานก็จะลดน้อยลงไป ก็เป็นความคาดหวังในอนาคตที่ดีขึ้น

แต่ว่าในท้ายที่สุดจริง ๆ ผมคิดว่า ทั้งสองประเทศยังมีปัญหาเรื่องความรู้สึกด้านความพ่ายแพ้ หรือว่าความขัดแย้งที่ยังไม่ลงตัวที่ยังมีมาตลอด แล้วจากยุทธศาสตร์ที่ผ่านมา ทั้งสองประเทศก็พยายามขับเคลื่อนประเทศไปในทางที่คิดว่าจะสร้างความก้าวหน้าให้กันและกัน ระยะหลังเหมือนกับกรณีของจีนกับรัสเซีย เห็นได้ว่าการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นที่ทั้งคู่ต้องการ และในเวลาเดียวกันก็มาที่อาเซียนทั้งคู่ อินเดียก็พยายามอย่างมากที่จะมาที่อาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ผมมีเรื่องเล่าอยู่เรื่องหนึ่งครับ ถึงดารารายานทร อินเดีย อัคซาร์ กุมาร์ (Akkar Kumar) เขามาเสิร์ฟอาหารอยู่ที่พัทยา แล้วก็ทำงานที่พาหุรัด จับปลัดจับผลูไปเป็นพระเอกหนังอินเดีย เพราะเคยรู้ศิลปะมวยไทย ด้วยเหตุนี้ ระยะหลังล่าสุดเขาได้ค่าตัวในการถ่ายหนังเรื่องหนึ่งถึง 25 ล้านบาท เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าดารารายานทรอินเดียได้ค่าตัวเกือบเท่ากับฮอลลีวูดด้วยซ้ำไป เป็นเพราะว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์อินเดียยิ่งใหญ่มาก แต่ว่าต้องเป็นภาพยนตร์ที่อยู่ในมุมไบหรือว่าบอลลิวูดอย่างที่ท่านอาจารย์จุลชีพพูด ทั้งหมดที่พูดมาก็เพื่อจะพูดว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอินเดียที่มีปัญหากันมายาวนาน ระยะหลังทั้งคู่ต่างก็เน้นเรื่องความเติบโตของเศรษฐกิจ และการมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นนเรนทรา โมดี หรือว่าสีจิ้นผิง หรือว่าคนอื่น ๆ ครับก็ขอฝากไว้เพียงเท่านี้ขอบคุณครับ

รศ.ดร.นภดล ขาติประเสริฐ: อาจารย์ก็ได้ให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอินเดีย ซึ่งต่างก็มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจแล้วก็มีการแข่งขันกันหลากหลายมิติ นอกจากเรื่องพรมแดนแล้ว ความสัมพันธ์กับปากีสถานก็เป็นเรื่องที่ซับซ้อน นอกจากนั้น ระยะหลัง จีนก็ยังเพิ่มบทบาทในเอเชียใต้ เช่น ในศรีลังกาและมัลดีฟ สำหรับผมเองนอกจากเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายแล้ว ก็ได้รับมอบหมายให้พูดเรื่องเกาหลีได้ด้วย ก็ขออนุญาตใช้เวลาสั้น ๆ เพราะว่ามีอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจอยู่

เกาหลีใต้เป็นประเทศเล็ก ถ้าเทียบกับประเทศใหญ่ ๆ ที่เราพูดกันไปแล้ว จริง ๆ เกาหลีใต้ไม่มีความขัดแย้งอะไรกับจีนในปัจจุบัน ถ้าไม่นับการที่จีนเข้าร่วมสงครามเกาหลี แล้วก็ช่วยเกาหลีเหนือ ฉะนั้นในสภาพทั่วไป เกาหลีใต้ก็มีความสัมพันธ์อันดีกับจีน การค้าขายก็อยู่ในอันดับ 1 การลงทุนของเกาหลีใต้ในจีนก็สูง นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเกาหลีใต้ก็มีจีนเป็นอันดับหนึ่ง 1 ความผูกพันทางการค้า ทางเศรษฐกิจก็มีอยู่สูง แต่ว่าปัญหาหลักของเกาหลีใต้ที่เผชิญก็คือปัญหาที่เกี่ยวกับเกาหลีเหนือ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่ดำรงอยู่มาช้านานในยุคสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน ถึงสงครามเย็นจะยุติลงแล้ว แต่เหมือนตรงนี้จะยังไม่ยุติ ยังสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แล้วก็เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ก็พึ่งสหรัฐอเมริกาในการค้าประกันความมั่นคง ก็เท่ากับว่ามีหนึ่งจับกับจีน เรื่องเศรษฐกิจก็เจริญก้าวหน้า อบอุ่นกันดีในแง่เศรษฐกิจ แต่อีกมือหนึ่งก็จับกับด้านสหรัฐอเมริกาในด้านความมั่นคง ซึ่งทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนแข่งกัน ฉะนั้นขณะนี้เกาหลีใต้จึงกำลังลำบากเพราะอยู่ตรงกลางระหว่างสองมหาอำนาจ ซึ่งต้องพึ่งพาทั้งคู่ พึ่งพาเงินทางเศรษฐกิจ พึ่งพาสหรัฐอเมริกาด้านความมั่นคง จะเห็นว่าท่าทีของเกาหลีใต้กับสองมหาอำนาจดูจะค่อนข้างไม่นิ่ง พลิกไปพลิกมา และสองประเทศก็พร้อมจะกดดันเกาหลีใต้ ถ้าเกาหลีใต้มีท่าทีที่จะเป็นประโยชน์ต่อจีน สหรัฐอเมริกาก็กดดัน ถ้าเกาหลีใต้มีท่าทีที่ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา จีนก็กดดัน

จะเห็นได้ว่าเมื่อเกาหลีใต้อนุญาตให้อเมริกันาระบบต่อต้านขีปนาวุธที่เรียกว่า THAAD ไปติดตั้งในเกาหลีใต้ จีนก็ตอบโต้แรงมากด้วยมาตรการต่าง ๆ ก็สะท้อนเกาหลีใต้ เกาหลีใต้ก็ต้องอดทน เพราะว่าจะไปบอกอเมริกาว่าให้ถอนอาวุธดังกล่าวก็เป็นเรื่องที่ทำไม่ได้ ฉะนั้นเราจะเห็นว่าด้านการเมือง เกาหลีใต้ก็มีปัญหาด้วย เพราะรัฐบาลเดิมค่อนข้างออกแนวอนุรักษ์ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลปัจจุบัน มูแจอินค่อนข้างรักษาระยะห่างจากอเมริกามากขึ้น แล้วก็มียุทธศาสตร์เป็นอิสระ แต่ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้ง่าย อย่างเช่นกรณี THAAD เห็นได้ชัด มูแจอินก็แสดงท่าทีไม่เห็นด้วย ตั้งแต่เป็นฝ่ายค้านแล้ว แต่พอเป็นรัฐบาลมาเป็นปี ก็ไม่สามารถให้อเมริกาถอนออกไปได้ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าเกาหลีใต้ติดอยู่ตรงกับดักนี้

ส่วนเกาหลีเหนือก็เร่งพัฒนาขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์ ก็ยิ่งสร้างแรงกดดันให้กับเกาหลีใต้มากขึ้น ปัญหาขีปนาวุธและนิวเคลียร์เกาหลีเหนือเป็นสิ่งที่สหรัฐ จีน และเกาหลีเหนือประลองกำลังกันอยู่ตลอด กลายเป็นว่าเกาหลีใต้ไม่ได้อยู่ในสมการของการเจรจาหรือการกดดันหรือการผลักดันใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้ง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวนี้โดยตรง ถ้าเกาหลีเหนือยิงขีปนาวุธลูกต่อไป และทดลองนิวเคลียร์ลูกต่อไป สหรัฐจะตอบโต้หนักขึ้นอย่างไร ล่าสุดทรัมป์ก็เพิ่งเพิ่มมาตรการเข้มขึ้นขึ้น รวมทั้งญี่ปุ่นเข้ามาบีบหนทางด้วย ล่าสุดมีการนำ

เครื่องบินลาดตระเวนไปถ่ายรูปลงทะเล มีเรือขนถ่ายของกันอยู่กลางทะเลในน่านน้ำสากล ขัดต่อมติสหประชาชาติหรือไม่ เกาหลีใต้อยู่ในท่ามกลางสถานการณ์ที่มหาอำนาจใหญ่เล่นเกมอำนาจกันอยู่ ตรงนี้เป็นสถานการณ์ที่ผู้นำเกาหลีใต้ต้องใช้ทักษะสูงมากในการประคับประคอง

เกาหลีใต้อาจจะประสบความสำเร็จในเรื่อง K-pop เรื่องการส่งสินค้าไปทั่วโลก การสร้างความนิยมชมชอบในบางมิติ แต่ในมิติเรื่องมั่นคงและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นอะไรที่ละเอียดอ่อน และเกาหลีใต้ใช้ทักษะสูงมากในการปรับตัว เนื่องจากว่าประเทศเล็ก เทียบกับจีน เทียบกับสหรัฐอเมริกา เทียบกับญี่ปุ่น เป็นประเด็นที่ก็ต้องติดตามกันต่อไปว่ามูแฉจินจะพยายามปลดล็อกตรงนี้ได้อย่างไร ล่าสุดจะเห็นได้ว่ามูแฉจินพยายามจะไปประสานความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ พยายามจะติดต่อ พยายามจะจับมือกันให้มีกิจกรรมร่วมกัน ต้องติดตามว่าจะทำไปได้แค่ไหน เพราะถ้าทำไปซ้ารอยเดิมอย่างที่เคยคิดจะทำ ก็ไม่ได้ไปไกลเท่าใดนัก ที่ไปไกลสุดก็สร้างนิคมอุตสาหกรรมที่แคของ แล้วตอนหลังรัฐบาลปาร์คอินเฮก็มาส่งยุติ ภายใต้อาณาการณที่เปลี่ยนแปลงเร็ว ก็มีความตึงเครียดมากขึ้น นึกถึงตอนที่คิดจะจับมือเกาหลีเหนือตอนนั้น เกาหลีเหนือก็ยังไม่ได้กำหนดทางด้านชิปนาวิคและอาวุธนิวเคลียร์ในระดับนี้ ชาวโลกก็ไม่ได้ตื่นตัวเรื่องนี้ในระดับนี้

วันนี้ผมขอสรุปสั้น ๆ เรื่องเกาหลีใต้ เพราะว่ามีประเด็นเรื่องอาเซียนซึ่งเป็นเรื่องใหญ่มากที่เราควรจะติดตามกัน เพราะว่าอย่างที่ท่านอาจารย์ประภัสสรพุดไปตอนต้น จีนหันไปทางเหนือก็เจอรัสเซียใหญ่โตเข้มแข็งหันไปทางแปซิฟิกก็เจอญี่ปุ่น มหาสมุทรแปซิฟิกที่กว้างขวาง ซึ่งมีกองเรือของสหรัฐอเมริกาอยู่ ลงมาทางใต้ก็เจออินเดียซึ่งเป็นประเทศใหญ่ เพราะฉะนั้นจีนจะขยับอะไรทางรัสเซีย ไปที่ทางแปซิฟิก ไปที่ทางใต้ แล้วลงมาทางอินเดียก็ทำอะไรได้ไม่มาก เนื่องจากว่าคู่แข่งหรือว่าประเทศที่ต้องเกี่ยวข้องกันเป็นประเทศใหญ่ แต่ว่าพอลงมาตรงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาเซียนของเรา ประกอบด้วยประเทศเล็ก ๆ หรือขนาดกลาง 10 ประเทศ ซึ่งก็เข้มแข็งบ้าง อ่อนแอบ้าง มีความหลากหลายสูง สามัคคีกันบ้าง ไม่สามัคคีกันบ้าง เป็นจุดที่จีนให้ความสนใจและสามารถเข้ามาทำอะไรได้เยอะเลย เพราะฉะนั้นอาเซียนจะปรับตัวอย่างไร จะมีมิตรร่วมกันไหม หรือต่างคนต่างเดิน บางคนก็บอกว่า บางประเทศอย่างเวียดนามก็มีปัญหากับจีนมาก เช่น ทะเลจีนใต้ พรมแดน กัมพูชาก็ใกล้ชิดกับจีนมาก บ่อยครั้งที่ต่างฝ่ายต่างหาว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวแทนของจีนในอาเซียน ประเด็นนี้น่าสนใจ เพราะฉะนั้นไทยเราจะทำอย่างไร ท่ามกลางสภาพแบบนี้ จุดยืนไทยเหมาะสมแล้วหรือยัง ท่ามกลางการแข่งขันของมหาอำนาจ ซึ่งสหรัฐก็พยายามกลับเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยจะกำหนดบทบาทอย่างไร ไทยเป็นพันธมิตรกับ

สหรัฐอเมริกามานาน เราจะเดินทางไปทางไหน ผมว่าเป็นประเด็นที่น่าพิจารณา อาจจะพูดคุยแลกเปลี่ยนกันได้เยอะ ขอเรียนเชิญท่าน ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร ครับ

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: คิดว่าแผนที่ผมวางไว้ได้ผลมาก คือความจริงผมไม่ต้องพูดเลยยังได้นะครับ เมื่อผมเสนอว่าเราควรจะต้องจัด เพราะผมได้ยินคำแถลงการณ์ของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงที่ประกาศว่าในปี 2020 จีนจะไม่มีคนจนอีกต่อไป คือเป็น 小康 ตามแผนของเติ้งเสี่ยวผิง แล้วก็บอกในปี 2050 จีนจะเป็นประเทศพัฒนาอย่างเต็มที่ เทียบเท่ากับมหาอำนาจในโลกทุกประเทศ แล้วก็บอกตั้งแต่ปี 2030 เป็นต้นไป การพัฒนาของจีนจะเน้นที่คุณภาพ (Quality) สินค้าของจีนจะไม่ใช้ Made in China แต่บอกว่าจะต้องเป็น Created by China เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ก็เลยทำให้น่าสนใจ

ย้อนไปในอดีต 20 ปีที่ผ่านมา นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันได้พูดชัดเจนว่าปี 2040 จีนจะมีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก คือ 40% ของเศรษฐกิจของโลก ซึ่งถ้ารู้จักอดีตของจีนอาจจะไม่แปลกใจก็ได้ เพราะว่าจีนเคยเป็นมหาอำนาจโลกทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ราชวงศ์ถังจนถึงศตวรรษที่ 17 จีนมีเศรษฐกิจ 40% ของโลกในสมัยนั้น เพราะฉะนั้นจีนในอดีตคือมหาอำนาจเศรษฐกิจของโลกมาเกือบ 2,000 ปีแล้ว เพราะฉะนั้นสำหรับคนรู้ประวัติศาสตร์จีนแล้ว เมื่อมาจุดตอนนี้ก็ไม่แปลกใจ แต่ก็มีหลายคนพยายามพูดว่า จีนจะไปถึงดวงดาวหรือไม่ การปฏิรูปอาจจะสะดุดเหมือนญี่ปุ่นหรือเกาหลี แต่ก็ปรากฏว่าผู้นำจีนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งคนจนในเมืองจีนกำลังจะหมดไปแล้ว จีนจะเป็นประเทศที่ทันสมัย เราจะเห็นว่าการประชุมในปลายปีที่ผ่านมา มีการเปิดเผยว่าสีจิ้นผิงอ่านหนังสืออยู่ 2 เล่ม เป็นเรื่องของเทคโนโลยีทั้ง 2 เล่มเลย เพราะฉะนั้นสีจิ้นผิงจะเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนโดยเน้นเรื่องของ Innovation เน้นเรื่องของ Automatic Intelligent เพราะฉะนั้นเราจึงไม่แปลกใจว่าจีนต้องการกลับไปสู่ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ อย่างที่สีจิ้นผิงพูดไว้ถึง Chinese Dream พูดถึง Revival of China คือการรื้อฟื้นสภาพของการเป็นมหาอำนาจโลกของจีน

ใครอ่านประวัติศาสตร์จีนก็ต้องรู้ว่าในอดีตจีนเป็นชาตินักประดิษฐ์ (Innovation) เป็นชาติที่เป็นนักคิด เป็นนักประดิษฐ์อันดับหนึ่งของโลกเช่นกัน ในประวัติศาสตร์ 5,000 ปีที่ผ่านมา จีนได้คิดค้น 4 อย่างที่ทำให้โลกเจริญ สิ่งแรกก็คือเข็มทิศ สิ่งที่สองคือดินปืน สิ่งที่สามคือกระดาษ สิ่งี่สี่คือสิ่งพิมพ์ แล้วก็ยังมีสิ่งอื่นอีกที่เราู้กัน เช่น จีนเป็นชาติแรกที่สร้างเขื่อน จีนเป็นชาติแรกที่พัฒนาบังโกรนมาสำหรับขี่โดยที่ไม่ต้องเอียงซ้ายเอียงขวา จะได้มีมือที่จะถนัดเพื่อสู้รบ รวมทั้งจีนเป็นชาติแรกที่สร้างสะพานหินโค้งโดยไม่มีเสาหรือตอม่อกลางสะพาน

เพราะฉะนั้นถ้าไปอ่านแนวคิดการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ของจีนที่โจเซฟ นีดแฮมได้เขียนหนังสือพูดถึงประวัติศาสตร์ การพัฒนาจีนไว้อย่างละเอียดมาก จนใคร ๆ ก็ท้าวามองจีนในแง่ดีมากไป แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีใครปฏิเสธแล้วว่า ศาสตราจารย์นีดแฮม ชาวอังกฤษซึ่งได้ยกย่องการพัฒนาของประเทศจีนเอาไว้ตั้ง 50 ปีหรือ 60 ปีที่แล้วกล่าว ถูกต้อง ท่านเขียนตำรา 4 เล่มเกี่ยวกับการพัฒนาการของจีน ซึ่งตอนนี้คิดว่าไม่มีใครสงสัย จนกระทั่งอยากจะ ลอกเลียนแบบด้วยซ้ำไป โดยเฉพาะประเทศทางแอฟริกาและลาตินอเมริกา ว่าทำอย่างไรถึงจะพัฒนารวดเร็วแบบ จีน แล้วเราก็เรียกว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนว่าเป็น Peking Consensus ซึ่งแตกต่างกับแนวพัฒนา เศรษฐกิจทางอเมริกาหรือยุโรปที่เราเรียกว่า Washington Consensus เพราะจีนพัฒนาได้เร็วที่สุดในโลก ตั้งแต่ ประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ไม่มีใครพัฒนาเร็วเท่าประเทศจีน เพราะเมื่อก่อนประเทศตะวันตกซึ่งล่าอาณานิคมทั่ว โลก เคยเป็นคณวางแผนว่าจะพัฒนาเศรษฐกิจ ต้องเลียนแบบตะวันตก ไม่มีใครยอมรับโมเดลอื่นเลย แล้ว ประเทศตะวันตกบอกว่าโมเดลของตะวันตกที่ดีที่สุด คือเน้นระบบการค้าเสรี (Free trade) แต่มาถึงปัจจุบันนี้กำลัง สับสนมาก โดยเฉพาะภายใต้การนำของผู้นำสหรัฐ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เพราะโดนัลด์ ทรัมป์กำลังต่อต้าน Free Trade บอกว่า Free อย่างเดียวไม่พอ ต้อง Fair ด้วย Free and Fair แล้วก็สหรัฐเองกลับมากล่าวหาจีนว่า เอาไรต์เอาเปรียบ ไม่แฟร์ เพราะขโมยเทคโนโลยีของสหรัฐ อะไรต่ออะไร โดยทรัมป์ไม่เข้าใจและไม่รู้เลยว่าจีนเป็น ประเทศที่พัฒนาก้าวหน้าในอดีต

ในปัจจุบันจีนได้มีการค้นคว้าวิจัยและจดลิขสิทธิ์สิ่งประดิษฐ์หรือสิ่งที่จีนค้นพบมากที่สุดในโลก กว่า 400,000 รายการ แซงหน้าสหรัฐไปแล้ว และนักเรียนจีนก็ไปเรียนอเมริกา ไปเรียนในยุโรปปีละหลายแสนคน รวมทั้งจำนวนเศรษฐีพันล้าน (Billionaire) ของจีนก็แซงหน้าอเมริกาไปแล้ว คือในจำนวน 500 คนแรกเป็นชาวจีน มากกว่า 300 คนแล้วที่เป็น Billionaire เพราะฉะนั้นการพัฒนาการแบบนี้ทำให้สหรัฐ รวมทั้งนักวิชาการและ ผู้บริหารหลายคนตกใจและไม่พอใจ เพราะว่าอเมริกาจะกลายเป็น Number Two จะไม่ได้เป็นประเทศเจ้าโลก (Hegemonic Power) อีกต่อไปแล้วเพราะฉะนั้นนักวิชาการและนักวิจัยของสหรัฐหลายคนจึงได้เขียนหนังสือเพื่อ เสนอแนวทางในการจะสกัดกั้นไม่ให้จีนเติบโต เพราะจีนจะเป็นคู่แข่งจึงต้องหาทางสกัดกั้น มียุทธศาสตร์และ นโยบายต่างประเทศต่าง ๆ ออกมามากมาย หาอ่านได้ในหนังสือหลาย ๆ เล่ม

นักวิชาการชาตินิยมฝ่ายขวาและนักยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาไม่ต้องการให้จีนเจริญก้าวหน้าแซงหน้า อเมริกาเพราะการเติบโตของจีนจะทำให้สหรัฐสูญเสียความเป็นผู้นำของโลก สหรัฐเป็นมหาอำนาจภายหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 คือเมื่อ 70 ปีที่ผ่านมา แล้วสหรัฐกำลังจะสูญเสียความเป็นผู้นำไปไม่ช้าเช่นกันหรือไม่ เราก้

เข้าใจว่าผู้นำสหรัฐฯคงไม่อยากจะเห็นสิ่งนี้เกิดขึ้น เพราะในอดีตมหาอำนาจโลก ไม่ว่าจะเป็นสเปน อังกฤษ หรือฝรั่งเศส อยู่กันยาวนาน 100-300 ปี แต่อเมริกากำลังจะสูญเสียความเป็นผู้นำโลกในเวลาอันสั้นที่สุด คือไม่ถึง 100 ปี จะถูก Takeover โดยจีน เพราะฉะนั้นจะเห็นว่านักวิชาการพวกเขาทั้งหลายจึงพยายามเสนอแนวคิดที่ว่าทำอย่างไรจะหยุดยั้งการเติบโตของจีน ทำอย่างไรจึงจะปิดล้อมจีนได้ ทำอย่างไรถึงจะปิดล้อมพื้นที่ Geopolitics หรือภูมิรัฐศาสตร์ของจีนไว้ให้ได้ มีการเสนอนโยบายหลายอย่าง รวมทั้งเรื่องความร่วมมือของ 4 ชาติ คือลำพังสหรัฐฯจะไปปิดล้อมประเทศจีนไม่ได้ ต้องการอาศัย 4 ประเทศ ต้องอาศัยญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลียเพื่อปิดล้อมจีนทั้งหมดนี้เป็นแผนการที่เรียกว่า “Indo-Pacific Strategy” แสดงให้เห็นว่า สหรัฐไม่เต็มใจที่จะอยู่ร่วมกับมหาอำนาจจีน ทั้ง ๆ ที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงพูดไว้ครั้งแรกในปี 2012 ว่าจีนต้องการมีความสัมพันธ์ “แบบใหม่” กับสหรัฐฯ จะได้ร่วมมือกับสหรัฐฯอย่างสันติ เรียกว่า “New Type of Great Power Relations” แต่สหรัฐฯไม่ยอมรับที่จะให้จีนมีฐานะเทียบเท่ากับสหรัฐฯ นี่คือปัญหา ทั้ง ๆ ที่จีนก็พยายามจะพูดว่า ต้องการอยู่อย่างสันติ ต้องการการพัฒนาาร่วมกัน ไม่ใช่เอาไรต์เอาเปรียบ เหมือนอย่างประเทศตะวันตกกระทำในยุคล่าอาณานิคมโลก แต่ผู้นำสหรัฐฯส่วนใหญ่ที่เป็นมีพวกแนวคิดขวาจัดหรือกลุ่มผู้นำทหารไม่ยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นชัดว่า ในปลายปีที่แล้ว แผนยุทธศาสตร์การทหารของสหรัฐฯประกาศออกมาชัดเจน ว่าจีนเป็น “Strategic Competitor” คือเป็นผู้แข่งขันทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ และประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ปราศรัยต่อสมาชิกสภาทั้งสอง (State of union) ว่า จีนและรัสเซียจะเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ (Economic Rivals) เพราะฉะนั้นเห็นชัดแล้วว่าผู้นำฝ่ายขวารวมทั้งกองทัพ มองจีนด้วยความกังวล แล้วก็ไม้อยากจะเห็นจีนมีฐานะที่เทียบเท่าหรือเก่งกว่าสหรัฐฯ หรือว่าแข่งหน้าสหรัฐฯ จึงเปลี่ยนนโยบายใหม่

ประธานาธิบดีทรัมป์ยังได้วิเคราะห์ว่าทำไมสหรัฐฯถึงโตช้า หรือมีการพัฒนาที่เสียเปรียบ โดยเฉพาะเสียเปรียบดุลการค้ากับประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วย เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าประธานาธิบดีทรัมป์ดำเนินนโยบายต่อต้านการค้าเสรี ยกเลิกข้อตกลงทางการค้ากับกลุ่มประเทศทางภาคพื้นมหาสมุทรแปซิฟิกที่ประธานาธิบดีบารัค โอบามาได้ลงนามตกลงเอาไว้ในปี 2015 ที่เรียกว่า Trans Pacific Partnership (TPP) แล้วเตรียมจะยกเลิกหรือแก้ไข NAFTA ใหม่แล้วก็จะเจรจากับประเทศทุกประเทศที่ได้เปรียบดุลการค้ากับสหรัฐฯ รวมทั้งกับประเทศไทยด้วย เพราะฉะนั้นสหรัฐฯจะยุติหรือยอมรับแนวคิดเรื่อง Free Trade แต่จะบอกว่าเป็น Free and Fair หรือ Barter Trade หรือ Counter Trade ซึ่งไม่ใช่เรื่องการค้าเสรีแล้ว เพราะแนวคิดเรื่องการค้าเสรีที่นักเศรษฐศาสตร์ตะวันตกเสนอเอง จะต้องยึดหลักความได้เปรียบในเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) เพราะในการค้าเป็นไปไม่ได้ที่ทุกประเทศจะแลกเปลี่ยนการค้ากันแบบเท่าเทียม

หรือว่าผมซื้อคุณ 100 คุณต้องซื้อผม 100 เพราะรากฐานของ Free trade จริง ๆ จะต้องตั้งอยู่บนหลัก Comparative Advantage ดังนั้นเราจะเห็นว่าทรัมป์กำลังจะเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจเสรีของโลก

นอกจากนี้ทรัมป์จะเปลี่ยนอะไรอีก ทรัมป์จะเน้นถึงเรื่อง “America First” คือทรัมป์กลับไปหานโยบายชาตินิยม ทุกอย่างจะต้องอเมริกามาก่อน America First คือ Nationalism เพราะทรัมป์อ้างว่าอเมริกาจำเป็นจะต้องฟื้นฟูศักยภาพของสหรัฐ แล้วก็ยังมึนโยบายต่อต้านผู้อพยพ จะสร้างกำแพงไม่ให้ชาวเม็กซิกันลักลอบเข้ามาทำงานในสหรัฐ ทั้ง ๆ ที่อเมริกาขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานที่ต้องไปเก็บผักผลไม้ อะไรต่ออะไร แต่บอกว่าจะไม่ให้เข้าประเทศรวมทั้งกีดกันชาวมุสลิม หาว่าจะเป็นเหยื่อของการแทรกซึมของพวก ISIS อะไรต่ออะไรมากมาย นั่นล่าสุดสหรัฐเปลี่ยนนโยบาย “Pivot to Asia” ของอดีตประธานาธิบดีโอบามา ที่ให้ความสำคัญกับแผนยุทธศาสตร์ที่จะปิดล้อมจีน เมื่อก่อนโอบามาจะใช้คำที่เรียกว่าเอเชียแปซิฟิก ความมั่นคงในเอเชียแปซิฟิก แต่ทรัมป์เปลี่ยนยุทธศาสตร์เป็นยุทธศาสตร์ “Indo-Pacific” นั่นก็คือต้องการเอาอินเดีย ญี่ปุ่น และออสเตรเลียเข้ามาเป็นพันธมิตรทางการทหารเพื่อปิดล้อมจีน ดังนั้นสิ่งที่เห็นในนโยบายสหรัฐคือ สหรัฐยุติเรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตย เพราะทรัมป์ไม่พูดถึง Democracy ไม่พูดถึงเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนอีกเลย ใน Speech ของทรัมป์ นั่นก็คือไม่สนใจ และก็ไม่สนใจเรื่องปัญหาโลกร้อนด้วย โดยการถอนตัวออกจากสนธิสัญญากรุงปารีส (Paris Agreement) เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่อาเซียนต้องรู้ว่าระบบเศรษฐกิจโลกและนโยบายต่างประเทศของสหรัฐกำลังเปลี่ยนแปลง

สหรัฐเสียเปรียบดุลการค้ามีหนี้สินมากเพราะเสียเปรียบดุลการค้ากับต่างประเทศรวมทั้งต้องรับภาระการป้องกันเสรีภาพและความมั่นคงให้แก่ประเทศพันธมิตร เช่น ประเทศในตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งเกาหลีใต้ และญี่ปุ่นมาตลอดระยะเวลา 70 ปี ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะในยุคสงครามเย็น ค.ศ.1947 - 1991 มาบัดนี้ประเทศยุโรปตะวันตก เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นล้วนมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ จึงสมควรเพิ่มงบประมาณเพื่อป้องกันตนเองมากขึ้น เพื่อลดภาระการป้องกันประเทศของสหรัฐอเมริกาซึ่งฟังดูก็มีเหตุผลมาก แต่การที่ทรัมป์เองกลับมีนโยบายเพิ่มงบประมาณกองทัพของตนเองมากกว่า 7,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อพัฒนาอาวุธให้มีจำนวนและประสิทธิภาพมากขึ้น หมายความว่าสหรัฐต้องการรักษาสถานภาพความเป็นประเทศผู้นำทางทหารของตนเองไว้ตลอดไป และต้องการใช้อำนาจทหารสำหรับการต่อรองในการเจรจากับประเทศคู่แข่ง เช่น จีน รัสเซีย และเกาหลีเหนือ มากกว่าการเจรจาด้วยเหตุผล ความต้องการจะรักษาความเป็นผู้นำของสหรัฐ โดยการใช้อำนาจทางการทหาร ในขณะที่คู่แข่งแห่งอำนาจในโลกและในเอเชียเนี่ยกำลังเปลี่ยนไป นั่นคือรัสเซียและจีน มี

บทบาทเพิ่มมากขึ้น คือสถานการณ์ที่อาเซียนกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของระบบโลก จากระบบโลกแบบขั้วเดียว โดยมีสหรัฐเป็นเจ้าโลกภายหลังยุคสงครามเย็นยุติลงในปี 1991 เป็นต้นมา กลายมาเป็นระบบการเมืองแบบหลายขั้ว คือมีประเทศมหาอำนาจหลายขั้ว เนื่องจากรัสเซียที่ล่มสลายไปหลังสงครามเย็น ตอนนั้นก็ฟื้นแล้ว และตอนนี้ก็มีบทบาทในซีเรียและในตะวันออกกลางมากขึ้น ส่วนจีนก็ผงาดขึ้นมา ตอนนั้นก็ทำให้หลายคนรวมทั้งผู้นำอาเซียนบางคนด้วย กำลังพิจารณาว่าอาเซียนจะต้องปรับตัวในสถานการณ์ระหว่างประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคงอย่างไร เพราะอเมริกาเป็นเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของตน เพราะฉะนั้นจะต้องพิจารณาบทบาทนโยบายของอาเซียนตั้งแต่จุดเริ่มต้นเลยว่า “ทำไมถึงตั้งอาเซียนตั้งแต่ปี 1967”

บทเรียนจาก SEATO เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีของไทยในสมัยนั้นเห็นว่าสนธิสัญญาซีโต้ไม่สามารถจะคุ้มครองความมั่นคงของลาวได้จึงไม่มีประโยชน์สำหรับประเทศไทย สมควรที่ไทยควรจะถอนตัวจากองค์การดังกล่าว ถ้าประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกสำคัญของซีโต้ตัดสินใจถอนตัวจะทำให้ไทยต่อด้านลัทธิคอมมิวนิสต์และความน่าเชื่อถือของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับความเสียหายอย่างหนัก สหรัฐอเมริกาจึงยอมเจรจากับไทยโดยการเชิญ ดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยไปเจรจากับรัฐบาลสหรัฐปี 1962 ผลการเจรจาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดร.ถนัด คอมันตร์ และรัฐมนตรีดีน รัสก์ (Dean Rusk) ของสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดข้อตกลงใหม่ที่เรียกว่า Rusk-Thanat Communiqué 1962 หรือแถลงการณ์ร่วมรัสก์-ถนัด ที่ระบุว่าถ้าประเทศไทยถูกกองกำลังต่างชาติ (ซึ่งหมายถึงกองกำลังของเวียดนามเหนือหรือขบวนการปะเทดลาว) โจมตี รัฐบาลสหรัฐจะให้ความช่วยเหลือคุ้มครองประเทศไทย นอกจากนี้สหรัฐยังให้ความช่วยเหลือทางทหารและงบประมาณทหารแก่ประเทศไทยอีกจำนวนหนึ่ง ทำให้รัฐบาลของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีความมั่นใจต่อสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นและไม่ถอนตัวออกจากสนธิสัญญาซีโต้

แต่ความมั่นใจในพลาภาพทางทหารของสหรัฐของรัฐบาลได้ลดลงอย่างมาก เมื่อสงครามเวียดนามและลาวได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ภายหลังที่สหรัฐได้โจมตีทิ้งระเบิดเวียดนามเหนืออย่างหนักในปี 1964 และทิ้งระเบิดเส้นทางลำเลียงอาวุธและลำเลียงทหารจากเวียดนามเหนือผ่านดินแดนลาวและกัมพูชาเข้าเวียดนามใต้ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “เส้นทางโฮจิมินห์” อย่างหนัก ด้วยเครื่องบินทิ้งระเบิด B-52 จากฐานทัพอู่ตะเภาและฐานทัพอื่น ๆ ในประเทศไทยอีก 7 แห่ง ทำให้สงครามเวียดนามขยายขอบเขตและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แม้ว่าต่อมาจะมีกองกำลังทางทหารสหรัฐในเวียดนามใต้กว่า 500,000 คน และมีการการโจมตีทิ้งระเบิดอย่างหนักของ

เครื่องบินสหรัฐในเวียดนามเหนือและตามเส้นทางโฮจิมินห์ก็ไม่ปรากฏว่าสหรัฐจะมีทางชนะสงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาได้ เพราะสหภาพโซเวียตและจีนก็ให้การสนับสนุนทางเศรษฐกิจและทางทหารแก่เวียดนามเหนือ ขบวนการปะเทดลาวอย่างเต็มที่เช่นกัน รัฐบาลไทยของจอมพลถนอม กิตติขจรและพลเอกประภาส จารุเสถียรจึงมีความเชื่อมั่นในสหรัฐอเมริกาน้อยลง

ในการนี้ ดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีกเช่นเคย มองเห็นว่าการพั้งพั้งหลัง ทหารจากสหรัฐอเมริกาอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอเนื่องจากในยุคสงครามเย็นสหภาพโซเวียตและรัฐบาลจีนก็ จำเป็นต้องให้การสนับสนุนรัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและกองกำลังคอมมิวนิสต์ของขบวนการปะเทดลาว อย่างเต็มที่ทุกรูปแบบเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการที่เวียดนามเหนือและลาวมีพรมแดนติดต่อกับประเทศจีน เป็นแนวยาวหลาย 100 กิโลเมตร ส่วนรัฐบาลสหรัฐซึ่งเช็ดขยาดต่อสงครามเกาหลีปี 1950-1953 มาแล้ว ไม่ ต้องการจะทำ “สงครามเกาหลีครั้งที่ 2” ในเวียดนามหรือลาวอีก สหรัฐจึงไม่กล้าส่งกำลังทหารบุกเข้าไปรุกรบใน ดินแดนเวียดนามเหนือหรือดินแดนลาว เกรงว่าจะทำให้จีนตอบโต้โดยการส่งทหารจีนจำนวนมากเดินข้าม พรมแดนของทั้งสองประเทศลงมาช่วยกองทัพเวียดนามเหนือหรือกองทัพลาวแดงได้อย่างสะดวก และเกิดเป็น สงครามซ้ำรอยที่มีลักษณะเป็น “สงครามเกาหลีครั้งที่ 2” ที่สหรัฐไม่ต้องการให้เกิดอีก

เมื่อรัฐบาลไทยมองไม่เห็นวิแววว่าสหรัฐจะเอาชนะสงครามในเวียดนามด้วยกำลังทหารได้ ในปี 1966-1967 ดร.ถนัด คอมันตร์จึงเริ่มหาแนวนโยบายต่างประเทศแบบใหม่ให้แก่ประเทศไทย นั่นคือการดำเนิน นโยบายต่างประเทศที่ลดความสำคัญของการพั้งพั้งประเทศมหาอำนาจภายนอกภูมิภาค และหันมาแสวงหาความ ร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมกับประเทศในภูมิภาคเดียวกันที่มีอุดมการณ์และนโยบายร่วมกัน นั่นคือ การจัดตั้งองค์การความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กลายมาเป็นองค์การ “อาเซียน” ในปี 1967 การที่ ดร.ถนัด จบการศึกษาปริญญาเอกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากประเทศฝรั่งเศส ท่านจึงมีความรู้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และปัญหาความมั่นคงของกลุ่มประเทศยุโรปเป็นอย่างดี สาเหตุของสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ล้วนเกิดขึ้นในทวีปยุโรป ที่ประเทศยุโรปต่อสู้กันเองอย่างโหดร้ายทารุณ ต่อมาในสงครามเย็น ปรากฏ ว่าประเทศยุโรปมีสันติภาพและความมั่นคงมาได้ส่วนหนึ่ง และส่วนที่สำคัญที่สุดคือการจัดตั้งสมาคมถ่านหินและ เหล็กซึ่งต่อมาก็ค่อย ๆ ปรับรูปแบบตามลำดับจนกลายเป็นสหภาพยุโรปในปัจจุบัน (European Union – EU)

เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดตั้งองค์การอาเซียนคือ ดร.ถนัด คอมันตร์ไม่พอใจการทำงาน ของ SEATO และบทบาทของสหรัฐที่ค้ำนึ่งแต่ผลประโยชน์ของตนเอง และครอบงำการตัดสินใจของประเทศ

สมาชิก โดยไม่ปรึกษาหารือกับประเทศสมาชิกชาติเอเชีย และสหรัฐติดต่อกับผู้นำทหารไทยเพื่อขอใช้ฐานทัพโดยปราศจากสัญญาข้อตกลงใด ๆ และไม่ปรึกษากับดร.ถนัด คอมันตร์ จึงทำให้ท่านมีความเห็นว่าสหรัฐใช้ประโยชน์จากการตกลงกับผู้นำฝ่ายทหารของไทย โดยไม่มีข้อตกลงหรือสัญญาการใช้ฐานทัพอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ในปี 1965 รัฐบาลไทยยินยอมให้สหรัฐใช้ฐานทัพอากาศในประเทศไทยโจมตีเวียดนาม ลาวและกัมพูชา ในปี 1965 จีนและโซเวียตได้เตือนไทยเรื่องการให้สหรัฐใช้ฐานทัพ จีนหวาดระแวงว่าสหรัฐอาจใช้ฐานทัพในประเทศไทยโจมตีจีน หลังปี 1964-1965 จีนตอบโต้ประเทศไทยโดยการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เคลื่อนไหวทางอาวุธ ในขณะเดียวกัน กลุ่มประเทศในภูมิภาคก็เกิดขัดแย้งกันเองในหลายหลายประเด็น กล่าวคือเกิดความขัดแย้งระหว่างมาลายา-ฟิลิปปินส์ ในช่วงปี 1961-1967 และการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์และมาเลเซียทะเลาะกันเรื่องปัญหารัฐซาบาร์ การก่อตั้งสหพันธ์รัฐมาเลเซียในเดือนกันยายน 1963 ประกอบด้วยมาลายา สิงคโปร์ ซาราวักและซาบาร์ ทำให้มาเลเซียขัดแย้งกับอินโดนีเซีย นอกจากนั้น องค์การสมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia – ASA) ที่ก่อตั้งเมื่อ 31 กรกฎาคม 1961 และองค์การมาฟิลินโด (Maphilindo) ที่ก่อตั้งในเดือนมิถุนายน 1962 ก็ล้มเหลว

ในปลายปี 1966 และต้นปี 1967 ดร.ถนัดจึงได้เสนอแนวคิดเรื่องการก่อตั้ง “องค์กรความร่วมมือแห่งภูมิภาคประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (Southeast Asia Association of Regional Cooperation – SEARC) ให้ผู้นำประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พิจารณา รวมทั้งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซียชักชวนให้ประเทศ พม่า ลาว กัมพูชา เข้าร่วมด้วย แต่ถูกปฏิเสธเพราะประเทศเหล่านี้มองว่าไทยเป็นประเทศที่ “ใกล้ชิด” สหรัฐอเมริกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศประเทศอินโดนีเซียคือ นายอาดัม มาริก ได้เสนอให้เปลี่ยนชื่อ SEARC เป็น ASEAN เพื่อให้เรียกให้ง่ายขึ้น นอกจากชักชวนมิตรประเทศในภูมิภาคให้ร่วมมือกันแล้ว ดร.ถนัดยังต้องชักชวนและอธิบายเหตุผลให้ชาวไทยในประเทศได้เห็นประโยชน์ของการจัดตั้งองค์กรในภูมิภาคด้วยเช่น ในวันที่ 15 มีนาคม 1967 ดร.ถนัดขอให้ประชาชนไทยสนับสนุนองค์การอาเซียน โดยกล่าวว่าสหรัฐได้ดูถูกชนชาติเอเชียและไม่มีความจริงจังในความร่วมมือและ “คนไทยจำนวนมากยังยึดติดอยู่กับความคิดว่า เพื่อนคือเพื่อน ศัตรูคือศัตรู ในความเป็นจริงเราต้องตื่นขึ้นดูข้อเท็จจริงแห่งชีวิตว่า ยังมีศัตรูในหมู่เพื่อนและศัตรูก็ยังคงเป็นศัตรู” ดร.ถนัดได้ชี้ให้เห็นคนไทยเห็นผลประโยชน์ในระยะยาวในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม โดยกล่าวว่า “ความร่วมมือทางทหารเป็นเรื่องระยะสั้น แต่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นนโยบายระยะยาว และเห็นว่าสงครามและลูกปืนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ แต่การแก้ปัญหาอยู่ที่การตระหนักว่าอนาคตเราขึ้นอยู่กับการทำงานด้วยกัน ไม่เพียงแต่อยู่ร่วมกันป้องกันแต่ต้องสร้างความมั่นคงและร่วม

แรงร่วมใจกันอย่างจริงจัง” เมื่อมีการก่อตั้งอาเซียนในปีแรก มีนักวิชาการชาวตะวันตกหลายคนคิดว่าองค์การอาเซียนคงมีอายุไม่ยืนยาวเกิน 2-3 ปี เนื่องจากไม่เคยมีองค์การภูมิภาคใดในเอเชียที่ร่วมมือกันได้ยาวนาน และประเทศมหาอำนาจตะวันตกก็ไม่สนับสนุนการก่อตั้งอาเซียนด้วย โดยไม่คาดคิดว่าอาเซียนจะประสบความสำเร็จยืนยาวมากกว่า 50 ปี ดังในปัจจุบัน

อีกบทเรียนหนึ่ง ที่ทำให้ประเทศไทยมีความหวาดกลัวมากคือเมื่อสหรัฐอเมริกาไม่สามารถจะเอาชนะในสงครามเวียดนามได้ ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ได้ตัดสินใจปรับความสัมพันธ์กับจีนในปี 1972 เพื่อให้จีนช่วยกดดันให้เวียดนามเหนือยอมเจรจาหยุดยิงกับสหรัฐ และยอมให้สหรัฐถอนทหารออกจากเวียดนามอย่าง “มีเกียรติ” ในปี 1973-1974 ภายหลังจากนั้นเวียดนามเหนือก็เปิดฉากโจมตีเวียดนามใต้ และสามารถยึดกรุงไซ่ง่อนได้สำเร็จในวันที่ 30 เมษายน 1975 แต่ภายหลังจากนั้นอีก 3 ปีคือในวันที่ 25 ธันวาคม 1978 กองทัพของเวียดนามจำนวน 200,000 คน ก็บุกโจมตีกัมพูชาและยึดกรุงพนมเปญของรัฐบาลเขมรแดงของพอล พตได้สำเร็จในเวลาเพียง 2 สัปดาห์ สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสองประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนเกิดจากปัญหาความขัดแย้งเรื่องพรมแดนและเกาะระหว่าง 2 ประเทศที่ทำให้เกิดสงครามชายแดนระหว่าง 2 ประเทศในช่วงปี 1976-1977 และปัญหาเรื่องนโยบายการจัดการการปกครองของ 2 ประเทศที่แตกต่างกัน กล่าวคือ รัฐบาลเขมรแดงของพอล พต มีนโยบายกวาดล้างกลุ่มนายทุนและชนชั้นปกครองเก่าของรัฐบาลลอน นอลให้หมดสิ้น เพื่อจะทำให้กัมพูชามีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ที่ไม่มีชนชั้นใด ๆ หลงเหลืออยู่ ยกเว้นแต่ชนชั้นกรรมชีพและชาวนาเท่านั้น ทำให้เกิดการ “ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ที่รุนแรงขนาดใหญ่ ทำให้ประชากรเสียชีวิตไป 3 ล้านคน ในขณะที่ชาวจีนและชาวเวียดนามก็ต้องอพยพหลบหนีออกนอกประเทศด้วย

รัฐบาลเวียดนามอ้างสาเหตุการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และความแตกแยกภายในกลุ่มรัฐบาลเขมรแดงเองเป็นสาเหตุให้เวียดนามต้องใช้กำลังบุกรุกและโค่นล้มรัฐบาลของพอล พต ตามคำเชิญของผู้นำเขมรแดงกลุ่มของเฮง สัมริน-ฮุน เซ็น แต่รัฐบาลไทยและสมาชิกอาเซียนเห็นว่าการกระทำของเวียดนามเป็นการรุกรานกัมพูชาที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศอย่างร้ายแรงและขอให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาโดยทันทีหรือนำเรื่องนี้ให้องค์การสหประชาชาติพิจารณาเพื่อยุติความขัดแย้งในกัมพูชา แต่รัฐบาลเวียดนามปฏิเสธที่จะถอนทหารออกจากกัมพูชาและพยายามที่จะกวาดล้างกำลังทหารของรัฐบาลพอล พต ที่ถอยหนีไปตั้งรับอยู่ทางทิศตะวันตกใกล้ชายแดนไทย

นอกจากนี้ เวียดนามยังได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียตและประเทศที่ใกล้ชิดกับของโซเวียต ในขณะที่พอล พตขอความช่วยเหลือจากจีน ส่วนประเทศไทยต้องรับภาระการเลี้ยงดูผู้อพยพชาวกัมพูชาประมาณ 500,000 คนที่หลบหนีเข้ามาในดินแดนไทย รัฐบาลไทยพยายามแก้ไขปัญหานี้โดยการร่วมมือกับสมาชิกอาเซียน เนื่องจากสหรัฐอเมริกาปฏิเสธที่จะยุ่งเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีก ภายหลังสงครามเวียดนามยุติลงโดยการพ่ายแพ้ของสหรัฐและการสิ้นสุดลงขององค์การซีโต้ ดังนั้นไทยและกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนต้องแก้ปัญหาภัยพิบัติด้วยตนเอง โดยปราศจากการช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาเพราะประเทศไทยถือว่ากัมพูชาที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศไทยมาก ดังนั้นประเทศไทยจึงไม่มีทางเลือกมากนัก นอกจากการร่วมมือกับจีนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลพอล พต ในการนี้จีนและเวียดนามได้ขัดแย้งกันในปัญหาเส้นเขตแดนทางบกที่แบ่งพรมแดนจีน-เวียดนามและดินแดนหมู่เกาะพาราเซลและสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาขัดแย้งระหว่างชาวจีนและเวียดนามในเวียดนามเหนือ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของเวียดนามที่หันไปสนับสนุนสหภาพโซเวียตมากกว่าจีน หลังปี 1975 อีกด้วย ดังนั้นจีนจึงมองการรุกรานของเวียดนามต่อกัมพูชาว่าเป็นการละเมิดอธิปไตยของกัมพูชาอย่างร้ายแรง และเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาโดยเร็ว แต่เหิงยีน โค๊ต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนามกล่าวว่า “ปัญหาภัยพิบัติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถย้อนกลับคืนไม่ได้” (Irreversible) และปฏิเสธที่จะถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา ในทางตรงกันข้ามเวียดนามได้จัดตั้งรัฐบาลหุ่นเฮงสัมรินและฮุนเซ็นขึ้นมาเป็นรัฐบาลของกัมพูชา

ในต้นปีค.ศ.1979 จีนจึงโจมตีเวียดนามเหนือตลอดพรมแดนจีน-เวียดนามเพื่อสร้างแรงกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา จีนร่วมมือกับไทยและกลุ่มอาเซียนจัดตั้งรัฐผสม นำโดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ สihanุ พรหมการเมืองของนายซอนซาน รวมทั้งกลุ่มรัฐบาลเขมรแดง และนำเรื่องเข้าร้องเรียนองค์การสหประชาชาติให้ประณามเวียดนามที่รุกรานกัมพูชา แต่คณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติก็ทำอะไรไม่ได้เพราะสหภาพโซเวียตได้ขอเสนอของกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้นรัฐบาลไทยและอาเซียนจึงได้แต่สร้างแรงกดดันทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และทางทหารต่อเวียดนาม โดยเรียกร้องให้นานาชาติคว่ำบาตรเวียดนาม ยุติการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อเวียดนามและรัฐบาลเฮงสัมริน ในขณะที่ไทยและจีนเรียกร้องให้นานาชาติสนับสนุนรัฐบาลผสมของสมเด็จพระเจ้าสihanุ ในที่สุดเมื่อโซเวียตล้มเหลวในการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองในช่วงปี 1980-1986 จึงไม่สามารถจะค้าเงินช่วยเหลือเวียดนามและกลุ่มประเทศสังคมนิยมที่เป็นพันธมิตรของตนได้อีกต่อไป และได้ยุติการให้การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อประเทศเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ในปลายปี 1989

เวียดนามจึงต้องถอนทหารของตนเองออกจากกัมพูชาและยินยอมให้ชาวกัมพูชาจัดการการเมืองภายในประเทศ
ของตนเอง

ดังนั้น เราจะเห็นว่ารัฐบาลไทยต้องปรับปรุงนโยบายต่างประเทศของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของ
มหาอำนาจโลกอยู่ตลอดเวลา และหันมาพึ่งพิงความร่วมมือในกลุ่มประเทศอาเซียนมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับ
ซึ่งเป็นนโยบายที่มีผลดีและทำให้กลุ่มประเทศอาเซียนรวมตัวกันเพิ่มมากขึ้นทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม
ในขณะเดียวกันก็ขยายจำนวนสมาชิกของกลุ่มเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน ทำให้อาเซียนมีความมั่นคงและเจริญเติบโต
จนเป็นองค์การภูมิภาคที่ได้รับความนิยมชมชอบของโลก ที่สำคัญคือภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน
ปี 1991 แล้ว เวียดนาม ลาว เมียนมา และกัมพูชาก็ขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การอาเซียน ทำให้ภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง และสามารถลดการพึ่งพิงประเทศมหาอำนาจภายนอกภูมิภาค ดังนั้นเราควรจะ
ดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยยึดผลประโยชน์ของประเทศเราและอาเซียนเป็นหลักเสมอ

บทเรียนในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยที่สำคัญมากอีกบทเรียนหนึ่งที่เกิดขึ้นมาไม่นานที่เราไม่
ควรลืม เมื่อเราเกิดวิกฤตเศรษฐกิจทางการเงินในปี 1997 ที่เรียกกันว่า “วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง” เพราะเกิดขึ้นจาก
ปัญหาการดำเนินนโยบายทางการเงินที่ผิดพลาดของรัฐบาลไทย และประเทศสมาชิกของเราก็ปฏิเสธ
การช่วยเหลือไทยอีกเช่นเคย เพราะต้องการให้องค์กร IMF (International Monetary Fund) ซึ่งสหรัฐอเมริกา
อิทธิพลอยู่เป็นผู้บีบบังคับให้รัฐบาลไทยเปลี่ยนนโยบายการเงินของประเทศไทย รัฐบาลไทยจึงต้องไปกู้เงินจาก
IMF พร้อมกับรับมาตรการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเงินของประเทศไทย ที่สำคัญคือนโยบายของ IMF 11 ข้อที่บีบ
บังคับไทยนั้นไม่ได้ผล ซึ่งองค์การ IMF ประกาศยอมรับความผิดพลาดในนโยบายของตนใน 5 ปีต่อมาและสารภาพ
ว่ามาตรการดังกล่าว IMF ได้ใช้กับกลุ่มประเทศลาตินอเมริกามาก่อน ซึ่งมีสถานะปัญหาที่แตกต่างจากปัญหาที่
เกิดขึ้นในประเทศไทยและเอเชีย จึงทำให้มาตรการดังกล่าวใช้ไม่ได้ผลในไทยและเอเชีย แต่ด้วยเวลาที่จำกัดจึงไม่
ขอลงรายละเอียดของปัญหานี้ในที่นี้ แต่ต้องการจะชี้ให้เห็นว่าวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งทำให้ประเทศไทยและอาเซียน
มองเห็นความจำเป็นที่เราต้องมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีได้มากขึ้น และทำให้
องค์การอาเซียนขยายความร่วมมือกับประเทศเหล่านี้จนเกิดความร่วมมือ “อาเซียนบวก3” ซึ่งเป็นผลดีเพราะได้
ขยายการค้าและเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และอาเซียนก็ขยายความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับ
จนเกิด “อาเซียนบวก6” และ “อาเซียนบวก8” ในที่สุด

ดังนั้นเราควรจะต้องดำเนินนโยบายที่ยึดผลประโยชน์ของอาเซียนเป็นใหญ่ ที่เราเรียกว่า ASEAN Centrality หรือ ASEAN Way เพราะเราอยู่ในภูมิภาคที่มีการแข่งขันกันของมหาอำนาจทั้งจีน สหรัฐ และก็ญี่ปุ่นด้วย จึงต้องรักษาดุลแห่งอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทหารของมหาอำนาจเหล่านี้ในภูมิภาค ฉะนั้นภายใต้สภาวะของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน อาเซียนก็ต้องเปลี่ยน จะต้องปรับตัวโดยคำนึงถึงเป้าหมายสำคัญของอาเซียนคือการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนจากต่างชาติ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของอาเซียน เพราะฉะนั้นเราต้องการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีน ญี่ปุ่น เกาหลี EU ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐและรัสเซีย และกับประเทศต่าง ๆ ที่อยากจะมาลงทุนและร่วมมือกับเรา แต่ในการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และการเมืองกับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นประเทศใหญ่หรือประเทศมหาอำนาจ เราก็พบกับปัญหาใหม่หลายประการที่ต้องระมัดระวัง ต้องทำความเข้าใจ และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกันด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อขยายความร่วมมือมากขึ้นกับจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย ก็พบว่าจีนและญี่ปุ่นมีปัญหาขัดแย้งกันหลายปัญหาที่ยังค้างคาแก้ไขไม่ได้ เช่น

- ปัญหาการรุกรานแมนจูเรียโดยญี่ปุ่นในปี 1931 และสังหารหมู่ซึ่งเรียกกันว่า “การข่มขืนนานกิง” ของทหารญี่ปุ่นในปี 1937 ในจีน
- ปัญหา Comfort Woman ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีและจีน
- ปัญหากรรมสิทธิ์เหนือเกาะเซงกาคุหรือเตี้ยวหยู ระหว่างจีน-ญี่ปุ่น
- ปัญหากรรมสิทธิ์เหนือเกาะทกโดหรือทะเลเคซิมะ ระหว่างเกาหลี-ญี่ปุ่น
- ปัญหาขัดแย้งเรื่องพรมแดนจีน-อินเดียจากแผนที่ที่อังกฤษทำให้กับจีน คือเส้นพรมแดน McMahon Line และเส้นแบ่งเขตแดนที่ Doklam และปัญหาความขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะ Paracel และ Spratly ในทะเลจีนใต้ระหว่างจีน-ไต้หวัน-เวียดนาม-ฟิลิปปินส์-มาเลเซียและบรูไน เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและเผชิญหน้ากันระหว่างจีนกับสหรัฐในทะเลจีนใต้ด้วย

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ยังหาข้อตกลงกันไม่ได้ ประเทศอาเซียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งเหล่านี้จึงไม่ต้องการจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวและขอวางตัวเป็นกลาง และขอให้ทุกฝ่ายแก้ปัญหาโดยการเจรจาโดยสันติวิธี โดยเฉพาะปัญหาเขตแดนเป็นปัญหาที่สำคัญมากสำหรับทุกประเทศ แต่ปัญหาที่เร่งด่วนและได้รับความสนใจมากกว่าคือปัญหาการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนอย่างรวดเร็วใน 40 ปีที่ผ่านมา ภายหลังจากการเปิดประเทศและ

ต้อนรับการลงทุนต่างชาติของจีนจากยุคตั้งเสี่ยวผิงในปี 1979 ถึงยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิงในปัจจุบัน ที่เรียกกันว่า “The Rise of China” ทำให้ประเทศจีนมีความเจริญมั่งคั่งได้เร็วที่สุดในประวัติศาสตร์โลก เพราะจีนสามารถลดปริมาณของคนจนลงได้ถึง 700 ล้านคนภายใน 40 ปี และคาดว่าจะขจัดคนจนได้ทั้งหมดในปี 2020 ซึ่งค่อนข้างมีปัญหาที่หลายคนก็พูดไปแล้ว

จะสรุปอย่างนี้ว่า ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงแบบนี้ แน่แน่นอนว่าจีนนั้นได้ขยายบทบาทเศรษฐกิจการลงทุน ตั้งโครงการความร่วมมือล้านช้างแม่โขงขึ้นมา และตั้งสถาบันอะไรต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาเพื่อขยายความร่วมมือด้านต่าง ๆ แต่ถ้าถามว่าสิ่งที่จีนเสนอมาร่วมมือกันนั้นเป็นประโยชน์ต่ออาเซียนหรือเปล่า แม้กระทั่งในประเด็นนี้ ก็มีนักวิชาการของอินเดียและของสหรัฐอเมริกาหลายคนตีความว่า นี่เป็นการขยายอิทธิพลของจีน โดยให้ประเทศเหล่านี้กู้ยืมเงิน แล้วก็ติดหนี้จีน เช่น โครงการสร้างท่าเรือในศรีลังกาและโครงการรถไฟความเร็วสูง และท่าเรือของปากีสถาน ดังนั้นก็เป็นกับดักหนี้ (Debt's Trap) หลายคนพยายามจะโจมตีนโยบายต่าง ๆ เกือบจะทุกอย่างของจีน แต่ก็น่าสนใจนะครับว่า นี่อาจเป็นวิธีการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ มีการลงบทความ เขียนนิตยสาร อะไรต่ออะไร ประณามเรื่องเส้นทางสายไหม (One Belt One Road) ของจีน แต่จีนบอกมานานแล้วว่า ในยุคอดีตที่จีนทำการค้าเส้นทางสายไหม จีนเคยล่าประเทศไหนเป็นอาณานิคมสักหนึ่งประเทศหรือไม่ เคยไหมไม่เคยเลย แล้วทุกประเทศได้ประโยชน์จากเส้นทางสายไหมหรือไม่ แล้วคราวนี้ทำไมถึงมาบอกว่าเส้นทางสายไหมยุคใหม่เป็นการล่าอาณานิคม เป็นการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีน ดังนั้นอาเซียนจะต้องพิจารณาให้ดีว่า อะไรคือเป้าหมายแรก (Priority) ของอาเซียน เราต้องการเศรษฐกิจ หรือต้องการความมั่นคงในปัจจุบัน เรามีปัญหาความมั่นคงลดลงหรือไม่ แล้วก็นโยบายเศรษฐกิจจะทำให้อาเซียนตกอยู่ใต้อิทธิพลจีนหรือไม่ จริงหรือเปล่า ขอให้พิจารณาดู แค่นี้ก่อนขอบคุณครับ

รศ.ดร.นภดล ขาติประเสริฐ: ขอบขอบคุณครับท่านอาจารย์สุรชัย ที่ได้ให้มองเห็นบทบาทของจีนในภาพใหญ่ และมิติที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนเองก็รวมไปถึงอินเดีย เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นด้วย เท่ากับสรุปให้ผมในฐานะผู้ดำเนินรายการไปด้วยเลยครับ

งานสัมมนาทางวิชาการ EAST ASIA IN 2018 หัวข้อ

“จุดยืนของไทยและอาเซียนในสงครามการเมืองการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา”

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: เรียนท่านรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข และท่านผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รศ.ดร.สิทธิพล เครือรัฐติกาล วันนี้ท่านผู้มีเกียรติทุกท่านครับ ส่วนตัวแล้วเห็นว่าเรื่องของอเมริกากับจีน เราก็พูดอ้อมไปอ้อมมา คนนั้นก็บอกว่าจีนจะขึ้นมา คนนี้ก็บอกว่าอเมริกาทำอะไรอยู่ ทางสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ก็เลยพูดตรง ๆ เลยว่าจะมีสงครามจริงหรือเปล่า เพราะฉะนั้นเรื่องสงครามเราก็ค่อนข้างจะกังวล เพราะว่าเราก็เคยเป็นทั้งพันธมิตรของสหรัฐ และก็ตอนนี้เราก็ไปมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศจีน วันนี้ก็เลยจะมาคุยกันในหัวข้อช่วงเช้านี้ครับ “สงครามการเมืองระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา”

ผมขออนุญาตแนะนำวิทยากร และก็ขออนุญาตเชิญท่านวิทยากรขึ้นบนเวทีเลยนะครับ ท่านแรกขออนุญาตแนะนำ ศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร ท่านเป็นศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใครที่ดูเรื่องจีน เรื่องนโยบายต่างประเทศ นี่คือกระเป๋ามือหนึ่งนะครับ ทุกเรื่องเกี่ยวกับจีน อีกท่านหนึ่งนะครับขออนุญาตแนะนำ หลายคนเห็นภาพติดตามว่าท่านเป็นมิสเตอร์อาเซียน กูรูอาเซียนนะครับ จริง ๆ แล้วท่านเป็นศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สอนด้านสหรัฐอเมริกา ขอเรียนเชิญ ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี อีกท่านหนึ่งนะครับอาจารย์ของผมเอง อาจารย์ท่านอยู่ที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านเป็นกรรมการประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ท่านชำนาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และก็มองทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาด้วย รศ.ดร.นภดล ชาติประเสริฐครับ

ก็ต้องปูพื้นกันก่อนนะครับ ขออนุญาตอาจารย์ตรงไปตรงมาเลยครับว่าสงครามจะเกิดไหม สงครามคืออะไร สงครามในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าต้องนำปืนมายิงกันแต่รวมถึงในแง่ของนโยบายต่างประเทศ ในแง่ของยุทธศาสตร์นะครับ เล่าส่วนตัวนิดหนึ่ง ก็คือว่าผมเพิ่งถูกรัฐบาลจีนเชิญไปอบรมดูงาน เชิญไปเดินทางรอบประเทศจีน นั่งรถไฟความเร็วสูงจากปักกิ่งไปเซี่ยงไฮ้ วิ่งกลับมาปักกิ่งอีก นั่งรถไฟความเร็วสูงไปทางโจว บินไปเมืองฉินเฉิงเมืองนี้อยู่ประมาณนานทีเดียวนะครับ ทีแรกผมไม่ค่อยสนใจเรื่องจีนเท่าไร เพราะว่าเรานั้นฝันอยากจะไปเรียนอเมริกา แต่พอไปจีนแล้ว อาจารย์สุรัชย์ครับผมเริ่มใจหวนไหวแล้วครับ เดียวพอมาถึงอเมริกาผมจะพูดอีกแบบหนึ่งนะครับ อาจารย์สุรัชย์ครับจีนตอนนี้เป็นอย่างไรรึครับ นโยบายแรงมากขนาดไหน แล้วก็สีจิ้นผิงจะอยู่อีกนานไหมครับอาจารย์ หมายถึงระบบสีจิ้นผิงเนี่ยจะอยู่กับเรานานไหมครับ ขอเรียนเชิญศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร ครับ

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: กราบสวัสดิ์ครับท่านผู้ฟังทุกท่าน ผมเองก็เพิ่งกลับมาจากการประชุมที่ปักกิ่งเมื่อเดือน
เศษ ก็มีคนแนะนำว่าเมืองไทยควรจะพูดหัวข้อนี้ เพราะที่ปักกิ่ง สถาบันวิจัยของปักกิ่งเขาก็พูดกันเรื่องนี้ครับ
เพราะว่าเขามีความสนใจมาก ประเด็นก็คือ การที่จีนพัฒนา 40 ปี แล้วก็กลายมาเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจที่ใหญ่
ที่สุดเป็นอันดับ 2 และกำลังจะแซงสหรัฐในเร็ว ๆ นี้ใน 5 ปี ไม่เกิน 10 ปี จะเป็นอันดับ 1 ของโลก แต่ถ้าวัดกัน
เรื่องอำนาจการซื้อเปรียบเทียบ หรือ PPP (Purchasing Power Parity) จีนแซงไปเรียบร้อยแล้วครับเป็นอันดับ 1
ในเรื่องการค้าเงินก็แซงไปแล้วครับ จีนเป็นประเทศที่ค้าขายมากที่สุดในโลก

ถ้าวัดในหลาย ๆ ด้าน เพราะฉะนั้น นักวิชาการเราจึงเรียกว่า The Rise of China คือการพุ่งทยานขึ้นมา
ของจีนซึ่งเร็วที่สุดในประวัติศาสตร์โลก ไม่มีประเทศไหนหรือใครที่สามารถใช้เวลาเพียง 40 ปี นับว่าเป็น
ประวัติศาสตร์ของโลก และก็จากจีนซึ่งเมื่อก่อนเรารู้ยู่่ว่าเคยเจริญแล้วก็ล่าหลังลง เคยถูกประเทศตะวันตกย่ำยี
แม้กระทั่งญี่ปุ่นเพื่อนบ้านก็ยังมาย่ำยีประเทศจีนได้ คราวนี้มาถึงพรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องการจะฟื้นฟูประเทศจีน
แล้วเขาก็ทำได้สำเร็จภายใน 40 ปี แล้วยิ่งกว่านั้นสี่จีนผิงซึ่งขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีของจีน อยากปฏิรูปการเมือง
และที่ตั้งนโยบาย ซึ่งทำให้อเมริกาไม่สบายใจเพราะสี่จีนผิงบอกแล้วนะครับว่าใน 40 ปีที่ผ่านมาจีนทำให้คนจนของ
จีนพ้นจากความยากจนไป 700 ล้านคน และก็บอกว่าอีก 60-70 ล้านคนที่เหลือจะพ้นในปี 2020 ประเทศจีนจะไม่
มีคนจนอีกต่อไป และพูดอีกด้วยในปี 2025 จีนน่าจะมีเศรษฐกิจที่เป็นไฮเทค 2050 จีนจะเป็นประเทศที่พัฒนา
สูงสุดในด้านไฮเทค ในเรื่องคุณภาพสินค้าทุกอย่าง พูดไว้ชัดเจน

ในอดีตเราก็เคยคิดว่าผู้นำจีนพูดเกินจริง ตั้งไว้เพื่อคนในประเทศหรือต่างประเทศเข้าใจเช่นนั้น แต่ที่ผ่าน
มาถ้าไปตรวจดูจีนส่วนใหญ่เขาบรรลุเป้าหมายหมด คราวนี้เมื่อสี่จีนผิงตั้งเป้าหมายเช่นกันก็เลยทำให้อเมริกากังวล
ว่าอเมริกากำลังเสื่อมถอยลง (Declining) อเมริกากำลังจะเป็น Number Two อเมริกาจะสูญเสียความเป็นผู้นำ
โลกในเร็ว ๆ นี้ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้เราจะทำให้มีการแข่งขันกันระหว่างสหรัฐกับจีน หลายคนจึงเกิดความกลัว
ว่าแล้วจะเกิดสงครามหรือไม่ เพราะถ้าเราพินิจดูในประวัติศาสตร์โลกเราก็จะเห็นว่ามีความเสี่ยงสูง ซึ่งถ้าเราพูดถึง
ใครที่ศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ สิ่งนี้นักวิชาการอเมริกันพูดกันมากก็คือ หลายคนบอกว่าการแข่งขันระหว่างจีนกับ
สหรัฐตอนนี้จะนำไปสู่ Thucydides' Trap คือกับดักของ Thucydides หรือไม่

กับดักของ Thucydides คืออะไร เราจะเห็นว่าเมื่อ 314 ปีก่อนคริสต์ศักราชมี 2 อาณาจักรที่ยิ่งใหญ่คือ
เอเธนส์กับสปาร์ตา สปาร์ตาคือเก่าแก่ เอเธนส์โตขึ้นมาทางการค้า การเติบโตของเอเธนส์ขึ้นมาเทียบชั้นกับสปาร์
ตา นี่ในกรีกนะครับเมื่อ 2,000 กว่าปีมาแล้วคือ 314 ปีก่อนคริสต์ศักราช ในที่สุดสปาร์ตากับเอเธนส์ต้องทำ
สงครามกันรบกันยาวนานถึง 30 ปี หลักฐานที่เขียนโดยนายพล Thucydides ซึ่งเป็นนายพลของเอเธนส์บอกไว้
ชัดเจนว่าเอเธนส์ไม่ต้องการรบกับสปาร์ตา และสปาร์ตาก็ไม่ตั้งใจรบกับเอเธนส์เลย แต่ก็รบกัน 30 ปี แล้วผลลัพธ์

คือย่อยยับทั้งคู่ เอเธนส์มหาอำนาจใหม่ก็พ่ายแพ้ แต่สปาร์ตามหาอำนาจเก่าก็ย่อยยับเสียหายมากเช่นกัน Thucydides จึงศึกษาและตั้งข้อสังเกตว่าทำไมสองมหาอำนาจที่แข่งขันกันแล้วบอกว่าไม่อยากจะรบกันแต่ทำไมต้องมารบกัน Thucydides ก็สรุป 3 ประเด็นใหญ่ สาเหตุที่ไม่อยากจะรบแต่ต้องมารบกันนานถึง 30 ปี และก็เสียหายทั้งคู่ ก็เพราะว่าเหตุผลข้อที่หนึ่งคือเกิดความกลัว (Fear) ข้อที่สองกลัวว่าจะเสียเกียรติยศ (Honor) และข้อที่สามคือจะเสียผลประโยชน์ กลัวหมายความว่า สปาร์ตากลัวว่าเอเธนส์กำลังจะขึ้นมาแข่งหน้า และตัวเองจะสูญเสียความเป็นผู้นำ เหมือนอเมริกาตอนที่ผู้นำโลกอยู่มาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อเมริกากำลังจะเป็น Number Two และคิดว่าอเมริกาจะยอมหรือ เขาจะไม่เสียหน้าหรือ อันนี้คือเกียรติยศ และข้อที่สามผลประโยชน์ ซึ่งจะเห็นว่าสปาร์ตาในตอนนั้นมีผลประโยชน์มากมายและตอนนี้กำลังจะสูญเสียผลประโยชน์ที่เคยมีไป เขาจะยอมหรือ เพราะฉะนั้น Thucydides ได้สรุปไว้ 3 ปัจจัยที่ทำให้สองอาณาจักร ไม่อยากจะรบก็รบ เพราะฉะนั้น นักวิชาการกล่าวว่านี่คือกับดัก อเมริกาจะตกอยู่ในกับดักของ Thucydides

Thucydides เขียนเรื่องนี้อยู่ในหนังสือที่ชื่อว่า Peloponnesian War ซึ่งเราถือว่าเป็นตำราเล่มแรกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ใช้เล่าเรียนกัน อาจารย์บอกว่าต้องอ่านเล่มนี้ เพราะเป็นตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเล่มแรกของโลก ทุกคนต้องอ่าน ถ้าเรียนสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ต้องอ่านเล่มนี้ จึงจะได้ชื่อว่า เรียนทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะฉะนั้นตอนนี้ นักวิชาการอเมริกันก็คิดกันว่าอเมริกาจะหลีกเลี่ยง Thucydides Trap ได้หรือไม่ มีนักวิชาการอเมริกันหลายคนศึกษาประวัติศาสตร์โลกในยุคต่อมาจนถึงปัจจุบันก็พบว่าจริง ๆ แล้วก็ไม่ได้บอกว่าต้องรบกันเสมอ หลีกเลี่ยงได้ แต่ว่าโอกาสหลีกเลี่ยงน้อย มีการศึกษาโดยศาสตราจารย์ Graham Allison ได้ศึกษาปัญหานี้ในหนังสือของท่านที่ชื่อว่า *Destined for War* พบว่าในการเผชิญหน้าระหว่างประเทศมหาอำนาจเก่าและใหม่ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาในอดีต 16 ครั้ง มีสงครามเกิดขึ้น 12 ครั้งใน 16 ครั้ง ซึ่งเยอะนะ เพราะโอกาสที่เกิดขึ้นคือ 75% เพราะฉะนั้นก็ภาวนาว่าจีนกับสหรัฐฯคงจะไม่ตกอยู่ในกับดักของ Thucydides

ต่อมาก็มีทฤษฎีที่สองที่ทำให้คนสนใจกันมากโดยเฉพาะอเมริกา ก็คืออเมริกาในช่วงต้นศตวรรษที่ 19-20 มีทฤษฎีการเมืองที่สำคัญคือ ทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งจะเห็นว่า Halford Mackinder กล่าวว่าถ้าประเทศใดยึด Eurasia คือ Europe กับ Asia ซึ่งอยู่ติดกันเป็นทวีปเดียวกันเรียกว่า Eurasia ถ้าใครยึด Eurasia ได้ นี่แหละคือดินแดนหัวใจ คือ Heartland ถ้าใครยึด Eurasia ได้ จะยึดโลกได้ ถ้าใครยึดเกาะโลกได้จะเป็นผู้นำโลก สิ่งที่ทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 เพราะในทั้งสองสงครามพยายามที่จะยึดดินแดน Eurasia และในสงครามเย็นระหว่างสหรัฐฯกับรัสเซีย สหรัฐก็กลัวรัสเซียก็เพราะรัสเซียอยู่ใน Eurasia และยึดยุโรปตะวันออกไปหมด เพราะฉะนั้นเรื่องความคิด Geopolitics (ภูมิรัฐศาสตร์) ก็จะติดอยู่ในความคิดของนักวิชาการอเมริกันเป็นจำนวนมาก

มาก แล้วตอนนี้ทำไมกลัวจีนเพราะผู้นำจีนมีนโยบายสร้างเส้นทาง One Belt One Road โดยการรื้อฟื้นเส้นทางสายไหมใหม่ทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งจีนกำลังขยายอำนาจเข้าไปใน Eurasia นั่นเอง เพราะฉะนั้นอเมริกาจึงมองเพราะว่าถ้าเชื่อทฤษฎีนี้และจีนสามารถยึด Eurasia ได้โดยนโยบายเศรษฐกิจ อเมริกาก็จะเสียประโยชน์

ในขณะที่อเมริกาบางคนก็ไปเชื่ออีกทฤษฎีหนึ่ง คือเชื่อทฤษฎีของ Alfred Mahan ที่กล่าวว่าใครที่จะครองโลกได้จริง ๆ น่าจะเป็นคนที่ยึดอำนาจดินแดนชายฝั่งทะเล และก็ยึดดินแดนชายขอบทวีป Eurasia ที่เราเรียกว่าวงแหวน คือดินแดนชายขอบ เพราะฉะนั้นสองทฤษฎีตรงกันข้ามกัน ระหว่าง Heartland กับ Rimland อเมริกาตอนนี้เชื่อทฤษฎีของ Mahan ก็คือยึดดินแดนที่เป็นชายฝั่งทะเล และดินแดนชายขอบ ประเทศไทยในทวีปเอเชียก็ถือว่าเป็น Rimland ของ Eurasia ตามทฤษฎีของ Mahan ที่บอกว่าอำนาจทางทะเล และการยึดดินแดนชายฝั่งทะเลของทวีป Eurasia จะดีกว่าเพราะว่า หนึ่งเป็นดินแดนที่มั่งคั่ง เจริญรุ่งเรือง มีการค้าและการเดินทางทางทะเลที่สะดวกกว่ามากเพราะตอนนั้นยังไม่มีรถไฟไม่มีถนนที่สะดวกสบาย เพราะฉะนั้นอเมริกาก็เชื่อและยึดเป็นมหาอำนาจทางทะเลภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา แทนสเปน อังกฤษ โปรตุเกส ที่เป็นมหาอำนาจทางทะเลมาก่อน เพราะฉะนั้นจะเห็นว่านักวิชาการชาวอเมริกันจำนวนหนึ่งจึงมองว่าการที่จีนเสนอนโยบาย One Belt One Road ไปถึง Eurasia และ Africa เพราะจะยึด Eurasia อเมริกาจึงต้องจับตามอง แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นเรายังพิสูจน์ไม่ได้เลยว่า Heartland กับ Rimland ทฤษฎีไหนถูกกว่ากัน เพราะยังไม่มี การพิสูจน์อย่างชัดเจน

มีอีกทฤษฎีหนึ่งที่น่ากลัวเช่นกันคือ ทฤษฎีที่สามที่ทำให้คนกลัวว่าจีนกับอเมริกาจะรบกันคือทฤษฎีเรื่อง Power Transition คือการเปลี่ยนถ่ายอำนาจ นักวิชาการระหว่างประเทศก็ดูว่าทุกครั้งที่ประวัติศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนถ่ายอำนาจระหว่างมหาอำนาจเก่าไปสู่มหาอำนาจใหม่จะเกิดสงคราม เพราะฉะนั้นถ้าจีนฟื้นตัวขึ้นมาอำนาจจะถูกถ่ายจากสหรัฐไปสู่จีน ถ้ามองอเมริกาและประเทศในยุโรปจะยอมหรือเปล่า อันนี้เรียกว่า Power Transition Theory การเปลี่ยนถ่ายอำนาจนักวิชาการหลายคนพูดว่าจะจบลงด้วยสงคราม เพราะมหาอำนาจเก่าไม่ยอม Power Transition เกิดขึ้นมีผลสำคัญอย่างไร Power Transition ไม่ใช่การเปลี่ยนถ่ายอำนาจเพียงอย่างเดียว แต่จะเปลี่ยนถ่ายหรือมีการปะทะกันระหว่างอารยธรรม ที่ศาสตราจารย์ Samuel Huntington เรียกว่า “การปะทะกันระหว่างอารยธรรม (Clash of Civilizations) ” จะเห็นชัดว่าอเมริกาเป็นผู้นำโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และก็มีอารยธรรมแบบตะวันตก เชื่อในเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและการค้าเสรี และก็พยายามจะทำให้โลกเป็นประชาธิปไตยโดยการแทรกแซงอะไรต่าง ๆ แต่ว่าไม่ค่อยสำเร็จ ดังนั้นถ้าจีนขึ้นมาเป็นมหาอำนาจโลก หลาย ๆ ประเทศที่กำลังพัฒนายังจะพัฒนาเลียนแบบจีน คนจำนวนมากจะหันไปชื่นชมว่าจีนเพราะพัฒนาได้เร็วที่สุดในโลก แสดงว่าระบบของจีนดีกว่า

เมื่อก่อนเราเคยเชื่ออเมริกันและตะวันตกว่าการพัฒนาประเทศจะต้องเป็นทุนนิยมและการค้าเสรี และจะต้องมีพรรคการเมืองหลายพรรค เป็นประชาธิปไตย แต่ความสำเร็จของจีน 40 ปีที่ผ่านมา ทำให้ทฤษฎีของอเมริกาถูกท้าทาย เพราะจีนเติบโตได้ทั้งที่จีนเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นสังคมนิยม และจีนไม่ได้ชื่นชมในเรื่องประชาธิปไตย จีนไม่ได้เปิดการค้าเสรีแบบอเมริกาแต่จีนโตเร็วกว่า เพราะฉะนั้นข้อนี้พิสูจน์ให้โลกเห็นว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองมีหลายรูปแบบ อย่าไปเชื่ออเมริกาที่พยายามจะชักชวนว่าทุกประเทศในโลกจะต้องใช้ค่านิยมและทำตามอย่างอเมริกาเท่านั้น ความสำเร็จของจีนจึงมีผลกระทบต่ออุดมการณ์ของอเมริกามหาศาล เพราะระบบของจีนอาจดีกว่าและตอนนี้จีนก็ออกกฎหมายเรียบร้อยแล้วให้ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงเป็นผู้นำจีนได้ตลอดชีวิต และยึดถือจริยธรรมตามแบบขงจื้อ

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ขอบคุณาจารย์มากนะคะ ผมฟังแล้วผมรู้สึกว่ามันน่ากลัวจริง ๆ นะ เพราะว่าวันนี้ใครดูข่าวเพื่อนบ้านเรา ประเทศข้าง ๆ ที่ผู้นำอยู่มา 30 กว่าปี เพิ่งยุบพรรคฝ่ายตรงข้ามและชนะเลือกตั้งไปนะคะ บอกให้ก็ได้ครับ ฮุนเซนครับ เขาบอกว่าตอนนี้กำลังไหวตัวทัน จีนเขามีศัพท์ใหม่ นะครับอาจารย์ ผมไม่รู้ว่ายในทางการเมืองนี่เขามีหรือเปล่าคือ Chinification เขาใช้คำนี้เลยนะครับ น่าสนใจมาก เพราะว่าพอดูทฤษฎีที่ท่านอาจารย์สุรัชย์พูดมา รู้สึกว่าประวัติศาสตร์จะซ้ำรอย ซ้ำรอยตั้งแต่กรีกกับโรมันมา แสดงว่าอาจารย์มองว่าจีนกับอเมริกาไม่มีมหาอำนาจอื่นมาแทรกเลยใช้ไหมครับ

ศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร: ไม่ใช่ครับ อันนี้รอบแรกนะคะ รอบสองผมจะพูดต่อไป

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: รอบสองเดี๋ยวมาฟังดร.สุรัชย์ ที่นี้หันมาฝั่งอเมริกาบ้างครับ ท่านอาจารย์ประภัสสรบอกว่า 15 นาทีนี้จะพอไหม เพราะว่าอเมริกากำลังเขาเรียกว่าอะไรนะครับ Declined of Democracy ใช้ไหม ตอนนี้ทรัมป์กำลังขึ้นมา TPP ไม่เข้าร่วมแล้ว ศ.ดร.ประภัสสรคือคนที่เชียร์ TPP มากนะคะ และก็ให้ข้อมูลเยอะมาก อาจารย์คิดว่าเราควรจะทำอย่างไรกับอเมริกาดีครับ เชิญครับท่าน ศ.ดร.ประภัสสร ครับ

ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี: ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณทางสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา นะครับที่เชิญผมมาร่วมสัมมนาในวันนี้ ด้วยเวลาที่มีอยู่ในรอบแรก 20 นาที ผมจะฉายภาพให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ

กับจีน ความขัดแย้ง การแข่งขันกันระหว่างสหรัฐกับจีน โจทย์ในวันนี้เราไม่ใช่แค่เรื่องสหรัฐกับจีน แต่จะนำไปสู่ว่า ไทยกับอาเซียนควรจะมียุทธศาสตร์อย่างไรต่อสงครามการเมืองการค้า หรือความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐ ผมจะโยน ไปสู่เรื่องของอาเซียนด้วย เพราะอาเซียนเองก็เป็นตัวแสดงที่สำคัญเช่นเดียวกัน ผมจะเริ่มด้วยการวิเคราะห์ในสอง ภาค ภาคหนึ่งจะพูดถึงเรื่องระบบความมั่นคงในภูมิภาค ดูว่าจีนกับสหรัฐเป็นอย่างไร อาเซียนเป็นอย่างไร ส่วนที่ สองก็จะไปพูดถึงเรื่องระบบเศรษฐกิจหรือว่าระเบียบเศรษฐกิจภูมิภาค แล้วดูว่าจีนกับสหรัฐแข่งกันอย่างไร และ อาเซียนจะเป็นอะไร อย่างไร ผมก็น่าจะใช้เวลาประมาณนี้ในช่วงแรก รอบสองก็จะมากล่าวต่อว่าแล้วอาเซียนกับ ไทยควรจะอย่างไร

เรามาเริ่มดูนะครับ ผมใช้คำว่า Regional Security Architecture ความหมายคือ “สถาปัตยกรรมความ มั่นคงในภูมิภาค” อาจจะใช้คำง่าย ๆ ว่า “ระบบความมั่นคงในภูมิภาค” เป็นอย่างไร มีที่ความเป็นไปได้ของระบบ ความมั่นคงในภูมิภาค ผมก็วิเคราะห์ออกมาได้ว่ามีความเป็นไปได้ด้วยกันอย่างน้อย ๆ 4 ความเป็นไปได้ คือ US Hegemony หรือว่าการครองอำนาจของอเมริกา Scenario นี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว แล้วก็ยังเป็นอยู่ในปัจจุบัน คือช่วงนี้ระบบความมั่นคงยังถือว่าอเมริกายังเป็น Hegemony อยู่ เราต้องยอมรับนะครับว่าสหรัฐอเมริกาเขาใหญ่ มานานตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จริง ๆ แล้วในช่วงร้อยปีที่ผ่านมาคือศตวรรษแห่งอเมริกาอย่างแท้จริง ตั้งแต่ อเมริกาชนะสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี 1918 อเมริกาก็ผงาดขึ้นมาเป็น Number One ในโลกนี้ ชนะสงครามโลก ครั้งที่ 2 เยอรมันกับญี่ปุ่นมาทำลายระเบียบโลกของสหรัฐ การที่อเมริกาไปร่วมมือกับอังกฤษ ฝรั่งเศส แล้วก็จัด ระเบียบโลกขึ้นมา เรียกว่า Anglo-Saxon World Order คือระเบียบโลกที่เราเห็นไม่ว่าจะเป็นระเบียบเศรษฐกิจ โลก Bretton Woods System, UN อะไรต่ออะไรทั้งหมดทั้งหลายนี่อเมริกาเป็นคนสร้างขึ้นมามาทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องสถาบันความมั่นคง สถาบันเศรษฐกิจ เรื่องของระบบความคิด สถาปัตยกรรมวัฒนธรรม ทุกอย่างเป็น อเมริกาหมดในโลกนี้ อเมริกาก็ต่อยอดมาจากอารยธรรมตะวันตกซึ่งครอบงำโลกมาหลายร้อยปีแล้ว

ในแง่ของสถาบันตะวันตก ความคิดตะวันตก องค์ความรู้ตะวันตก ทุกอย่างเป็นตะวันตกหมด ตอนนี้อ่านดู ว่าการเป็นผู้นำโลกของอเมริกาเป็นไปได้อย่างไร นักวิเคราะห์อเมริกันก็วิเคราะห์ออกมาเป็นในเรื่องของการที่จะมี อำนาจ เขาแบ่งมิติหรือองค์ประกอบของอำนาจออกเป็น 4 องค์ประกอบด้วยกัน มาจากหนังสือชื่อ *The Grand Chessboard* เขียนโดย Zbigniew Brzezinski ซึ่งเป็นอดีต National Security Advisor ในสมัยของ Jimmy Carter เขาเขียนหนังสือเล่มนี้ไว้ เขาวิเคราะห์ว่าอเมริกาเป็นมหาอำนาจเป็นผู้นำโลกเพราะ 4 องค์ประกอบดังนี้

หนึ่งก็คืออำนาจทางทหาร อเมริกามีงบประมาณทางทหาร ปีนี้ น่าจะประมาณ 7 แสนถึง 8 แสนล้าน เหรียญสหรัฐ อเมริกาทุ่มมากในด้านอำนาจทางทหาร คือการครองโลกด้วยอำนาจทางทหาร อเมริกามีพันธมิตรทั่ว โลก ถ้าเราลองไล่ตั้งแต่เหนือสุดถึงใต้สุดคือพันธมิตรของอเมริกาทั้งนั้น แค่เอเชียเท่านั้นยังไม่ได้ไปที่ยุโรป เพราะ

ยุโรปก็พันธมิตรอเมริกาทั้งนั้น ในเอเชีย ญี่ปุ่นก็พันธมิตรอเมริกา เกาหลีใต้ ไต้หวัน ไทย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย ล้วนเป็นพันธมิตรทางทหาร มีการซ้อมรบทางทหารกับประเทศเหล่านี้เยอะมาก นี่ไม่ได้พูดถึง NATO ในโลกตะวันตกนะครับที่เขาก็คุมอยู่ แต่ตะวันออกกลางอเมริกาก็มีบทบาทมาก คือตอนนี้กำลังมียุทธศาสตร์ใหม่เรียกว่า Indo-Pacific Strategy ขยายจากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย ตอนนี้ก็กลัวว่าที่นี้จีนจะขยายอิทธิพลเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย ก็ต้องมาสกัดจีนซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลต่อตะวันตก นี่คืออำนาจทางทหาร

องค์ประกอบที่สองอำนาจทางเศรษฐกิจ ในปี 1950 อเมริกามีเศรษฐกิจครึ่งหนึ่งของเศรษฐกิจโลกก็คือ 50% GDP ของอเมริกาในปี 1950 คือครึ่งหนึ่งของ GDP โลก ในขณะที่ตอนนั้นจีนมี GDP ประมาณสัก 2-3% ของเศรษฐกิจโลก ตอนนั้นเป็นช่วงที่จีนตกต่ำมาก เมื่อ 60 กว่าปีที่แล้ว อเมริกาโดยที่ใหญ่มากในเรื่องเศรษฐกิจเขาสร้างทุกอย่างขึ้นมาที่เราเรียกว่าระเบียบเศรษฐกิจโลก Bretton Woods System สร้าง IMF สร้าง World Bank สร้าง G7 ตั้ง G20 ใช้เงินดอลลาร์เป็นเงินสกุลหลักของโลก ก็คือรู้ว่าเงินดอลลาร์สำคัญแค่ไหน ไม่ว่าจะไปประเทศไหนจะต้องแลกเป็นเงินดอลลาร์ก่อน เพราะเงินสกุลอื่นใช้ไม่ได้ มีเงินอเมริกาเท่านั้นที่ใช้ได้ทั่วโลกอยู่สกุลเดียว ยิ่งใหญ่มากนะครับ วิฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นมาที่ครั้ง ๆ ก็มีอเมริกาเป็นผู้กอบกู้ 20 ปีที่แล้วเราเกิดวิกฤติต้มยำกุ้ง ถามว่าใครกอบกู้วิกฤติต้มยำกุ้ง ก็อเมริกา คนอื่นทำไม่ได้ แล้วก็มาใช้ IMF ซึ่งมืออเมริกาเป็นแกนนำมาช่วยไทย ไทยก็ไปกู้ IMF ก็คงจำกันได้เมื่อ 20 ปีที่แล้ว นี่คือความยิ่งใหญ่ของอเมริกาทางด้านเศรษฐกิจ

องค์ประกอบที่สาม คือ เทคโนโลยี ตลอดเวลาที่ผ่านมามาอเมริกาเป็นผู้นำเทคโนโลยีมาโดยตลอดจนปัจจุบัน

องค์ประกอบที่สี่ คือ วัฒนธรรม American Culture Soft Power อันนี้สำคัญมาก เพราะเป็นอำนาจแฝงอยู่โดยมองไม่เห็นที่ออกมาในรูปของวัฒนธรรมอเมริกัน ออกมารูปของหนัง Hollywood ในเรื่องของเพลง ในเรื่องของการใช้ชีวิต ในเรื่องของอาหาร ในเรื่องขององค์ความรู้ ในเรื่องของอินเทอร์เน็ต และในเรื่องของทุกอย่างที่เราใช้ชีวิตอยู่ในแต่ละวัน เราอยู่กับวัฒนธรรมอเมริกันหมด แม้กระทั่งเครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายที่คนในโลกนี้ใส่เยอะที่สุดก็คือกางเกงยีนส์กับเสื้อยืด ก็คือเครื่องแต่งกายประจำชาติของอเมริกา

อิทธิพลอเมริกามหาศาล แล้วนี่ยังไม่ได้พูดถึงระบบทุนนิยมแบบอเมริกัน ยังไม่ได้พูดถึงระบบประชาธิปไตยแบบอเมริกันนะครับ เพราะฉะนั้นพูดง่าย ๆ ว่าคนทั่วโลกก็ชื่นชมในวัฒนธรรมอเมริกัน แล้วก็ยกย่องและก็ยอมให้อเมริกาเป็นผู้นำโลกด้วยความเต็มใจโดยไม่ต้องบังคับ เพราะว่าเราชื่นชมวัฒนธรรมอเมริกัน

แล้วเดี๋ยวผมจะมาพูดถึงวิเคราะห์ต่อว่าเดี๋ยวเงินจะมาสู่อย่างไร จีนก็ยังห่างอีกเยอะนะครับ ตอนนี้นี่จีนแข่งเรื่องเศรษฐกิจ

เรามาดู Scenario ที่สองกันต่อ Scenario ที่สองก็คือ Chinese Hegemony จะเป็นไปได้ไหมที่จีนจะครองความเป็นผู้นำในภูมิภาค อย่างที่ท่านอาจารย์สุระชัยได้วิเคราะห์ไปแล้วว่าจีนรุ่งเรื่องเรื่อง GDP The Rise of China และอีกไม่นานจีนก็จะมี GDP ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ตอนนี้นี่จีนก็ทุ่มเงินมหาศาลในเรื่องงบประมาณทางทหาร จีนกำลังแข่งกับอเมริกาอย่างเต็มที่ในทุก ๆ มิติ อย่างที่ผมได้พูด ๆ มาแล้วก็คือทั้งเรื่องของมิติทางด้านทหาร มิติทางด้านเศรษฐกิจ แล้วก็มิติทางด้านเทคโนโลยี ที่อาจารย์อักรพงษ์ได้บอกไปแล้วว่าเงินเดี๋ยวนี้ไปที่ไหนก็ไม่ต้องใช้เงินสดแล้ว ใช้ QR code หมดแล้ว จ่ายเงินด้วย QR code หมดแล้ว คือจีนไปเร็วมากในเรื่องเทคโนโลยีเพื่อที่จะทำให้ตัวเองไปเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยีของโลก แล้วก็เรื่องสุดท้ายคือเรื่องวัฒนธรรม จีนก็พยายามแข่งกับอเมริกาในด้านวัฒนธรรม เช่นเรื่องการจัดสถาบันขงจื้อทั่วโลกเพื่อสอนภาษาจีน โดยรวมแล้วก็ยังคงต้องจับตาดูแบบยาว ๆ ในทุกมิติ ว่าจีนจะสามารถแซงหน้าอเมริกาได้จริงหรือ ในทุก ๆ มิติที่ผมกล่าวมาก็คือทั้งทหาร ทั้งเศรษฐกิจ ทั้งเทคโนโลยี และก็ทั้งวัฒนธรรม จีนอาจจะแซงอเมริกาได้ในด้านเศรษฐกิจ อันนี้แข่งได้แน่นอนในอีกไม่นาน แต่ในเรื่องการทหาร ถ้ามองว่าจีนมีพันธมิตรที่ประเทศในเอเชีย ในเรื่องมิติทางด้านต่าง ๆ อเมริกาในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา ก็พยายามมียุทธศาสตร์ที่จะสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน โดยยุทธศาสตร์ที่ใช้ ๆ กันมาตลอด อาจจะเรียกรวม ๆ กันว่าเป็นยุทธศาสตร์ Congagement ก็คือทั้ง Connect ด้วย ทั้ง Engage ด้วยรวมกัน ทั้งปิดล้อมด้วย ทั้งปฏิสัมพันธ์ด้วย คืออาจจะปิดล้อมหลวม ๆ ทางทหาร แต่ก็ยังปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ยังค้าขายกับจีน ยังมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ฉะนั้นจะมีการติดต่อกันมาหาสู่กัน

สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตก็เป็นการผสมผสานกันระหว่างยุทธศาสตร์ปิดล้อมกับยุทธศาสตร์ปฏิสัมพันธ์ สัดส่วนจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ผู้นำของอเมริกาที่มีมุมมองต่างกัน ในสมัยล่าสุดก็จะค่อนข้างเป็นมิติของการปิดล้อม ของการสกัดกั้นมากกว่ามิติของปฏิสัมพันธ์ ในอดีตแม้จะปิดล้อมทางทหารแต่ไม่เคยที่อเมริกาจะมีปัญหาเกี่ยวกับจีนทางด้านเศรษฐกิจรุนแรง ไม่เคยมีสงครามการค้าระหว่างมีแล้ว เพราะฉะนั้นก็เลยก้าวข้ามในสิ่งที่ไม่เคยเกิด เพราะฉะนั้นจึงนำไปสู่ความคิดที่ว่าตอนนี้กำลังลามไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้นหรือไม่ เพราะในอดีตมักจะพูดว่าความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐเหมือนกับเป็นวัฏจักร เดียวก็ขัดแย้งกัน เดียวก็กลับมาดีกัน แต่ตอนนี้เหมือนจะขัดแย้งกันโดยไม่กลับมาดีกันแล้ว อันนี้ก็ยังเป็นสิ่งที่ยังไม่ชัดเจนนะครับ อย่างไรก็ตามผมอยากจะสรุปเร็ว ๆ เพราะเหลือเวลาอีกไม่มาก

สรุปเลยนะครับผมยังมองว่าถ้ามองในมิติทางความมั่นคง ด้านการทหาร ผมว่าอเมริกายังเป็นต่อจีน ยังคุมเกมได้ ตัวแปรที่สำคัญที่จะเป็นตัวแปรที่เข้ามาสอดแทรกนั้นก็คืออาเซียน อาเซียนมีความร่วมมือทางการเมือง ความมั่นคง เรามีประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ตรงนี้จะเป็นตัวแปรสำคัญ เพราะฉะนั้นก็จะมี ASEAN, ASEAN+1 อาเซียนพยายามจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งจีนทั้งสหรัฐ มี ASEAN+3, ASEAN+6, ASEAN+8 อันนี้ก็เป็มิติของอาเซียน อันนี้ก็เป็ Scenario ต่อมาก็มีความเป็นไปได้ที่อาเซียนจะผงาดขึ้นมาเป็นแกนกลางของระบบแข่งกับสหรัฐกับจีน เราก็ไม่ใช่ดูจากอำนาจ ต้องดูตัวเราเองด้วยว่าเราจะทำอะไรได้บ้าง และเราจะสามารถมีบทบาทอะไรได้ใหม่ โดยลำพังไทยเองประเทศเดียวก็อาจจะทำอะไรมากไม่ได้ แต่ถ้ารวมใน 10 ประเทศอาเซียนเราทำอะไรได้มาก

Senario สุดท้ายทางด้านความมั่นคง คือ Multipolar System ซึ่งก็มีความเป็นไปได้สูงว่าจะออกมาแบบนี้ จะมีการแข่งกัน ถ่วงดุลกัน ตัวแปรสำคัญๆ อย่างเช่นสหรัฐ จีน อาเซียน ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลีย กลุ่ม Quad ซึ่งก็คือ สหรัฐ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย อินเดีย ค่อนข้างจะเป็นพวกเดียวกัน ทั้ง 4 ประเทศนี้ก็ถ่วงดุลกันเหมือนกัน โดยอาจจะมีการอาเซียนเข้าไปเล่นด้วยก็กำลังจะเกิดขึ้นเป็นระบบหลายขั้วอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ ในอดีตอเมริกามีอำนาจมาก แต่พอตอนหลัง ๆ ก็แผ่วไปเยอะ มีญี่ปุ่นขึ้นมา ล่าสุดก็มีจีนขึ้นมาที่ผมวิเคราะห์ไปแล้วต่อไปจีนก็จะเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นจีนขณะนี้ก็เล่นเกมสำคัญก็คือ การเสนอ BRI ขึ้นมา และก็ยังมีการอาเซียน มีอินเดีย เพราะฉะนั้นมีความเป็นไปได้ทั้งในเรื่องของระบบเศรษฐกิจในภูมิภาคที่จะไปโยงกับจีน กับสหรัฐ และกับอาเซียน ทางที่หนึ่งก็คือ TPP ในสมัยคลินตันใช้ APEC เป็นหลักในการที่จะปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของอเมริกา APEC ตอนหลังก็แผ่วไป ต่อประธานาธิบดี George W. Bush ก็มีการเจรจาแบบทวิภาคีก็ไม่ได้ผลมากนัก อีกตอนหลัง ๆ อาเซียนก็ปรับบทบาทไปมาก มี AFTA มี AEC มีการเจรจาอาเซียนกับจีน อาเซียนกับญี่ปุ่น ฯลฯ ตอนนี้อยู่กำลังเจรจา ASEAN+6 อีก

อเมริกาก็กำลังมีปัญหาเพราะกลัวว่าจีนในที่สุดจะมายึดโลก จะกลายเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ อเมริกาในสมัยของประธานาธิบดีโอบามากก็เลยนำ TPP มาสู้ TPP จะปิดล้อมจีนทางเศรษฐกิจเพราะว่าอเมริกาเชิญหลายประเทศในภูมิภาคให้เข้าร่วม TPP ยกเว้นจีน แต่พอมาในสมัยทรัมป์ มีการเปลี่ยนแปลงไป ทรัมป์ไม่ต้องการ TPP แต่กลับมาเน้น Unilateralism เขามองว่าถ้าอเมริกาได้เปรียบ อเมริกาต้องไปกดดันที่ละประเทศ กดดันจีน กดดันไทย กดดันเกาหลีใต้ ที่เขากำลังทำอยู่นะครับ ก็เลยนำไปสู่การเกิด Trade War สงครามการค้าขึ้นระหว่างจีนกับสหรัฐ เพราะว่าอเมริกาก็กดดันจีน ลงโทษจีนด้วยการขึ้นภาษี จีนก็ไม่ยอมขึ้นภาษีอเมริกา ก็ตอบโต้กันไปมา นำไปสู่สงครามการค้า แต่ถามว่าในที่สุดทรัมป์จะทำสำเร็จไหมจาก

การกดดันประเทศอื่น ตัวเองก็สามารถจะเก็บผลประโยชน์ได้หมด ผมคิดว่าน่าจะยังยากอยู่ เพราะว่าอย่างน้อย ๆ จีนก็คงไม่ยอม ประเทศต่าง ๆ ก็คงจะต่อต้านนี้ยาก

Scenario ที่ 3 คือจีนกลายเป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจในภูมิภาคโดยมี BRI เป็นเครื่องมือสำคัญ เรื่องนี้ค่อนข้างยาวนานครับซึ่งผมอาจจะมีเวลาไม่พอ อาจจะกลับมาต่อรอบสอง BRI ตอนนี้มีปัญหามากนะครับ เพราะจีนก็เสนอไว้เยอะเรื่อง BRI แต่พอเริ่มปฏิบัติจริง เริ่มไปร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เริ่มมีปัญหา อย่างเช่นใน ปากีสถาน จีนลงทุนเป็นหมื่นล้านให้ปากีสถานกู้ ตอนนี้ปากีสถานก็มีปัญหาในการใช้คืน จะทำอย่างไร ก็ต้องให้จีน เข้ามา Take Over ที่ศรีลังกาก็เป็น ไปสร้างท่ารถท่าเรือให้ศรีลังกา ที่นี้ศรีลังกามีปัญหาใช้เงินคืน ก็เลยต้องยก ท่าเรือให้จีน หลาย ๆ ประเทศเริ่มกลัว บังกลาเทศและมัลดีฟก็พบปัญหา ไล่มาทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยก็ พบปัญหาเรื่องรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน ไปเจรจากันยึดเยื่อมาก ลาวพบเจอปัญหา มาเลเซียก็พบปัญหา อินโดนีเซียก็มีปัญหา เพราะฉะนั้น BRI นั้นไม่ง่าย ถ้ามองว่าถ้ามีปัญหาแล้วจะนำไปสู่อะไร มีความเป็นไปได้อื่นอีก ไหม ความเป็นไปได้ที่เหลือก็คือว่าอาเซียนอาจจะสอดแทรกขึ้นมากลายเป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจของ ภูมิภาคโดยมีการเจรจาในเรื่องของ RCEP หรือไม่สุดท้ายก็จะกลับไปสู่สถานะเดิม คือยังมี AEC ยังมีมหาอำนาจ ต่าง ๆ อยู่ แต่ไม่มีใครสามารถจะครอบงำระเบียบเศรษฐกิจภูมิภาคได้

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ผมฟังแล้วนะครับ จากศ.ดร. สุรัชย์ มาถึงศ.ดร.ประภัสสร ผมคิดว่าสิ่งที่ อาจารย์สุรัชย์พูดไว้ ตั้งประเด็นตั้งแต่แรกเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดสงครามชัดเจนมากก็คือเรื่องของ 1. ความกลัว 2. เรื่องศักดิ์ศรี 3. ก็คือเรื่องของผลประโยชน์ ผมมาที่อาจารย์อีกท่านหนึ่งหนึ่งนะครับ รศ.ดร. นภดล อาจารย์ครับ 3 เรื่องนี้อาจารย์วิเคราะห์ว่าไทย อาเซียน กับจีน แล้วก็สหรัฐอเมริกา น่าจะเป็นปัจจัยไหน หรือว่ามันมี Scenario 6 ที่ 7 ต่อจากท่านอาจารย์ประภัสสรไหมครับ

รศ.ดร.นภดล ขาติประเสริฐ: ท่านอาจารย์สุรัชย์ กับอาจารย์ประภัสสรก็ได้พูด ได้แสดง ได้ทำให้เห็น ภาพการแข่งขัน และก็การเผชิญหน้าระหว่างสหรัฐกับจีน ถือว่าเข้มข้นในหลากหลายมิติ มีจุดอ่อนจุดแข็งแตกต่างกัน ตอนนี้ผมก็อยากจะสนทนาต่อเนือง แต่อาจจะมึมมอมองแตกต่างหลากหลายกันไปบ้าง คือ การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในอดีตตั้งแต่โบราณ ผ่านยุคสมัยต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ ป้อยครั้งการเผชิญหน้าก็จะ ลือคอยู่ในระบบต่าง ๆ อย่างเช่น ช่วงสงครามเย็นที่เพิ่งผ่านพ้นไปประมาณ 30 ปี จะเห็นได้ว่าการเผชิญหน้าระหว่างโลกคอมมิวนิสต์กับโลกเสรี ลือคอยู่ในระบบอุดมการณ์ระหว่างโลกเสรีประชาธิปไตย-คอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นอะไรที่ประนีประนอมกันไม่ได้ระหว่าง 2 ฝ่าย เพราะฉะนั้นการเผชิญหน้าก็จะลือคอยู่ในระบบ

ของอุตสาหกรรม การเผชิญหน้าก็จะเป็นในทุกมิติเลย จะเห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกากับฝ่ายโซเวียตกับจีนก็จะมี การแข่งขันกันในด้านอาหาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านระบบพันธมิตร ด้านเทคโนโลยี เพราะฉะนั้นประเทศที่เล็ก ๆ โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ในจุดยุทธศาสตร์ หลายๆ ประเทศก็ไม่ได้มีทางเลือกมากในการแข่งขันแบบนั้น อาจจะต้อง อยู่ในจุดยุทธศาสตร์ สองก็ด้วยเรื่องอุตสาหกรรมของประเทศ เพราะฉะนั้นแต่ละประเทศก็ต้องไปเข้ากับฝ่ายใดฝ่าย หนึ่งอย่างชัดเจน อย่างในช่วงสงครามเย็นประเทศไทยและหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็อยู่ในฝ่าย สหรัฐอเมริกา เรียกว่าเป็นพันธมิตรกับอเมริกาภายใต้สถานการณ์ตอนนั้น

พอมาถึงโลกปัจจุบัน โลกหลังสงครามเย็น ซึ่งโลกก็มีความซับซ้อนมากขึ้น การเผชิญหน้าระหว่าง มหาอำนาจซึ่งเป็นมหาอำนาจมานานแล้วอย่างสหรัฐอเมริกากับจีน ที่เคยเป็นมหาอำนาจแล้วหายไปช่วงหนึ่งแล้ว กลับขึ้นมาใหม่ แนนอนการแข่งขันมี การเผชิญหน้ามี แต่เราจะเห็นได้ว่าคราวนี้การแข่งขันระหว่างสหรัฐกับจีน ไม่ได้ลือคติดอยู่กับระบบอะไรที่ตายตัวเหมือนในสงครามเย็น ในช่วงสงครามเย็นมีเรื่องของอุตสาหกรรม โลกเสรี และโลกคอมมิวนิสต์ลือคติดอยู่ ปัจจุบันจะเห็นว่าจีนมีพรรคคอมมิวนิสต์บริหารอยู่ก็จริง แต่ถ้าโดยเนื้อหาที่ไม่ได้มี ความเป็นคอมมิวนิสต์เข้มข้นเหมือนช่วงทศวรรษ 1950-1970 ทางเศรษฐกิจก็เห็นว่าทุนนิยมเข้าไปมีบทบาทอย่าง สูงมากในจีน เพราะฉะนั้นการแข่งขันระหว่างสหรัฐกับจีนค่อนข้างมีความซับซ้อน เพราะฉะนั้นการแข่งขันบางเรื่อง ก็แข่งขัน บางเรื่องก็ร่วมมือ ไม่ได้เผชิญหน้ากันในทุกมิติ จริง ๆ ก็พึ่งพาซึ่งกันและกันด้วยในหลากหลายมิติ จะเห็น ได้ว่าบริษัทยักษ์ใหญ่ของสหรัฐอเมริกาจำนวนมากมาตั้งฐานการผลิตในจีนเพื่อมาขายสินค้าให้ชาวจีนและก็ส่งออก ไปทั่วโลก และจำนวนหนึ่งก็ส่งกลับไปสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่าที่สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้าเงินมากมาย ความหมายอีกอย่างก็คือว่าสหรัฐอเมริกาซื้อของไปจากจีน ก็แปลว่าจีนก็พึ่งอเมริกา คือถ้ามองตัวเลขว่าขาดดุลก็ เหมือนว่าสหรัฐอเมริกาย่ำแย่ แต่จริง ๆ จีนก็พึ่งอเมริกาเพราะอเมริกาคือตลาดใหญ่ของจีน เพราะฉะนั้นนี่คือโลกที่ ผูกพันกันซับซ้อน

ถ้าจะนึกถึงทฤษฎี Complex Interdependence ของ Joseph Nye พูดเรื่องนี้มาพักใหญ่ ๆ แล้วนะ ครบว่าโลกเข้าสู่ระบบนี้ พูดมาตั้งแต่สงครามเย็นยังไม่สิ้นสุดลง แต่พอสงครามเย็นสิ้นสุดลงภาพไม่ชัดเจน จะเห็น ว่าฐานการผลิตกระจายกันไปทั่ว อย่างโทรศัพท์เครื่องหนึ่ง ก็จะมีประเทศต่าง ๆ ที่ผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ นับ 10 ประเทศ อาจจะมีรวมทั้งประเทศไทยด้วย เพราะฉะนั้นนี่คือความซับซ้อน เวลาเกิดความวุ่นวาย เกิดการชะงักงัน อะไรขึ้นมา ก็จะกระเทือนเครือข่ายการผลิตไปหมด เพราะฉะนั้นจีนเองหรือสหรัฐเองไม่ได้อยู่ในระบบเศรษฐกิจ แบบพึ่งตัวเอง เพราะฉะนั้นผมมองว่าจีนกับสหรัฐแข่งก็แข่ง ในขณะที่เดียวกัน การพึ่งพาก็ทำให้การแข่งขันถูก ประนีประนอมไปด้วยเงื่อนไขการพึ่งพา พอมีการกระทำอะไรลงไปกระเทือนอีกฝ่ายหนึ่งก็จะกลับเข้ามากระเทือน

ตนเอง ตรงนี้ผมมองว่าเป็น Scenario หนึ่งซึ่งเราจะต้องมองมุมนี้หรือเปล่า โลกอาจจะไม่ได้ติดอยู่ใน Thucydides Trap แบบเดิม

คราวนี้ในท่ามกลางสภาวะที่ซับซ้อนแบบนี้ประเทศเล็ก ๆ ทั่วโลกจะต้องปรับตัว ไม่ว่าจะในลาตินอเมริกา แอฟริกา ส่วนที่สำคัญก็คือในอาเซียน ประเทศไทยจะวางตำแหน่งอย่างไรในความขัดแย้งนี้คือจริง ๆ โดยหลักจะเห็นได้ว่าปกติถ้ามีมหาอำนาจใหญ่ ๆ แข่งกัน ในประเทศเล็ก ๆ สามารถหาประโยชน์จากความขัดแย้งได้ แต่ความขัดแย้งครั้งนี้ซับซ้อนมาก เพราะฉะนั้นโจทย์ไม่ง่าย คือในแง่ทั้งภูมิรัฐศาสตร์ ภูมิเศรษฐศาสตร์ก็จะเห็นได้ว่าสหรัฐอยู่ไกลแต่ก็มีอิทธิพลในภูมิภาคนี้มานาน โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็น และก็ผูกพันทางเศรษฐกิจทางการทหาร โดยเฉพาะทางการทหารเด่นชัดมาก และก็มีอิทธิพลในด้าน Soft Power ในภูมิภาคนี้สูงมากในแง่อุดมการณ์ แง่วัฒนธรรมร่วมสมัยต่าง ๆ แม้จีนอาจจะมีอำนาจด้านการทหารหรือด้าน Soft Power น้อยกว่าอเมริกา แต่ทางด้านเศรษฐกิจอำนาจเพิ่มขึ้นมาตลอดอย่างรวดเร็ว และที่สำคัญคือในด้านภูมิรัฐศาสตร์ จีนอยู่ติดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะฉะนั้นนโยบายของจีนย่อมส่งผลกระทบต่อภูมิภาคนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จะเห็นได้ว่าปัญหาบางอย่างก็เป็นปัญหาดั้งเดิมที่มีมานานแล้ว ความมั่นคงดั้งเดิมเรื่องพรมแดนทางบกกับพม่า เวียดนาม ซึ่งจีนยังคงไม่เรียบร้อยดี พรมแดนทางทะเลจีนใต้ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหลากหลายประเทศในอาเซียน อังสิทธิ์ทับซ้อนกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็กลายเป็นสนามประลองกำลังระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน เพราะอยู่ในเส้นทางการเดินเรือของโลกที่เชื่อมระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ก็จะซับซ้อน คือถ้าเจรจากันหนึ่งต่อหนึ่งประเทศเล็ก ๆ แถบนี้ก็ไม่มีอำนาจต่อรองกับจีน แต่พอมีอเมริกาเข้ามาอยู่ในสมการ ประเทศเล็ก ๆ ที่มีอเมริกามาสนับสนุน ก็จะมีอำนาจต่อรองมากขึ้น แต่เป็นสมการที่ซับซ้อนด้วยผลประโยชน์ของแต่ละประเทศก็ไม่ได้เหมือนกับของสหรัฐอเมริกา เพราะฉะนั้นถ้าเรามามองเป็นรายประเทศ ประเทศสำคัญ ๆ ในภูมิภาคนี้ อย่างเช่น ฟิลิปปินส์ ก็แน่นอนเคยเป็นอาณานิคมของอเมริกา ใกล้ชิดอเมริกามาโดยตลอด เป็นพันธมิตรอเมริกาในช่วงสงครามเย็น และหลาย ๆ คนก็มองว่าฟิลิปปินส์น่าจะอยู่ข้างอเมริกาในความขัดแย้ง แต่ปัจจุบันฟิลิปปินส์แสดงท่าทีชัดเจนว่ารักษาระยะห่างจากอเมริกามากกว่าที่เคย เพราะฉะนั้นสะท้อนถึงดุลอำนาจ และความซับซ้อนของสถานการณ์ แต่ละประเทศก็พยายามหาตำแหน่งที่เหมาะสม จุดยืนที่เหมาะสม สิงคโปร์เองก็จะเห็นได้ว่าเป็นประเทศที่ใกล้ชิดกับอเมริกา มีความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจมาก สิงคโปร์เองก็แสดงท่าทีว่าไม่ได้อยากจะเผชิญหน้ากับจีนในระบบพันธมิตรที่อเมริกาพยายามสร้างขึ้น อินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศใหญ่ซึ่งก็ใกล้ชิดกับอเมริกามากในสงครามเย็น แต่ว่าในตอนนี้อินโดนีเซียก็พยายามรักษาระยะห่างเท่า ๆ กันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน เวียดนามก็น่าสนใจ เวียดนามอยู่ติดจีน ในบรรดาประเทศที่

พูดมาไม่ติดจีนนะครับ มีทะเลมาขวางกัน โกลบ้างใกล้บ้าง เวียดนามอยู่ติดจีนและก็มีความหลังฝังใจกับจีนมานานับ 1,000 ปี ถูกจีนรุกราน ยึดครอง อะไรทำนองนี้ เวียดนามตอนแรกไม่ไว้วางใจจีนสูง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ค่อยไว้วางใจสหรัฐอเมริกา อันนี้ก็แสดงให้เห็นว่าแต่ละประเทศมีความซับซ้อน และก็พยายามกำหนดตำแหน่งของตน ส่วนไทยก็จะมาคุยกันในรอบสอง อันนี้ยากให้เห็นภาพของภูมิภาคนี้ก่อน

ประเด็นที่ผมอยากจะสนทนาก็คือท่ามกลางความซับซ้อน ยังมีความเป็นพลวัตด้วย ลักษณะของการแข่งขันก็ซับซ้อน ผมสังเกตว่าอาเซียนหลุดไปจากเวทีการแข่งขันนี้ กลายเป็นว่าแต่ละประเทศเน้นการเจรจา ทวิภาคี ไปตามมุมมอง นโยบาย อำนาจและเงื่อนไขของตนเอง ที่ดูเหมือนว่าอาเซียนยังไม่สามารถกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในการแข่งขันนี้ได้ จะเห็นได้ว่าบทบาทของอาเซียนท่ามกลางการแข่งขันระหว่างจีนและอเมริกาอ่อนลงไปมาก ถ้าคุยกันเกี่ยวกับอะไรที่มีความขัดแย้ง อย่างเช่นเรื่องทะเลจีนใต้ คุยกันที่ไรก์วงแตก ซึ่งเรื่องนี้ก็มองกันว่าเงินเข้ามาทำให้อาเซียนอ่อนแอลงโดยตั้งใจ โดยอาศัยบางประเทศซึ่งอาจจะใกล้ชิดกับจีนมาก แต่ว่าจริง ๆ แล้วมองอีกมุมหนึ่งก็เป็นปัญหาของอาเซียนเองที่ปรับตัวไม่ได้กับบริบทใหม่นี้ อาเซียนอาจจะเกิดขึ้นภายใต้บริบทสงครามเย็นและก็ปรับตัวให้ดีจากสถานการณ์ตรงนั้นตั้งแต่สงครามเย็นจนมาถึงการเผชิญหน้ากับเวียดนามก็ประสบความสำเร็จ แต่พอตอนหลังพอสงครามเย็นสิ้นสุดลงแล้วมาทำ ASEAN Community ซึ่งพูดกันมากมายแต่ก็ไม่ค่อยมีอะไร คนก็ลืม ๆ เหมือนกับเราหาเส้นทางไม่เจอ จริง ๆ แล้วในความขัดแย้งอันเข้มข้นเรายังหาที่หาทางไม่ได้ แล้วก็เหมือนไม่มีใครจะเป็นผู้นำ คือไทยเองเคยมีบทบาทโดดเด่นในหลาย ๆ ช่วง ตอนนี้ก็เหมือนกับว่าเราไม่อยู่ในสถานะนั้นด้วยหลากหลายปัจจัย อินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศใหญ่ก็เหมือนอยากจะแก้ไขปัญหาภายในมากกว่า ผมได้คุยกับนักวิชาการอินโดนีเซีย และนักการทหารจากวิทยาลัยทางด้านความมั่นคงอินโดนีเซีย ผมพูดคุยว่าประเทศอินโดนีเซียโอกาสก็ดี เป็นประเทศใหญ่ เศรษฐกิจเติบโต น่าจะแสดงบทบาทนำในอาเซียนได้ เขาบอกว่าผู้นำปัจจุบันของเขาดูเหมือนจะเน้นปัญหาภายใน จะเห็นได้ว่าอาเซียนต้องปรับตัวอีกมาก เราจะหาประโยชน์จากสถานการณ์อย่างไรจากความขัดแย้ง ถ้าเรามีตำแหน่งแห่งที่ชัดเจน เราสามารถกำหนดจุดยืนที่เหมาะสม คือในความขัดแย้งของประเทศใหญ่ ๆ ประเทศเล็ก ๆ จะหาประโยชน์ได้มาก แต่ตอนนี้มีความรู้สึกที่เราจะไม่ได้อะไรจากความขัดแย้งนี้เท่าไร คือไม่ได้เท่าที่ควร ในหลาย ๆ กรณีอาจจะเสียประโยชน์ จึงควรบทวนแก้ไขกันอย่างจริงจัง

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ผมฟังดร.นภดล แล้วก็ได้ Scenario ใหม่ คือหมายความว่าถ้าเรามองแบบที่อาจารย์ประภัสสรบอกเป็น Bipolar ใช้นิยามอาจารย์ คือฝั่งหนึ่งก็เป็นอเมริกาส่วนอีกฝั่งหนึ่งก็เป็นจีน คือถ้าสู้กัน อาจารย์นภดลบอกว่าไม่น่าได้เพราะทุกคนต่างเกี่ยวข้องกันอยู่ สินค้าบางอย่างก็ผลิตที่จีน ผมคนหนึ่งนะครับท่าน

ผู้ฟังครับผมก็ไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นกับผม ก็คือว่าจีนเชิญไปอบรมดูงาน ต่อมาอเมริกาส่งหนังสือจากสถานทูตมาเชิญให้ไป Washington, D.C. เพื่อไปฟังนโยบายสหรัฐต่ออาเซียน อาจารย์สุรัชย์ครับเกิดอะไรขึ้นครับหรือ เป็นสงครามเรื่องของเราที่เราอาจจะคุ้น ๆ กันว่าเป็น Soft Power อาจารย์สุรัชย์ครับรอบนี้อาจารย์มี 40 นาที เติมที่เลยครับ ขอเสียงปรบมือให้กับ ดร.สุรัชย์ ด้วยครับ

ศ.ดร.สุรัชย์ ศิริโกกร: ขอบคุณครับ ผมจะได้พูดเต็มทีนะครับ ประเด็นที่ถามมาดีมาก ทั้งนี้เพราะจะเห็นว่าสิ่งที่พูดกันมาส่วนใหญ่จะถูกชาวตะวันตกชี้หน้า แล้วเราก็รู้เรื่องของจีนน้อยมาก แต่ว่าเข้าใจว่าจีนกับสหรัฐจะรบกันหรือไม่ จะต้องเข้าใจจีนด้วยถึงจะคำตอบได้ ประเด็นแรกจะพูดให้ชัดเจนก่อนในเรื่องของ One Belt One Road จะเห็นว่าการที่จีนรื้อฟื้นเส้นทางสายไหมทั้งทางบกทางทะเลขึ้นมาใหม่ จริง ๆ แล้วไม่ใช่นโยบายของจีน แต่จีนถูกสหรัฐบีบ กัดดัน เพราะจะเห็นได้ว่าอเมริกาปิดล้อมจีนทางชายฝั่งทะเลหมดเลย ตั้งแต่เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ ประเทศไทยด้วย สมัยหลังสงคราม อันนี้คือแนวการปิดล้อมครั้งที่ 1 และก็ยังมีการปิดล้อมครั้งที่ 2 ก็คือทางเกาะกวม และกัมพูชาสมุทรแปซิฟิก เพราะนั่นจะเห็นว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อเมริกาก็ดำเนินนโยบายการปิดล้อม ไม่ให้จีนเติบโต แต่เมื่อจีนปฏิรูป อเมริกาก็ยังคงปิดล้อมอยู่ และประเทศอาเซียนจำนวนมากโดยเฉพาะไทย ก็เป็นพันธมิตรกับสหรัฐ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าปัจจุบันนโยบายของสหรัฐก็ยังปิดล้อมจีนอยู่ในรูปแบบของ Indo - Pacific Strategy อันนี้จึงเป็นสาเหตุว่าอเมริกาเองมีนโยบายที่ปิดล้อมจีน จีนต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ จีนมีสิทธิ์จะพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นเมื่อจีนต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ จีนต้องการทรัพยากรต่าง ๆ ทรัพยากรน้ำมัน แก๊ส ทุกอย่างรวมทั้งต้องการตลาดด้วย เพราะฉะนั้นจีนจึงไม่มีทางเลือกมากนัก ต้องขยายไปทางตะวันตก

นักวิชาการจีนบอกเราไม่มีทางเลือก อเมริกาปิดเราหมดแล้วในทาง Pacific ล้อมเราไว้ 2 ชั้น 3 ชั้น แล้วตอนนี้ห้ามบีบให้มีความสำคัญกับไต้หวันอีก จะปลุกไต้หวันมาสู้กับจีน เพราะฉะนั้นอเมริกาดำเนินนโยบายปิดล้อมต่อต้านจีนมาโดยตลอดจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ แล้วขยายวงล้อม เพราะฉะนั้นจีนไม่มีทางเลือก จีนจึงต้องขยายไปทางตะวันตก ก็คือ Eurasia ไปทางเอเชียกลาง และก็ไปจับมือกับรัสเซีย แล้วก็ไปยุโรป ที่สำคัญ EU ทั้งหลายก็จับมือกับจีนต้อนรับจีน เพราะว่าจีนเป็นประเทศที่ใช้ น้ำมัน แก๊สมากที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นจีนต้องต่อท่อแก๊สและน้ำมันจากตะวันออกกลางและรัสเซีย และเห็นว่าเส้นทางสายไหมที่เคยทำให้ประเทศจีนเจริญ และก็ทำให้การค้าเจริญรุ่งเรือง จึงรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ทั้งทางบกและทางทะเล เพราะตรงนี้อเมริกายังปิดล้อมไม่ได้ เพราะฉะนั้นเป็นทางออกทางเดียว จีนไม่มีทางเลือกเลย นี่คือที่มาของ One Belt One Road ที่สีจิ้นผิงเสนอในปี 2013

จีนไม่มีน้ำมัน ไม่มีแก๊ส ไม่มีทรัพยากรเงินก็พัฒนาไม่ได้ นั่นคือสิ่งที่อเมริกาต้องการ ต้องการหยุดไม่ให้จีนโต ต่างจากในสมัย Bill Clinton ซึ่งส่งเสริมจะให้จีนเปิดประเทศ เพราะอเมริกันในใจว่าถ้าจีนเปิดประเทศ จะเป็นประชาธิปไตย เปิดเสรี ดังที่เกิดเหตุการณ์นักศึกษาฆ่าเรียกร้องประชาธิปไตย นี่คือนโยบายที่ต้องการ แต่อเมริกาต้องผิดหวังเพราะว่านักศึกษาจีนทำไม่สำเร็จ เต็งเสี่ยวผิงใช้ทหารมาปราบ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าจีนเห็นท่าทีของสหรัฐทุกรูปแบบ ในเมื่อสหรัฐใช้นโยบายเรื่องอุดมการณ์การเมืองไม่สำเร็จ ก็ต้องใช้การปิดล้อมจนกระทั่งทุกวันนี้ ประเทศใดที่มีปัญหาขัดแย้งกับจีน สหรัฐเข้ามาบีบหนักด้วยหมด เพราะฉะนั้นนี่คือปัญหา สหรัฐไม่มีทางเลือกนอกจากขยายไปทางตะวันตก นั่นก็คือทางบกซึ่งง่ายที่สุดก็คือไปทางเอเชียกลาง ไปทางยุโรป ไปทางตะวันออกกลาง เพราะฉะนั้นจีนจะต่อท่อและก็พยายามจะส่งเสริม รื้อฟื้น เมื่อรถไฟแบบเก่าช้า ก็เปลี่ยนมาเป็นรถไฟความเร็วสูงจะได้ไปเร็วมากขึ้น เพราะจะเห็นได้ว่าการขนส่งทางเรือจากเมืองอู่ไปถึงลอนดอนใช้เวลา 44 วัน จีนใช้รถไฟจากอู่ไปถึงกรุงลอนดอนใช้เวลา 16 วัน นั่นคือรถไฟธรรมดาไม่ใช่รถไฟความเร็วสูงด้วย ใช้เวลาเพียง 16 วัน เพราะฉะนั้นจีนก็มีประสบการณ์ว่าถ้าอยากรวบต้องสร้างถนนและรถไฟ อันนี้เป็นคำโบราณเก่าแก่ของจีนเลย เพราะว่าถ้ามีแต่ป่าไม่มีถนนจะค้าขายได้อย่างไร

แนวความคิดเรื่อง One Belt One Road เป็น Win-Win เป็น Mutual Interest คือเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ใช่จีนจะมาขยายอำนาจครอบงำ นั่นคือมุมมองของสหรัฐ แต่มุมมองของจีนคือจีนไม่มีทางเลือก เพราะจีนก็มีสิทธิ์ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ จีนต้องการทรัพยากร จีนต้องการน้ำมัน จีนต้องการแก๊ส จีนต้องการตลาด หว่าจีนจะขยายอำนาจโดยใช้ Soft Power ใช้ทางเศรษฐกิจ ใช้ทางวัฒนธรรม นั่นคือมุมมองแบบตะวันตก การมองกันกล่าวทำให้เกิดการทะเลาะกัน คือต่างคนต่างมองต่างกัน แต่จีนบอกว่าอเมริกาเองที่บีบจีน ทำให้จีนต้องไปทางตะวันตก และก็เห็นว่าทำไมยุโรปเขาต้อนรับจีน ประเทศยุโรปเขาเข้ามามีส่วนร่วมกับจีนมากมาย มีแต่อเมริกา ญี่ปุ่น และอินเดียเท่านั้นที่ไม่ร่วมมือกับจีน เพราะประเทศเหล่านี้กังวลเรื่องอำนาจของจีน สหรัฐก็คือว่าจีนทำเพราะไม่มีทางเลือก เพราะจีนคิดว่าจีนมีสิทธิ์จะพัฒนา

จะเห็นได้ว่าจีนกับสหรัฐมองโลกมองเศรษฐกิจ มองสังคมการเมืองตรงกันข้ามกัน นักวิชาการทั้งของจีนและอเมริกาหลายคนก็เริ่มมองเห็นแล้วว่าสหรัฐกับจีนมีมุมมองที่แตกต่างกันมาก ยกตัวอย่างสหรัฐมองว่าอเมริกามีวัฒนธรรมสูง ดีสุดในโลก แต่จีนก็เช่นกัน จีนก็มองว่าวัฒนธรรมจีนดีที่สุด แล้วทำไมฉันต้องมารับวัฒนธรรมตะวันตก ต่างคนก็ต่างคิดว่าตัวเองมีวัฒนธรรม มีของดีอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นจีนก็ปฏิเสธอยู่ตลอดเวลา แล้วที่สำคัญที่สุดอเมริกาพยายามจะบังคับให้ทุกประเทศต้องรับระบบการเมืองของสหรัฐ ใครไม่รับก็มักแทรกแซง แล้วการแทรกแซงแล้วการล้มรัฐบาลในตะวันออกกลางและในแอฟริกา ประสบความสำเร็จหรือไม่ จีนไม่ต้องการแทรกแซงการเมืองเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศ แต่อเมริกาคิดต่างออกไป ก็อเมริกาเข้าไปยุยงส่งเสริมให้

พวกนักศึกษา ให้พวกเรียกร้องประชาธิปไตยขึ้นมาแล้วเกิดผลต่อเนื่อง เกิดสงครามในอัฟกานิสถาน ในซีเรีย ในอิรัก ในลิเบีย หรือที่เราเรียกว่า Arab Spring ก็ถามว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ คนอเมริกันเสียเงินไปเป็นจำนวนมาก แค่อิรักประเทศเดียว 700 ล้านเหรียญสหรัฐ

จีนบอกว่าอเมริกาพยายามจะยึดเย็ดระบบให้ทุกประเทศ เพราะคิดว่าระบบของอเมริกาดีที่สุด อเมริกาเมื่อเร็ว ๆ นี้ฉลองคริสมาสครบ 250 ปี จีนบอกว่าวัฒนธรรมของจีนมีอายุ 5,000 ปี ของอเมริกาแค่ 250 ปี เห็นหรือยังต่างคนต่างมอง อเมริกาบอกว่ารัฐบาลเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า Necessary Evil แต่จีนบอกว่ารัฐบาลเป็น Necessary Good เป็นของดีเพราะว่ารัฐบาลเป็นเสาหลักที่จะจัดระเบียบการปกครอง แต่อเมริกายึดหลักเรื่องเสรีภาพและการถ่วงดุลอำนาจ การเมืองจึงวุ่นวาย และประเทศไหนถ้าไม่มีวัฒนธรรมที่ถาวร อย่างเช่นประเทศโลกที่ 3 ทั้งหลายมักยุ่งเหยิง เพราะฉะนั้นจีนกับสหรัฐจึงมองระบบการเมืองเรียกว่าตรงกันข้าม จีนต้องการให้รัฐบาลนิ่ง และก็ทำหน้าที่บริหารประเทศ รวมทั้งวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ มองว่ารัฐบาลเป็นเรื่องที่ดี ไม่ได้เป็นสิ่งที่เลวร้ายในมุมมองของตะวันตกถึงขนาดต้องให้ประชาชนมาถ่วงดุลกัน ให้พรรคต่าง ๆ มาถ่วงดุลอำนาจกัน จะเห็นว่าแค่เรื่องนี้อย่างเดียว จีนก็ยังไม่เห็นด้วยกับมุมมองของสหรัฐ

ประการที่สองวัฒนธรรมของจีนไม่ได้ยกย่องปัจเจกชนเหมือนสหรัฐ อเมริกาบอกว่าปัจเจกชน (Individual) ต้องมีเสรีภาพ จีนบอกไม่ใช่ ต้องดูสังคมเป็นส่วนใหญ่ เมื่ออเมริการวยก็รวยอยู่คนเดียว รวยอยู่ไม่กี่คนที่ เป็น Billionaire เศรษฐีโลก แต่คนอเมริกันส่วนใหญ่ก็มีกินมีใช้ แต่จีนคิดว่าต้องช่วยคนส่วนใหญ่ มุมมองที่ตรงกันข้ามระหว่างจีนกับสหรัฐ และจีนก็มองเห็นว่าระเบียบที่ดี สีจิ้นผิงยังต้องกลับยึดหลักขงจื้อ เพราะขงจื้อสอนหลักในเรื่องของความสัมพันธ์ 5 ระดับ อย่างเช่น ข้าราชการจะต้องซื่อสัตย์ภักดีต่อผู้นำ บุตรก็ต้องกตัญญูต่อบิดามารดา สามมิตรยากก็ต้องเคารพกัน พี่น้องก็ต้องสามัคคี เพื่อนกับเพื่อนก็ต้องซื่อสัตย์ จีนก็มองว่าแบบนี้ถูกต้องกว่า การที่มองว่าทุกคนมีเสรีภาพ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดระเบียบสังคมก็ไม่เหมือนกันแล้ว

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าสหรัฐหลังจากเป็นมหาอำนาจโลกหลังสงครามโลก จัดระเบียบทุกอย่างเลยโดยใช้กฎระเบียบของสหรัฐ และกฎหมาย กฎระเบียบเหล่านี้จะไม่เคยเชิญจีนมาร่วมกำหนดเลย สหรัฐกำหนดเองทั้งหมดและบอกว่าเป็นที่ดีที่สุด ต้องทำตามนี้ แล้วจะยึดเย็ดให้จีนยอมรับ จีนนั้นนักวิชาการบอกว่า เป็นนักปฏิบัติ เข้าใจ คำนี้ถึงข้อเท็จจริงและแนวทางปฏิบัติได้ ไม่เหมือนสหรัฐ สหรัฐจะต้องทำแบบนี้ จะต้องใช้กฎหมายนี้ ถ้าไม่ทำก็มักเข้าแทรกแซง จีนมองว่าทุกอย่างต้องให้มีพัฒนาการ ค่อย ๆ ทำไปเรื่อย ๆ จากประวัติศาสตร์จีน 5,000 ปี จีนมองเห็นสิ่งเหล่านี้ดีว่าหลาย ๆ อย่างจะเร่งรัดไม่ได้ เพราะฉะนั้นแล้วจะมองสิ่งที่อเมริกากับจีนเหมือนกันอย่างหนึ่งคืออเมริกาคิดว่าอารยธรรมของอเมริกาดีที่สุด สูงที่สุด จีนก็บอกว่าอารยธรรมของจีนก็ดีที่สุดเช่นกัน เพราะฉะนั้น เรื่องนี้ยังเป็นประเด็นที่ขัดแย้งกันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำจีนทุกยุคก็บอกว่า

จีนไม่คิดว่าอารยธรรมของอเมริกาจะดี ไม่คิดว่าอเมริกาควรจะยึดเยียดให้ทุกประเทศจะต้องยอมรับวัฒนธรรมของอเมริกา จีนก็มีวัฒนธรรม 5,000 ปี เพราะฉะนั้นนี่คือสิ่งที่จีนวิจารณ์มาตลอดว่าระบบประชาธิปไตยก่อให้เกิดความวุ่นวาย ในขณะที่ระบบของจีนต้องการสร้างระเบียบ โดยมีรัฐบาลเป็นผู้นำ ผู้วางแผนเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ไม่ใช่คนส่วนน้อยแบบอเมริกา จีนสามารถช่วย 700 ล้านคนให้พ้นจากความยากจนได้ เพราะฉะนั้นจีนจึงให้ความสำคัญกับรัฐบาลกลาง จะต้องมีความเข้มแข็ง จะต้องมีความสามารถในการจัดระเบียบ ทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขโดยมีรัฐบาลเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ทัศนคตินี้ตรงกันข้ามกับสหรัฐที่บอกว่าประชาธิปไตยที่ดีที่สุด อันนี้คือความแตกต่างกันอย่างสุดขั้ว

นอกจากนี้ จีนยังมองอีกว่าความชอบธรรมของรัฐบาล ไม่ใช่อยู่ที่เรื่องการการถ่วงดุลอำนาจหรือเป็นประชาธิปไตย แต่อยู่ที่การบริหารจัดการ (Performance) จะบอกว่ารัฐบาลจีนดีไม่ดีให้ดูรัฐบาลจีนมีประสิทธิภาพในการบริหารแค่ไหน เป็นตัวชี้วัด Performance แล้ว 40 ปีที่ผ่านมารัฐบาลจีนเป็นอย่างไร ทุกคนยอมรับและอยากเลียนแบบจีน ขอขยายความเพิ่มเติม จะเห็นว่าตั้งแต่สมัยตั้งเสี่ยวผิงเป็นต้นมา จีนก็มีการปฏิรูประบบการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคและข้าราชการกับสมาชิกพรรคได้มีการปฏิรูปไปมาก ทางตะวันตกสงสัยว่าคอมมิวนิสต์จีนพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างไร ต้องไปอ่านหนังสืออีกหลายเล่มซึ่งวิเคราะห์ว่าจีนมีการปฏิรูปที่ทำให้ระบบราชการของจีนมีประสิทธิภาพแข่งขันกับตะวันตกได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับระบบข้าราชการมีเสถียรภาพและการแข่งขัน มีการใช้ความรู้ มีการเสนอนโยบายต่าง ๆ มากมาย จึงทำให้จีนเจริญ จีนปฏิรูประบบของเขาตลอดเวลา และก็คำนึงถึงรูปแบบการปฏิรูปที่เหมาะสม ที่เป็นสังคมนิยม เขาจึงใช้คำว่า สังคมนิยมที่มีเอกลักษณ์เป็นของชาวจีน ไม่ได้นำแบบมาจาก Lenin หรือ Stalin แต่ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่จีนพัฒนาเอง เพราะฉะนั้นจีนจึงมองว่าสหรัฐมักมองตนเองว่าเป็นผู้นำการเผยแพร่ ในการเปลี่ยนระบบการปกครองทั่วโลก แต่จีนบอกจีนจะไม่แทรกแซง แต่คิดว่าทุกประเทศน่าจะมีความเข้าใจและปฏิรูปการเมืองของตัวเองให้ดีที่สุดได้ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าทั้งสองประเทศมองการเมืองและมองกฎหมายระหว่างประเทศแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นว่าจีนมองว่าจีนเป็นนักปฏิบัติ ยกตัวอย่างปัญหาเล็ก ๆ ที่แก้ได้ มีการพุดกันมากถึงเรื่อง South China Sea เรื่อง Senkaku แม้กระทั่งเรื่องปัญหาไต้หวัน จีนรู้ว่าปัญหาเหล่านี้แก้ไม่ได้ในฉับพลัน

เพราะฉะนั้นผู้นำจีนจึงบอกว่าเรื่องเหล่านี้หยุดไว้ก่อน ชะลอไว้ก่อน นี่คือแนวคิดแบบจีน เพราะฉะนั้นการที่จีนค่อย ๆ เจริญ ให้มีสันติภาพ คุยกันก่อนแล้วร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคมก่อน ไม่ได้หมายความว่าจีนยอมรับแนวคิดเรื่องกฎหมายของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กฎหมายตะวันตก แบบอเมริกา จีนขอให้ชะลอไว้ก่อน จีนเป็นนักปฏิบัติ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าสหรัฐกับจีนขัดแย้งกันในหลายประเด็นทำให้เกรงกันว่าจะนำไปสู่สงคราม แต่ถ้ามองในแง่นี้ ไม่น่าจะเกิดความขัดแย้ง เพราะจีนคิดว่าถ้าจะไม่ชนะ จะชะลอ จะเจรจา หรือหยุดไว้ก่อน

เพราะฉะนั้นจีนกับสหรัฐและหลาย ๆ ประเทศในอาเซียนจะหยุดปัญหาอะไรที่แก้ยากไว้ก่อน และอะไรที่ร่วมมือกันได้ก็ร่วมมือกันก่อน เพราะฉะนั้นนี่คือแนวคิดระหว่างสหรัฐกับจีนที่ไม่เหมือนกันเลย

นอกจากเรื่องของแนวความคิดที่จีนกับสหรัฐแตกต่างกันแล้ว ก็จะเหลือเรื่องใหญ่ ๆ จะเห็นว่านักวิชาการทั้งของจีนและสหรัฐยอมรับว่าผู้นำจีนเป็นผู้นำที่มีเหตุผล เพราะฉะนั้นจีนจะมีความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอย่างเมื่อสหรัฐยังมีความเหนือกว่าทางทหารต่อจีน แน่นนอนจีนไม่ได้ต้องการมีความเหนือกว่าทางทหารต่อสหรัฐ ดังนั้นจีนจะยืดหยุ่นและก็หลีกเลี่ยงการทำสงครามกับสหรัฐ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ายอมรับจีนยังไม่ได้ยอมรับว่าไต้หวันเป็นเอกราช จีนยังไม่ยอมรับการละเมิดอธิปไตยในเขตอธิปไตยใน South China Sea นี่คือแนวคิดของจีน เพราะฉะนั้นอะไรที่จีนคิดว่ารอได้จีนก็รอ และที่สำคัญที่สุดจีนจะมองเรื่องนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์ว่าเกี่ยวข้องกับมิติหลาย ๆ อย่าง ไม่ใช่เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ จีนมองว่าทุกอย่างเป็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ เป็นเรื่องนโยบายต่างประเทศพัวพันกันหมดทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพราะฉะนั้นจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์หลายมิติในนโยบายต่างประเทศ เพราะฉะนั้นผู้นำจีนมองว่าสงครามเป็นเรื่องของจิตวิทยาและการเมือง การไปอ่านตำราพิชัยสงครามของซุนวูของจีนจะเข้าใจมากขึ้น นักยุทธศาสตร์ต้องไปอ่านซุนวูคนละ 10 เทียว 10 รอบ เพื่อจะให้เข้าใจซุนวู เพราะฉะนั้นจีนบอกว่าสงครามเป็นเรื่องของจิตวิทยา มากกว่าเรื่องของการเมือง เพราะเป็นเรื่องของการมองปัญหาหรือการตีความสถานการณ์ (Perception) ซึ่งบอกว่า Perception ในการที่มองและคิดว่าเป็นจริง ก็อาจจะทำให้กลายเป็นจริงขึ้นมาได้

แต่ต้องเข้าใจก่อนว่านั่นเป็นมุมมองของเราแต่ฝ่ายเดียวที่เราคิดว่าเป็นจริง เพราะฉะนั้นจีนก็พยายามจะแยกว่า เวลาจะวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้ง อะไรต่ออะไรต่าง ๆ จะต้องมองให้มันลึกซึ้งว่าอะไรคือข้อเท็จจริง อะไรคือสิ่งที่มีนัยเป็นมุมมองของแต่ละฝ่าย เพราะฉะนั้นก็จะเห็นว่านี่เป็นมุมมองของจีน เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าจีนถ้าไม่จำเป็นจะไม่ปะทะ ถ้าไม่จำเป็นจะไม่ทำสงคราม หรือทำสงครามก็ทำสงครามเล็ก ๆ เพราะจีนไม่เชื่อในการทำสงครามใหญ่ครั้งเดียว แต่จีนบอกว่าอาจจะทำสงครามเล็ก ๆ ก็ได้ อย่างเช่น จีนก็เคยปะทะกับรัสเซียรบกับเวียดนามเรื่องชายแดน รบกับอินเดียนเรื่องชายแดนมาแล้ว จะเห็นว่าปัญหาของจีนอย่างหนึ่งที่ทำให้หลายคนเข้าใจผิด เส้นเขตแดนจีนทั้งหมดในปัจจุบันใครเป็นผู้กำหนด ใครเป็นผู้เขียน ประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตกเป็นผู้เขียน เพราะภาษาอังกฤษได้อินเดีย รวมทั้งพม่า เป็นอาณานิคมอังกฤษก็ลากเส้นพรมแดนเองหมดเลย คือเหตุผลที่จีนไม่ได้ลงนามรับรอง รัสเซียสมัยจักรวรรดิก็ลากเส้นเองหมด จีนอ่อนแอทำอะไรไม่ได้ เพราะฉะนั้นพรมแดนจีนที่ติดต่อกับ 14 ประเทศ ล้วนแต่เป็นพรมแดนที่จีนอึดอัดมาก เพราะลากขึ้นโดยประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตก ลากโดยมหาอำนาจตะวันตกที่ใช้กำลังมาบีบจีน เพราะฉะนั้นจีนก็เลยต้องทน แต่ถ้าทนไม่ได้จริง ๆ ก็ต้อง

รบเพื่อจะเตือนให้รู้ว่าตรงนี้ยังไม่จบ นี่คือแนวคิดของผู้นำจีน เพราะฉะนั้นผู้นำจีนจะไม่ชอบทำสงครามใหญ่ครั้งเดียว แต่อาจจะทำสงครามเล็ก ๆ เพื่อจะเตือนว่าสิ่งเหล่านี้ยังตกลงกันไม่ได้เพราะไม่ยุติธรรม

เพราะฉะนั้นนักวิชาการหลายคนก็เปรียบเทียบศาสตร์ของจีนกับสหรัฐว่า สหรัฐเดินเกมส์แบบหมากรุก จีนเดินเกมส์แบบหมากล้อม ค่อย ๆ ล้อม ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ตรงกันข้ามกันเลย จีนเล่นหมากล้อมเพราะจีนรอเวลา จีนเดินหมากหลาย ๆ เที้ยว แต่สหรัฐเดินเกมแบบไวรุกกินเลย เพราะฉะนั้นจึงคิดว่าเราไม่ได้กลัวว่าจีนจะทำสงครามกับสหรัฐง่าย ๆ แต่ในขณะที่เดียวกันถ้าสหรัฐใช้กำลังทหาร จีนก็ต้องใช้กำลังทหารเพื่อปกป้องผลประโยชน์ แต่ปกป้องในระดับที่ป้องกันตัวเอง ยกตัวอย่างเช่นสหรัฐมีนิวเคลียร์แล้วทิ้งลงฮิโรชิมา นางาซากิ ขณะสงครามต่อญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 1949 รัสเซียก็มีอาวุธนิวเคลียร์บ้าง แล้วจีนก็มีบ้างในปี 1964 แต่จีนประกาศทันทีว่าจีนจะไม่เป็นชาติที่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ก่อน นั่นหมายถึงจีนจะใช้นิวเคลียร์เพื่อการป้องกันตนเองเท่านั้น แต่สหรัฐไม่เคยประกาศเช่นนั้น รัสเซียก็ไม่ได้ประกาศด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้นจีนพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อป้องปรามการโจมตีของสหรัฐหรือประเทศศัตรูอื่น ๆ โดยประกาศออกไปเลยว่าจีนจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ก่อน แต่ถ้ามีการใช้ก่อนจีนจะตอบโต้ แต่จีนจะไม่ใช้นิวเคลียร์ไปข่มขู่ประเทศอื่น เพราะฉะนั้นจีนต้องเสริมสร้างกำลังกองทัพ เพราะประเทศเล็ก ๆ อาจจะเอาเปรียบจีนได้ จีนก็ต้องพัฒนากองทัพเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ที่เป็นแนวคิดของจีน เพราะฉะนั้นจะเห็นโดยทั่วไปว่าจีนจะใช้กำลังทหารเป็นเครื่องมือสุดท้ายจริง ๆ ส่วนใหญ่จะใช้เศรษฐกิจและนโยบายทางการทูต เพราะนี่ก็เกิดมาจากวัฒนธรรม 5,000 ปีจริง ๆ ซึ่งแตกต่างจากสหรัฐ เพราะฉะนั้นถ้าเข้าใจหรือมองจีนในแง่มุมเหล่านี้ ก็อาจจะสบายใจขึ้นว่าจีนคงไม่ทำสงครามกับสหรัฐในปีหน้าแน่นอน ไม่ว่าจะสหรัฐจะยั่วยุ จะกดดัน ก็ไม่มีทาง

จะเห็นว่าจีนตอบโต้นโยบายของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐอย่างไร จีนตอบโต้โดยการสร้างพันธมิตรกับกลุ่มภูมิภาค อย่างเช่นกลุ่ม BRICS กลุ่มเซี่ยงไฮ้ (SCO) ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ก็มีกำลังมากขึ้นเรื่อย ๆ และแน่นอนที่สุด จีนตอนนี้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับรัสเซีย รัสเซียกับอเมริกามีนิวเคลียร์ประมาณ 8,000 ลูกเท่า ๆ กัน เพราะฉะนั้นจีนจึงไม่กลัวสหรัฐ เพราะว่าถ่วงดุลกันอยู่ และจีนก็พยายามจะสร้างนโยบาย One Belt One Road จีนก็ไม่อยากเอาเปรียบประเทศอื่น ๆ ที่บอกกันว่ามีมีการเอาเปรียบอะไรต่ออะไร เพราะจีนต้องการจะสร้าง แต่ถ้าไม่มีเงินกู้ก็ไม่สามารถสร้างได้ เมื่อจีนให้เงินกู้ ประเทศตะวันตกก็จะกล่าวหาว่านี่คือเล่ห์เหลี่ยมของจีนที่จะทำให้ประเทศเล็กเป็นหนี้จีน เป็นกับดักของหนี้ (*Debt Trap*) แล้วจีนก็จะบีบขอเช่า 99 ปี อะไรอย่างนั้น นี่คือการมองในแง่ลบ แต่ในแง่ของจีนประเทศเหล่านี้ไม่มีเงินจะสร้างเพราะฉะนั้นจีนต้องให้กู้ โดยตั้งธนาคาร AIIB ให้กู้ แล้วก็ตั้งกองทุน One Belt One Road ขึ้นมาช่วยเหลือด้วย เพื่อที่จะให้ประเทศเล็กสร้าง แต่ประเทศตะวันตกบอกว่านี่คือเล่ห์เหลี่ยมของจีนที่จะทำให้ประเทศเล็กติดกับดักของการเป็นหนี้ และประเทศเล็กอยู่ภายใต้อิทธิพล

จีน ดังนั้นจะเห็นว่าจีนกับตะวันตกสู้กันในเรื่องของการโฆษณาชวนเชื่อ เพราะฉะนั้นโดยสรุปก็จะเห็นว่าจีนเองก็ไม่ยอม

จีนรู้สึกว่าคุณนำจีนมีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจของจีนด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างนโยบาย One Belt One Road ก็เป็นวิธีการที่จีนจะได้ทั้งตลาด ได้ทั้งทรัพยากร ในขณะที่เดียวกันก็ยังทำให้ประเทศเหล่านี้มีความร่วมมือใกล้ชิดกันกับจีน อย่างยุโรปเองก็เห็นด้วย เพราะยุโรปก็เห็นความจำเป็นว่ายุโรปจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับจีน เพื่อที่บริษัทของยุโรปจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนี้ ไม่ใช่ปล่อยให้จีนครอบงำ แต่สหรัฐกับอินเดียรวมทั้งญี่ปุ่นมองตรงข้ามมองว่าจะไม่ร่วมมือ เพราะไม่ต้องการเห็นจีนมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นและมีความมั่นคงมากขึ้นในอนาคตจึงต่อต้าน อันนี้ก็เป็นมุมมองที่แตกต่างระหว่างจีนกับอินเดีย สหรัฐแล้วก็ญี่ปุ่นด้วย เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าเกิดการแข่งขันหรือการเผชิญกัน จีนรอได้ จีนไม่ได้เร่งรัด จีนวางแผนไปและก็พยายามจะทำ จีนพยายามจะทำไปเรื่อย ๆ ในสิ่งที่จีนคิดว่าเป็นความชอบธรรมของจีน จีนมีหลักการมีแนวคิดมีระบบของตัวเอง และก็พยายามจะร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ และก็พยายามที่จะเป็นมิตร จีนพยายามจะพูดตลอดเวลาว่าความร่วมมือนี้เป็น Win-Win ไม่ใช่การครอบงำ เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ใช่การเอาัดเอาเปรียบแบบตะวันตก

จะเห็นว่าประเทศในเอเชียและแอฟริกาในศตวรรษที่ 16-20 ในช่วงอดีต 400 ปีที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ประเทศตะวันตกมาล่าอาณานิคมและปล้นสะดมทรัพยากร ประเทศด้อยพัฒนาในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกาเกือบทั้งหมดเป็นอาณานิคมประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตก ฟิลิปปินส์เป็นอาณานิคมของสเปน 350 ปี แล้วมาเป็นอาณานิคมของอเมริกาอีก 50 ปี อินเดียเป็นอาณานิคมของอังกฤษ 300 ปี มาเลเซียเป็นอาณานิคมของอังกฤษ 300 ปี อินโดนีเซียเป็นอาณานิคมของเนเธอร์แลนด์ 400 ปี ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่รอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษหรือฝรั่งเศสด้วยการดำเนินนโยบายทางการทูตที่ชาญฉลาดของผู้นำไทยในรัชกาลที่ 4-5 แต่ส่วนแอฟริกาทั้งหมดถูกฉีกออกเป็นชิ้น ๆ โดยตะวันตก ตอนนี้อย่างที่เห็นแอฟริกาไปหมดแล้ว ใครไปช่วยแอฟริกา มีแต่จีนไปสร้างรถไฟ ส่งแพทย์ส่งความช่วยเหลือเข้าไป ให้เงินกู้กับโครงการต่าง ๆ เพราะประเทศเหล่านี้ยากจนเพราะตอนนี้สงครามเย็นยุติแล้วไม่มีการแข่งขันกันระหว่างสหรัฐกับรัสเซียอีกแล้ว เพราะฉะนั้นเงินช่วยเหลือที่เคยได้ถูกตัดหมด เพราะไม่มีความจำเป็น จีนจึงสามารถชักชวนให้ประเทศเหล่านี้หันมาร่วมมือกับจีนได้ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าจีนและประเทศแอฟริกา 30 กว่าประเทศเข้าประชุมกับจีน นี่ก็คือวิธีที่จีนผูกมิตร นี่ก็คือวิธีการของจีนที่ค่อย ๆ ใช้ Soft Power

แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างอำนาจป้องกัน เพราะจะเห็นว่าทรัมป์ทำอะไร ความที่ทรัมป์ต้องการสกัดกั้นจีน ทรัมป์ได้ประกาศก่อตั้ง Space Force คือกองกำลังอวกาศเมื่อต้นเดือนนี้เอง เพื่อที่จะดูแลจุดยุทธศาสตร์ ป้องกันการโจรกรรมหรือการรบกวนทางเสียง จะเห็นว่าสหรัฐทำทุกอย่างที่จะป้องกันหรือขัดขวางไม่ให้สหรัฐ

เสียเปรียบหรือไม่ให้ศัตรูได้เปรียบแต่การก่อตั้ง Space Force ของอเมริกาเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศที่มีให้ประเทศใดตั้งอาวุธในอวกาศหรือดินแดนใด ๆ ในอวกาศ ในขณะที่อเมริกาไม่เคารพกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันอเมริกาก็บอกให้ประเทศต่าง ๆ เคารพกฎหมายระหว่างประเทศ แต่สหรัฐไม่เคารพกฎหมายระหว่างประเทศเลย ในสงครามเย็นมีการแข่งขันกันแบบนี้ระหว่างอเมริกากับรัสเซีย ในที่สุดทั้งสองฝ่ายมองว่าอย่าทำเลย เพราะการที่นำอะไรไปติดตั้งที่อวกาศ หรือบนดวงจันทร์ จะทำให้เพิ่มการแข่งขัน แล้วใครได้เปรียบ ใครเสียเปรียบ ไม่มีใครได้ทั้งคู่ เป็นการสูญเงินเปล่า และอาจทำให้เกิดอันตรายขึ้น เพราะฉะนั้นอเมริกากับรัสเซียจึงต้องมีกฎหมายเรื่องการห้ามใช้อวกาศเพื่อการสงคราม แต่ประธานาธิบดีทรัมป์ไม่สนใจ มีการจัดตั้ง Space Force ขึ้นมาแล้ว เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นเกิดจากอย่างเดียวกันคือเกิดจากท่าทีของสหรัฐ สหรัฐไม่ต้องการเห็นจีนเจริญเติบโตแล้วแข่งสหรัฐ เพราะอเมริกาจะสูญเสียการเป็นประเทศที่มีอำนาจสูงสุดของโลก อันนี้คิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด แล้วก็หวังว่าจีนจะมีทางเลือกไม่ต้องปะทะหรือเผชิญหน้ากับสหรัฐ

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ขอบพระคุณอาจารย์ดร.สุรัชย์มากครับ ฟังเพลินเลยนะครับ เต็มอิมมาก ฟังแล้วผมรู้สึกกลัว ๆ กลัว ๆ แล้วนะครับตอนนี้ อาจารย์เตือนเรานะครับว่าตอนนี้จีนเขาคิดอะไรอยู่ อาจารย์ ดร. ประภัสสรครับ แล้วอเมริกาเราจะทำอย่างไรครับ จีนเขาไปไกลมาก สัก 40 นาทีต่อไปนี้อาจารย์จะมองว่าสิ่งที่จีนทำเป็นอย่างไร ขอเสียงปรบมือให้กับดร.ประภัสสรด้วยครับ

ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี: อย่างที่ผมได้เกริ่นไว้ในตอนแรกนะครับว่า รอบแรกผมจะพูดเรื่องภาพใหญ่ ว่าสหรัฐกับจีน อาเซียนเป็นอย่างไร ขัดแย้งกันตรงไหนอย่างไร พอมาถึงรอบ 2 ก็จะมากำหนดว่าแล้วตกลงไทยจะอย่างไร จะวางตัวอย่างไร อาเซียนควรจะวางตัวอย่างไร ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างจีนกับสหรัฐ ผมก็จะมาขยายความตรงนี้ ก่อนอื่นขอเน้นในเรื่องของสังขรณ์อันหนึ่งในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนะครับ นั่นก็คือคำว่า “Big powers always behave like big powers.” มหาอำนาจก็จะมีพฤติกรรมเหมือนมหาอำนาจ ไม่ว่าจะจีนเป็นสหรัฐเหมือนกันหมด มหาอำนาจต้องการอำนาจ ต้องการครอบงำ ต้องการเป็นเจ้า ครองภูมิภาค ต้องการผลประโยชน์เหมือนกันทุกประเทศ ไม่คิดว่าจีนจะแตกต่างจากสหรัฐ เพราะฉะนั้นอันนี้ก็จะมียุทธศาสตร์ไทยกับอาเซียนว่าจะต้องตระหนักให้ดีกว่าจีนก็ต้องการผลประโยชน์ของจีน สหรัฐอเมริกาก็ต้องการผลประโยชน์ของสหรัฐ เพราะฉะนั้นไทยจะวางตัวอย่างไร ตอนนี้

ขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ จีนก็ใหญ่ อเมริกาก็ใหญ่อยู่แล้ว จีนก็ใหญ่ขึ้นมาแข่งกับอเมริกาก็เลยขัดแย้งกันก็เรื่องผลประโยชน์ มหาอำนาจขัดแย้งกันอย่างที่อาจารย์สุรชัยพูดอาจจะเลยเถิดไปถึงขั้นเกิดสงคราม ต่างคนต่างอยากใหญ่ตามพฤติกรรมของการเป็นมหาอำนาจ อยากใหญ่ อยากครองโลก เมื่อเป็นเช่นนี้ไทยเราจะต้องวางตัวอย่างไร ผมมีสูตรอยู่ 8 สูตรนะครับ

1. เราต้องเป็นตัวของเราเอง เราอย่าไปเข้ากับใครมากเกินไป เราอย่าเป็นเข้ากับอเมริกา เราอย่าไปเข้ากับจีน
2. อย่าไปพึ่งใครมากเกินไป อย่าไปพึ่งเงินมากเกินไป อย่าไปพึ่งสหรัฐมากเกินไป อย่าไปพึ่งญี่ปุ่นมากเกินไป
3. ต้องเป็นมิตรกับทุกประเทศ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกประเทศ กับจีนเราก็ต้องดี กับสหรัฐเราก็ต้องดี กับญี่ปุ่นเราก็ต้องดี กับรัสเซียเราก็ต้องดี
4. ต้องถ่วงดุล ไทยอาจจะไม่กล้าเล่นเกมถ่วงดุลอำนาจแบบเปิดเผย ก็อาจจะแอบ ๆ ถ่วงดุลก็ได้ เพราะถ้าเราถ่วงดุลชัดเจนเงินจะโกรธเรา อเมริกาจะโกรธเรา เราก็แอบ ๆ ถ่วงดุล
5. “ลู่ไปตามลม” สมัยจักรวรรดินิยมตะวันตก อังกฤษจะมายึดไทย ฝรั่งเศสจะมายึดไทย เราก็ใช้การทูต “ก็ลู่ไปตามลม” เราไม่ไปทะเลาะกับอังกฤษ เราไม่ไปทะเลาะกับฝรั่งเศส เราประนีประนอมอังกฤษ เราประนีประนอมฝรั่งเศส เราลู่ตามลม อันนี้ต้องใช้ต่อไป อันนี้คือความแหลมคมของการทูตไทยที่เราใช้มาหลายปี
6. อย่าไปมีปัญหากับประเทศอื่น อย่าไปทะเลาะกับจีน อย่าไปทะเลาะกับสหรัฐ
7. อย่าให้ใครมาครอบงำเรา อย่าให้ใครมาครอบงำไทย อย่าให้ใครมาครอบงำภูมิภาค อย่าให้จีนมาครอบงำภูมิภาค
8. อย่าไว้ใจใคร ผมคิดว่ามหาอำนาจไม่ว่าประเทศไหนก็ไว้ใจไม่ได้ เพราะจะเข้ามาหาผลประโยชน์ทั้งนั้น การเมืองระหว่างประเทศเป็นเรื่องของผลประโยชน์ล้วน ๆ ไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวร ไม่มีเพื่อนแท้ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จีนกับไทยจะบอกว่าเราเป็นพี่น้องกัน อะไรต่ออะไร อันนี้ก็พูดกันไป แต่ในที่สุดก็เรื่องของผลประโยชน์นะครับ

จาก 8 ข้อนี้ผมก็ขอนำไปสู่ยุทธศาสตร์ จากประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ดำเนินยุทธศาสตร์อย่างไร มาเริ่มด้วยยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ผมคิดว่าจากที่พูดมาแล้ว 8 ประเด็น อันนั้นสำคัญ อันนั้นเป็นหัวใจ ที่นี้ผมจะแปลงมาเป็นเรื่องของนโยบายต่างประเทศ อันแรกผมใช้คำว่า Omni-Directional Diplomacy เราต้องมีการทูตรอบทิศทาง อันนี้ผมใช้ในแง่ของทั้งไทยทั้งอาเซียนก็คล้าย ๆ กัน เรามีทิศทางเดียวกันได้ ไทยก็เดินแบบนี้ อาเซียนก็เดินแบบนี้เหมือนกัน ไทยมีการทูตรอบทิศทาง อาเซียนก็ต้องมีการทูตรอบทิศทาง เราต้องมี

ปฏิสัมพันธ์กับทั่วทุกทิศทุกทาง กับเพื่อนบ้านเราก็ต้องดี กับอาเซียนเราก็ต้องดี กับจีนก็ต้องดี เราจะต้องมีเป้าหมายในการดำเนินความสัมพันธ์ด้านการทูต

แม้ว่ามหาอำนาจจะขัดแย้งกัน มหาอำนาจพยายามจะมาครอบงำ แต่ไทยเราก็ต้องมีจุดยืนของเรา ต้องมีเป้าหมายของเรา เป้าหมายของเราที่มีมานานหลาย 10 ปีแล้วคือเราอยากจะเป็นศูนย์กลางของอาเซียน เราอยากจะเป็นศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราอยากจะเป็นศูนย์กลางของแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากแผนที่นี้ก็จะเห็นได้ว่าไทย ยุทธศาสตร์เราก็คือเราอยู่ตรงกลาง มีประเทศเพื่อนบ้าน มีอาเซียน มีเอเชีย เราก็ต้องมีนโยบายในการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ขยายวงออกไป วงที่ 2 ก็เป็นอาเซียน วงที่ 3 ก็เป็นเอเชีย วงนอกสุดก็เป็นมหาอำนาจต่าง ๆ กับสหรัฐกับยุโรป อีกอันที่คล้ายจะเป็น Grand Strategy ของเราในระยะยาวก็คือคำว่า “Middle Power” ยุทธศาสตร์ในอีก 20 ปีข้างหน้าของไทยเราจะเป็นประเทศร่ำรวย นี่คือนโยบายของเรา ตอนนี้มี GDP อยู่ประมาณ 6,000-7,000 เหรียญต่อคนต่อปี เกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยในการที่จะเป็นประเทศร่ำรวยต้องมี GDP เกิน 13,000 เหรียญต่อคนต่อปี เพราะฉะนั้นเรายังขาดอีกเยอะ ถ้าเราตั้งเป้าหมายว่าเราจะเป็นประเทศร่ำรวยภายใน 20 ปี เราจะต้องมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 5% ต่อปี ซึ่งเรายังไม่ทำได้ ปีนี้ก็อาจจะเกือบ ๆ 5% แต่ยังไม่ถึง เพราะฉะนั้นภายใน 20 ปีเราก็อาจจะยังไม่เป็นประเทศร่ำรวย แต่ก็กึ่ง ๆ แล้ว

ด้วยสภาพที่เราจะเป็นประเทศร่ำรวยภายใน 20 ปี แล้วสถานะของเราในเวทีโลกเราจะเป็นอะไร เราจะ เป็น “Small Power” ผมคิดว่าเราน่าจะมองอะไรที่มากกว่านั้น นอกจากเป็นประเทศที่เล็ก ๆ จน ๆ เราควรจะต้องมีความฝันของเรา เราไม่อยากจะ เป็นประเทศเล็ก ๆ จน ๆ นะครับ เราจะเป็นประเทศที่ร่ำรวย ไม่จน และก็ไม่ใช่เล็ก แต่เราไม่สามารถเป็นมหาอำนาจได้ อำนาจเราไม่พอ เราเป็น “Big Power” ไม่ได้ เพราะฉะนั้นระหว่าง “Big Power” กับ “Small Power” ก็คือ “Middle Power” เราเป็นประเทศที่มีอำนาจขนาดกลางได้ ตัวอย่างประเทศที่เป็น Middle Power เช่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย แคนาดา ฝรั่งเศส อิตาลี อังกฤษ เราจะเห็นเป้าหมายของเราในระยะยาว 20 ปี และอาจจะ เป็นเป้าหมายของอาเซียนด้วยในอีก 20 ปีข้างหน้าว่าอาเซียนจะเป็น “Middle Power”

ในเวทีระหว่างประเทศ การที่เราจะเป็น “Middle Power” การที่อาเซียนจะมีบทบาทมากขึ้น การที่ไทยจะมีบทบาทมากขึ้น เราจะต้องวางเกมยุทธศาสตร์กับมหาอำนาจที่แหลมคม หนีไม่พ้น 2 คำนี้ในยุทธศาสตร์ของมหาอำนาจไม่ว่ากับจีนหรือกับสหรัฐก็คือ Balancing กับ Engagement ก็คือเราจะต้องปฏิสัมพันธ์กับจีน เราจะต้องปฏิสัมพันธ์กับสหรัฐ แต่ในขณะที่เดียวกันเราก็ต้องถ่วงดุล ผมวิเคราะห์ไปแล้วในตอนต้นเกี่ยวกับ 4 ตัวแบบนี้ที่จะเป็นเรื่องของอนาคตของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ แบบที่ 1 อเมริกาครอง

ความเป็นผู้นำ แบบที่ 2 จีนครองความเป็นผู้นำ แบบที่ 3 อาเซียนเป็นแกนกลาง แบบที่ 4 ระบบหลายขั้วอำนาจ
ถามว่าไทยกับอาเซียนควรจะสนับสนุน Scenario ไหน คำตอบก็คือเราควรจะสนับสนุน Scenario ที่ 3 ก็คือ
พยายามจะผลักดันอาเซียนให้เป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมในภูมิภาค สองก็คือ Scenario ที่ 4 Multipolar
System ถ้าเราไม่สามารถจะทำให้อาเซียนเป็นแกนกลางได้ เราก็ต้องเล่นเกมในหลายขั้วอำนาจในภูมิภาคให้ได้
อย่างมีประสิทธิภาพ แล้วก็ Scenario อเมริกาเป็นผู้นำกับจีนเป็นผู้นำ เรายังไม่ต้องการเห็น ผลประโยชน์ของไทย
คือถ้าอาเซียนเด่นขึ้นมาจะได้ประโยชน์ ไม่ใช่จีน ไม่ใช่สหรัฐฯ แต่ว่าในขณะที่จีนก็ยิ่งใหญ่อยู่ อเมริกาที่ยิ่งใหญ่ เราก็
ต้องมียุทธศาสตร์เราก็ต้อง Balance ต้อง Engage ไปเรื่อย ๆ

แต่ขณะเดียวกันเราต้องมีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นแกน ที่นี้อาเซียนจะเป็นแกนเราต้องทำอะไรบ้างที่จะทำ
ให้อาเซียนเป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมความมั่นคงในภูมิภาค ตามที่อาจารย์นภดลบอกว่า อาเซียนยังต้อง
ดำเนินการอีกมาก การที่อาเซียนจะเป็นแกนกลางของระบบได้ เป็นศูนย์กลางของระบบ หรือที่เราเรียกว่า
“ASEAN Centrality” การที่จะเป็น Core เป็นแกนกลางต้องมีความร่วมมือที่เข้มข้นแล้วก็ต้องเข้มแข็ง ต้องมี
เอกภาพ อาเซียนมีเอกภาพใหม่ อาเซียนเข้มแข็งใหม่ อาเซียนมีความร่วมมือที่เข้มข้นใหม่ คำตอบก็คือว่ายัง
อาเซียนไม่มีเอกภาพ ประชาคมอาเซียนยังไม่สำเร็จ อาเซียนยังไม่เข้มแข็ง อันนี้อาจารย์นภดลก็ได้กล่าวถึงไปแล้ว
ว่าปัญหาใหญ่ของอาเซียนก็คือความแตกแยก อาเซียนแตกแยกเพราะยังไม่ร่วมมือกันจริง เรายังไม่ได้เป็น
ประชาคมอย่างแท้จริง แตกแยกเพราะว่ามหาอำนาจต้องการให้แตกแยก อย่าลืมนะครับว่ายุทธศาสตร์ที่
มหาอำนาจใช้กันมาหลายพันปีในการที่จะปกครองประเทศเล็ก ๆ ก็คือยุทธศาสตร์แบ่งแยกและปกครอง “Divide
and Conquer” ปัจจุบันมหาอำนาจก็ยังใช้ยุทธศาสตร์นี้อยู่ อย่าให้อาเซียนรวมกันติด อย่าให้อาเซียนมีเอกภาพ
ผมคิดว่าทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินยุทธศาสตร์นี้กับอาเซียน เพราะฉะนั้นคำถามก็คือว่าแล้วเราจะทำอย่างไร
ที่จะทำให้อาเซียนมีความสามัคคีกัน ไม่แตกแยก ผมมองว่าสิ่งที่ทำให้อาเซียนมีเอกภาพและสามารถที่จะมีพลัง
ที่เข้มแข็ง มีอำนาจต่อรองที่จะไปสู่กับมหาอำนาจอย่างสหรัฐกับจีนได้ คือ

1. เราจะต้องริบพัฒนาเรื่องของอัตลักษณ์ร่วมจะต้องมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน ตอนนี้อยู่ 600 ล้านคน
ในอาเซียนยังไม่รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน เราก็รู้สึกว่าเป็นคนไทย แต่พอบอกว่าเราเป็นคนอาเซียนใหม่ เราก็ยัง
ไม่มีความรู้สึกนั้น ไม่มีอัตลักษณ์ร่วม อันนี้ก็เลยทำให้อาเซียนอ่อนแอ อัตลักษณ์ร่วม ผลประโยชน์ร่วมกัน トラบไต
ก็ตามถ้า 10 ประเทศเห็นว่ามีผลประโยชน์ร่วมกันในการที่เราจะไปมียุทธศาสตร์อะไรกับมหาอำนาจ ก็จะเข้มแข็ง
เหมือนอย่างอาเซียนเคยมีผลประโยชน์ร่วมกันในการต่อต้านเวียดนามที่ยึดกัมพูชา หลังจากอาเซียนประสบ
ความสำเร็จในสงครามเย็น ก็ต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันในการที่จะจัดการกับปัญหานี้ก็ทำให้อาเซียนมีเอกภาพ
สามารถจะมีจุดยึดร่วมกันได้ แต่ตอนนี้ที่พอมันถึงเรื่องทะเลจีนใต้ก็วงแตก เพราะแต่ละประเทศมองผลประโยชน์

ไม่ตรงกัน บางประเทศอย่างเช่นกัมพูชาไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับทะเลจีนใต้เลย ในขณะที่ฟิลิปปินส์ เวียดนาม เกี่ยวข้องเต็ม ๆ ฟิลิปปินส์กับเวียดนามก็ต้องการผลักดันอาเซียนให้ไปพูดคุยกับจีน แต่กัมพูชาไม่ต้องการ ผลประโยชน์ไม่ตรงกัน ผลประโยชน์ไม่ร่วมกันก็วงแตก ตกลงกันไม่ได้ อย่างนี้ เป็นต้น ต้องมียุทธศาสตร์ร่วมกัน ต้องมีการเร่งพัฒนาในเรื่องของการเตรียมประชาคม ในที่สุดก็ต้องทำอะไรที่จะให้อาเซียน 600 ล้านคน รู้สึก ในคำ ๆ นี้ คำที่ใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณที่เป็นสำนวนไทยก็คือว่า “รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย” ถ้าทุกประเทศ ในอาเซียนตระหนักถึงคำ ๆ นี้ ก็จะมีพลังให้อาเซียนมารวมกัน อันนี้ก็เป็นในเรื่องของวงแรกนะครับ

2. ก็คือ ASEAN+1 ตรงนี้ก็เป็นโจทย์สำคัญว่าอาเซียนจะมียุทธศาสตร์อย่างไรในการที่จะมีความสัมพันธ์ กับสหรัฐกับจีน อาเซียนกับสหรัฐ อาเซียนกับจีน ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ให้ดี ที่ผ่านมาอาเซียนพยายามมากที่จะ วางตัวไม่ไปเบี่ยงเข้าหาใคร พยายามอยู่ตรงกลางให้มากที่สุด นี่คือสิ่งที่ไทยพยายาม อาเซียนก็พยายาม อันนี้ก็คือ จุดสำคัญ เราต้องพยายามทำให้ได้ อย่งไรก็ตามในบริบทปัจจุบันเราเล่นเกมแค่จีนกับสหรัฐไม่พอในเกมถ่วงดุล อำนาจ เพราะฉะนั้นจะต้องดึงญี่ปุ่นเข้ามา ดึงเอาออสเตรเลียเข้ามา ดึงเอาอินเดียเข้ามา ดึงเอารัสเซียเข้ามา เพราะฉะนั้น อันนี้คือ ASEAN+1 นะครับ นอกจากนี้ยังมี ASEAN+3, ASEAN+6, ASEAN+8 อีกนะครับ ASEAN+3 ก็คือ ASEAN+จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ASEAN+6 ก็คือ ASEAN+จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย ASEAN+8 ก็คือ ASEAN+จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย รัสเซีย สหรัฐอเมริกา ที่นี้อาเซียน กับไทยก็ต้องพยายามคุมเกมให้ได้ ดึงมหาอำนาจเข้ามา แล้วใช้อาเซียนเป็นเวทีทำให้มหาอำนาจเห็นผลประโยชน์ ของอาเซียน อเมริกากับจีนขัดแย้งกันแต่อาเซียนสามารถเป็นเวทีที่อเมริกา กับจีนสามารถที่จะคุยกันได้ สามารถที่จะมานั่งเจรจาโต๊ะเดียวกันได้ จับมือกันได้ ถ่ายรูปร่วมกันได้ระหว่างจีนกับสหรัฐในเวทีอาเซียน เพราะเราก็จะมี “East Asia Summit” ซึ่งทรัมป์ก็อยู่ตรงนั้น สีจิ้นผิงก็อยู่ตรงนั้น เพราะฉะนั้นอาเซียนจะต้องทำให้อาเซียนมีความสำคัญในการเป็นเวทีสำหรับมหาอำนาจที่จะมาประสานรอยรั้วกัน ที่จะมาผูกมิตรกัน ก็จะเป็นประโยชน์กับเรา

นอกจากอาเซียนกับมหาอำนาจอย่าลืมนะครับว่าในอาเซียนเราเองเราก็มีแผนงานของเราอยู่นั่นก็คือการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ซึ่งเรื่องใหญ่ ๆ ก็มี เรื่องความร่วมมือด้านการเมือง เรื่องการสร้าง กลไกป้องกันและแก้ไขความขัดแย้ง เรื่องการจัดการความมั่นคงรูปแบบใหม่ และเรื่องการจัดการภัยพิบัติ ประเด็น สำคัญก็คือว่าเราจะต้องพยายามดึงเอามหาอำนาจเข้ามามีส่วนร่วม ดึงจีนเข้ามา ดึงอเมริกาเข้ามาช่วยกัน ร่วมมือกัน ในเรื่องการจัดการปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ร่วมมือกันจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติดใน ภูมิภาค จีนช่วยเราหน่อย อเมริกาช่วยเราหน่อย ดึงมหาอำนาจเข้ามาช่วยเรา มาช่วยแก้ปัญหาในภูมิภาค มาต่อในเรื่องของยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ คงจำได้นะครับในรอบแรกผม List ออกมาเป็นความเป็นไปได้ต่าง ๆ มีทั้ง TPP

มีทั้งสหรัฐจะเป็นศูนย์กลาง มีทั้งจีนจะเป็นศูนย์กลาง มีทั้งอาเซียนเป็นศูนย์กลาง ถ้าจะจัดลำดับความสำคัญเราก็ต้องผลักดันให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจในภูมิภาค ไม่ใช่จีน ไม่ใช่สหรัฐ ไม่ใช่มหาอำนาจ

เราก็ต้องผลักดันให้มีการเจรจา RCEP ให้ประสบความสำเร็จโดยเร็ว อาเซียนจะได้เด่นขึ้นมาเป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจในภูมิภาค หรือถ้าไม่สำเร็จเพราะการเจรจาไม่ง่าย เราก็ต้องพัฒนา AEC ต่ออนาคต ต่อยอด AEC ต่อ TPP ตอนนี้เหลือ 11 ประเทศ อเมริกาถอนตัวไปแล้ว แต่ 11 ประเทศนี้ก็ยังรวมกันอยู่เพราะเขามองว่าสำคัญ เพราะขณะนี้ทั้งอเมริกาทั้งยุโรปกำลังมีนโยบายปกป้องทางการค้า กีดกันทางการค้าอย่างหนักต่อต้านการค้าเสรี เพราะฉะนั้นในเอเชียเราต้องสู้กับเรื่องนี้ด้วยวิธีการที่เราต้องเดินหน้าต่อในเรื่องของ AFTA เพราะฉะนั้น TPP ถึงจะมี 11 ประเทศแต่ก็ยังมีประโยชน์ ถ้าสุดท้ายก็สนใจที่จะไปเข้าร่วม TPP เพราะฉะนั้น TPP ยังมีประโยชน์อยู่นะครับ ที่เหลือก็จะเป็นเรื่องของการที่มหานาจจะครอบงำ เช่น Scenario ที่ 2 กับ Scenario ที่ 3 อันนี้จะต้องให้ความสำคัญ โจทย์เราก็คือเราไม่ต้องการให้มหาอำนาจมาครอบงำเรา

ผมจะขอต่ออีกหน่อยนะครับสุดท้ายแล้ว ที่นี้มาดูตรงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ผมบอกว่า AEC จะต่อยอดอย่างไรเพื่อจะทำให้ไทยและอาเซียนสามารถที่จะมีบทบาทที่โดดเด่นในเรื่องเศรษฐกิจในภูมิภาคโดยไม่ต้องพึ่งมหาอำนาจ แต่ในทางกลับกันจะใช้ประโยชน์จากมหาอำนาจอย่างไร จะดึงอเมริกา ดึงจีนมาช่วยทำให้ AEC แข็งแรงขึ้นได้อย่างไร นี่คือนโยบายของเรา เราควรจะมีโอกาสให้เป็นโอกาส ก็คือว่าไปชวนอเมริกาไปชวนจีนมา ไปชวนญี่ปุ่นมา ไปชวนรัสเซียมา ไปชวนยุโรปมาช่วย AEC ในเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ไทยเราให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากในเรื่องการสร้างถนน ทางรถไฟเชื่อมอาเซียนเข้าหากัน อย่างเส้นนี้เป็นเส้นระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก ตะวันออก พม่า ไทย ลาว เวียดนาม แล้วก็ยังมีเส้นทางทวายไปมาเลเซีย แล้วก็ยังมีระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้เชื่อมกับจีนไปถึงสิงคโปร์ ไทยเป็นศูนย์กลางของประชาคมอาเซียน ไทยเป็นศูนย์กลางของการขนส่ง ไทยเป็นสี่แยกอาเซียน ตอนนี้เราต้องมียุทธศาสตร์ในการดึงมหาอำนาจมาช่วยสร้าง เราอาจจะไม่มีเงินพอในการสร้าง เราก็ต้องไปดึงเงินมาก็จะกลายเป็นเรื่องของการเจรจาไฟความเร็วสูงกรุงเทพ-หนองคาย แต่การเจรจามันก็ยืดเยื้อแล้วก็มีปัญหามากมาย เพราะว่าติดขัดในเรื่องข้อเรียกร้องของจีน เราเห็นบทเรียนกันไปแล้วจากในลาว จากในพม่า จากในกัมพูชา ที่ไปพึ่งพาเงิน 100% ทำให้อิทธิพลของจีนในลาวและกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างมาก

ตอนนี้ถ้าเราไปดูในลาว ในกัมพูชาตอนนี้เห็นบทบาทของจีนมาก อะไร ๆ ก็เป็นเงินสร้าง เงินลงทุนเยอะที่สุด เงินค้าขายเยอะที่สุด เงินช่วยเหลือเยอะที่สุด เงินสร้างถนน ทางรถไฟ สร้างสาธารณูปโภคให้หมด เพราะฉะนั้นเงินกดดันประเทศทั้งสองได้ง่าย ผมคิดว่าไทยก็คงจะกลัวเหมือนกัน รัฐบาลไทยก็คงจะระมัดระวังเหมือนกันที่จะไม่ได้ไปพึ่งเงินมากเกินไป แม้ว่าเราจะได้ประกาศออกมาแต่ยุทธศาสตร์ของเราที่เห็นชัดคือเราก็พยายามที่จะดึงประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ มาสร้างโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ เพื่อถ่วงดุลจีน เพื่อไม่ให้เราพึ่งพาเงินมากเกินไป จึง

ไม่ใช่เรื่องแปลกที่ว่าไทยไปคุยกับญี่ปุ่นให้มาสร้างถนนทางรถไฟเชื่อมทวายเข้าไทย จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ไทยไปคุยกับญี่ปุ่นที่จะให้มาสร้างรถไฟความเร็วสูงกรุงเทพ-เชียงใหม่ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ญี่ปุ่นสนใจจะมาสร้างรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน สุวรรณภูมิ-ดอนเมือง-อู่ตะเภา

ผมว่าไทยเราไม่ได้จะพึ่งญี่ปุ่น เราก็คูญกับจีน เราก็อชวนจีนเข้ามาร่วมมือในการขยายโครงการ และก็ยังมีส่วน มีเกาหลีใต้ ฯลฯ หลายประเทศนะครับที่จะมาช่วยตรงนี้ จุดยืนเป้าหมายคือเราจะเป็น hub ของ AEC เราจะเป็น Hub ของ CLMVT ถ้ามว่า AEC ในอนาคตจะต่อยอดไปอย่างไร ก็จะเป็น ASEAN 4.0 เราจะต้องรีบเดินหน้าในเรื่องของนวัตกรรม เรื่องของเทคโนโลยี เรื่องของวิทยาศาสตร์ เรื่องของ Digital Economy ต้องเป็น Smart SME ต้องเป็น Smart Farming ต้องเปลี่ยนจาก Low Skill Labor มาเป็น High Skill Labor พวกนี้มันเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ๆ ในยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ไทยกำลังเดินหน้า อาเซียนกำลังเดินหน้า เพราะฉะนั้น นี่คือนาคตของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน ก็คือเรื่องความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี ด้าน Innovation ต่าง ๆ นี่คือนาคตนะครับ

ประเด็นสำคัญที่ผมจะขอทิ้งท้ายก็คือว่าเราจะต้องเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส เราจะต้องดึงจีน ดึงสหรัฐอเมริกา ตรงนี้ อเมริกาเป็นผู้นำในเรื่อง 4.0 จีนมาเป็นอันดับ 2 ไลอ่อเมริกามาติด ๆ ทั้ง 2 ประเทศนี้มีความโดดเด่นมากในเรื่องของ Digital Economy ในเรื่องของ Innovation เพราะฉะนั้นถ้าเราดำเนินยุทธศาสตร์ดี ๆ ก็จะได้ประโยชน์มากทั้งจากสหรัฐทั้งจากจีน ทำให้เราเป็น Thailand 4.0 ทำให้เป็นอาเซียน 4.0 อย่างสุดท้ายก็คือในอนาคตเราอาจจะต้องมองไกลในเรื่องว่า Thailand 4.0 ก็เป็น Hub ของ ASEAN 4.0 แต่ก่อนเราอาจจะพูดถึงว่าเราจะเป็น Infrastructure Hub เป็น Trade Hub เป็น Service Hub เป็น Tourism Hub เป็น Medical hub แต่ในตอนนี้มันจะต้องไปไกลอีกขั้น จะต้องเป็น knowledge hub เป็น innovation hub เป็น R&D Hub เป็น Science & Technology Hub เป็น Digital Hub ตรงนี้ก็คืออีกขั้นหนึ่งที่เราจะต้องไป ขั้นนี้เราต้องอาศัยความร่วมมือความช่วยเหลือจากมหาอำนาจทุกประเทศ เพราะเขาเก่งกว่าเรา ในที่สุดผมก็คิดว่าความขัดแย้งนี้เราต้องเปลี่ยนวิกฤตนี้ให้เป็นโอกาสของเรา คือไปดึงอเมริกากับจีนมาร่วมมือกับเรา มากกว่าการที่จะไปมองในเรื่องของการแข่งขัน

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ขอขอบคุณท่านศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี นะครับ ฟังแล้วเหมือนกับอาจารย์ประภัสสรอยากจะบอกว่าต้องใช้ความเป็นนักปฏิบัติแบบจีน แต่ต้องมีความเป็นนักฝันและมองอนาคตแบบอเมริกา อาจจะต้องใช้ 2 อัน ผมสนใจเรื่อง TPP มาก เดี่ยวจะกลับไปเวทีนะครับว่าอเมริกาออกไปแล้วจีนจะมา Take

Over หรือเปล่า กลับมาที่รศ.ดร.นภดลชาติประเสริฐ อาจารย์มีอะไรที่ช่วยให้เราก่อนที่เราจะเปิดดวงเสวนาครับ
เชิญครับอาจารย์

รศ.ดร.นภดล ชาติประเสริฐ: ผมคงใช้เวลาไม่มากนักครับเพราะจะได้เปิดพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
เพราะเชื่อว่ามีหลายประเด็นที่ท่านฟังแล้วก็อยากจะร่วมแล้วเปลี่ยนความคิดเห็น ผมจะต้อยออกจากที่อาจารย์
ประภัสสรได้พูดไป ซึ่งผมเห็นด้วยกับประเด็นต่าง ๆ ที่อาจารย์ประภัสสรพูดมา

เรื่องหลัก ๆ ก็คือท่าทีของเราท่ามกลางการแข่งขัน คือ เราก็ไม่ควรเลือกข้าง เราสามารถหาประโยชน์จาก
ความขัดแย้งจากการแข่งขันนี้ได้ ซึ่งก็การถ่วงดุลอำนาจก็คือสิ่งที่ทั่วโลกใช้กันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายลู่ตาม
ลมอันนี้เราก็พูดมานาน เราก็เคยประสบความสำเร็จมาในยุคล่าอาณานิคม ในยุคสงครามเย็น ตอนนี้อย่างนั้นก็พูดกันถึง
เรื่องลู่ตามลม ผมก็อยากจะร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นนี้ก็คิดว่า ลู่ตามลมก็เป็น Concept หรือแนวคิด
กว้าง ๆ แต่ก็ไม่ได้หมายถึงว่าเราจะต้องลู่ทางลมเสมอไปนะครับ เราคิดว่าเคยประสบความสำเร็จ เราก็เลยคิดว่าจะ
ประสบความสำเร็จอีก เพราะว่าลมที่กำลังเจออยู่ในปัจจุบันไม่เหมือนลมในอดีต คือลมในยุคล่าอาณานิคม ใน
สงครามเย็นมีทิศทางชัดเจน ถ้าเราอ่านออกเราก็ลู่ถูกทาง แต่ลมปัจจุบันอากาศค่อนข้างแปรปรวน อย่างที่ผมบอก
Complex Interdependence และที่ Dynamism ของการเมืองโลกทำให้อากาศแปรปรวน เพราะฉะนั้นลมจะยัง
สลับไปสลับมาอยู่ เพราะฉะนั้นท่ามกลางอากาศที่แปรปรวนหรือว่าลมที่สลับไปสลับมา ง่ายที่เราจะใช้
นโยบายลู่ตามลม แม้ว่าเราจะต้องใช้นโยบายลู่ตามลมแต่ถ้าไม่ใช่การใช้นโยบายลู่ตามลมในแบบที่เราเคยใช้มา
เพราะในปัจจุบันลมไม่ได้มีทิศทางที่ชัดเจนเหมือนในยุคล่าอาณานิคม ในสงครามเย็น เพราะฉะนั้นเราต้องใช้
นโยบายที่แหลมคมขึ้น ที่มีการปรับตัวเร็วขึ้น เราถึงจะใช้ประโยชน์จากสถานการณ์นี้ได้

ประเด็นที่ผมอยากตั้งคำถามก็คือเราพร้อมหรือยังที่จะใช้นโยบายลู่ตามลมกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนขนาด
นี้ อากาศที่แปรปรวนแบบนี้ ลมแบบนี้ เรามี Infrastructure หรือโครงสร้างพื้นฐานพร้อมไหม Infrastructure คง
ไม่ได้หมายถึงวัตถุแต่หมายถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม อยากแรกก็คือความรู้ เรามีความรู้พร้อมไหมเกี่ยวกับความเป็นมา
เป็นไปของโลก ของมหาอำนาจมากเพียงใด ลึกซึ้งแค่ไหน ต่อเนื่องแค่ไหนที่จะรองรับความเปลี่ยนแปลงและความ
ท้าทายนี้ ข่าวสารที่เข้ามาเยอะแยะมากมาย เราประมวลกันได้มากมายแค่ไหน เมื่อเราได้มาแล้วเราวิเคราะห์ได้
ไหม แค่นั้น เรามีบุคลากรพร้อมไหมในการวิเคราะห์ความหลากหลาย ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เราสร้างบุคลากร
เหล่านี้มากเพียงพอหรือยัง

ผมได้แลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องนี้กับหลายท่านในหลากหลายวงการที่สนใจในนโยบายต่างประเทศ ผมยังสังเกตเห็นว่าหลายท่านยังมีชุดวิธีคิดอยู่ในยุคสงครามเย็นอยู่เลย แม้ว่าสงครามเย็นจะผ่านมา 30 ปีแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ปรับโครงสร้างหรือ Infrastructure สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบันแค่ไหน ผมสังเกตเห็นว่าหลายหน่วยงานยังแบ่งส่วนราชการในแบบที่เคยแบ่งในยุคสงครามเย็น แม้ว่าสงครามเย็นจะผ่านมา 30 ปีแล้ว เมื่อเราวิเคราะห์จากข่าวสารแล้ว และหลังจากนั้นเราควรมี Think Tank นักคิดที่นำเสนอ นโยบายมากเพียงพอ เพราะจะสังเกตเห็นว่าหลายประเทศจะมีหน่วยต่างหากเลยที่ทำหน้าที่นำเสนอ นโยบายของเราเหมือนเราจะขาดตรงนี้อยู่หรือเปล่า ตรงนี้เรามีเพียงพอหรือยังที่จะนำเสนอสร้างความหลากหลายตรงนี้

สุดท้ายเราควรมีการนำเสนอ นโยบายในแง่ Action หรือปฏิบัติ เราพร้อมไหม เรามีนโยบายที่ต่อเนื่องไหม เรามีบุคลากรทางการเมืองที่พร้อมในการการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เราจะลู่ตามลมที่ซับซ้อนได้หรือยัง อันนี้ผมคิดว่าเป็นโจทย์ใหญ่ นะครับ เพราะฉะนั้นคำว่าลู่ตามลมที่เราเคยใช้ไม่ใช่ยาสารพัดนึกที่เราบอกเราเคยใช้มาแล้ว ประสบผลสำเร็จ เราเลยจะลู่ตามลมต่อ แน่นนอนเราต้องลู่ตามลมแต่ลมไม่เหมือนเดิม เราจะลู่อย่างไรท่ามกลาง ความซับซ้อนนี้ ผมว่าเป็นโจทย์ที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันคิด ต้องทำทุกอย่างอย่างรอบด้านแล้วก็เชื่อมโยงกัน ฝ่าย ราชการ หน่วยต่าง ๆ ที่ทำงานด้านข่าวสารและนโยบายและฝ่ายหน้าที่ต่าง ๆ ได้ประสาน เจาะเจอกันแค่ไหน

ผมสอนหนังสือมา 30 ปีแล้วนะครับ ผมมีความรู้สึกที่ว่าตอนผมสอนใหม่ ๆ กับตอนนี้ก็ไม่ได้ต่างกันเท่าไร ต่างคนก็ต่างอยู่ เราก็สอนหนังสือมีทฤษฎี มีข้อมูลก็มาพูดมาอภิปราย มีส่วนราชการมาฟัง แล้วเราก็ไม่ได้มาเจอกัน อีก เอกสารจากส่วนราชการจำนวนมากก็ลับมาก ปกปิด แยกกันทำไป ก็เหมือนเดิม ไม่มีการประสานกันจริง ๆ บุคลากรเรามีน้อยมาก เราควรเร่งพัฒนาเรื่องบุคลากร บุคลากรเรามีน้อยมากในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะในส่วน ราชการไทยหรือว่าในวงวิชาการก็ตาม เราต้องระดมทรัพยากรที่มีน้อยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผมคิดว่าเป็นเรื่อง สำคัญ เราไม่ได้มีบุคลากรมากเหมือนสหรัฐอเมริกา เหมือนจีน เหมือนยุโรป ถ้าเราจะต้องพบกับสถานการณ์ที่ ซับซ้อนเราต้องทำอะไรบ้าง อันนี้ก็ฝากไว้แค่นี้ครับจะได้มีเวลาสำหรับแลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีเกียรติที่มาร่วมสัมมนา

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ท่านผอ. ครับ ท่านอาจารย์สิทธิพลครับ ฟัง 3 ท่านแล้วก็อาจจะต้องตั้งศูนย์ รับมือภัยพิบัติอันเกิดจากประเทศมหาอำนาจนะครับ เพราะว่ามามีวิธีคิดที่หลากหลายมากนะครับ เพราะฉะนั้นผม คิดว่าเรื่อง Think Tank น่าสนใจมากนะครับ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาฯ สงสัยจะต้องเชิญอาจารย์สุรชัยมา เป็นผอ. คนแรกสำหรับศูนย์รับมือภัยพิบัตินะครับ เพราะว่าเข้าใจเงินแล้วก็รู้ทันอเมริกา ท่านผู้มีเกียรติครับ ขอ อนุญาตเปิดเวทีให้ทุกท่านนะครับจะเขียนใส่กระดาษก็ได้ เพราะฉะนั้นก็เชิญถามได้เลยครับ ขออนุญาตแนะนำตัว

ด้วยนะครับเพื่อที่จะให้เราทราบว่าท่านเป็นใครมาจากไหน จะเป็นคำถามหรือแลกเปลี่ยนก็ได้ครับเพราะด้านบนนี้ ก็อยากจะรับฟังจากท่านด้วยครับ เชิญเลยครับ เรามีเวลาสัก 2-3 คำถามประมาณ 20 นาทีครับ

ผู้ถามคำถาม: สวัสดีค่ะ ชื่ออุบลพันธ์นะค่ะ ฟังอาจารย์สุรัชย์แล้วดูเหมือนว่านโยบายของจีนจะเข้ากับ รัฐบาลไทย ณ ตอนนี้นี้น่าจะมากกว่า หมายถึงบุคลิกของรัฐบาลของเรานะคะ ก็เลยเหมือนจะง่ายกว่าหรือเปล่าที่เราจะมี แนวโน้มไปทางนั้น แล้วก็ประเด็นคือว่าเรื่องจุดยืนของไทย ก็เลยมีคำถามว่าการที่รัฐบาลไทยตัดสินใจซื้อเรือดำน้ำ ของจีนส่งผลกระทบต่อจุดยืนของประเทศไทย ต่อสหรัฐอเมริกาอย่างไรบ้าง ถือว่าเป็นการ เลือกข้างครั้ง ใหญ่ของรัฐบาลไทยต่อจีนด้วยหรือไม่ และก็อีกประเด็นหนึ่งสนใจเรื่องว่ารัฐบาลทรัมป์ต่อไทย ต่ออาเซียน ซึ่งอยาก ให้เจาะจงที่รัฐบาลของทรัมป์เองซึ่งอยากให้ท่านวิทยากรพูด

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: เต็มขอรวบรวมคำถามที่จะตอบทีเดียวนะครับ ขออนุญาตใช้อย่างนี้นะ ครับ ท่านถามมาแล้ววิทยากรจะตอบหรือไม่ แล้วแต่ที่ท่านจะกรุณาหรือไม่กรุณาแล้วแต่ประเด็นและการบริหาร เวลา นะครับ เพราะฉะนั้นบางคำถามอาจจะไม่ได้คำตอบ คำถามแรกก็คือรัฐบาลปัจจุบันจะไปดีกับรัฐบาลจีนหรือ เปล่า คำถามที่สองก็คือซื้อเรือดำน้ำจีนจะทำให้เราเป็นอย่างไรบ้าง คำถามที่ 3 คือ นโยบายของ Trump

ผู้ถามคำถาม: ผมชื่อจุมพลนะครับ ขออนุญาตถามอาจารย์สุรัชย์ครับเกี่ยวกับเรื่อง One Belt One Road ที่ทางจีนกำลังทำอยู่ร่วมกับมาเลเซีย แต่ทางมาเลเซียไปประกาศยกเลิกกับจีนหลังจากพบกับรัฐบาลจีนแล้ว เงินลงทุนในการสร้างทางรถไฟจากตะวันออกสู่ตะวันตก 9 แสนกว่าล้านบาทจะกลับมาสู่เส้นทางอื่นโดยเฉพาะ เส้นทางโครงการทางใต้ Southern Economic Corridor ที่จะวิ่งเชื่อมทะเลฝั่ง 2 ฝั่ง อ่าวไทยกับทางอันดามัน ทางนี้ทางจีนจะสนใจลงทุนหรือไม่เพราะว่าก่อนหน้านี้จีนสนใจที่จะขุดคอคอดกระ แต่เปลี่ยนมาเป็นการเชื่อมกัน ทางรถไฟกับทางรถยนต์ อันนี้อาจจะสอดคล้องกับการที่จีนไม่สามารถเข้าคอคอดกระได้แล้วเข้ามาเลเซีย แต่ตอนนี้ มาเลเซียซึ่งถอยตัวไปก่อน เงินที่เหลืออยู่ 9 แสนกว่าล้าน จะทำให้เราไปถึงเงินมาลงทุนต่อ หรือจีนเขาสนใจมา ลงทุนต่อ โอกาสเป็นไปได้แค่ไหนครับ

ผศ.ดร.อัศรพงษ์ คำคุณ: อีกสัก 2 คำถามก็ได้ครับ ฝั่งวิทยาลัยนานาชาติปริตมีไหมครับผม ตอนนี้เรามี
จีนศึกษา

ผู้ถามคำถาม: อยากถามอาจารย์ประภัสสรเรื่องนโยบายของทริมป์เรื่อง America First ซึ่งผมเห็นว่ามี
คนสนับสนุนมาก

ผู้ถามคำถาม: สวัสดีครับนันทนะครับ อยากสอบถามในส่วนของยุทธศาสตร์ 20 ปีครับ เข้าใจว่าตอนนี้
ทางประเทศเรากำลังนำร่องอยู่ แล้วก็ภายในปีหน้าเราจะเป็นประธานในส่วนของอาเซียน เรามีกรอบแล้ว แต่ว่า
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้วยความที่มีหลายชาติเข้ามาในการประชุมครั้งนี้ พื้นฐานแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ใน
ส่วนตรงนี้คิดว่าไทยในฐานะเจ้าภาพในปีหน้าจะดำเนินเชื่อมต่อกับจีนและอเมริกากับการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
อย่างไรครับ เพราะว่าจากที่ฟังไม่ว่าจะเป็นอาจารย์สุรชัยหรืออาจารย์ประภัสสรก็จะบอกว่าคนจีนจะเป็นคนที่เน้น
การปฏิบัติ แต่ว่าคนอเมริกาอาจจะมีความเพ้อฝันมากกว่า

ผู้ถามคำถาม: สวัสดีครับผมพันเอกสรศักดิ์ ที่จริงผมก็จบจากรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ที่นี่ แต่ว่าผมไป
สอนที่นายร้อยพระจุลจอมเกล้า อันดับแรกผมอยากจะโยนไปถึงเรื่องที่มีท่านสุภาพสตรีถามเป็นท่านแรกนะครับ
ปัจจุบันเราไปซื้ออาวุธจีนแล้วจะเกิดอะไรขึ้น อยากจะบอกอย่างนี้นะครับ ในวงการทหารเราก็มี
การปรับเปลี่ยนไปเยอะแล้ว เดิมที่ผมไปสอนที่โรงเรียนนายร้อยจปร. เกือบ 30 ปีแล้วนะครับ แต่เดิมเราจะส่ง
นักเรียนนายร้อยซึ่งเก่งที่สุด 20 คนแรกไปเรียนที่สหรัฐอเมริกา ไป West Point ไปที่ยุโรป ไปที่เกาหลีใต้ แต่เมื่อ
4-5 มาแล้ว เราส่งไปเรียนที่โรงเรียนนายร้อยของจีน ปีที่ผ่านมาเพิ่งจบ

ตอนที่มียางานว่านักเรียนนายร้อยของไทยจะไปเรียนที่จีน ผมยืนฟังอยู่ ผมตกใจมาก ตอนที่ผมเรียน
ธรรมศาสตร์จะหาอ่านหนังสือของจีนสักเล่มหนึ่งหายากมาก เป็นหนังสือต้องห้ามส่วนใหญ่ แล้วเดี๋ยวนี้ผมเองก็
เหมือนกับท่านพิธีกรนะครับ ว่าจีนเองก็เชิญนายทหารของเราไปพูดคุยแลกเปลี่ยนที่นั่นเยอะ ผมก็เพิ่งไปที่จีนมา
แล้วก็ไปพูดคุยกับนักวิชาการของจีนที่เซี่ยงไฮ้ ไปเจอท่านศาสตราจารย์จางหัวยเว่ย อาจารย์สุรชัยคงรู้จักนะครับ
แล้วก็จะเชื่อมโยงกับประเด็นที่ท่านอาจารย์สุรชัยพูดมาที่ผมคิดว่าดีมากกว่าตอนนี้เวลาที่จีนมีอำนาจมากทำให้
ความคิด ความอ่านวงวิชาการน่าจะปรับเปลี่ยนไปเยอะ สิ่งที่จางหัวยเว่ยเสนอมาผมว่าน่าสนใจมาก ถ้าหากว่า

ต่อไปจีนพัฒนาขึ้นแล้วสามารถที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าจีนสามารถทำได้ดีกว่าโลกตะวันตกที่ผ่านมา ข้อเสนออันหนึ่งของจางหัวยวี่เว่ยที่น่าสนใจก็คือว่าต่อไปโลกที่ 3 อาจจะไม่ได้อกเถียงกันเรื่องว่าจะเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการดี แต่จะถกเถียงกันว่ารัฐบาลจะเป็นรัฐบาลดีหรือรัฐบาลไม่ดีด้วยซ้ำไป ถ้าจีนมีอำนาจโดดเด่นมากขึ้นจะทำให้กระบวนการทัศน์ของคนเราโดยเฉพาะประเทศเล็ก ๆ ปรับเปลี่ยนไปเยอะ

ที่จริงแล้วที่วิทยากรทั้ง 2 ท่านเสนอมานี้ ผมชอบมากเลยนะครับ ทั้งความคิดที่คลุม และลมที่พัดก็เห็นแนวโน้มน่าแตกต่างกัน ไม่ชัดเจนเหมือนสมัยยุคสงครามเย็น หรือยุคอาณานิคม และผมไปสอนนักเรียน นายร้อยผมก็สอนเรื่องอาเซียน ผมก็ได้ประโยชน์จากวันนี้มาก สิ่งที่เราจะเน้นให้กับทหารรุ่นใหม่ก็คือเขาจะต้องมีความรอบรู้จริง ๆ ถึงจะคิดตามสิ่งพวกนี้ได้ แล้วก็ทหารรุ่นใหม่ไม่รู้แต่เรื่องความมั่นคงอย่างเดียว เศรษฐกิจ วัฒนธรรมก็ถือว่าต้องเรียนรู้ ต้องมาฝึกฝนกับท่านอาจารย์เหล่านี้ให้มากขึ้น ผมแนะนำนักเรียนนายร้อยรุ่นใหม่ ๆ ต้องอ่านหนังสือ ต้องติดตามเว็บไซต์ อย่างเว็บไซต์อันหนึ่งที่อาจารย์ไปทำให้กับสกว. เรื่องอาเซียน เราก็แนะนำให้ นักเรียนนายร้อยได้ติดตามอ่านเสมอ ขอขอบคุณมากครับ

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ขอขอบคุณครับท่านอาจารย์ครับ อาจารย์ครับ 5 คำถามครับ เริ่มที่ ดร.ประภัสสรก่อนละกันครับ เกี่ยวกับทรมาน America First และเรื่องเกี่ยวกับอะไรทั้งหลายครับ เชิญครับ

ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี: เท่าที่ผม List มานะครับที่ผมอยากจะตอบนะครับมี 4 เรื่องด้วยกัน เรื่องข้อเรือดำนํ้าจากจีนนะครับหมายความว่าอย่างไร แล้วก็เรื่องนโยบายทรมานต่อไทย เรื่องนโยบาย America First ของทรมาน ที่นี้ไทยในอาเซียนจะอย่างไรในปีหน้า

เรื่องแรกนะครับ ข้อเรือดำนํ้าจากจีน เรื่องนี้ต้องเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นระหว่างความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐ ในยุคตั้งแต่ที่มีการรัฐประหารตั้งแต่ปี 2014 เป็นต้นมา คือเราก็ต้องรู้ว่ารัฐบาลอเมริกันในอดีตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยรัฐบาลโอบามาเขาก็จะมีนโยบายที่ต่อต้านรัฐบาลทหาร พอรัฐบาล คสช. ขึ้นมาก็ถูกอเมริกากดดัน อเมริกาก็กดดันเราหลายอย่าง ลดระดับความสัมพันธ์ลง แล้วก็ไม่มี การเยือนระหว่างไทยกับสหรัฐในช่วงปีแรก ถ้าเป็นในอดีตรัฐบาลทหารก็อาจจะต้องรีบเดินหน้าเพื่อทำตามข้อเรียกร้องของอเมริกา แต่ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาผมเข้าใจว่ารัฐบาลไทยก็คงจะเข้าใจดีว่าโลกเปลี่ยนไปแล้ว ก็คือไม่ใช่เป็นโลกที่อเมริกาจะมาสั่งทุกคนได้อีกต่อไป คือถ้าอเมริกาบีบเรามาก เราก็ไปร่วมมือกับจีน แต่ก่อนเราไม่มีทางเลือก อเมริกาบีบเรา เราไม่รู้จะหันไปทางไหน เราก็เลยต้องยอมอเมริกา ตอนนี้เรามีทางเลือกเราก็เลยไปร่วมมือกับจีน ในช่วงปีแรก ๆ หลังจากรัฐประหารปี 2014

เราก็ใกล้ชิดกับจีนอย่างมีนัยยะสำคัญ ซึ่งอันนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญในแง่ของจุดยืนของไทยหรือว่าอย่างที่ผมบอกไปแล้วก็คือเรื่องคู่ตามลม หรือว่าการที่เราพยายามจะเดินอยู่ตรงกลางมาตลอดในเรื่องความสัมพันธ์กับมหาอำนาจ เราจะพยายามไม่เอียงเข้าหาใคร เราจะไม่พยายามให้ถูกมองว่าเรากลัวจีนหรือกลัวอเมริกา แต่ว่าในสถานการณ์เช่นนั้นก็ทำให้ไทยถูกบีบให้หันเข้าหาจีน เรื่องการซื้อเรือดำน้ำก็เป็นส่วนหนึ่งของการหันเข้าหาจีนของไทยในตอนนั้น

อย่างไรก็ตามผมคิดว่าในช่วง 2 ปีหลังจากที่ผ่านมานี้รัฐบาลไทยเองก็คงตระหนักดีถึงการที่เราเอียงหันเข้าหาจีนมากเกินไปแล้วจะเกิดผลเสียอะไรบ้าง ก็เหมือนเราหันเข้าหาจีนแล้ว ไทยไม่มีทางไปก็ต้องมาหาจีน เพราะฉะนั้นเขาจะกดดันอะไรเราก็ได้ เขาจะบีบอะไรเราก็ได้ ผมคิดว่าเราคงรู้สึก ประเด็นสำคัญที่เกิดปะทุขึ้นมาก็คือเรื่องการเจรจารถไฟความเร็วสูงไทย-จีน ที่จีนคิดว่าเขาจะบีบเราได้ แต่ไทยไม่ยอม ในที่สุดรัฐบาลไทยก็ฟันธงว่าตกลงเราไม่สร้างถึงหนองคาย เราจะสร้างถึงแค่โคราช ยุทธศาสตร์จีนก็คือต้องการ Link จากคุนหมิงลงมาถึงสิงคโปร์เลยนะ ครับ คุนหมิง-เวียงจันทน์ เวียงจันทน์-กรุงเทพฯ กรุงเทพฯ-สิงคโปร์ ทีนี้พอไทยสร้างแค่กรุงเทพฯ-โคราช พังเลย ผมพยายามจะกระชับเพราะเดี๋ยวเวลาใกล้หมดแล้ว สั้น ๆ ว่าจากบทเรียนตรงนั้นที่เรามีปัญหาแล้วจีนก็ค่อนข้างจะกดดันเราก็คือไม่เชิญท่านนายกไปประชุมที่กรุงปักกิ่งเมื่อกลางปีที่แล้ว คือจีนเชิญไป 7 ประเทศในอาเซียนมีพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ แต่ที่ไม่เชิญก็คือไทย แล้วก็สิงคโปร์ จนมาถึงวันนี้เราก็ยังไม่รู้ว่าทำไมจีนถึงไม่เชิญเรา ผมเดาว่าน่าจะเป็นการกดดันไทยในเรื่องการเจรจาเรื่องรถไฟความเร็วสูงที่ยืดเยื้อ หลังจากนั้นไม่กี่วันรัฐบาลก็ออกประกาศยกเว้นวิศวกรจีนไม่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพเข้ามาในไทยได้ และอีกหลายเรื่องเลย ผมคิดว่านั่นน่าจะเป็นบทเรียนสำคัญที่หลังจากนั้นผมคิดว่าไทยก็คงต้องคิดแล้วว่าต้องปรับความสัมพันธ์ใหม่ ต้องปรับดุลอำนาจใหม่ จังหวะพอดีกับที่รัฐบาลของอเมริกาเปลี่ยนประธานาธิบดี ทรัมป์ก็หันเข้าหาไทยทันที โดยโทรศัพท์มาหาท่านนายก ก็เข้าทางไทยทันที ก็ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องเอียงเข้าหาอเมริกาเพื่อที่จะปรับสมดุลตรงนี้ เราก็ไปปรับความสัมพันธ์กับอเมริกา ขณะนี้ดุลยภาพอำนาจก็เริ่มกลับมาสมดุลอยู่ตรงกลางมากขึ้น อันนี้ผมคิดว่าเป็นช่วงจังหวะตรงนั้นนะครับ ทีนี้ถามว่าทรัมป์มีนโยบายต่อไทยอย่างไร ก็อย่างที่เรียนไปแล้วว่าเขาคงมองว่ายังไง ๆ ก็บังคับไทยไม่ได้ ไทยก็เป็นส่วนหนึ่งในการที่จะสกัดกั้นอิทธิพลของจีนในภูมิภาค เพราะฉะนั้นเขาต้องกลับมาเอาใจทางไทย

ส่วนนโยบาย America First ก็เป็นนโยบายหลักของทรัมป์ที่เขาต้องการที่จะมีนโยบายที่แตกต่างจากนโยบายในอดีตที่เขาต่อต้านโลกาภิวัตน์ ต่อต้านการค้าเสรี และก็มีการปกป้องทางการค้า ทำอะไรอเมริกาต้องได้ประโยชน์ เขาคิดว่าอเมริกาเสียประโยชน์มาโดยตลอด ต่อไปนี้จะไม่ยอมแล้ว เขาก็เลยไปไล่กดดันประเทศต่าง ๆ

สุดท้ายก็คือเรื่องประธานอาเซียนของไทยในปีหน้า ผมยังไม่แน่ใจว่ารัฐบาลคิดอะไรอยู่ ยังไม่มีการประกาศชัดเจนว่าเราจะเน้นเรื่องอะไรอย่างไร ก็ต้องรอกกระทรวงต่างประเทศ รอกกระทรวงพาณิชย์ แต่ผมคิดว่าประเด็นที่ผมเสนอในวันนี้ก็น่าจะเป็นแนวทางได้เหมือนกัน ในการที่ไทยจะเน้นในการเป็นประธานอาเซียนในปีหน้า จะเน้นในเรื่องของประชาคมอาเซียน เรื่องของ ASEAN 4.0 ความร่วมมือของ ASEAN 4.0 ควรจะเป็นสิ่งที่ไทยเน้นในปีหน้า ก็จะไปสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพราะฉะนั้นผมพูดมาหลายเวทีว่ารัฐบาลควรจะเน้นตรงนี้ก็คือเรื่อง ASEAN 4.0

รศ.ดร.นภดล ชาติประเสริฐ: ผมจะพูดสั้น ๆ แค่ 2 นาทีนะครับ ต่อยอดจากอาจารย์ประภัสสร เรื่องการถ่วงดุลมีสหรัฐกับจีน คือจริง ๆ สหรัฐมักจะมีผู้ช่วยด้วย ซึ่งผู้ช่วยสำคัญที่สหรัฐใช้ก็คือญี่ปุ่น เราจะเห็นว่าญี่ปุ่นเข้ามาบีบบาทเยอะ แต่ประภัสสรก็ได้พูดไปแล้วถึงเรื่องรถไฟอะไรทำนองนี้ ซึ่งตรงนี้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่ามีโจทย์ยากแล้วเราจะจัดการอย่างไร แล้วที่เราจัดการแก้ปัญหาหรือว่าจริง ๆ สร้างปัญหาต่อไปอีก จะเห็นว่าพอเรามีระบบรถไฟความเร็วสูงแบบจีน แล้วเราก็มีแผนที่จะมีรถไฟความเร็วสูงแบบญี่ปุ่น อันนี้มองในเชิงถ่วงดุลไม่ว่าจะทางการเมืองหรือเศรษฐกิจก็เป็นนโยบายที่ดี แต่ในเชิงเทคนิคระบบรถไฟความเร็วสูงเป็นระบบที่ก้าวหน้าซับซ้อนมาก แพงมาก ยุ่งยากมากในการบำรุงรักษา ยุ่งยากในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพราะฉะนั้นปกติแล้วแต่ละประเทศก็จะมีรถไฟความเร็วสูงระบบเดียว ลมสะบัดไปสะบัดมาเราก็พยายามจะถ่วงดุล เราก็กู้ตามลมแต่อาจจะสร้างปัญหาในระยะยาว อันนี้ก็เป็นที่เราคงต้องคิดกันต่อไป

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: ก็จะตอบคำถามสั้น ๆ นะครับ ก็คือเรื่องของนโยบายเกี่ยวกับเรื่องของคอคอดกระ คอคอดกระผมจำได้ตั้งแต่ผมจบปริญญาใหม่ ๆ ผมก็มาเป็นอาจารย์ที่นี่ ก็มีการเถียงเรื่องคอคอดกระจะเห็นว่าเมื่อประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ก็ใหญ่ทั้งนั้น เมื่อนายช่างฝรั่งเศสขุดคลองสุเอซเสร็จก็เหลือเครื่องมือมหาศาลเลยก็เลยเสนอให้สยามขุดคอคอดกระ แต่สยามปฏิเสธ พอญี่ปุ่นมีอำนาจขึ้นมาญี่ปุ่นก็ต้องการจะขุด เพราะฉะนั้นไม่ต้องแปลกใจนะครับว่าตอนนี้จีนมีอำนาจมีเงินแล้วก็อยากจะขุดคอคอดกระ แต่ประเด็นก็คือประเทศที่ต่อต้านเรื่องคอคอดกระมากที่สุดไม่ใช่รัฐบาลไทย แต่เป็นสิงคโปร์ เพราะรายได้ของสิงคโปร์จะหายไปเลยครึ่งหนึ่ง เศรษฐกิจสิงคโปร์จะหายไปเลยครึ่งหนึ่งถ้าขุดคอคอดกระ เราได้คิดจะขุดไม่ขุด เพราะจริง ๆ แล้วคอคอดกระรันระยะเวลาแค่ 2 วันครึ่ง แต่ค่าใช้จ่ายในการขุดหมื่นสองพันล้านดอลลาร์ เพราะฉะนั้นไม่คุ้มหรอก แล้วเราต้องคิดว่าการที่ไม่ขุดดีแล้ว เราจะเห็นว่าเงินเองที่เขาเสนอเพราะเขามีเหตุผลเรื่องความมั่นคง อย่าลืมนะครับในสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเอาเรือปิดชายฝั่งทะเลของจีน แล้วก็ยึดทะเลจีนใต้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย เพราะฉะนั้นจีนไม่มีทางออกทะเล สหรัฐต้องช่วยเจียงไคเช็คโดยการนำเครื่องบินขนส่งสัมภาระข้ามหิมาลัยไปส่งให้

จีนที่เสถียร เห็นหรือยังว่าจีนเองก็รู้ว่านี่คือจุดอ่อนสำคัญของจีน มหาอำนาจทางทะเลจะปิดประเทศจีนได้หมดเลย นี่คือเหตุผลที่ทำให้ไม่เงินถึงอยากชดเชยคอคอดกระ ในเมื่อไทยไม่ชดเชย จีนก็ไม่กดดัน แต่จีนไปสร้างท่าเรือที่ปากีสถานและพม่าเรียบร้อยแล้ว แล้วจีนก็ไปได้ทำเรือที่ศรีลังกาอีก แล้วจีนตอนนี้ก็ได้ทำเรืออยู่ที่จิบูตี เป็นฐานทัพแห่งแรกของจีนนอกประเทศ เพราะฉะนั้นจีนก็ไม่ได้สนใจเรื่องชดเชยคอคอดกระเท่าไรแล้ว สิ่งโคปรักสบายใจ

ประเด็นที่ 2 ก็คือเรื่องนโยบาย America First ของอเมริกา ก็จะเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนนโยบายของสหรัฐ แน่นนอนรวมทั้งนโยบายของจีนก็ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศและรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใหม่ในศตวรรษที่ 21 (Paradigm Shift) แน่นนอน จากที่ America เป็นผู้นำโลก เป็น Hegemonic Power จะกลายเป็น Multilateral หรือ Multipolar System ก็คือมีมหาอำนาจหลายขั้ว ถ่วงดุลกันอยู่ ซึ่งน่าจะ เป็นประโยชน์สำหรับประเทศระดับกลางของอาเซียนทั้งหลาย หรือประเทศเล็ก ๆ เพราะว่าจะไม่ถูกรอบงำโดยมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่ง แต่ว่าเราจะมีทางเลือกที่จะมีความสัมพันธ์เหมือนที่ได้พูดมาว่าเราต้องมีความสัมพันธ์กับทุกประเทศ อันนี้น่าจะเป็นนโยบายที่ดีที่สุดสุดนะครับ

นักวิชาการวิเคราะห์ว่าถ้าจีนขึ้นมาเป็นชาติมหาอำนาจในเอเชีย-แปซิฟิก ระบบการเมืองจะเป็นระบบหลายขั้ว ก็คือจะมีสหรัฐ จีน รัสเซีย EU และอินเดีย อาเซียนกลุ่มประเทศของเราก็จะเห็นการคานอำนาจหรือการถ่วงดุลกัน เราจะมีอิสระมากขึ้น เพราะว่าอาเซียน 600 ล้านคน เศรษฐกิจเราก็อันดับ 6 ของโลก เพราะฉะนั้นอาเซียนเองโดยรวมมีความสำคัญ แล้วเราก็เป็นภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จมากกว่ารองจาก EU เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นผมว่า Paradigm Shift ถ้าจะมีขึ้นไปสู่ระบบการเมืองโลกแบบหลายขั้วจะดีสำหรับประเทศไทยและอาเซียนโดยรวม จะทำให้มีความมั่นคงมากขึ้น

สำหรับเรื่อง Paradigm Shift ถ้าเรียนนโยบายของสหรัฐจะรู้ว่าเดิมทีที่ทรัมป์คิดนโยบาย America First อย่าแปลกใจเพราะก่อนหน้านี้อเมริกาดำเนินนโยบายชาตินิยมอยู่แล้วคือเน้นเรื่องผลประโยชน์ของอเมริกาเป็นหลัก และยังดำเนินนโยบายที่กีดกันไม่ให้ประเทศยุโรปเข้าไปยุ่งกับลาตินอเมริกาด้วย เพราะฉะนั้นอเมริกามีนโยบายหลัก ๆ อยู่ 2 นโยบาย คือนโยบายเน้นชาตินิยมของตัวเอง และนโยบายที่มุ่งขยายเสรีนิยม เพราะฉะนั้นการที่ ทรัมป์กลับไปหานโยบายชาตินิยม นโยบายกีดกันทางการค้า นโยบาย America First เพื่อฟื้นเศรษฐกิจของสหรัฐเพราะทรัมป์มองว่าสหรัฐเสียดุลการค้ากับประเทศต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะกับจีนและประเทศไทยด้วย เราเป็นประเทศอันดับ 6 ที่ได้เปรียบดุลการค้าสหรัฐ เพราะฉะนั้นสหรัฐต้องการให้เราซื้อของเขาเยอะ ๆ เพื่อที่จะได้ลดการขาดดุล ดังนั้นเป้าหมายของ America First ก็คือทรัมป์มองว่าถ้าเศรษฐกิจของสหรัฐในเรื่องของการค้าเสียหาย อเมริกาก็จะไม่ได้เป็นมหาอำนาจอีกต่อไป เพราะฉะนั้นก็เลยต้องการที่จะมาเน้นแก้ปัญหาการเสียเปรียบ

ดุลการค้า แต่เรื่องของนโยบาย America First คือว่าผิด ผิดในแง่ที่ว่าการที่หันมาใช้นโยบายกีดกันทางการค้าเป็นผลเสียต่อสหรัฐด้วย

นักเศรษฐศาสตร์อเมริกันที่ได้รับรางวัลโนเบลถึง 12 คน ได้ยื่นหนังสือถึงทรัมป์บอกว่าการนโยบายผิดนโยบาย America First จะทำให้อเมริกาเสียหาย แต่ทรัมป์ไม่สนใจ การที่ทรัมป์ไม่สนใจก็แสดงให้เห็นว่านั่นเป็นเกมของสหรัฐหรือเปล่า เขาต้องการจะใช้ใช้นโยบายนี้ปีทั้ง ๆ ที่รู้ว่าไม่ดี เพราะว่าประเทศไหนกลัวก็จะได้ยอมซื้อขายกับสหรัฐมากขึ้น แต่ว่าในที่สุดเราก็เห็นว่าประเทศหลัก ๆ อย่างจีนไม่กลัว แล้วก็บอกว่าการนโยบายผิด สหรัฐบอกว่าจีนได้เปรียบคุณหลาย 100 พันล้านเหรียญต่อปี จริง ๆ แล้วจะคิดแต่เรื่องมูลค่าการค้าอย่างเดียวไม่ได้ ไม่ได้คิดเลยหรือว่าจีนส่งนักเรียนไปเรียนที่อเมริกาหลายล้านคน เอาเงินเข้าไปปีละเท่าไรที่จ่ายให้ และก็นักท่องเที่ยวเงินไปสหรัฐปีหนึ่งหลาย 10 ล้าน ไม่ได้คิดตรงนี้เลยนะครับ แล้วสินค้าที่ขายให้กับจีนเป็นการผลิตผลของโรงงานสหรัฐที่อยู่ในจีน เพราะฉะนั้นเงินก็กลับไปอยู่กับสหรัฐที่ลงทุนในจีน ไม่ได้อยู่ในกระเป๋าเงิน เพราะฉะนั้นจะต้องคิดตัวเลขเหล่านี้ให้ละเอียด

จริง ๆ แล้วจีนได้เปรียบดุลการค้าสหรัฐไม่ได้มากอย่างที่ทรัมป์พูด เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าในที่สุดทรัมป์ก็ยอมเจรจา จะมีการเจรจากันในเร็ว ๆ นี้ ทั้งนี้ผมคิดว่าลึก ๆ ทรัมป์คงเข้าใจว่านโยบายกีดกันทางการค้า น่าจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี แต่มันเป็นเกมส์การเมืองระหว่าง 2 มหาอำนาจ ซึ่งก็คงจะมีลูกเล่น มีอะไรต่ออะไร ไม่แปลกใจนะ ครับว่า 2 ประเทศนี้พยายามที่จะแข่งขัน พยายามที่จะเอาชนะ ซึ่งกันและกันเพื่อผลประโยชน์เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นเราดูต่อไปแล้วกันนะครับ เราก็วางตัวเป็นกลาง แล้วเราสนใจเรื่องความร่วมมือในภูมิภาคก็พอแล้วครับ ระหว่างกลุ่มอาเซียนกับกลุ่มประเทศที่เป็นมิตรกับเรา ไม่ได้กีดกันทางการค้าอย่างสหรัฐ เพราะสหรัฐประเทศเดียวถ้ามีอุปสรรคทางการค้าบ้างก็ไม่ใช่ไร เรายังมีทางเลือกเยอะเลยที่จะไปเปิดความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ

ผศ.ดร.อักรพงษ์ คำคุณ: ขอบพระคุณท่านศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร มากครับ ฟังวันนี้แล้วสงสัยต้องมีภาค 2 ครับอาจารย์เพราะว่ายังต้องดูสถานการณ์กันต่อไป อันหนึ่งที่ผมอยากจะได้เรียนให้ทุกท่านทราบ ผมมีนักศึกษาจีนมาเรียนที่วิทยาลัยนานาชาติ ผมถามเขาว่าทำไมถึงมาเรียนเมืองไทย เขาตอบง่าย ๆ เลยว่าผู้ปกครองบอกทำไมต้องมีบ้านที่เมืองจีนที่เดียว ไปมีบ้านที่เมืองไทยด้วยก็ได้ เขาพูดอย่างนี้จริง ๆ ผมคิดว่าบทเรียนที่เราเรียนได้จากทั้ง 2 ประเทศมหาอำนาจนะครับ คือการที่ทำอะไร คนไทยของเราจะก้าวหน้าขึ้นไปอย่าง 2 ประเทศนี้ กล้าที่จะออกจากสิ่งที่เราเรียกว่า Comfort Zone นะครับ ขออนุญาตจบด้วยคำสอนของขงจื้อนะครับ ขงจื้อบอกว่า “เรียนแล้ว

“ไม่คิดเสียเวลา แต่คิดโดยไม่เรียนอันตรายมาก” สำหรับวันนี้ขอเสียงปรบมือให้กับท่านวิทยากรทั้ง 3 ท่านนะคะ
ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี และรศ.ดร.นภดลชาติประเสริฐ ผอ.อัครพงษ์ คำคุณลาไปแล้วครับ
พบกันใหม่ครั้งหน้า สวัสดีครับ ตอนบ่ายยังมีนะคะ

ช่วงบ่าย

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: ก่อนอื่นนะครับผมต้องแสดงความเสียใจกับคนที่ลงทะเบียนแล้วไม่ได้มาฟังนะครับ เพราะว่าจะเชิญท่านวิทยากร 3 ท่านนี่นะครับไม่่ง่ายเลย เพราะว่าเป็นก็คือผู้เชี่ยวชาญทางด้านเงินที่เราที่อยู่ในตอนนี้ เป็นตัวจริงด้วยนะครับ จะเห็นว่าท่านวิทยากรล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ก็เลยจะขอแนะนำนะครับท่านแรกเลย รศ.ดร.สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย อดีตท่านเคยเป็นอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันก็เป็นกรรมการศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทยจีน ท่านพูดภาษาจีนได้ อ่านหนังสือพิมพ์จีนทุกวัน เพราะฉะนั้นขอให้พวกเราทุกท่านตั้งใจฟัง ท่านสนใจเรื่องเศรษฐกิจของจีน มาก ๆ ซึ่งจะหานักวิชาการที่มีความคิดแบบนี้ยาก ท่านที่สองตรงกลางเราได้รับเกียรติอย่างมากนะครับคือท่านทูต วิบูลย์ วงสกุล อดีตท่านเป็นทูตไทยประจำกรุงปักกิ่ง และยังคงเคยเป็นกงสุลใหญ่ประจำอยู่ที่จีนหลายแห่ง ท่านบอกว่าท่านอยู่ในประเทศจีน 14 ปี ซึ่งก็ถือว่าเป็นนักการทูตไทยที่มีความรู้เรื่องจีน เรียกว่าทุกกระเปาะนี้ก็ว่าได้ เพราะฉะนั้นเราจึงได้รับเกียรติอย่างสูงจากท่าน และท่านสุดท้ายที่นั่งติดกับผม อันนี้ก็เชิญอยากเย็นมากเพราะท่าน มีภารกิจมากคือท่าน รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ท่านเป็นอธิการบดีสถาบันการจัดการปัญญาวิวัฒน์และก็เป็น อดีตอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะฉะนั้นสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ ธรรมศาสตร์รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติจากวิทยากรทั้ง 3 ท่าน ที่จะให้ความรู้กับเราในหัวข้อที่ 2 “สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐ” ว่าจะลงเอยอย่างไร อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เราคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก ไม่เฉพาะ เรา แต่ทั่วโลกก็สนใจว่าจีนกับสหรัฐจะทะเลาะกันหรือไม่ แล้วผลลัพธ์จะเป็นอย่างไร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะ ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไรบ้าง เพราะฉะนั้นผมจะขอเรียนเชิญอาจารย์สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัยเป็นท่าน แรก เพราะว่าท่านบอกว่าทูตจบจะต้องรีบไปสุวรรณภูมินะครับ ท่านจะเดินทางไปอเมริกา เพราะฉะนั้นขออนุญาต เรียนเชิญท่านดร.สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย เป็นวิทยากรท่านแรก ขอเชิญครับอาจารย์

รศ.ดร.สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย: ขอบคุนมากครับอาจารย์ สวัสดิ์ครับท่าน ผมต้องขอพูดก่อนเพราะว่า ผมจะต้องเดินทางในบ่ายวันนี้ ผมจะเล่าเหตุการณ์เบื้องต้นคร่าว ๆ ก่อน แล้วก็ยินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นและ ตอบคำถามนะครับ ผมคงจะนำเสนอได้ไม่เกินครึ่งชั่วโมงนะครับ แล้วหลังจากนั้นก็ตอบคำถามสัก 2-3 คำถาม แล้วท่านทูตวิบูลย์กับอาจารย์ดร.สมภพ ก็จะวิเคราะห์ในเบื้องลึกของการทำสงครามการค้าระหว่างอเมริกากับจีน ต่อไปนะครับ คือตอนแรกจะมาพูดถึงเรื่องข้อเท็จจริงบางประการก่อน ซึ่งก็คงจะทราบแล้วว่าอเมริกามีการขาดดุลการค้าอย่างสูงมาเป็นเวลานาน ขาดดุลมากที่สุดในโลกเนื่องจากเศรษฐกิจใหญ่ ดุลการค้าขาดดุลมาก เพราะฉะนั้นทั้งสินค้าทั้งบริการก็จะขาดดุลเยอะ แล้วก็ในบรรดาผู้ค้าทั้งหลาย จีนก็มีการเกินดุล สหรัฐขาดดุลกับ

เงินมากที่สุด อเมริกามีปัญหาเรื่องขาดดุลการค้ามาเป็นระยะเวลาานาน ปีที่แล้วอเมริกาขาดดุลสินค้าสูงที่สุดในโลก แต่บริการก็ยังมีเกินดุล สหรัฐขาดดุลกับจีนในปีที่แล้ว 350,000 ล้านดอลลาร์ แต่ดุลบริการกับอเมริกาก็ยังเกินดุล 3 หมื่นกว่าล้านเหรียญ เพราะอเมริกาจริง ๆ แล้วเรื่องดุลบริการก็ยังดีเพราะว่าเรื่องการท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง การเงิน พวกบริษัทยักษ์ใหญ่ทั้งหลาย ทางด้าน IT ทั้งหลาย ทางด้านข่าวสาร ด้านการศึกษา ด้านบันเทิง เขาก็ยังดีอยู่ครับ

อันต่อไปก็คือความคิดเกี่ยวกับการค้าต่างประเทศของรัฐบาลทรัมป์ จริง ๆ รัฐบาลอเมริกาโดยทั่วไปและในรัฐบาลนี้ก็ค่อนข้างจะปกป้องการค้า ก็คือว่าเขาเห็นว่าในการค้าอเมริกามันก็ต้องไม่เสีย หรือจริง ๆ ก็คือต้องได้ประโยชน์ และเขาก็มองว่าขาดดุลการค้าเป็นการเสียผลประโยชน์ และการที่สหรัฐขาดดุลเพราะว่าประเทศต่าง ๆ มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมกับอเมริกา ซึ่งไปพูดที่ไหนทรัมป์ก็จะพูดเรื่องนี้แหละครับ แล้วเขาก็คิดว่าการที่อเมริกาขาดดุล การนำเข้าของสินค้ามีผลกระทบต่อการทำงานของแรงงานในสหรัฐอเมริกา ทรัมป์ไม่มีความศรัทธาในเรื่องของระบบพหุภาคี เขาไม่สนใจ เรื่องการค้าเสรีเขาก็ไม่สนใจ เขาบอกว่าไม่มีความเป็นธรรม เขาพูดถึงเรื่อง Fair Trade แต่ Fair Trade ของเขาคืออเมริกาได้เปรียบคนอื่นเสียเปรียบคือแอฟริกา เขาคิดว่าอเมริกาจะมีข้อได้เปรียบในการเจรจาทางการค้าแบบทวิภาคี เพราะอเมริกามีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ มีมูลค่าการนำเข้ามาก ประเทศต่าง ๆ จะต้องพึ่งอเมริกา แล้วทีมงานของทรัมป์เชื่อว่าถ้าทำการเจรจาที่แข็งกร้าวจะมีส่วนทำให้ประเทศอื่นต้องยอมทำตาม เพราะอเมริกามีอำนาจ ประเทศอื่นต้องพึ่งพาอเมริกา เพราะฉะนั้นเขาก็พยายามจะแข็งกร้าวไว้ก่อน

ทีนี้ดูต่อไปว่าทำไมอเมริกาถึงขาดดุล จริง ๆ แล้วการขาดดุลการค้า สาเหตุที่สำคัญก็คือการใช้จ่ายที่เกินตัว ทรัมป์คิดว่าคนอเมริกันเขาใช้จ่ายมากกว่าที่เขาผลิตได้ อเมริกาก็จะยังขาดดุลการค้าอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เหมือนกับที่เราผลิตน้อยกว่าที่เราใช้ เพราะฉะนั้นทรัมป์ก็อยากผลิตน้อยกว่าการใช้จ่าย ไม่ว่าจะตั้งกำแพงภาษี ไม่ว่าจะบีบให้คู่ค้าเพิ่มค่าเงินหรือตัวเองลดค่าเงิน ก็ไม่น่าทำให้การขาดดุลลดน้อยลง เพราะฉะนั้นวิธีแก้ก็คือว่าต้องผลิตให้มากขึ้น ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมากขึ้น แล้วก็ที่สำคัญต้องลดการใช้จ่าย แต่อเมริกาทำอย่างนั้นไม่ได้ ก็เลยต้องพยายามไปตบโต้ประเทศอื่น และผมคิดว่าปัญหานี้จะมีอยู่ต่อไปทรัมป์คิดว่าอเมริกาที่มีความคิดอย่างนี้ อยู่ ที่สำคัญตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาทำให้อเมริกาสามารถเอากระดาษไปพิมพ์เงินไปซื้อของจากต่างประเทศได้ ไม่มีประเทศไหนทำได้ เราจะใช้เงินบาทไปซื้อของก็ไม่ได้ ทรูก็จะใช้เงินสิราไปซื้อของก็ไม่ได้ แต่เงินดอลลาร์คนเขายอมรับ ผมเคยฟังมาว่าจักรยานเสือภูเขาคันหนึ่งเท่ากับ 20 เซนต์ เพราะว่าเงินที่ใช้ในการพิมพ์ธนบัตรรวม 200 เหรียญ เท่ากับ 20 เซนต์ เพราะฉะนั้นก็ใช้จ่ายเกินตัวกันมาก การบริโภคต่อ GDP เขาสูงมากเกือบ 80% ของเงินเขาประมาณ 40% แต่ตอนนี้เงินพยายามจะเพิ่มการบริโภค

ในมุมมองของเศรษฐศาสตร์เราบอกการค้าระหว่างประเทศจะมีประโยชน์ต่อประเทศที่ร่วมทำการค้าทั้งหลาย แม้ว่าบางครั้งจะมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน เรามีของเหลือกินเหลือใช้เราก็ระบายออกส่งออกสู่ต่างประเทศ จะได้นำเงินตรามาซื้อของที่เรต้องการ ของที่เราไม่มีเราก็เอาเงินตราต่างประเทศไปซื้อจากต่างประเทศได้ แล้วที่สำคัญก็คือการค้าต่างประเทศทำให้เราได้ใช้ความได้เปรียบให้ได้ประโยชน์สูงสุด ในบ้านเรามีทรัพยากรธรรมชาติมาก มียาง มีข้าว มีอะไร เราก็มีข้อได้เปรียบทางด้านนี้ การตั้งกำแพงภาษี จริง ๆ แม้ว่าจะไม่ได้ประกาศใช้ ก็เกิดผลขึ้นมาแล้ว ของจะขึ้นราคาแล้ว ของจะนำเข้าไม่ได้แล้ว เราจะส่งออกสินค้าไม่ได้แล้ว ก็มีผลขึ้นมาแล้วนะครับ แล้วก็พอมีกำแพงภาษี ผู้บริโภคก็ต้องจ่ายเงินซื้อสินค้าในราคาที่แพงขึ้นเพราะภาษีนำเข้าขึ้นก็ต้องขึ้นราคา ผู้ผลิตก็ต้องซื้อเครื่องมือ ซื้ออุปกรณ์ ซื้อวัตถุดิบ ซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในราคาสูงขึ้น เพราะว่าถูกเก็บภาษีมากขึ้น แล้วที่อเมริกาเดี๋ยวนี้ต้องพึ่งชิ้นส่วน พึ่งอุปกรณ์ พึ่งการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้นไม่ใช่ว่าอเมริกาตั้งกำแพงภาษีสูงแล้ว ผู้นำเข้าที่เป็นบริษัทอเมริกาจะชอบ บริษัทที่เขาถูกคุ้มครองเขาก็อาจจะชอบ เพราะว่าสินค้านำเข้ามีราคาสูงขึ้นเขาขายของได้มากขึ้นได้กำไรสูงขึ้น แต่ว่าถ้าเขาใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศเขาก็ขาดทุน ถ้าประเทศที่ถูกขึ้นภาษีออกมาตอบโต้ เขาก็ยิ่งลำบากใหญ่ อย่างจีนไปขึ้นภาษีพวกถั่วเหลือง พวกสินค้าเกษตร เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ก็มีผลกระทบ

จริง ๆ แล้วการกีดกันทางการค้าไม่ดีต่อทั้ง 2 ประเทศ ในทางเศรษฐศาสตร์เราก็บอกว่าการปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมในระยะยาวจะส่งผลทำให้ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมลดลง เพราะทุกคนจะหวังพึ่งแต่การปกป้องคุ้มครองจากรัฐบาล ทีนี้ถามว่าทำไมต้องพึ่งไปถึงที่จีน เหตุผลง่าย ๆ ก็คือไม่อยากเห็นเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของจีนก้าวหน้ากว่าอเมริกา แต่ว่าจริง ๆ สหรัฐก็มีข้ออ้างว่าขาดดุลมากที่สุดกับประเทศจีน สูงมาก ปีที่แล้ว 3 แสนกว่าล้าน แต่ว่าจริง ๆ ต้องการที่จะสกัดกั้นการสร้างอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมไฮเทคของจีนโดยเฉพาะในโครงการที่เรียกว่า Made in China 2025 ที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาให้สัมภาษณ์บอกว่าพวกอุตสาหกรรมพวกนี้มันมีความสำคัญต่อความมั่นคงของอเมริกา อเมริกาจะยอมให้จีนมาแข่งหน้าด้วยอุตสาหกรรมพวกนี้ไม่ได้ เราต้องพยายามสกัดกั้น การเลือกตั้งกลางเทอม ทรมันปีคิดว่าถ้าเขาสามารถเอาชนะในสงครามการค้าอะไรต่าง ๆ ปกป้องอเมริกาได้ เขาจะได้รับชัยชนะ เขาก็มองทางด้านนี้ ตอนแรกผู้คนที่คิดว่ารีพับลิกันจะได้ชัยชนะ แต่ตอนนี้ทุกฝ่ายวิเคราะห์ว่าเดโมแครตควรจะชนะมากกว่า แต่ว่าอาจจะชนะไม่มาก ทีนี้ปัญหาของอเมริกาอยู่ตรงไหนก็คือว่าทรมันปีไม่มีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และการค้าระหว่างประเทศ ทีนี้ปรึกษาส่วนใหญ่ของทรมันปีก็เป็นนักกฎหมาย นักธุรกิจ ทีนี้ปรึกษาหนึ่งเดียวที่ถือว่าเป็นนักเศรษฐศาสตร์ได้ก็คือ Peter Navarro เขาเคยแต่งหนังสือ *Death by China* และ *The Coming China Wars* ซึ่งพูดถึงอันตรายถ้าเกิดประเทศจีนมีการเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม ทางด้าน

เทคโนโลยี ซึ่งเป็นการคิดที่ผิดมาก เราพร่ำสอนพวกเด็ก ๆ ว่าอย่าไปกีดกันคนอื่น เราต้องพยายามพัฒนาตนเอง แต่อันนี้ความคิดของเขาคือว่าเราต้องกีดกันคนอื่น อย่าให้คนอื่นโตเพราะถ้าคนอื่นโต เราลำบาก แทนที่จะบอกว่าเราต้องพัฒนาตนเองขึ้นมา

ผมจะพยายามเล่าเหตุการณ์คร่าว ๆ ตั้งแต่ตอนหาเสียงทรัมป์ก็พูดว่าเขาจะต้องพยายามเจรจาทางการค้าใหม่ TPP ก็จะยกเลิก เจรจา NAFTA ใหม่ แล้วก็ในเดือนมกราคมเขาก็ขึ้นภาษีนำเข้าเครื่องซักผ้าและกีโซล่าเซลล์ การเจรจาการค้าเสรี NAFTA กับแคนาดา กับเม็กซิโก ซึ่งจนป่านนี้ก็ยังไม่สำเร็จเพราะตั้งเงื่อนไขอะไรต่ออะไรไว้เยอะ แคนาดา กับเม็กซิโกยังไม่ยอมรับไม่ได้ แล้วต่อมาในเดือนมีนาคมก็ขึ้นภาษีเหล็กและอลูมิเนียม ตอนแรก ๆ ยกเว้นประเทศพันธมิตรก็คือ EU แคนาดา เม็กซิโก แต่ว่าตอนหลังก็ขึ้นภาษีกับประเทศเหล่านี้ ประเทศเหล่านี้ก็ตอบโต้ แล้วที่สำคัญก็คือว่าประกาศว่าจะขึ้นภาษีสินค้ากับจีน แล้วก็พิจารณาจำกัดขอบเขตการลงทุน เขาคิดว่าคนจีนมาลงทุนจะเข้าถึงสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา มาถึงเดือนเมษายนก็ส่งทีมไปเจรจาการค้ากับจีน แต่ว่าเรียกร้องอะไรเยอะแยะไม่ได้ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะให้จีนเลิกการพัฒนาอุตสาหกรรมใน Made in China 2025 แต่ว่าเขาก็พยายามเจรจาให้จีนลดการเกินดุลปีละ 1 แสนล้านเหรียญ 2 ปี 2 แสนล้านเหรียญ ซึ่งในที่สุดก็ตกลงกันไม่ได้ พอตกลงกันไม่ได้ก็เกิดการตั้งอัตราภาษีสินค้ารวมมูลค่าสินค้า 5 หมื่นล้านเหรียญ จีนก็ตอบโต้ทันที นอกจากจะเพิ่มภาษีเขาก็ลงโทษบริษัทของจีนกล่าวว่าบริษัทนี้ขายสินค้าให้กับอิหร่านกับเกาหลีเหนือ และก็สั่งบริษัทของอเมริกาไม่ให้ขายสินค้าพวก Computer Chip ต่าง ๆ บอกว่าห้ามขายให้บริษัทนี้ 7 ปี เพราะแข่งกับเรา แล้วก็ให้ตรวจสอบบริษัทหัวเหว่ยซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ของจีน

ในเดือนพฤษภาคม นักเศรษฐศาสตร์กว่าพันคนได้เขียนจดหมายถึงทรัมป์ เตือนบอกว่าการที่คุณไปขึ้นภาษีอาจจะซ้ำรอยกับเหตุการณ์ในสมัยตอนที่ประธานาธิบดี Hoover ก่อนที่จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของโลก เขาก็พยายามปกป้องทางการค้า แต่ในที่สุดก็เกิดปัญหาขึ้นมา แต่ทรัมป์ก็ไม่ฟัง แล้วหลังจากนั้นรองนายกของจีนก็ไปเจรจาทางการค้า เขาก็จับมือยิ้มแย้มแจ่มใส ทั้งสองฝ่ายดูเหมือนว่าตกลงกันได้ดี ทรัมป์บอกว่าจะเลิกแล้วสงครามการค้า ที่ไหนได้ยังไม่เท่าไรก็ประกาศบอกว่าจะขึ้นภาษีแล้วก็ประกาศรายการออกมา จีนก็บอกว่าถ้าสหรัฐขึ้นภาษีจีนก็จะตอบโต้ทันที ทีนี้ต่อมาทางอเมริกาก็ประกาศขึ้นภาษีสินค้ากับจีน มูลค่า 5 หมื่นล้านเหรียญ โดยแบ่งเป็น 2 รอบ รอบแรกก็คือ 34,000 พันล้านเหรียญ รอบที่สอง 16,000 พันล้านเหรียญ แล้วสินค้าพวกนี้ก็มีขึ้นส่วนอุปกรณ์ สินค้าไฮเทค จีนก็ไม่ย่อท้อ ตอบโต้ทันที นอกจากนี้แล้วสหรัฐก็บอกว่าต่อไปจะเก็บภาษีในสินค้าอีก 2 แสนล้านเหรียญ ที่แรกบอกว่า 10% แต่ตอนหลังแก้เป็น 25% แล้วตอนนี้จีนก็ส่งคนไปเจรจา หลายฝ่ายก็คาดว่าคงจะเจรจาไม่สำเร็จ แต่ว่าอันหนึ่งที่อาจจะทำให้อเมริกาเปลี่ยนใจก็คือเขามีประชาพิจารณาที่จะขึ้นภาษี มีคนคัดค้านเยอะแยะ แต่รัฐบาลทรัมป์ก็ไม่ฟังเสียงใคร ถึงแม้ประชา-พิจารณาเป็นอย่างไรแต่

เราก็ไม่แน่ใจว่าทรัมป์จะสนใจหรือเปล่า เพราะว่าเรื่องปิ่น คนที่ต่อต้านการใช้ปิ่นเดินขบวนกันตั้งหลายครั้งเป็นแสนคน แต่ทรัมป์ก็ไม่สนใจ แล้วล่าสุดเขาก็ประกาศให้ขึ้นภาษีการนำเข้าสินค้าจากตุรกี ซึ่งนั่นก็ทำให้ตุรกีสั่นคลอน เพราะว่าเศรษฐกิจตุรกีอ่อนแออยู่แล้ว มีปัญหาอยู่แล้ว อันนี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้ตุรกีเกิดวิกฤตขึ้นมา

ท่าทีของจีนก็คือว่าที่แรกก็พยายามรับปากจะซื้อสินค้ากับอเมริกามากขึ้น รับปากว่าจะปรับปรุงพฤติกรรมในด้านทรัพย์สินทางปัญญา และก็บอกว่าจีนจะไม่เป็นผู้ริเริ่มทำสงครามทางการค้า แต่ถ้าสหรัฐตั้งกำแพงภาษีจีนก็จะตอบโต้โดยการเก็บภาษีสินค้ากับอเมริกาในระดับที่เท่าเทียมกัน แล้วการขึ้นภาษีของจีนก็มุ่งในสินค้าที่เป็นฐานเสียงของทรัมป์พวกถั่วเหลือง พวกสินค้าเกษตร พวกยานยนต์อะไรพวกนี้ จีนยังมีวิธีการอีกหลายด้าน คือจีนอาจจะไปควบคุมบริษัทอเมริกาที่ไปลงทุนเข้มงวดมากขึ้น เวลาที่มีสินค้านำเข้าก็จะตรวจสอบให้เข้มงวดมากขึ้น แล้วจีนก็รู้ว่าสู้กับอเมริกาโดยลำพังลำบาก จีนก็เลยพยายามจับมือกับยุโรป จับมือกับตะวันออกกลาง จับมือกับแอฟริกา จับมือกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนรู้ว่ารัฐบาลอเมริกาพยายามจะตีจีนในจุดทรัพย์สินทางปัญญา จีนก็ชี้แจงว่าประการแรก มูลค่าที่บอกว่าขาดดุล 3 แสนกว่าล้าน ที่จริงไม่ใช่ เพราะจีนไม่ได้เกินดุลขนาดนั้น เพราะว่าเวลาส่งออกเขาใช้ FOB ไม่มีการคิดพวกค่าขนส่ง แล้วก็เวลานำเข้าเขาคิดเป็นมูลค่า CIF สินค้าถึงแม้ว่าส่งออกจากจีนแต่ว่ามีหลาย ๆ ประเภทที่ส่งออกจากจีนแต่ผลิตโดยบริษัทต่างประเทศ แล้วที่สำคัญก็คือพวกชิ้นส่วนอุปกรณ์ต้องนำเข้าจากประเทศอื่น จากเกาหลีใต้ จากไต้หวัน จากญี่ปุ่น จีนมาประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูปอย่างเช่น โทรศัพท์มือถือแล้วก็ส่งออกไป โทรศัพท์มือถือที่ส่งออกไปก็ถือว่าเป็นสินค้าส่งออกของจีน

จริง ๆ แล้วส่วนที่เป็นมูลค่าเพิ่มของจีนมีไม่เท่าไร จีนตอนนี้ถูกกระทบ ด้านการส่งออกลดลง การขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงแต่ยังไม่รุนแรง ค่าเงินของจีนตกลงมา การตกลงมาของค่าเงินก็มีส่วนทำให้สามารถถ่วงหรือสามารถลดผลกระทบจากการถูกขึ้นภาษี พอค่าเงินตกทรัมป์ก็บอกว่าจีนทำให้ค่าเงินอ่อน แล้วที่สำคัญก็คือการพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนต้องถูกกระทบเยอะ โครงการ Made in China 2025 ก็พบกับอุปสรรค อเมริกาก็ถูกกระทบเหมือนกัน อย่างที่กล่าวมาแล้วนะครับผู้บริโภคจะต้องซื้อสินค้าแพงขึ้น เวลาไปห้างสรรพสินค้าของจากจีนมีเยอะแยะ เสื้อผ้า รองเท้า อาหาร เครื่องใช้ แล้วบริษัทต่าง ๆ ก็ต้องใช้พวกชิ้นส่วนอุปกรณ์ วัตถุดิบจากต่างประเทศ ก็ต้องซื้อของในราคาแพงขึ้นเพราะถูกตั้งกำแพงภาษี Sector ที่ถูกตั้งกำแพงภาษีจากจีน จีนนำเข้าก็น้อยก็ถูกผลกระทบพวกถั่วเหลือง พวกบริษัทยานยนต์ แล้วก็การจ้างงานสุทธิตอนแรกก็ดูเหมือนว่าจะสูงขึ้น แต่จริง ๆ แล้วไม่ได้เพิ่มขึ้นเท่าไร บริษัทโซล่าเซลล์ก็จ้างพนักงานน้อยลง แม้กระทั่งพวกบริษัทไฮเทคที่ขายชิ้นส่วนให้จีนไม่ได้ ก็ต้องลดการผลิต

ตอนนี้เศรษฐกิจอเมริกายังดีอยู่เพราะลดภาษีลงมา และก็คิดว่าตอนนี้เศรษฐกิจดีที่สุดแล้ว ผมว่าในระยะยาวถ้าอเมริกาทำอย่างนี้ต่อไปเศรษฐกิจของอเมริกาจะทรุด ในอเมริกาเขาก็มีเสียงคัดค้าน หนังสือพิมพ์

Washington Post, New York Times มีบทความวิจารณ์หมิ่นป้อยู่ทุกวัน แล้วก็ในอเมริกาพวกสมาคมนักค้า ทั้งหลาย พวกชาวไร่ชาวนา พวกองค์กรแรงงาน แม้กระทั่งสมาชิกรัฐสภาเขาก็กล่าวแสดงความไม่เห็นด้วยกับ นโยบาย โดยเฉพาะสื่อมวลชนมีการแสดงความไม่เห็นด้วยกันเยอะ ทางด้านผลกระทบเศรษฐกิจและการค้าโลก จนถึงปัจจุบันท่ามกลางสงครามการค้ายังไม่เห็นชัด แต่ระยะยาวถ้าเกิดการทำสงครามทางการค้าที่รุนแรงและ ยืดเยื้อก็จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการค้าโลก ความเชื่อมั่นในการลงทุนในการค้าจะลดลง เสถียรภาพในภาค การเงินก็จะลดลง สุดท้ายก็คือผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย คือประเทศไทยยังไม่ใช่ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของ อเมริกา แต่ก็เกินดุลกับอเมริกามาหลายปี เคยถูกกล่าวหาว่าเป็นประเทศหนึ่งที่เกิดดุลมาก แต่ว่าที่สำคัญกว่านั้นก็คือทั้งจีนและอเมริกาเป็นตลาดส่งออก อันดับ 1 และอันดับ 2 ของไทย เพราะฉะนั้นถ้าเกิดเศรษฐกิจจีนและ เศรษฐกิจอเมริกาถูกระทบแล้ว ไทยก็ต้องถูกระทบแน่นอน แล้วก็อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าถ้าสงครามยืดเยื้อ และลุกลามไปจะมีปัญหาเยอะเพราะว่าการส่งออกของเราเป็นเปอร์เซ็นต์สูงมาก ไทยเป็นประเทศที่พึ่งการค้า ต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้นไทยจะได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน แต่ว่าจนถึงปัจจุบันเศรษฐกิจไทยยัง ไม่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างจีนกับอเมริกามากนัก แต่ก็มีผลกระทบในระยะสั้นบ้าง ซึ่งอาจจะ ได้ผลดีบางส่วนก็คือว่าสินค้าบางอย่างที่ส่งออกไปจีนและอเมริกาสามารถส่งได้มากขึ้นเพราะว่าเงินถูกกีดกันจาก อเมริกา อเมริกาถูกกีดกันจากจีน

บริษัทที่ลงทุนในประเทศจีนอย่างเช่นบริษัทอิเล็กทรอนิกส์ของไต้หวันทั้งหลายตอนนี้เขาจะย้ายฐานมา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาอาเซียน ซึ่งอาจจะย้ายฐานมาที่ประเทศไทย แต่ว่าก็มีผลเสียบางอย่างก็คือว่าสินค้าไทย ที่เคยส่งออกไปจีนก็ส่งออกได้น้อยลง ถ้าจีนยังมีเศรษฐกิจที่ชะลอตัวสินค้าที่ส่งไปอเมริกาบางอย่างที่ถูกกระทบก็จะ ถูกส่งไปที่จีนรวมทั้งไทย แล้วก็มีคนบอกว่าจีนอาจจะมาสวมสิทธิ์คือว่าของผลิตในเมืองจีน แต่จีนมีฐานผลิตใน เมืองไทย ก็เลยส่งเข้ามาแล้วก็ถือว่าเป็นสินค้าที่ส่งออกจากประเทศไทย อันนี้ก็ต้องระวัง ที่นี้ประเทศไทยควรจะทำ อย่างไร ก็ต้องศึกษาให้ดูว่าจะเป็นอย่างไร มีการคลี่คลายไปอย่างไร หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ต้องระมัดระวัง การทุ่มตลาด การสวมสิทธิ์ แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือว่าต้องดึงดูดการลงทุนจากจีน เพราะว่าไทยมีระดับการพัฒนาที่ สูงกว่าประเทศรอบข้างในอินโดจีน แล้วก็ดึงเงินเข้ามาลงทุนเพราะว่าเงินเขาต้องย้ายฐานการผลิต และแน่นอนไทย ต้องส่งเสริมการส่งออกให้มากขึ้น ทุ่มตลาดให้มากขึ้น

ที่ผ่านมาไทยก็ทำได้ดีพอสมควร แต่ตอนนี้ต้องพยายามส่งออกให้มากกว่านี้ แต่การที่เราพยายามจะ ขยายตลาดในประเทศลำบากเพราะว่าพวกเขา พวกข้าวขายในประเทศยากขึ้นมาก ต้องพยายามกระจายตลาด สินค้า แล้วก็อาศัยการลงทุน การท่องเที่ยวมาช่วยส่งเสริมการส่งออก ต้องพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนกับ อเมริกา พยายามส่งเสริมการลงทุนที่มีผลต่อการยกระดับเทคโนโลยีของประเทศไทย ร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เรา

ก็อยู่ในกลุ่ม APEC แล้วตอนนี้กำลังเจรจา RCEP แล้วก็ต้องช่วยประณามว่าการปกป้องคุ้มครองทางการค้า เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม

ผมคิดว่าตราบไคที่อเมริกาไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สงครามการค้าคงจะมีความยืดเยื้อ และผมคิดว่า การที่จีนถูกกดดันในปัจจุบันในเวลานี้ ในทศวรรษ 1980 ญี่ปุ่นก็เคยโดนกดดัน ญี่ปุ่นถูกบีบให้ขึ้นค่าเงินทำให้เศรษฐกิจ ถดถอยใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมาจนปานนี้ยังไม่ฟื้น เพราะฉะนั้นสิ่งที่จีนต้องระวังก็คืออย่าไปถูกบีบบังคับให้ขึ้น ค่าเงิน ต้องพยายามพัฒนาเศรษฐกิจของตัวเอง พยายามพึ่งตัวเอง อย่าไปพึ่งสหรัฐอเมริกา แล้วตอนแรกจีนคิดว่า สหรัฐอเมริกาแค่ขู่ คงไม่ดำเนินการจริง ต้องการสร้างแค่อำนาจต่อรอง แต่จริง ๆ แล้วสหรัฐทำ เพราะฉะนั้น อย่า ไปคิดว่าสหรัฐจะยอมผ่อนปรนถ้าเกิดว่าจีนซื้อสินค้าจากสหรัฐมากขึ้น เพราะว่าจุดใหญ่ที่สหรัฐต้องการคือไม่ให้จีน พัฒนาอุตสาหกรรม ไม่ให้จีนเข้มแข็งขึ้นมา เพราะคนอเมริกันเขาชอบความยิ่งใหญ่ America First, America Great ทำให้ฐานเสียงของทรัมป์สูงขึ้น เพราะฉะนั้นจีนต้องพัฒนาปฏิรูปตัวเอง ผมคิดว่าผมใช้เวลามาเยอะแล้ว ต้องกราบขออภัย แต่ว่าก่อนที่จะไปถ้าเกิดว่ามีใครอยากจะแสดงความคิดเห็นหรือว่ามีคำถามผมก็ยินดีนะครับ

ศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร: ขอบคุณท่านอาจารย์สมศักดิ์เป็นอย่างมากนะครับที่ปูพื้นฐานให้ความรู้เราด้าน ทฤษฎี รวมทั้งวิจารณ์ว่าจะเกิดผลกระทบต่อไทย และยังแนะนำประเทศจีนด้วยว่าควรจะทำอย่างไร ผมมี คำถามนิดเดียวครับว่า สรุปแล้วอาจารย์คิดว่าเงินกับสหรัฐจะทำสงครามการค้ากันจริง ๆ ไหม

รศ.ดร.สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย: ตอนนี้ก็ทำอยู่นะครับ ปัญหาการขึ้นภาษีในสินค้าจีน 2 แสนล้านต้องดู ให้ดี เท่าที่ผมกล่าวมาการที่จีนส่งคนไปเจรจาก็ไม่ค่อยได้ผล แต่ว่าสิ่งที่จะสกัดกันทรัมป์ก็คือประชาพิจารณ์ ถ้าเกิด คนคัดค้านเยอะ เขาก็คงคิดหนัก แล้วอีกอันหนึ่งก็คือการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาในเดือนพฤศจิกายนถ้าเกิดเดโม แครตเขาชนะ แต่ต้องชนะมากพอที่จะมีเสียงข้างมาก แต่อเมริกาลำบากเพราะว่าเรื่องการค้าประธานาธิบดีมี อำนาจ รัฐสภาเขาก็บอกว่าพยายามจะสกัดกันแต่ว่าก็ยังทำอะไรไม่ได้

ศ.ดร.สุรัชย์ ศิริไกร: เพราะฉะนั้น อาจารย์คิดว่าสหรัฐจะดำเนินการเรื่อง 2 แสนล้านเหรียญแน่ใช่ไหม ครับในเดือนกันยายนนี้

รศ.ดร.สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย: ก็ไม่รู้ว่าจะแน่หรือไม่แน่ครับ คือตอนนี้ถ้าดูจากประชาพิจารณ์มีผลกระทบเยอะเขาอาจจะกดดัน แต่พอขึ้นมาเงินก็จะตอบโต้ ทีนี้สหรัฐบอกว่ามีพลังต่อรองมากกว่า เพราะว่าอเมริกาส่งไปจีนไม่เท่ากับที่จีนส่งไปอเมริกา เพราะฉะนั้นอเมริกามีอะไรจะตอบโต้เยอะแยะ จีนก็มีทางเลือกตอบโต้น้อยกว่า เพราะฉะนั้นตรงนี้เราก็ต้องดูต่อไปแต่คิดว่าโอกาสที่จะดำเนินการมีเยอะ อาจจะไม่ถึง 2 แสนล้านเหรียญ เขาอาจจะดูว่ารายการสินค้าที่อาจสามารถลดลงมาได้

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราจะหวังอยู่ก็คือทรัมป์คงจะไม่เก็บภาษีถึง 2 แสนล้านเหรียญ และคงจะรัดมัตระวังเรื่องการเลือกตั้งในสหรัฐเพราะจะมีผลกระทบต่อเสียงในสภาของสหรัฐเช่นกัน

รศ.ดร.สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย: ถ้าเกิดว่ามีใครอยากวิพากษ์วิจารณ์ หรือมีคำถามผมอยู่ได้ นะครับ

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: เนื่องจากว่าอาจารย์พูดเสร็จแล้วท่านจะต้องรีบไป เพราะฉะนั้นจะให้เวลานะครับ ท่านผู้ฟังท่านใดอยากจะถามคำถามอาจารย์สมศักดิ์ก็เชิญตอนนี้เลยนะครับ

รศ.ดร.สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย: ถ้าท่านมีคำถาม ท่านทวิตวิบูลย์กับท่านอาจารย์ดร.สมภพคงจะสามารถตอบได้อย่างชัดเจนครับผม

อดีตเอกอัครราชทูตวิบูลย์ คุณสกุล: เมื่อคืนนี้มานั่งคิดดู ผมเปลี่ยนใจ ผมจะไม่พูดในสิ่งที่เตรียมมา แต่ผมหวังว่าพอเข้ารอบ 2 ผมจะได้มีโอกาสได้ตอบคำถามหรือว่าได้มีปฏิสัมพันธ์กับท่านผู้ฟังครับ

สิ่งหนึ่งที่เมื่อคืนนี้คิดขึ้นมา ผมไม่เคยพูดที่ไหนมาก่อนนะครับ ปี 1989 เดือนพฤศจิกายน ผมตามท่านนายกชาติชาย ตอนนั้นผมเป็นเลขานุการเอกกลับจากปักกิ่งแล้วตามท่านนายกชาติชายไปพบกับท่านเติ้งเสี่ยวผิง คิดเป็นพ.ศ. ก็ 2532 วันนั้นผมนั่งอยู่ข้างหลังผู้นำทั้งสองในการสนทนา ท่านเติ้งเสี่ยวผิงพูดว่าอย่างน้อยที่สุดภายใน 17 ปี 2532+17 ก็ประมาณ 2550 ภายใน 17 ปีอเมริกายังจะไม่เห็นจีนเป็นภัยคุกคาม แต่สรุปคือหลังจากนั้นไม่แน่ ผมก็มาคิดดูอันนี้เป็นวิสัยทัศน์ผู้นำที่คาดการณ์ล่วงหน้าไว้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นวันนี้ เช่น

ประเด็นสงครามการค้า ผู้นำจีนรู้และขบคิดมาก่อน เป้าหมายคือผมนำเสนอเสร็จวันนี้ แล้วท่านเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ หวังว่าท่านจะสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นสงครามการค้าที่ว่าทั้งหมด จริงๆ แล้วถือเป็นสัญญาณเป็นอาการบ่งบอก เพราะจริง ๆ เติ้งเขาพูดไว้นานแล้วว่าเงินจะต้องเป็น “คมในฝัก”

พอผมพูดในประเด็นนี้ก็รู้เลยว่ามีการโยงถึง Made in China 2025 อเมริกาก็เริ่มกลัวจีน เหตุผลทำไม ที่นี้พอมานั่งนึกคิดว่าคิดถึงได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2532 บอกว่าอย่างน้อย 17 ปี อเมริกาจะยังไม่เห็นจีนเป็นภัยคุกคาม แต่หลังจากนั้นสหรัฐเขาเริ่มรู้แล้ว เพราะว่าถ้าเราไปเปิดดูตัวเลขย้อนหลัง ปี 2000 GDP ของจีนประมาณ 20% ของอเมริกา แต่เมื่อปีที่แล้ว 2017 เป็น 2 ใน 3 ของ 19 ล้านล้านเหรียญ อันนี้เป็นประเด็นที่ 1 แล้วก็ผนวกกับ Made in China 2025 อันนั้นก็เป็นอันหนึ่งที่คนพูดถึงมาก แต่จริง ๆ แล้ว Keyword จริงๆ ของสงครามการค้าคือประเด็น “The Rise of China” การผงาดขึ้นมาของจีน อันนี้เป็นมูลเหตุหลัก และอันนี้ทำให้ผู้นำระดับตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 มีวิสัยทัศน์บอกไว้เลยว่าเงินจะต้องเก็บตัว จะต้องเป็นคมในฝัก แต่ตอนหลังในระบบของจีน ผู้นำก็วางตัวลำบาก คือในจีนขณะนี้ประชากรอินเทอร์เน็ต 800 ล้านคน เท่ากับประชากรของอเมริกา บราซิล อินโดนีเซีย รวมกัน เพราะฉะนั้นทำไมเขาถึง “คมในฝัก” ตลอดไม่ได้ เพราะท่านสีจิ้นผิงเป็นประธานกรรมการบริหารทางทหาร เขาย่อมผ่อนปรนมากไม่ได้ หลายอย่างเป็นไปเพื่อ “Domestic Consumption” ในหลายจังหวะเขาก็ต้องแสดงในสิ่งที่เขามี สถานะที่เขาเป็น ก็เลยขัดกับสิ่งที่เติ้งบอกไว้ อันนี้น่าสนใจมากนะครับ พอนึกถึงวันที่เข้าพบเดือนพฤศจิกายน อย่าลืมว่าตอนที่เติ้งพูดเป็นหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน น่าคิดมากกว่า ค.ศ. 1989 มองไม่ออกเลยว่าจีนจะเป็นจีนอย่างทุกวันนี้ แต่ผู้นำเขามองออก เพราะหลังจากนั้น 2001 เขาเข้า WTO พอหลัง WTO จนถึงปัจจุบันนี้ อย่างน้อยก็ทำให้คน 600 ล้านคนพ้นขีดความยากจนได้ ที่นี้ทำไมอเมริกาถึงยอมให้จีนพัฒนาแต่ต้น เติ้งรู้ ไม่น่าเชื่อว่าเติ้งรู้ แล้วอเมริกาตอนแรกคือเชื่อว่าเมื่อปล่อยให้จีนปฏิรูปเศรษฐกิจไปเรื่อย ๆ ในที่สุดก็เหมือนกับที่ Maslow พูด 1 2 3 4 5 พอถึงขั้นที่ 5 คนอยู่ดีกินดี ก็เหมือนบ้านเราก็คือการแสวงหาในขั้นสุดท้ายคือการยอมรับทางการเมือง อเมริกาเขาคิดว่าการมีปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิรูปจะทำให้ในที่สุดจีนมีการปฏิรูปทางการเมืองแบบ ตะวันตก แต่ไม่เป็นอย่างนั้น

ถ้าเราดูประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์แต่ละครั้ง ครั้งที่ 17 และ 18 ผู้สังเกตการณ์ทางตะวันตกก็จะมาดู ในคำกล่าวของผู้นำจีนว่ามีค่าว่าการปฏิรูปการเมืองก็ครั้ง แต่ครั้งที่ 19 เมื่อเดือนตุลาคมที่ผ่านมาท่านสีจิ้นผิงไม่พูดถึงเลย จีนประกาศไม่เอาด้วยกับรูปแบบตะวันตก เห็นว่ารูปแบบของจีนจะเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ แล้วในโลกนี้ก็ยังไม่เคยมีมาก่อนว่าระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่จีนประสบความสำเร็จ อย่างทุกวันนี้เกิดขึ้นภายใต้ระบบการเมืองที่ปิดอย่างที่เป็นอยู่ อันนี้ก็เป็นมูลเหตุที่ทำให้มีเขตเสรีการค้าที่แข็งงอ เพื่อจำลองหารูปแบบการพัฒนาดังกล่าว คือถ้าเราจะแบ่งการพัฒนาของจีน 30 ปีแรกจีนวุ่นวายกับปัญหาภายใน พอ

อีก 30 ปีถัดมาภายใต้ตั้งเงินพัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็ว พอมาถึงสี่สิบผิงก็เป็นการเริ่มอีก 30 ปีต่อจากนี้ ก็เป็น “Phase 2” ของการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ใช่แบบเดิมแล้ว จีนไม่ใช่เป็นโรงงานผลิตสินค้าราคาถูกอีกต่อไป แต่เป็นเศรษฐกิจอันดับ 2 ของโลก

อเมริกาที่จับจ้องอยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับ The Rise of China ตอนแรกก็มีความเชื่อว่าเป็นที่สุดแล้วพอจีนพัฒนาเป็นแบบนี้ต้องเปลี่ยนแปลงแน่นอน แต่พอสมัชชาครั้งที่ 19 สี่สิบผิงไม่พูดถึงปฏิรูปการเมืองเลย แล้วบอกว่าจีนจะเป็น Model ทางเลือกอีกอันหนึ่ง แต่ก่อนหน้านั้นถ้าเราสังเกตในช่วงค.ศ.2010-2011 ในสมัยโอบามาการพยายามสกัดกั้นเงินของพรรคเดโมแครตก็เริ่มแล้ว เริ่มกลัว The Rise of China แต่พอมาเจอแบบทรัมป์ จีนพบกับแนวทางใหม่ที่ต่างออกไป ตอนนี้ทรัมป์รุกในหลายมิติ เมื่อกี้จะตอบคำถามนะครับ ถึงต่อให้ทรัมป์พ้นวาระ นโยบายสกัดเงินก็จะยังอยู่ คือไม่ได้มีสงครามการค้าอย่างเดียว ถ้าเราดูมีกฎหมายที่ออก เช่น FIRRM Act ก็คือ Foreign Investment Risk Review Modernization Act แล้วก็มี John McCain National Defense Act ออกมาให้อำนาจ Committee on Foreign Investment in the US (CFIUS) มีอำนาจมากในการตรวจสอบ สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ ถึงบอกว่าสงครามการค้าเป็นแค่ประเด็นเดียว ยังมีอีกมากเลยที่ออกมาแล้วล่าสุดตึกของจีนที่ตั้งอยู่ในเกาะ Manhattan ใกล้กับตึกของทรัมป์ เดิน 10 นาทีถึง ปรากฏว่าตอนนี้ก็คงต้องขายทิ้งเพราะสหรัฐตีความว่าอันนี้เป็นภัยต่อความมั่นคง นี่เป็นการตอบโต้แบบตรงไปตรงมา ถ้าเราเคยไปจีนหรืออยู่จีน ในจีนก็เคยใช้ระบบนี้นะครับ ผมเป็นกงสุลใหญ่ ตอนย้ายจากคุนหมิงมาเซี่ยงไฮ้จะไปเข้าบ้านหลังหนึ่ง แต่เหตุผลด้านความมั่นคงของที่ตั้ง คณะทูตก็เข้าไม่ได้ ส่วนตอบคำถามเมื่อสักครู่อจารย์สุรัชย์ก็คือผมคิดว่าถ้าโดยข้อวิเคราะห์อันนี้ จะเห็นว่า The Rise of China ที่อเมริกาเห็นเป็นภัยคุกคามก็จะไม่จบง่าย ๆ

หลังจากโอบามาประกาศ Asia Pivot พ.ศ.2013 ท่านสี่สิบผิงก็ประกาศ One Belt One Road ทีเดียวคืออะไรครับ ก็คือสิ่งนี้มาต่อสู้อะไรที่โอบามาประกาศ โดยจีนใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจมาเป็นสิ่งจูงใจประเทศต่าง ๆ อเมริกาใช้ “Rules Based” บอกว่า South China Sea ต้องมี “Code of Conduct” จีนบอกไม่ จีนเดินเรือมาตั้งแต่โบราณกาลแล้วไม่เห็นมีปัญหาเลย เพราะฉะนั้นจึงพยายามใช้ “จิตวิญญาณ” ของ Silk Road มาเป็นตัวกระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ เห็นประโยชน์ในเรื่องความร่วมมือ เพราะ Silk Road เป็นสัญลักษณ์ทางด้านนี้ ไม่ได้พูดเฉย ๆ นะครับ แต่ตามมาด้วย AIIB เอามาถ่วงดุลกับ ADB เพื่อให้เงินกู้โครงการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพราะเขาเงินกระแสดจากที่ ADB บอกว่ามีโครงสร้างพื้นฐานในช่วง 10 ปีข้างหน้า ที่ทำได้อีกประมาณ 8 ล้านล้านเหรียญในแถบนี้

สรุปคือมีการออกแบบเครื่องมือทางเศรษฐกิจอะไรมามากมาย อันนี้อเมริกาก็เห็นชัดเจน ตีความว่าเป็น การขยายอิทธิพลของจีน อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจมากคือพอหลังสมัชชาเมื่อเดือนมีนาคมที่ผ่านมา ท่านสีจิ้นผิงก็ประกาศร่นเวลาการบรรลุเป้าหมายการทำเงินให้เป็นประเทศสังคมนิยมสมัยใหม่มาเป็น ค.ศ.2035 และยกเลิกการจำกัดวาระการดำรงตำแหน่ง พอตรงนี้ผมคิดว่าเป็นประเด็นหลักอีกอันหนึ่ง แต่ท่านสีจิ้นผิงนี้เก่งมากนะครับ พอค.ศ.2035 ท่านสีจิ้นผิงอายุแค่ 82 ปี ถือว่าอายุไม่มาก เพราะตอนที่ตั้งท่านลงจากอำนาจ ก็อายุตั้ง 89 ปี สรุปก็คือประเมินว่าท่านจะอยู่ถึงช่วงนั้น คือ 2035 เพราะฉะนั้นแนวคิดแบบ Strong Man ของจีน ซึ่งทุกอย่างต้องอยู่ภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์หมด อเมริกาก็ยิ่งเห็นเป็นภัยคุกคาม ผนวกกับสิ่งที่เราพูดถึงทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็น Made in China ไม่ว่าจะ เป็นการเติบโตของเศรษฐกิจ ถ้าปล่อยแบบนี้ประมาณค.ศ.2025-2030 ขึ้นไป สหรัฐก็อาจจะถูกแซงหน้าได้โดยจีน เพราะฉะนั้นอันนี้ผมคิดว่าเป็นแค่จุดเริ่มต้น

ถามว่าถ้าจีนตอบโต้ทั้งหมดจะเข้าทางอเมริกาไหม แต่เชื่อผมนะครับว่าไม่มีทาง เพราะสิ่งสำคัญที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้นำจีนก็คือเสถียรภาพ ความมั่นคง ถ้าไม่มีความมั่นคง ถ้าไม่มีความนิ่งทางการเมืองก็จะไม่สามารถที่จะพัฒนาได้ อันนี้เป็นสูตรของจีน งานนี้ถ้าเกิดจีนเผลอตัวไปเล่นตามเกมของอเมริกาจะมีปัญหา แต่ไม่น่าจะเกิดขึ้น เหตุผลก็คือผู้ผลิตกับผู้ซื้อ 500,000 ล้านเหรียญกับ 160,000 ล้านเหรียญต่างกันมากเลย พอประกาศ New Era ของสีจิ้นผิงก็คือเศรษฐกิจต้องโต แม้น้อยลงมาอยู่ประมาณ 6% หรือ 7% แล้วก็มีคนบอกว่าทำไมต้อง 6-7% จริง ๆ แต่ละเปอร์เซ็นต์มีความหมาย ในจีนแต่ละปีมีคนจบมหาวิทยาลัย 7 ล้านคน เขาคำนวณว่าถ้าเศรษฐกิจโตประมาณ 6-7% ก็สามารถที่จะสร้างงานรองรับขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นอเมริกายังคิดว่างานนี้ สงครามการค้าเป็นวิธีการหนึ่งที่จะผลักดันให้เกิดปัญหาภายในจีน รัฐบาลจีนต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง มีคนบอกใช้มาตรการลดค่าเงินหยวน แต่จีนเขาบอกจะไม่ใช้วาระอันนี้ เงินหยวนตอนนี้เทียบกับเดือนมีนาคมลดไป 9% คือไม่ใช่ว่าลดค่าเงินหยวนแล้วจะจบ ไม่ใช่ชนะครับ เพราะพอค่าเงินหยวนตกลง มันเกิด Outflow “เลือดไหลออก” เงินทุนไหลออกอย่างแรงแล้วจะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ตลาดหุ้นปั่นป่วน สังคมปั่นป่วน สิ่งที่คุณนำเงินกลัวที่สุดก็คือความไม่นิ่งทางการเมือง เพราะจะกระทบการพัฒนาเศรษฐกิจของเขาตามความฝันเงินได้

ท่านคงทราบใช้ไหมความฝันเงินมีสองตัวเลข คือว่าพอถึงค.ศ.2020 จีนจะเป็นประเทศที่อยู่ดีกินดีพื้นฐาน แล้วจีนก็บอกว่าพอถึงตอนนั้นคนชั้นกลางจาก 250-300 ล้านคน เป็น 500 ล้านคน คนชั้นกลางก็คือพวกที่มีมือถือแล้ว GDP ต่อประชากรจะเพิ่มขึ้นเท่าตัวจากปี 2010 ก็คือจาก 5,000 เป็น 10,000 ตอนนีก็ใกล้เคียงเป็น 9,000 เศษ ๆ เพราะฉะนั้นทำไมจีนถึงได้ปี 2020 เป็น Chinese Dream Phase 1 เพราะครบ 100 ปีของพรรคคอมมิวนิสต์ Phase 2 ของความฝันเงินก็คือพอถึง 2049 ก็คือ 100 ปีของการสถาปนาประเทศจีนใหม่จะทำให้จีนเป็นประเทศที่แต่ก่อนใช้คำว่าพัฒนาแล้วนะครับ แต่เมื่อสมัชชาครั้งที่ 19 ก็ไม่ใช่คำว่าพัฒนาแล้ว เพราะเป็น

ประเทศพัฒนาแล้วคุณต้องเข้าเกณฑ์ของตะวันตก 15,000 เหรียญขึ้นไป สี่จีนผิงบอกว่าถึงตอนนั้นเงินจะเป็นประเทศสังคมนิยมสมัยใหม่ที่ทันสมัยและสวยงาม เพราะฉะนั้นตอนนี้เงินประกาศแนวทางชัดเจนขึ้นมาก็ยิ่งเพิ่มความเข้มข้นในบริบทของสงครามการค้า

ทางแกมี 2 ส่วน อันที่ 1 ก็มีคนพูดถึงเยอะก็คือลดค่าเงินหยวน คือตอนนี้เงินหยวนตกไปแล้ว 9% แต่ถ้าเกิดจะไปดำเนินการต่อตามแนวทางเดิม ตัวเลขที่เขาศึกษาไว้เงินหยวนอาจจะตกไปประมาณ 12-14% ถ้าเงินจีนตกถึงขั้นนั้น จะเกิดภาวะเงินทุนไหลออกหนัก ตลาดหุ้นปั่นป่วน แล้วก็เกิดภาวะเงินเฟ้อ แล้วสำคัญที่สุดคือจะกระทบการบริโภคภายใน เพราะถ้าเกิดไม่พึ่งการส่งออก ต้องพึ่งการบริโภคภายใน ตามนโยบายเงินต้องการจะทำให้การบริโภคภายในเพิ่มขึ้นเป็น 60% ขึ้นไป เพราะฉะนั้น จีนก็ประกาศบอกว่าเงินจะไม่ใช้มาตรการนี้ แต่ว่าถ้าเกิดมาตรการนี้ออกมาจริง ๆ จีนก็ต้องระวัง เพราะว่าตอนหาเสียงทรัมป์เคยกล่าวหาจีนว่าเป็น “นักปั่นเงิน” จีนต้องระวังเพราะว่าเกิดกระทบการคลังของอเมริกามองเงินแบบนี้ สภาคองเกรสสหรัฐอเมริกาจะมีการตรวจสอบทันที และเป็นกระบวนการที่ยืดเยื้อมากครับ คือกระทบการคลังของอเมริกาจะต้องรายงานต่อองเกรสในเดือนตุลาคม เพราะฉะนั้นอันนี้เงินต้องประกาศว่าจะไม่ใช้อาวุธอะไร แต่ถ้าใช้นี้จะกระทบมาก คนจีนจะลดลงในการมาเที่ยวเมืองไทย เพราะต้องใช้เงินหยวนมากขึ้นเพื่อแลกกับเงินบาท แล้วตลาดส่งออกของไทยก็จะปั่นป่วน เพราะฉะนั้นจีนประกาศว่าเงินไม่ทำ แต่ก็มีวิเคราะห์ว่าเงินอาจจะกลับตาข้างหนึ่ง แต่อย่างน้อยที่สุดก็คือเงินหยวนไม่แข็งขึ้นแน่

อันที่ 2 มีการพูดกันว่าอาวุธอีกชนิดหนึ่งก็คือ 1.2 ล้านล้านเหรียญ ที่จีนไปซื้อพันธบัตรของทางอเมริกา อันนี้เงินก็อาจจะไม่ทำ คือถ้าเกิดขายทิ้งอันนี้มันคล้าย ๆ “ตายประชดป่าช้า” เพราะโลกนี้มีพันธบัตรประมาณ 20 ล้านล้านเหรียญ เพราะฉะนั้นโจทย์ตอนนี้สำหรับจีนท้าทายมากพอสมควรครับ แต่อย่างไรก็ตามก็มีคนเสนอแนะไว้ ผมเห็นว่าเงินเป็นทั้งเจ้าตำรับสามก๊ก ทั้งซุนวู จินรู่อยู่แล้วว่าเขาต้องไม่ทำอะไรที่เข้าทางคู่แข่ง ผู้นำเงินกลับจากเปย์ไต้เหอ เรียกประชุมคณะทำงาน ท่านสี่จีนผิงเป็นคนนำ ขณะนี้ก็ต้องคุยเรื่องพวกนี้ แต่อย่างทีบอกว่าจีนส่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ไป เป็นระดับที่เล็กเกินไป แต่อย่างน้อยที่สุดก็รักษาช่องทางในการสื่อสารกันเอาไว้ เพราะว่าท่านสี่จีนผิงจะต้องพบกับทรัมป์ในเดือนพฤศจิกายนในการประชุม G20 เพราะฉะนั้นก็จะเป็นอะไรที่ท้าทายอย่างมากหลังจากนี้ว่าจีนจะอย่างไรในส่วนนี้ ผมว่าในทั้งหมดนี้ ก็เป็นยกที่ 1 ของสิ่งที่พูดมาทั้งหมด ไม่อยากจะบอกว่าสงครามการค้าเป็นแค่อาการหนึ่ง ผมขอจบตรงนี้ไว้ก่อนแล้วพออาจารย์พูดแล้วผมอยากจะคุย อันนี้ก็เสนอเป็นกรอบวิเคราะห์เอาไว้คร่าว ๆ ไม่ใช่อันที่เตรียมมาเลยนะครับ เป็นอันที่พูดขึ้นมา อันนี้เป็นส่วนนำเสนอเบื้องต้นนะครับเหมือนสงครามการค้า

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: ขอบคุณมากครับท่านทูตครับ พอฟังแล้วก็ทำให้เราสบายใจคิดว่าเงินกับสหรัฐฯคงไม่ทำสงครามการค้ากัน แล้วเงินจะตอบโต้อย่างไร หรือว่าเงินจะต้องหลบหลีกมีวิธีแก้ไขอย่างไรไหมที่จะทำให้เงินไม่เสียหายทางเศรษฐกิจ

อดีตเอกอัครราชทูตวิบูลย์ คุณสกุล: ขอบคุณมากครับอาจารย์ จริง ๆ แล้วตอนนี้ที่มกราคมเป็นพวกต่อต้านจีน ผู้นำจีนก็ต้องนั่งครับ ตอนนี้ผู้นำจีนท่านสีจิ้นผิงก็ค่อนข้างนั่งพอสมควร แล้วมีอย่างหนึ่งก็คือถึงแม้ว่าจะไม่ตอบโต้ ตอนนี้ก็เล่นตามเขตหาเสียงของทรัมป์เลยนะครับ ไม่น่าเชื่อว่าถ้าเหลือรายการเดียวตอนนี้ 14 พันล้านเหรียญ แล้วสมมุติว่าตอบโต้ นะครับ เครื่องบินโบอิง รายการมูลค่าที่ซื้ออันดับ 1 คือโบอิง นะครับ แอร์บัสได้ประโยชน์ไป แอร์บัสก็ผูกขาดไป จริง ๆ แล้วเป็นเหตุผลจำเป็นทางเศรษฐกิจของจีนด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องบินหรือถ้าเหลือ ถ้าเหลือของบราซิลยังเทียบของอเมริกาไม่ได้เลย ทั้งคุณภาพและราคา เพราะฉะนั้นก็เป็นสิ่งเหล่านี้ มีแง่คิดแง่มุมมองทางเศรษฐกิจที่จีนต้องพิจารณาด้วยและต้องไม่ไปเข้าทาง เพราะฉะนั้นผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ทำลายผู้นำจีนมาก

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: สรุปแล้วเงินก็ยังสามารถตอบโต้ได้อยู่ เพราะฉะนั้น ขอเชิญท่านอาจารย์สมภาพเลย ครับ ท่านคิดว่าเงินจะป้องกันเศรษฐกิจของตัวเองอย่างไร

รศ.ดร.สมภาพ มานะรังสรรค์: เมื่อสักครู่นี้เอง สงครามการค้ายกที่ 2 ได้เกิดขึ้นแล้ว ก็คือนโยบายของทรัมป์ที่ประกาศเก็บภาษีไปอีก 16 พันล้านเหรียญ เพราะรอบแรกเก็บภาษีไปในวันที่ 6 กรกฎาคมที่ผ่านมา 34 พันล้านเหรียญ คือเก็บไปแล้ว 25% นะครับ แล้วก็หลังเที่ยงคืนของอเมริกาเข้าสู่วันที่ 13 สิงหาคม เขาก็เก็บไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และเก็บภาษีสินค้าที่สำคัญด้วย สินค้าสำคัญก็คือ 1. เซมิคอนดักเตอร์ 2. ชิ้นส่วนพวกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ 3. ผลิตภัณฑ์พลาสติก เพราะว่ารอบแรกที่เก็บไปจะเป็นพวกเฟอร์นิเจอร์ พวกเครื่องหนังอะไรพวกนี้นะครับซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าจีนที่ผลิตโดยแบรนด์ของจีน แต่ถ้าเป็นเซมิคอนดักเตอร์เป็น License ที่เป็นยักษ์ใหญ่ของอเมริกาย้ายฐานเข้าไปผลิตในประเทศจีน เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ก็เกิดขึ้นเรียบร้อยแล้ว และเงินก็ประกาศตอบโต้ทันที 16,000 ล้านเหรียญเช่นกัน ซึ่งเงินจะเก็บภาษี 1. มอเตอร์ไซค์ฮาร์เลย์ 2. วิสกี้ 3. น้ำส้ม นอกเหนือจากสินค้าอื่น ๆ เพราะว่า 3 รายการนี้คงไม่ครบ 16,000 ล้านเหรียญหรอกครับ แล้วเมื่อประกาศออกมาท่ามกลางอีกไม่กี่ชั่วโมงก็จะเป็นวันที่ 2 ของการเจรจาการค้าระหว่างรัฐมนตรีช่วย

กระทรวงพาณิชย์ที่ท่านพูดได้กล่าวถึง กับคู่เจรจาของอเมริกาคือปลัดกระทรวงของกระทรวงการคลัง ชื่อ David Malpass คนที่ตามเรื่องนี้เกี่ยวกับอเมริกาก็จะรู้ว่าคนนี้เป็นสายเหยี่ยวคนหนึ่ง เพราะว่าวิพากษ์วิจารณ์เงินมาโดยตลอดว่าเงินไม่ยอมปฏิรูป อเมริกาเอา David Malpass ขึ้นมาเป็นคู่เจรจาทางเศรษฐกิจ จริง ๆ เดิมไม่ได้มีหน้าที่เจรจาในเรื่องการค้า เพราะฉะนั้นทรัมป์ได้ทวีตเตอร์เมื่อไม่กี่วันมานี้ซะครับ เขาบอกว่าเขาไม่หวังเลยว่าการเจรจาครั้งนี้จะนำไปสู่การมีผลที่เป็นรูปธรรม เพราะเป็นแค่ Mid-Level เป็นแค่การเจรจาระดับกลางเท่านั้นเอง ไม่ใช่ High-Level เลย ฉะนั้นทรัมป์ไม่หวังผลและคิดว่าสงครามทางการค้าจะดำรงอยู่และขยายตัวต่อไป

นี่คือ Update ข้อมูลล่าสุด เพราะฉะนั้น ไม่น่าแปลกใจที่เมื่อวันก่อน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการส่งออกของไทยได้ประกาศข้อมูลออกมา การส่งออกของไทยโดยรวมยังดีอยู่ ในเดือนล่าสุดในเดือนกรกฎาคม ยังขยายตัวอยู่ 8.27% แต่ว่าเป็นครั้งแรกในรอบ 27 เดือนที่การส่งออกไปอเมริกาติดลบ จะเห็นได้ว่าผลกระทบเริ่มออกอาการ สินค้าไทยที่ส่งออกไปอเมริกาติดลบ 1.7% เห็นชัดมากในรอบ 2 ปีกว่า ฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่าผลกระทบของสินค้าหลาย ๆ ชนิดเริ่มเกิดขึ้นแล้ว สินค้าที่ถูกกระทบหนักมากที่สุดอย่างมากที่สุดคือ 1. อาหารทะเล อาหารทะเลทั้งหลายที่แปรรูปขาย สาเหตุที่ติดลบเพราะในเมื่ออเมริกาไม่สามารถส่งออกอาหารจำนวนมากไปขายจีนก็เลยต้องขายในอเมริกา อเมริกาก็เลยนำเข้าน้อยลง 2. โทรทัศน์และชิ้นส่วนชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ

ผมว่าความขัดแย้งระหว่างอเมริกากับจีนคงไม่ใช่เรื่องสงครามการค้าอย่างเดียว แต่ว่าจะเกิดขึ้นอย่างน้อย 5 สมรภูมิ 5 เวที และตอนนี้เกิดขึ้นเกือบหมด เพียงแต่ความเข้มข้นยังไม่มากเท่า สงครามการค้าแค่นั้นเอง สองคือสงครามการลงทุน ที่ชัดเจนมากที่สุดคือการที่สหรัฐอเมริกาที่กดดันไม่ให้การลงทุนจีนเกิดขึ้นง่าย ๆ ในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกไฮเทคทั้งหลาย ถ้าพูดอย่างที่ท่านพูดวิบูลย์พูดว่าอเมริกาได้มีการแก้กฎหมายออกมาล่าสุดสร้างความเข้มงวด ตรวจสอบการลงทุนของต่างประเทศโดยเฉพาะการลงทุนของจีนในอเมริกาอย่างเข้มงวด ก็แสดงให้เห็นว่าโอกาสที่เงินจะเข้าไปลงทุนในอเมริกา มาก ๆ ค่อนข้างจะน้อย แล้วเมื่อตรวจสอบผลที่ตามมาคือชาติอื่นก็มาขยายการลงทุนเข้ามาในอเมริกาอย่างมากมาย ตอนนี้ที่เห็นได้ชัดเลยก็คือไต้หวันกับญี่ปุ่น ไต้หวันขยายการลงทุนและวงจรรองของไต้หวันขณะนี้คือกระแสลมวกกลับ ตอนประมาณปีทศวรรษ 1980 ไต้หวันประกาศว่าต่อไปนี้ไต้หวันต้องเป็นเกาะ Silicon แห่งเอเชีย ต้องเป็น Silicon Island ไต้หวันก็ไม่ใช่ผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้า สิ่งทอ ผลิตเครื่องพลาสติก ผลิตสินค้าเกษตรขายเหมือนเดิมอีกต่อไปแล้ว ฉะนั้นเขาตั้งเป้าไว้เลย แล้วไต้หวันก็พัฒนาตรงส่วนกลางของไต้หวันขึ้นมาเป็นศูนย์กลาง IT ของไต้หวัน หลังจากนั้นบรรดาคนเชื้อสายจีนไต้หวันที่อยู่ใน Silicon Valley เริ่มกลับบ้าน บริษัทยักษ์ใหญ่ที่สุดที่ผลิต Chip คอมพิวเตอร์ และเป็น Supplier รายใหญ่สุดของ Iphone คือ Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Limited บริษัทนี้ก็ก่อตั้งโดยมอร์ริส จาง เพิ่งจะเกษียณไปเมื่อไม่กี่วันนี่เอง เมื่ออายุ 86 ปี ฉะนั้นทศวรรษ 1980 ไต้หวันก็เชื่อเชิญให้บรรดา

นักธุรกิจไต้หวันเหล่านี้ย้ายฐานกลับไปอยู่ไต้หวันเพื่อให้ไต้หวันบรรลุเป้าหมายในการเป็น Silicon Island ซึ่งเขาก็ทำได้สำเร็จจากที่เราเห็นอยู่ และหลังจากนั้นพอจีนเปิดประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนเปิดธุรกิจจริงจังคือรอบที่ 2 ก็คือหลังปี 1992 ที่นี้ไต้หวันก็เลยย้ายฐานการผลิตเข้าไปในจีน ลองไปไล่ดูบริษัทยักษ์ใหญ่ของไต้หวันทั้งหมดย้ายฐานเข้าจีนหมด ไต้หวันมีอุตสาหกรรมที่ผลิต Chip ยักษ์ใหญ่ที่เป็นระดับโลกที่คนรู้จัก 19 แห่ง พอตอนนี้เกิด สงครามการค้าเกิดสงครามการลงทุน ไต้หวันจึงย้ายฐานการผลิตออกจากจีนกลับไปอเมริกา เพราะภาษีลดจาก 35% เหลือ 21%

ญี่ปุ่นขยายการลงทุนกลับไปอเมริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมรถยนต์เพราะญี่ปุ่นเกรงมากกว่า ทรัมป์จะเก็บภาษีรถยนต์ 25% คินี่การเจรจาระหว่างอเมริกากับแคนาดา จะมีการออกมาพูดว่าแคนาดายอมอเมริกาใหม่ในหลาย ๆ เรื่อง ถ้าไม่ยอมทรัมป์ประกาศว่าจะเก็บภาษีรถยนต์จากแคนาดาที่นำเข้าไปในอเมริกา 25% ซึ่งประเด็นนี้ญี่ปุ่นวิตกมากเพราะว่าทุกวันนี้อเมริกานำเข้ารถยนต์ประมาณครึ่งหนึ่งที่ใช้ในประเทศ ในปีที่ผ่านมาอเมริกาซื้อรถยนต์ใหม่ประมาณ 17.5 ล้านคัน ใน 17.5 ล้านคัน อเมริกานำเข้ารถ 8 ล้านกว่าคัน โดยใน 8 ล้านกว่าคัน นำเข้าจากญี่ปุ่นอย่างเดียว 1 ล้าน 7 แสนกว่าคัน ฉะนั้นเยอะมากที่สุดแล้ว มีการลงคำนวณคร่าว ๆ ว่าเฉพาะภาษีที่ญี่ปุ่นต้องเสียไปภายใต้การเก็บภาษี 25% คือ 2 หมื่นกว่าล้านเหรียญ โตโยต้าบริษัทเดียวแบกรับภาระไป 4 พันกว่าล้านเหรียญ ที่ถ้ากำไรมาเยอะ ๆ ก็จะไปหลาย 10% เพราะฉะนั้นต้องมองต่อไปว่าคินี่จะมีผลการเจรจาระหว่างจีนกับอเมริกาใหม่ คือผมไม่คาดหวังว่าจะออกมาเพราะว่าเขาได้ประกาศไว้แล้ว 16,000 ล้านเหรียญใหม่ นะครับ ยกต่อไปก็คือ 2 แสนล้านเหรียญ ซึ่งถ้าประกาศเก็บก็จะเริ่มเก็บประมาณวันที่ 4 กันยายน เพราะการทำประชาพิจารณ์จะสิ้นสุดภายในสิ้นเดือนนี้ ฉะนั้นแล้วภายใน 4 กันยายน ถ้ามีการเก็บ 2 แสนล้านเหรียญก็จะเรื่องใหญ่ ฉะนั้นแล้วจะบานปลายไปถึงจุดนั้นหรือเปล่า คิดว่ามีโอกาสพอสมควรเพราะขณะนี้ทรัมป์ค่อนข้างมีความรู้สึกว่าการจัดการกับจีนแบบนี้ได้รับการสนับสนุนคนอเมริกันมาก เพราะว่าล่าสุดเขามีการไปสำรวจทัศนคติของพรรครีพับลิกันซึ่งเป็นฐานคะแนนเสียงที่กำลังจะมีการเลือกตั้งกลางเทอมในเร็ว ๆ นี้ ซึ่งเป็นการเติมพื้นที่ยิ่งใหญ่ว่าสมาชิกพรรครีพับลิกันของอเมริกาก็คือประชาชนทั่วไปมีความเห็นอย่างไรต่อนโยบายแบบนี้ ต่อการไปเก็บภาษีจากจีน ปรากฏว่า 86% ของคนจากพรรครีพับลิกันที่มาลงคะแนนสำรวจทัศนคติเห็นด้วยกับนโยบายของทรัมป์

ตั้งแต่ทรัมป์ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีได้ปีเศษ ๆ ทำประโยชน์ให้คนอเมริกันมากขนาดไหน ประโยชน์ที่ว่าคือ ลดภาษี ทั้งภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา พอลดภาษี ราคาสินค้าในอเมริกาก็ถูกลง คือไม่วิตกแล้วว่าสินค้าเงินที่ส่งเข้าไปขายในอเมริกาจะทำให้ราคาแพงขึ้นแล้วทำให้ค่าครองชีพในอเมริกาแพงขึ้น แล้วจะ

ทำให้เกิดเงินเฟ้อ แล้วก็สร้างปัญหาให้แก่คนอเมริกันด้วย แต่เรื่องนี้ยังไม่ใช่ว่ารายได้ที่เป็นกอบเป็นกำสำหรับคนอเมริกัน ที่เป็นกอบเป็นกำคือตลาดหุ้นที่ขึ้น

วันที่ทรัมป์ชนะเลือกตั้ง ดัชนีดาวโจนส์อยู่ที่ 18,500 จุด ซึ่งถือว่าสูงมากแล้ว วันที่ทรัมป์สาบานตนวันที่ 20 มกราคม ต้นปีที่แล้ว 2017 ขึ้นมาที่ประมาณ 20,000 จุด แล้วเมื่อคืนนี้ตกไปนิดหนึ่ง เมื่อคืนนี้ยังเฉียด 26,000 จุด ฉะนั้นถ้าคิดจาก 18,500 จุดในวันชนะเลือกตั้งจนถึง 26,000 จุด มูลค่าของตลาดหุ้นอเมริกาขึ้นมามาก ลองคำนวณคร่าว ๆ ปรากฏว่าคนอเมริกันได้รับประโยชน์จากหุ้นที่ขึ้นประมาณ 8-9 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ประมาณครึ่งหนึ่งของ GDP อเมริกา ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจว่าเหตุใดไตรมาสที่ผ่านมา GDP อเมริกาขยายตัว 4.9% การว่างงานลงมาเหลือ 3.9% ปกติเปอร์เซ็นต์การว่างงานของอเมริกาจะไม่ต่ำกว่า 4% เป็นเพราะว่าอำนาจในการบริโภคในอเมริกาเพิ่มขึ้นมากเลย เพราะว่าเศรษฐกิจอเมริกาขึ้นอยู่กับการบริโภคภายในประเทศ การบริโภคภายในประเทศมีส่วนถึง 76% ฉะนั้นแล้วพอมีการรวยหุ้น ภาษีลด คนจึงบริโภคเพิ่ม ฉะนั้นแล้วคนที่ไปอเมริกาล่าสุด ทุกคนบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าเศรษฐกิจอเมริกาไม่เคยเป็นอย่างนี้มาก่อนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คนจับจ่ายใช้สอยกันมาก การบริโภคขยายตัวมากมาย

เพราะฉะนั้น เรื่องที่สามที่จะเกิดขึ้นก็คือ Currency War หรือว่า Financial War คือสงครามเกี่ยวกับค่าเงิน เพราะเมื่อวันจันทร์ที่ผ่านมาทรัมป์ให้สัมภาษณ์ว่าเขาเชื่อว่าเงินตั้งใจให้เงินอ่อนค่าลง ไม่รู้ค่าเงินจีนล่าสุดลงไปอ่อนสุดก็คือ 6.95 หยวนต่อดอลลาร์ ปกติอยู่ที่ 6.6 ซึ่งก็ต่ำสุดในรอบ 2 ปี มีสถิติเกิดขึ้นกับเงินล่าสุดก็คือ 1. ดัชนีหุ้นร่วงต่ำสุดในรอบ 2 ปี 2. ค่าเงินหยวนอ่อนค่าสุดในรอบ 2 ปี แต่ถามว่าเงินตั้งใจที่จะทำให้ค่าเงินหยวนอ่อนหรือไม่ ผมว่าคงไม่เพราะไม่มีประเทศไหนในโลกที่ค่าเงินอ่อนแล้วจะไปได้ดี เงินดูแลการไหลออกของเงินทุนได้ค่อนข้างดีเพราะไม่ได้เปิดเสรีค่าการเงิน แล้วจะไปแก้งำไรค่าเงินหยวนได้อย่างไร ต้องไปเล่นหุ้นที่ตลาดหุ้น กองทุนต่าง ๆ ที่จะไปเล่นหุ้นในจีนได้ต้องได้รับ License ไม่ใช่ว่าจะไปเล่นตามอำเภอใจได้ จีนรู้ว่าถ้าจีนเปิดเสรีภาคการเงิน อเมริกาจะโจมตีจนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์เหมือนที่เกิดขึ้นกับทั่วโลก แต่ว่าอเมริกาประกาศแล้วว่าเงิน Manipulate ค่าเงิน เพราะทรัมป์เล็งเห็นว่าถ้าค่าเงินหยวนอ่อน ดอลลาร์ก็ต้องอ่อนค่าลงด้วยเพื่อไม่ให้เสียเปรียบ

ปีทีนี้เป็นครั้งแรกที่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาออกมาพูดความเห็นของตนเองเพื่อกำหนดท่าทีนโยบายของธนาคารกลางอเมริกา เพราะก่อนหน้านี้ไม่เคยมีประธานาธิบดีของอเมริกาคอนไหนทำมาก่อน ซึ่งทำให้กรรมการการเงินของสหรัฐหนักใจมาก ในอีกไม่กี่วันข้างหน้า อีกประมาณ 2 อาทิตย์ข้างหน้าจะต้องประชุมแล้วว่าคณะกรรมการการเงินจะขึ้นดอกเบี้ยครั้งต่อไปหรือไม่ เพราะดูจากตัวแปรหลาย ๆ ตัวแปรแล้วควรจะขึ้นดอกเบี้ย เพราะ GDP ขยายตัว 4.9% การว่างงานลดมากอย่างนี้ เศรษฐกิจร้อนแรงอย่างนี้ ถ้าไม่ขึ้นนำไว้ก่อนโอกาสจะเกิด

ฟองสบู่และทำให้ฟองสบู่แตกอาจจะเกิดขึ้น ความเสียหายก็จะตามมา เพราะฉะนั้นก็ต้องเบรกไว้ก่อนเพื่อไม่ให้ควบคุมไม่อยู่ ต่อให้ค่าเงินหยวนเงินอ่อนค่ากว่านี้ และเงินถูกกล่าวหาว่าเป็น Money Manipulator ถ้ามองว่าเงินวิตกหรือไม่ ผมคิดว่าเงินไม่วิตกเท่าใดนัก เพราะตอนนี้ไม่ต้อง Manipulate อเมริกาก็เล่นงานเงินอยู่แล้ว เงินส่งออกทั้งหมดไปให้อเมริกา 505,000 ล้านดอลลาร์ และข้อสำคัญก็คือว่าอเมริกายังเก็บภาษีมากและขยายตัวก็เหมือนหยิกเล็บเจ็บเนื้อได้ เพราะเมื่อปีที่แล้วสินค้าที่จีนส่งออกไปให้อเมริกามูลค่า 505,000 ล้านดอลลาร์ ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสินค้าภายใต้แบรนด์เนมของต่างชาติ

เรื่องที่ดีที่สุดเป็นเรื่องที่อเมริกากังวลมากที่สุดและน่าจะเป็นตัวแปรสำคัญก็คือเทคโนโลยี สงครามช่วงชิงความเป็นใหญ่ความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องไอที ถ้าไปดูนโยบายล่าสุด กฎหมายฉบับหนึ่งที่ออกมาที่ทันทูตวิบูลย์ได้กล่าวไป กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการค้าออกมาควบคู่กับกฎหมายเรื่อง ความมั่นคงภายใต้งบประมาณปีใหม่ คือปี 2019 ของอเมริกาว่าจะมีงบประมาณความมั่นคงอยู่ที่ 707 พันล้านเหรียญ ซึ่งอเมริกาไม่เคยมีงบประมาณเรื่องความมั่นคงมากขนาดนี้มาก่อน ฉะนั้นแล้วเมื่อมีกฎหมายออกมาและเป็นครั้งแรกที่มีรายงานที่เขากลับมาประกอบกฎหมาย ถ้าศึกษาให้ดีก็จะเห็นว่าอเมริกามีท่าทีอย่างไรกับจีน อเมริกาเรียกว่าจีนคือ Long Term Strategic Competitor ของอเมริกา อเมริกาไม่เคยพูดแบบนี้ อเมริกาเริ่มมองจีนเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ก็คือเมื่อ George W. Bush ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดี ก็ตรงกับที่ทันทูตกล่าวมาเมื่อสักครู่นี้ ตรงกับ 17 ปีของตั้งเสี่ยวผิงที่บอกว่าภายใน 17 ปี อเมริกายังจะไม่มองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม แต่ว่าปี 2001 ปีแรกที่ George W. Bush ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีเกิดอะไรขึ้น เครื่องบินของอเมริกาไปตรวจการณ์แล้วลงจอดเงินในเกาะไหหลำ แล้วเงินก็ไปรื้อถอดมาดูหมดจึงเกือบเกิดสงครามเพราะ George W. Bush ไม่พอใจมาก ต้องเจรจากันอย่างเข้มข้น แต่หลังจากนั้น George W. Bush ประกาศว่าจีนคือ Strategic Competitor อันนั้นเป็นครั้งแรกที่อเมริกามองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม แต่ว่าล่าสุดนี้จีนคือ Long Term Strategic Competitor คือคู่แข่งยุทธศาสตร์ระยะยาว เวลาพูดถึงสงครามการค้า จะมีคนพูดว่า Made in China 2025 ก็คืออีกประมาณ 7 ปีข้างหน้า Made in China 2025 คือการประกาศเป็นผู้นำอย่างน้อย 10 เรื่องของจีน คือ

1. เป็นผู้นำเรื่องของอินเทอร์เน็ต เพราะขณะนี้จีนตื่นตัวเรื่องอินเทอร์เน็ต ยังไม่เคยปรากฏมาก่อน เมื่อ 2 วันที่ผ่านมามีข่าวที่ลงในหนังสือพิมพ์ของจีน บอกว่าปี 2018 มีมหาวิทยาลัยทั่วทั้งประเทศจีนขอเปิด Major ใหม่ 2,500 กว่า Major มีมหาวิทยาลัย 200-300 แห่งแข่งกันเปิดสาขาเดียวกันเลย คือ Big Data, Internet of Things, AI, Cloud Computing ฉะนั้นมหาวิทยาลัยของจีนแย่งกันเปิดในสาขาแบบนี้ และข้อสำคัญจีนประกาศตั้งสถาบัน AI สถาบันปัญญาประดิษฐ์มาหลายปีแล้วในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อลงทุนแข่งกันทำวิจัย ฉะนั้นการวิจัยที่เกิดขึ้นในประเทศจีนขณะนี้เกิดขึ้นจาก 3 อย่าง คือ 1. มหาวิทยาลัย

2. รัฐบาลให้การสนับสนุน ภายใต้ Made in China 2025 3. ภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ข้อได้เปรียบของจีนอยู่ตรงไหน ไม่ใช่จีนเก่งกว่า อเมริกาเก่งกว่า Silicon Valley แต่จีนได้เปรียบในเรื่องของจำนวนประชากร

การมีประชากรที่มากกว่า และประชากรที่มากกว่ายังตื่นตัวเรื่องไอทีอย่างหนักในขณะนี้ คนจีนตอนนี้ใครเอาเงินสดไปซื้อของตอนนี้เป็นอย่างไรรีบ ต้องเหลียวซ้ายแลขวามีคนมองอยู่หรือเปล่า ใช้เงินสดน่าจะเหลือเกิน เพราะใช้ QR Code กันหมดแล้ว มีคนมาเล่าให้ผมฟังนะครับ บอกว่าที่หน้าชั้นขอตานมี QR Code คนปิ้งมันเผาขายข้างถนนไม่รับเงินสด เขาบอกว่าเงินสดผ่านมือคนมาแล้วก็สลิปมือ แบคทีเรียสะสมอยู่ตั้งเท่าไร แล้วฉันปิ้งมันไปแล้วก็จับเงิน คุณอยากให้ฉันหยิบมันขายให้คุณไหม แต่ว่าที่จีนกลัวมากไม่ใช่เรื่องของแบคทีเรีย จีนกลัวแบงก์ปลอม เพราะปลอมกันเยอะจริง ๆ ฉะนั้นใช้ QR Code ปลอดภัยมากกว่าแน่นอน

พอกิต IT Mania คือโรคคลั่งไคล้เรื่อง IT ทำให้ความต้องการใหญ่ พอคความต้องการมีมากแสดงว่าตลาดใหญ่มาก ตลาดก็จะสร้างอุปทาน บริษัทต่าง ๆ พวก Startup พวกอะไรต่าง ๆ ทำ Application ขึ้นมาเพราะว่ามีคนใช้ และนี่เองกลายเป็นสงครามข้อต่อไป สงครามแย่ง Talent ตอนนี้อเมริกาเริ่มกันทำไม่ให้คนจีนเข้าไปเรียนหนังสือและทำวิจัยในห้องปฏิบัติการทดลองอย่างจริงจัง ใครไปเรียนปริญญาโท ปริญญาเอกในสาขาที่เกี่ยวข้องกับ STEM S คือ Science T คือ Technology E คือ Engineering M คือ Mathematics ใครไปเรียนสาขาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพวกนี้ ถ้าเรียนสูงกว่าปริญญาตรีจะได้วีซ่าครึ่งละปี แต่ก่อนอเมริกาให้ 5 ปีจนเรียนจบ และยิ่งมาทำงานในห้องปฏิบัติการทดลองยิ่งถูกตรวจสอบเข้มข้น อาจจะใช้เวลาเป็นปีกว่าจะได้เข้าไป เพราะฉะนั้นก็จะเห็นแล้วว่าเกิดสงครามแย่ง Talent อย่างจริงจัง เพราะว่า จะเห็นอนาคตของ IT ขึ้นอยู่กับคนพวกนี้ นอกจาก IT แล้วยังมีอะไรอีกครับ

2. Automatic Machine เครื่องจักรอัตโนมัติ ซึ่งขณะนี้เงินเฟื่องฟูมากเพราะว่าจีนใช้ Robot 30% ของ Robot โลกในขณะนี้ ญี่ปุ่นไม่ใช่ไม่ถูกกับจีนนะครับ แต่บริษัทยักษ์ใหญ่ของ Robot ทุกบริษัทของญี่ปุ่นย้ายและขยายฐานไปอยู่จีนหมด
3. Aerospace อวกาศและชิ้นส่วนอวกาศ แปลกใจใหม่ครับเมื่อไม่กี่วันก่อนอเมริกาประกาศว่าจะตั้งกองทัพที่ 6 คือกองทัพอวกาศ เพราะอเมริกา รู้ครับว่าต่อไปนี่ใครสามารถเป็นผู้นำช่วงชิงพื้นที่อวกาศได้มากกว่า จะเป็นฝ่ายชนะ ฉะนั้นเรื่องของ Aerospace และก็เรื่อง Equipment เกี่ยวกับ Aerospace จึงเป็นเรื่องที่จีนให้ความสำคัญ

4. Maritime Equipment สิ่งนี้อเมริกาวิตกมาก เมื่อเดือนมิถุนายนปีที่แล้ว ปี 2017 วันนั้นอเมริกาแปลกใจมากเพราะจีนนำโดรน 119 ชนิดออกมาทดลอง โดรนของจีนก้าวหน้ามากและอาจจะแข่งหน้าอเมริกาไปเรียบร้อยแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดรนใต้น้ำเพราะโดรนใต้น้ำสามารถใช้ทำลายเรือดำน้ำได้
5. รถไฟความเร็วสูง ขณะนี้จีนเป็นผู้นำเรียบร้อยแล้ว ถึงแม้ว่าจีนจะไม่ได้เป็นเจ้าของเทคโนโลยี แต่ว่าในเชิงพาณิชย์ทำไมจีนเป็นผู้นำ เพราะวาร์รถไฟด่วนที่วิ่งได้ 200-300 กม./ชม. ขึ้นไป 60% อยู่ในประเทศจีน จีนมีทางรถไฟด่วนในขณะนี้ประมาณ 22,000 กม. ซึ่งคิดเป็นประมาณ 60% ของโลก และล่าสุดเมื่ออาทิตย์ที่ผ่านมาเพื่อลดปัญหาผลกระทบจากสงครามการค้า จีนประกาศเพิ่มงบประมาณสร้างทางรถไฟอีก 10,000 ล้านเหรียญสหรัฐ ปกติจีนจะมีงบประมาณสร้างทางรถไฟประมาณแสนล้านเหรียญสหรัฐ และก็เพิ่มมาอีก 10% เพื่อเร่งสร้างทางรถไฟให้มากกว่าที่วางแผนไว้แล้ว

ถ้าจีนมีทางรถไฟเพิ่มมากขึ้นจะเกิดการโตของเมือง Urbanization เรื่องการขนส่งและการคมนาคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบรถไฟ จีนบอกว่าถ้าเร่ง Urbanization ได้ ระยะสั้นสร้าง Demand Base สร้าง Demand การก่อสร้าง สร้างการทำงานให้เพิ่มขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาคนว่างงานจากปัญหาสงครามการค้านี้ ส่วนในระยะยาวปัจจุบันคนจีนอยู่ในเมือง 58% ส่วนคนอเมริกาอยู่ในเมือง 80 กว่าเปอร์เซ็นต์ ฉะนั้นจีนหวังแค่คนอีก 10% ให้มาอยู่ในเมือง เมื่อเมืองขยายตัว เมืองเป็นที่กำเนิดของบรรดา SME ทั้งหลาย ภาคบริการทั้งหลาย เพราะพวกนี้จะไม่อยู่ในชนบทแน่นอน พอพวกนี้เกิดขึ้นจะสามารถทำให้ภาคบริการของจีน ซึ่งขณะนี้มีส่วนแค่ 51% ของ GDP เติบโตขึ้นมาเหมือนประเทศพัฒนาแล้ว ส่วนอเมริกามีสัดส่วนภาคบริการ 86% ของ GDP เพราะอเมริกาไม่ได้ผลิตสินค้าส่วนใหญ่เอง คือนำเข้าแต่จะไปเร่งในเรื่องความสำคัญของภาคบริการ เช่น Health Care, Food Service อาหาร การรับประทาน อาหารนอกบ้าน, Sport ทุกอย่างเป็นเชิงพาณิชย์หมด Super Bowl, Basketball, บันเทิง จะมีที่ไหนยิ่งใหญ่ได้เท่า Hollywood และ IT ก็คือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในภาคบริการของอเมริกา นอกจากจีนแล้วมีใครไม่ใช้ระบบอเมริกาบ้าง เช่น Facebook มีใครในห้องนี้ไม่ใช้บ้างครับ หรือว่า World Wide Web ทุกอย่างของอเมริกาหมด Line อาจจะเป็นของญี่ปุ่น แต่จะเห็นว่าจีนไม่จำเป็นต้องใช้พวกนี้ นอกจากไม่ใช้แล้วยังห้ามไม่ให้ใช้ด้วย อเมริกาเขาคิดอย่างไร ในตอนนี้อเมริกาบอกว่าการต่อสู้กันระหว่างไอ้เขียวขาวกับไอ้ค่างขาว ไอ้เขียวขาวก็คือ FANG F คือ Facebook, A คือ Apple, N คือ Netflix, G คือ Google และจีนเอาไอ้ค่างขาว BAT มาสู้ครับ B คือ Baidu, A คือ Alibaba, T คือ Tencent ฉะนั้นแล้วไอ้เขียวขาวกับไอ้ค่างขาวกำลังสู้กันอยู่

6. New Energy การใช้พลังงานทดแทนพลัง Solar จีนทุ่มวิจัยสุด ๆ ในขณะนี้เพราะจีนรู้ว่านี่คืออนาคตของโลกที่เต็มไปด้วยปัญหา Global Warming

7. Power Equipment เครื่องมือที่ใช้เกี่ยวกับพลังงานทดแทนที่ไม่ใช่พลังที่ใช้ฟอสซิลซึ่งเหลืออีกไม่เกิน 10-20 ปี แล้วนั้นจึงเป็นสาเหตุที่ว่าทำไมทรัมป์พยายามสานสัมพันธ์กับปูติน จะเห็นได้ว่าฝ่ายความมั่นคงของอเมริกาไม่ชอบรัสเซียเลย แต่ทำไมทรัมป์ชอบรัสเซีย เพราะชาติที่กำหนดราคาน้ำมันโลกมีอยู่ 3 ชาติ คือ สหรัฐ รัสเซีย ซาอุดีอาระเบีย และ 3 ชาตินี้ผลิตน้ำมันประมาณ 1 ใน 3 ของที่ใช้ทั่วโลกในแต่ละวัน อเมริกาขณะนี้ผลิตมากที่สุด หลายคนอาจเข้าใจผิดคิดว่ารัสเซียผลิตมากกว่าแต่ล่าสุดอเมริกาแซงหน้าขึ้นมาแล้ว ตั้งแต่ทรัมป์สาบานตนจนถึงขณะนี้ ราคาน้ำมันขึ้นมา 20 กว่าเหรียญต่อบาร์เรล อเมริกาขุดน้ำมันขึ้นมาใช้เฉพาะในอเมริกาเอง วันละ 11 ล้านบาร์เรล ลองคุณเข้าไปว่าวันหนึ่งได้เพิ่มมาเท่าไร เดือนหนึ่งเท่าไร ปีหนึ่งเท่าไร ปีหนึ่งเกือบแสนล้านเหรียญ และไม่ใช่เท่านั้น พอราคาน้ำมันขึ้นส่งผลให้หุ้นของบริษัทน้ำมันขึ้นหมด เห็นหรือยังครับว่าทำไมหุ้นอเมริกาถึงขึ้นมาก ฉะนั้นนี่คือสาเหตุที่สหรัฐถอนตัวออกจาก Paris Agreement การที่ถอนตัวมีเหตุมีผล ไม่ใช่ว่าถอนตัวออกแบบไม่มีเหตุผล ไม่ใช่เลย เพราะถ้าไม่ถอนตัวออกจาก Paris Agreement ต้องรักษาคำมั่นสัญญาว่าจะลดคาร์บอนลงปีละเท่าไร แสดงว่าอเมริกาต้องควบคุมการดูแลการใช้พลังงานจากฟอสซิล ทรัมป์ไม่ยอมเพราะผลประโยชน์มหาศาล เพราะรู้ว่าพลังงานตรงนี้ถ้าเก็บไปอีก 10-20 ปี อาจจะไม่มียุคเลย
8. Agricultural Equipment จีนทุ่มเทอย่างมากเรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร ตอนนี้เริ่มใช้โดรน ใช้อะไรต่าง ๆ ในการทำการเกษตร ใช้เรื่อง IT อย่าง AI ในการทำการเกษตรอย่างมาก
9. New Material วัสดุใหม่ จำได้ไหมครับตอนที่สีจิ้นผิงไปเยือนอังกฤษเมื่อสัก 1-2 ปีที่แล้ว สีจิ้นผิงไปที่ Manchester เพื่อไปเยี่ยมโรงงานแห่งหนึ่งซึ่งผลิตวัสดุชนิดใหม่ ซึ่งมีความเหนียวมากกว่าเหล็กถึง 200 กว่าเท่า และจีนร่วมลงทุนด้วย นี่คือตัวอย่างหนึ่งของ New Material ซึ่งต่อไปก็จะเอามาใช้แทนที่เหล็ก นั่นคือสิ่งที่จีนให้ความสนใจ
10. Biopharma ถ้าเราไปดูการวิจัยทางการแพทย์ของจีนในขณะนี้ เรื่องของ Genome เรื่องของอะไรพวกนี้ น่าสนใจมาก จีนรู้ว่าต่อไป AI+Genome นำเรื่องของปัญญาประดิษฐ์บวกเข้าไปกับการค้นคว้าทางด้าน Gene เรื่อง DNA เชื่อมโยงกันได้ และถ้าเชื่อมโยงกันได้จะเกิดการปฏิวัติวงการแพทย์อย่างที่มนุษยชาติไม่เคยเจอมาก่อนและจะสร้างมูลค่ามหาศาล

นั่นคือ 10 เรื่องที่เรียกว่า Made in China 2025 ทุกด้านอเมริกาเป็นผู้นำมาก่อน ในขณะนี้หลาย ๆ ด้านก็ยังเป็นผู้นำอยู่และจีนบอกอีก 7 ปีเขาจะเป็นผู้นำ ฉะนั้นตอนนี้จึงเริ่มมีคำถามแล้วว่านโยบายความขัดแย้งระหว่างจีนกับอเมริกาเป็นเฉพาะนโยบายของทรัมป์หรือไม่ เมื่อทรัมป์ลงจากตำแหน่งแล้วจะเป็นอย่างไรต่อไปหรือไม่ แต่จริง ๆ แล้วไม่ใช่ นโยบายของทรัมป์คนเดียวอย่างแน่นอน น่าจะเป็นนโยบายของฝ่ายความมั่นคง

ของอเมริกาด้วย ฉะนั้นแล้วอันนี้เป็นเรื่องที่น่าติดตาม การแข่งขันที่พูดไปคือ 1. Trade War 2. Investment War 3. Currency War 4. Technology War และสุดท้ายที่ผมจะพูดคือ 5. Security War ก็คือ การต่อสู้ช่วงชิงเรื่องของความมั่นคงระหว่างประเทศ นโยบาย One Belt One Road นโยบาย Indo-Pacific ทุกอย่างอยู่ภายใต้กรอบนี้ ซึ่งผมจะไม่ลงไปในรายละเอียด ฉะนั้นแล้วภายใต้สิ่งเหล่านี้การต่อสู้แข่งขันระหว่างจีนกับอเมริกาถือว่าเป็นเรื่องสงครามหรือไม่ครับ คงจะดำรงอยู่ต่อไป เพียงแต่จะมีผลอย่างไร อันนี้เราก็ต้องติดตามกัน อย่างไม่ลืมหูลืมตา

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: ผมว่าท่านอาจารย์ได้ให้ความรู้ที่เป็นกลางมาก เพราะฉะนั้นผมก็เลยไม่ขัดจังหวะ เพราะผมก็ค่อนข้างฟังอยู่ด้วยความเพลิดเพลิน แล้วอันนี้ก็ทำให้เกิดคำถามว่าจีนกับสหรัฐกำลังแข่งขันกันในเรื่องไฮเทคทั้งหมด 10 ด้าน แล้วกลับมาถามตัวเองว่าแล้วประเทศไทยเราจะทำอะไรหรือไม่ เพราะเท่าที่ผ่านมาเราจะเห็นว่าประเทศที่พัฒนาก็พัฒนาอยู่เรื่อย แต่ประเทศที่กำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาตามไม่ทันเลย ประเทศไทยเราอยู่ตรงไหน อันนี้คือคำถามที่น่าเป็นห่วงว่าประเทศไทยจะติดตามจีนหรืออเมริกาได้มากน้อยแค่ไหน

อดีตเอกอัครราชทูตวิบูลย์ คุณสกุล: ผมขอแทรกก่อนเลยนะครับเพราะเดี๋ยวจะหลุดประเด็นนี้ จริง ๆ ทั้งหมดที่อาจารย์พูดถึง 10 อย่าง Made in China อันที่เป็นประเด็นที่สุดในขณะนี้คือ Semiconductor ที่เป็นวาระแห่งชาติเพราะยังเหลืออย่างเดียวเท่านั้นที่จีนยังทำไม่ได้ Chip ของอิสราเอลใกล้เคียงที่สุดแต่อเมริกายังเป็นผู้ผลิตหลักที่คุณอยู่ เทคโนโลยีด้านนี้สำคัญมากซึ่งสหรัฐต้องสกัดให้ได้ จีนตอนนี้ทุ่มสุดขีดเพื่อจะทำ Chip นี้เนื่องจาก Chip นี้เป็น Chip ที่สำคัญที่สุดในสินค้าเทคโนโลยีทั้งหลาย การสกัดกันแบบนี้เป็นการได้ทั้งขึ้นทั้งล่องเป็นภาพรวมทั้งหมด อย่าง John McCain National Defense Act กำหนดเลยว่าเงินทั้งหมดใน National Defense Budget ที่ออกมาไม่สามารถซื้อของพวกนี้จากจีนได้เลย เพราะฉะนั้นเป็นภาพรวมของยุทธศาสตร์ใหญ่ที่ว่าไปแล้วสิ่งที่โอบามาทำหรือคนอื่นทำดูเล็กน้อยมากแต่ทรมั้ทำได้ 2 ด้านเลย คือนอกจากด้านเศรษฐกิจการค้าแล้วยังได้สกัดกันสอดคล้องกับนโยบายความมั่นคงทางยุทธศาสตร์ด้วย ผมเติมแค่ตรงนี้ก่อนครับ จริง ๆ ยังมีอีกหลายส่วน

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: ผมถามคนเดียวอาจารย์บอกไม่ได้ ต้องให้ท่านถามด้วย ขอเชิญครับ มีคำถามอะไรก็เชิญนะครับ ช่วยกันวิจารณ์หน่อย ท่านผู้ฟังทั้งหลายผมคิดว่าสิ่งที่อาจารย์พูดน่าสนใจมากกว่าแล้วเขาจะแข่งกันไป

เรื่อย ๆ โดยไม่ทำสงครามกันได้หรือเปล่า หรือเขาแข่งกันไปเรื่อย ๆ แล้วมีโอกาสที่จะเกิดสงครามอย่างที่ผมพูด
เอาไว้เมื่อเช้า การแข่งขันจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น โอกาสเป็นไปได้ไหม ผมถามทั้ง
2 ท่านเลย

อดีตเอกอัครราชทูตวิบูลย์ คุณสกุล: ก่อนจะผ่านไปทั้งหมด เมื่อสักครู่นี้คุยกันทั้งหมด ไม่แน่ใจว่าเมื่อเช้า
ได้มีการพูดหรือเปล่า สิ่งที่สำคัญที่สุดอีกประเด็นหนึ่ง ขอเสริมในส่วนนี้ว่าพอเกิดสงครามการค้าขึ้นมาแบบนี้
นโยบายหลักของท่านสีจิ้นผิงจริง ๆ แล้วต้องการจะลดภาวะหนี้ แต่ลดไม่ได้ ก็เลยอัดฉีดเงินเข้าไปในระบบอีกมาก
โดยหลักทั่วไปพอมีเงินเข้าไปในระบบ ก็ควรจะให้กับลูกหนี้ที่คาดว่าจะผลดำเนินการดี แต่ทางปฏิบัติจริง ๆ แล้วไม่ใช่
เพราะพวกวิสาหกิจต่าง ๆ ก็จะได้เงินกู้ส่วนนี้ไปมาก แทนที่จะปล่อยให้เอกชนซึ่งสามารถที่จะคืนหนี้ได้ แต่จริง ๆ
แล้วคนปล่อยก็ต้องคิดว่าถ้านั้นปล่อยให้วิสาหกิจรัฐบาล เพราะมีคล้ายนโยบายของการการันตีเงินกู้ และก็เป็นโจทย์
ใหญ่ของจีนว่าจะชะลอปัญหาหนี้ไปได้แค่ไหนอย่างไร ขณะนี้สรุปก็คือว่าเงินต้องชะลอปัญหาเรื่องนี้ไปก่อน

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: มีคำถามไหมครับ ถ้าไม่มีผมขอถามอีกนิดหนึ่งนะครับ ที่น่าสนใจก็คือว่าถ้าจีน
ตระหนักว่าอเมริกาจริงจังแบบนี้ อเมริกามีทางใหม่ที่จะแก้ปัญหาเรื่องการขาดดุล อันนี้คือจุดเริ่มต้น อเมริกาก็ไป
ค้าขายกับประเทศอื่น ลดการค้าขายกับจีนลง อันนี้จะมีทางใหม่ที่จะลดการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐ

รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์: เป้าหมายของสงครามนี้มีอะไรที่มองลึกไปกว่าการที่ผมได้พูดมา เพราะ
ตั้งแต่ปีหน้าเป็นต้นไปโลกเข้าสู่ยุค 5G ตอนนี้องค์กรยักษ์ใหญ่ด้านไอทีของจีนกำลังเตรียมการ คือ 5G ไม่ได้แพงตรง
คลื่นเพราะมีคลื่นความถี่ต่ำ ใช้ร่วมกันได้ ไม่ต้องมาประมูลแข่งขันกันแบบ 3G 4G แข่งกัน แต่แพงตรงเสาหรือ
Base Station ทั้งหลายจะต้องใช้มากกว่า 4G ถึง 60% สมมุติ 4G ใช้ 100 ต้น 5G ก็ต้องใช้ 160 ต้น China
Mobile, China Telecom, China Unicom รวมตัวกันตั้งบริษัทเพื่อแชร์เสากัน เพราะว่าประเทศใหญ่ ถ้าแชร์กัน
แบบนี้ก็คงสะดวกขึ้นมาก ฉะนั้นจึงเป็นสาเหตุที่ว่าทำไมจีนถึงเริ่มใช้ 5G ได้เร็ว

5G มีผลอย่างไร คือทุกครั้งที่มีความเปลี่ยนแปลงของจีนจะมีผลต่อเศรษฐกิจโลกมาก ตอน 3G เริ่มเกิด
จริงจัง คือเริ่มปรับปรุงครั้งแรก ยังไม่ก้าวหน้าประมาณปี 2000 หลังจากที่ 2G เริ่มใช้ในราวปี 1991-1992 2G
แตกต่างจาก 1G อย่างไรครับ 1G คือยุค Analog ยุค Analog มีมือถือที่เราใช้เป็นอย่างไร แต่ก่อนโทรศัพท์เครื่อง

หนึ่งตกเครื่องละเป็นแสนบาท และยุค 2G เกิดขึ้นเมื่อไหร่ ในวันคริสต์มาสของปี 1992 วันสำคัญของ 2G เพราะวันนั้นคือวันที่มีการส่ง SMS เป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์ เริ่มต้นยุค Digital อย่างจริงจัง ส่งคำว่าอะไรครับ เป็นประโยคประวัติศาสตร์เลย “Merry Christmas” และหลังจากนั้นปี 1993 Bill Clinton ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีสหรัฐและทำให้ 2G เฟื่องฟูอย่างมากด้วยการเปิดเสรีการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปิดเสรีการใช้อินเทอร์เน็ตในเชิงพาณิชย์

คุณลองไปดูประวัติของ Microsoft ประวัติของ Apple ประวัติของ Intel ประวัติของ Amazon ทุกบริษัทเริ่มแจ้งเกิดอย่างจริงจังในช่วงนี้ ประมาณในช่วงปี 1994-1995 ฉะนั้นนี่คือยุค 2G อีก 6-7 ปี เริ่มมี 3G แต่ยังไม่ได้ใช้เต็มที่ 3G ใช้เต็มที่มาก ๆ คือปี 2006 เพราะเริ่มเกิดระบบ Broadband ที่ต้องใช้ WIFI กันมากมาย ในปี 2007 สตีฟ จอบส์ ประกาศที่ซานฟรานซิสโกเปิดตัวสมาร์ทโฟนในเชิงพาณิชย์รุ่นแรกของโลก คือ iPhone 1 ซึ่งแตกต่างจากมือถือที่ใช้ก่อนหน้านี้อย่างไรครับ 1. เป็น Touch Screen ใช้มือแตะ ไม่ต้องกดปุ่มอีกต่อไปแล้ว 2. ทั้งเสียง ทั้งภาพ ทั้งวิดีโอ ทั้งอินเทอร์เน็ตรวมอยู่ในเครื่องเดียวหมดแล้ว เขาเรียกว่า Connected Technology และนี่เองที่ทำให้ Facebook ที่ตั้งบริษัทในปี 2005 ซึ่งตอนแรกไม่ค่อยมีอะไรเลย ไม่มีคนสนใจนัก ไม่มีใครรู้จักด้วยซ้ำ และมาเฟื่องฟูในปี 2007 แล้วก็เริ่มขยายตัวหลังจากนั้น และในปี 2009 เริ่มต้นยุค 4G อยู่ดี ๆ ก็เกิด Bitcoin ขึ้นมา และหลังจากนั้น AI เริ่มมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ ตอนนั้นยังไม่มีใครรู้จัก AI แต่ปี 2012 สำคัญมาก นักวิจัยของมหาวิทยาลัย Toronto ที่แคนาดาสามารถทำเทคโนโลยีจดจำภาพ Image Recognition ที่รวมถึง Facial Recognition เทคโนโลยีจดจำใบหน้า Google สามารถพัฒนาคอมพิวเตอร์ให้จดจำภาพให้รู้ว่าสัตว์ตัวไหนคือแมว ตัวไหนคือจิ้งจอก และก็จะเห็นได้ว่า 5-6 ปีที่ผ่านมา คือยุคของ AI และหลังจากนั้นเป็นอย่างไรร

ที่จีนเป็นผู้นำอยู่ในขณะนี้ก็คือ Iflytek ซึ่งเป็น Voice Recognition เทคโนโลยีการจดจำเสียง ไปพูดเสียงไว้ที่ไหนไม่ว่าในจีนหรือในโลกเครื่องมันบอกได้หมดเลยว่ามันเป็นเสียงของคุณหรือไม่ และข้อสำคัญพอเทคโนโลยีการจดจำเสียงเกิดขึ้นก็ทำให้เกิดเทคโนโลยีการแปลภาษา ตอนนี้เครื่องมืออย่างนั้นแปลได้ 40-50 ภาษา แต่ต่อไปนี่ล้ำมตงานแน่นอน และ 5G ที่จะเริ่มต้นในปีหน้า โดยมีบริษัท Huawei เป็นบริษัทบุกเบิกหนึ่งของโลก 5G เหนือกว่า 4G อย่างไร 1. เร็วกว่า 2. แรงกว่า 3. โกลกว่า 4. ถูกกว่า 5. ประสิทธิภาพสูงกว่า 5G เร็วกว่า 4G 10 เท่า และต่อไปจะเร็วกว่า 100 เท่า นี่เป็นประกาศของ Huawei และเมื่อเป็นอย่างนี้จะเกิดความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน เช่น รถยนต์ไร้คนขับ การปฏิวัติวงการแพทย์ จะมีการผ่าตัดข้ามทวีป ผ่าตัดออนไลน์ได้ นั่งอยู่ในเมืองจีนนั่งอยู่ในอเมริกาอาจารย์หมอสามารถปรึกษาอาจารย์ลูกศิษย์ที่โรงพยาบาลในไทยผ่าตัดคนไข้แบบ Real Time เพราะสามารถส่งข้อมูลได้เร็ว ทุกวันนี้ 4G ส่งมาเป็นอย่างไรครับ กว่าหมอจะส่งลูกศิษย์ได้เป็นอย่างไรร อาจล่าช้าเกินไป Delay อยู่ยาวนานหลายวินาที ฉะนั้นจะปฏิวัติวงการแพทย์อย่างที่ไม่เคย

ปรากฏมาก่อน แล้วจะมีผลมากต่อความเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อไปนี้ที่จะต้องให้ความสนใจ และข้อสำคัญที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า

มีเทคโนโลยีหนึ่งที่เขาเรียกว่า Narrowband Internet of Things คือข้อมูลจะเชื่อมโยงกันแบบ Narrow แนวนั่ง ส่วน Broadband จะเชื่อมโยงกันแบบแวนอน จะมีเสถียรและไปหมดเลย แต่ว่า Narrowband จะทำให้ข้อมูลไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่จะเชื่อมโยงกันได้อย่างรวดเร็ว และนี่เองที่จะทำให้ การใช้ Big Data และ Cloud Computing เกิดขึ้นอย่างมาก ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจว่าทำไมจีนทุ่มเทเรื่องนี้มากเพราะในอนาคตจะเกี่ยวพันกันทุกเรื่องไม่ว่าจะเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องความมั่นคง ฉะนั้นใครเป็นผู้นำในเทคโนโลยีนี้จะเป็นฝ่ายชนะ จีนอาจจะยังไม่เก่งเท่าอเมริกาในขณะนี้ แต่ว่าอาศัยคนที่มากกว่า การที่คนมากกว่าทำให้สามารถคัดเลือกคนและส่งเสริมไปเรียนต่อในด้านนี้ได้มากอย่างที่ทำอยู่ในขณะนี้

ถ้าไปดูการตื่นตัวของ การส่งเสริมเรื่อง AI ขณะนี้มีการเปิดการเรียนในวิชา AI เป็นร้อย ๆ วิชาในแต่ละมหาวิทยาลัย ไม่ใช่ว่าต้องเรียนไอทีโดยตรง เรียนจิตวิทยาก็สามารถเอา AI ไปใช้ได้ แทรกเข้าไปในทุกสาขาวิชา AR (Augmented Reality) กับ VR (Virtual Reality) จะมีบทบาทอย่างยิ่ง Virtual Reality หรือเรื่องเสมือนจริงก็เช่นอะไรครับ ถ้าพัฒนาไปแล้ว เราดูหนังจอเจ้าสนุกกว่านี้เยอะเพราะคุณสามารถเดินเข้าไปคุยกับตัวละครได้เลย การสอนประวัติศาสตร์ก็จะง่ายและสนุกสนานมากขึ้นเพราะเป็นภาพสมจริง อย่างสนามบินชาร์ล เดอ โกล ฝรั่งเศส เมื่อไม่นานมานี้มีคนไปทำธุรกิจใหม่ เพื่องฟูมากคือให้คนใส่แว่น VR เทียวปารีส ใช้เวลา 13 นาที และสุวรรณภูมิอีกไม่นานอาจจะมีพาเที่ยวรอบกรุงเทพ

ตอนนี้ก็จะทำให้เทคโนโลยีชนิดหนึ่งขยายตัวมากขึ้น คือ Sharing Economy เศรษฐกิจต่อไปนี้จะไม่ใช่ Ownership Economy ต่อไปนี้คือ Partnership Economy จะมีการแชร์กันอย่างกว้างขวางในเรื่องต่าง ๆ เช่น ในตอนนี้ที่เกิดขึ้นแล้วเพื่องฟูแน่นอนอีกไม่กี่ปีข้างหน้า คือ Sharing Office Space ญู่ปุ่นเกิดมากและก็เพื่องฟูมาก แชร์สูทกัน ให้เช่าสูท เขาบอกคนญู่ปุ่นสมัยนี้ประหยัด ไม่ค่อยสังสรรค์กับเพื่อน กลับบ้านเร็ว ไม่ต้องใช้สูทมาก ปีหนึ่งใช้สูทไม่กี่ชุดก็พอแล้ว ก็เลยทำให้ยอดขายสูทหายไป 25% ธุรกิจขายสูทประสบปัญหา ก็จะมีพวกบริษัทบางรายที่ทำธุรกิจแบบนี้ก็บอกว่าไม่ต้องซื้อมาเช่าได้ 4 ชุด ชุดละ 2 ตัว ชุดร้อนสูทก็บางหน่อย ใส่สบาย ฉะนั้นแล้วปีหนึ่งสามารถใช้สูทได้ 8 ตัวในราคาแค่ครึ่งเดียว ธุรกิจตัดสูทก็ไม่ถูกกระทบ แกรมยังดีขึ้นด้วยซ้ำไป นี่คือตัวอย่างของ Sharing Economy ซึ่งเกิดจากพัฒนาการของ Digital Technology กล่าวกันว่า Startup Talent รุ่นใหม่เวลาจะไปสร้าง Office นั้นแพงเกินไป แต่ว่าถ้าไปเช่า อาจเช่าเป็น Studio ก็ได้ ทำให้ได้เจอพวกเดียวกัน มากคุยกันปรึกษาหารือกันว่าทำอะไรต่าง ๆ วัฒนธรรมตัวนี้ริเริ่มไปตามลำดับ เหมือนกับ Silicon Valley Culture เกิดจาก Silicon Valley ก่อน แล้วทำให้พวกนักการเงินเข้าร่วม มหา Partner แล้วเมืองไทยไม่มีทางหนีแนวทางนี้

แน่นอน ถ้าไม่เกิดความขัดแย้งระหว่างอเมริกากับจีน ความเปลี่ยนแปลงนี้จะเร็วและจะมีผลมากต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกในทางบวก

อดีตเอกอัครราชทูตวิบูลย์ คุณสกุล: มี 2-3 ประเด็น Sharing Economy จีนก็อ้างล่าสุดที่เราน่าจะเคยเห็นพวกแชร์จักรยานใช้ QR Code เขาถือว่าเป็นนวัตกรรมยุคใหม่ 1 ใน 4 อย่างอื่นไม่ต้องพูดถึง มีรถไฟความเร็วสูงด้วย มีเรื่องหนึ่งที่ไม่อยากให้ข้ามไป อาจารย์พูดถึง Urbanization พวกเราที่สนใจจีนที่มาวันนี้ ผมอยากจะลงไปในรายละเอียดชนิดหนึ่ง ในความฝันจีนก็คือปี 2049 หรือ 2050 นอกจากจะให้จีนเป็นประเทศสังคมนิยมสมัยใหม่ที่ทันสมัยและน่าอยู่แล้ว อีกข้อหนึ่งที่สำคัญคือให้ชนชั้นกลางมีเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากร ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของยุทธศาสตร์นี้คือแรงงานจรในจีนหรือแรงงานพลัดถิ่นในจีน ไม่น่าเชื่อว่ามีตัวเลข 200-250 ล้านคน แล้วคนพวกนี้อยู่แถวเซี่ยงไฮ้ อยู่แถวปักกิ่ง หรือที่ไหนก็แล้วแต่ เขาไม่มีสิทธิเยี่ยมคนที่อยู่ในเมืองนั้นเลย

จีนมีระบบหนึ่งซึ่งสำคัญมากคือระบบการลงทะเบียนที่อยู่ ถ้าเกิดไม่ลงทะเบียนในเมืองนั้น ไม่มีสิทธิซื้อรถ ไม่มีสิทธิซื้อคอนโดมิเนียม และลูกก็ไม่สิทธิเรียนที่เมืองนั้น เพราะฉะนั้นยุทธศาสตร์นี้จริง ๆ แล้วก็คือสิ่งที่รองรับการที่จะทำให้ปี 2020 มีชนชั้นกลางเพิ่มจาก 250 เป็น 500 ล้านคน และในปี 2049 หรือ 2050 เพิ่มเกินครึ่งหนึ่งของประชากร ก็คือประชากรพวกที่เป็น Netizens ทั้งหลายตอนนี้ เหตุผลที่ว่าทำไมต้องมี ก็เพราะว่าถ้าเกิดเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์แล้ว ฝั่งการส่งออกต่อไปไม่ได้เต็มที่แล้ว ก็ต้องพึ่งการบริโภคภายในและภาคบริการต่าง ๆ พอพูดถึงประเด็นนี้ เพิ่มชนชั้นกลางจะเป็นไปได้อย่างไร มาจากไหน คำตอบคือพอ Register เสร็จซื้อรถซื้อบ้านได้เลย เป็นวิธีการหนึ่งของจีนที่จะคุมไม่ให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่มากในประเทศจีน เพราะจำนวนประชากรมาก คนพวกนี้ตอนนี้เริ่มเรียกร้องอย่างมากและก็เกิดปัญหาสังคมตามขึ้นมาเรื่อยๆในเมืองจีนขณะนี้ เพราะว่าพ่อแม่ต้องมาทำงานแถวในเมืองแล้วปล่อยให้ปู่ย่าตายายอยู่กับลูก เป็นปัญหาใหญ่ และเป็นวาระแห่งชาติของจีน

ในขณะนี้คน 800 ล้านคนที่เป็นประชากรอินเทอร์เน็ตทั้งหลาย พวกนี้จะเป็นฐานบริโภค ตอนผมอยู่ที่เมืองจีน เราทำ Weibo เหมือนทวิตเตอร์ ก่อนผมเกษียณมี Fanclub รวมทั้งหมดแสนกว่าคน พวกนี้ทั้งหมดเป็นประชากรรุ่นใหม่หมด เป็นประชากรอินเทอร์เน็ต คนพวกนี้สำคัญมาก คือชนชั้นกลาง คือคนรุ่นใหม่ในจีนซึ่งจะเป็นอนาคตของความสัมพันธ์ ที่น่าสนใจผมพูดในหลายเวทีคือ Approach ของเราต้องไม่ผิดอีกต่อไป เราคิดว่าไทยจีนไม่ใช่อื่นไกล เป็นพี่น้องกัน ก็ใช้นะครับ แต่คนรุ่นใหม่เหล่านี้ไม่ได้มีใครมานับญาติกับเราเท่าไร เขาสนใจว่าเรามีอะไรดีจะนำเสนอ คนรุ่นใหม่ของจีนสนใจ Soft Power ของไทยทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ไทย

อาหารไทย ละครไทย ตุเรียนไทย หรือว่าทุกอย่างของเมืองไทย ทุกอย่างที่เป็น Soft Power ของเรา เขาสนใจทั้งหมด เพราะฉะนั้น Approach ตรงนี้ของเราก็ต้องถูกต้อง ไทยต้องไม่ไปหวังการนับญาติเพื่อตีสินกับจีนเหมือนเมื่อก่อน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ Soft Power ของไทย เพราะฉะนั้น สมมุติฐานออกมาแบบนี้ว่า การเมืองเปลี่ยนมาก็เปลี่ยนไป สภาพการเมืองความมั่นคงก็เป็นไปตามสถานการณ์ รัฐบาลผ่านมาก็ผ่านไป แต่ถ้าเกิดคนเขาชอบตุเรียน ยิ่งงี้ก็ต้องชอบ ถ้าชอบดูหนังไทย ชอบต้มยำกุ้ง ชอบผลไม้ไทย ชอบดูการแสดงไทยแล้วยิ่งงี้เขาก็ต้องชอบ อันนี้ต่างหากที่ผมคิดว่าจะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

อันนี้ถือว่าต้องพูดเพราะว่าต่อไปถ้าเกิดทำธุรกิจเกี่ยวกับเงินอะไรทั้งหลาย ผมคิดว่าคนกลุ่มนี้สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนนี้คนพวกนี้ถูก Connect ด้วย Internet ทั้งหมด วันนั้นผมแจ๊ต แจ็ค หม่า วันที่เจอเขาที่ปักกิ่งเมื่อหลายเดือนที่แล้วผมบอกว่า ท่านสีจิ้นผิงต้องชื่นชมคุณมากนะ เพราะ Silk Road ทางบก ทางทะเล เกิดหลัง Silk Road ทาง Digital โดยเกิดขึ้นแล้วจริง ๆ เป็นโลกของ Platform ทั้งหมดเลย ในเรื่องนี้เงินล้านที่พูดถึงเมื่อกี้ในประเด็นที่อาจารย์พูดถึง ผมไปปักกิ่งวันก่อนมี 2 กรณี ไปปักกิ่งและไปฉงชิ่ง ปักกิ่งประเด็นแรกก็คือเรื่องใช้เงิน ผมซื้อเสื้อรวดเดียว 6 ตัว เขามองหน้า ผมบอกเขาว่าผมเคยมีบัญชีแต่ว่าตอนนี้ผมกลับไปอยู่เมืองไทยแล้ว ผมก็เลยเอาเงินสดให้ เขาก็เออึม อย่างที่ผมบอกไปว่า 1. ไม่ต้องการเสียเวลานับเงิน 2. สกปรก 3. ปัญหาเงินปลอม อันนี้ประเด็นหนึ่ง ส่วนฉงชิ่งผมเพิ่งไปอาทิตย์ที่แล้วนี่เอง อันนี้ก็เป็ผลพวงมาจากสงครามการค้า ผมโชคดีว่ามีเงินสดติดตัวไป คราวนี้ผมก็ไปซื้อเสื้อ พอซื้อเสร็จก็นำ Visa Card ออกมา เขาไม่รับ นำ Mastercard ก็บอกไม่รับ เพราะกระแสดอนนี้เอื้ออำนวยที่จะให้มีการต่อต้านของตะวันตกไปเลย ส่วนเรื่องเงินหยวนมีประเด็นหนึ่ง ถ้าเราจะตามเรื่องเงินหยวน ผมคิดว่ารัฐบาลจีนมีหลายกลยุทธ์ คอยตามให้ดี คือตอนนี้เงินคงยังไม่ให้เงินหยวนอ่อนกว่า 7 หยวนต่อดอลลาร์ เป็นอะไรที่ต้องตามอย่างมากเพราะเป็นอาวุธสำคัญอีกชนิดหนึ่ง

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: เห็นพวกเราฟังกันเงียบเลย เราควรจะต้องเวลาอีกสักชั่วโมงไหมครับ ผมคิดว่าเราได้ความรู้ที่ละเอียด เป็นขั้นเป็นอัน และเป็นข้อเท็จจริงจากวิทยากรทั้ง 2 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้จริง ๆ นะครับ เมื่อท่านไม่ถามผมจะถามแทนนะครับ ผมจะสรุปได้ไหมว่าเรื่องสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐคงจะไม่ร้ายแรง ใครมีคำถามอะไรที่ติดใจไหมครับ เชิญครับ

อดีตเอกอัครราชทูตวิบูลย์ คุสกุล: เรื่องเครื่องยนต์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทย หรือในอีกหลายประเทศ รวมทั้งประเทศในแถบยุโรปก็ไม่มีใครปฏิเสธเรื่องการท่องเที่ยวจีน จีนยังมีปัญหาในเรื่องสุขอนามัยอยู่พอสมควร คิดว่าจีนเริ่มปรับปรุงในส่วนนี้ ถ้าไปดูห้องน้ำในจีนก็ดีขึ้น

แล้วก็มีคนส่วนหนึ่งตอนนี้ในเมืองจีน ถ้าพูดถึงเรื่อง Soft Power ซึ่งจีนไม่ธรรมดา จีนเริ่มมีการปรับปรุง ผู้นำจีนก็รู้ปัญหานี้อย่างมากและได้พยายามรณรงค์ ในประเด็นท่องเที่ยวขอเสริมว่าตามการประเมินของ World Tourism Organization ของ UN คาดการณ์ว่าพอถึงค.ศ.2020 จีนจะออกไปเที่ยวต่างประเทศเกิน 100 ล้าน ซึ่งตอนนี้ก็เกินมากแล้ว เพราะฉะนั้นไม่มีใครปฏิเสธเรื่องนี้ได้ในศักยภาพของจีน ในขณะเดียวกัน เรื่องนี้ก็เป็นอาวุธสำคัญประการหนึ่ง ตอนนี้เราก็เริ่มมีปัญหาในส่วนนี้พอหลังจากเหตุการณ์ที่ภูเก็ต เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เป็นปัญหาโลกใหญ่ แต่ถ้าจีนไม่มาไทยจะมีปัญหา สรุปคือก็ยังมีผลสำคัญและคิดว่าถ้าดูอย่างจริง ๆ แล้วต้องใช้เวลา

ส่วนคำถามที่ เรื่องรถไฟความเร็วสูง อยากจะให้ข้อมูล ตอนผมอยู่ที่ไต้หวัน จริง ๆ แล้วรถไฟความเร็วสูงโดยธุรกิจรถไฟขาดทุน แต่ปีที่ผมย้ายจากไต้หวันเขาฉลองกันใหญ่เลยว่าขาดทุนเหลือแค่ 1,000 ล้าน จาก 4,000 ล้าน แต่การทำรถไฟความเร็วสูงกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งเกาะเลย เพราะฉะนั้นประเด็นเรื่องรถไฟความเร็วสูง จริง ๆ แล้วประเทศไทยมี 2 ส่วน คือ รถไฟไทยจีนที่สร้างจากนครราชสีมา-กรุงเทพฯ และจากกรุงเทพฯ-พัทยา ไทยก็บอกกับจีนว่าเราคาดหวังว่าจะเชื่อมต่อกันเพราะจะได้เป็นเพิ่มมูลค่า ทำไมจะไม่เชื่อมต่อกันในเมื่อความเร็ว 250 กม./ชม. เหมือนกัน ราง 1.435 เมตรเท่ากัน ก็ต้องเชื่อมต่อกันให้ได้ แล้วไทยบอกว่าจีนต้องทำส่วนนี้ให้เป็นที่ยอมรับของภาคประชาสังคมก่อน ถึงจะสามารถต่อไปถึงหนองคายได้ ไทยไม่ได้ปฏิเสธในส่วนหนองคายเลย แล้วรูปแบบที่น่าสนใจคือ PPP ก็คือให้เอกชนรับความเสี่ยง เพราะฉะนั้นรถไฟความเร็วสูงเส้นจากกรุงเทพฯ-พัทยา ที่จะใช้ PPP ให้เอกชนรับความเสี่ยง ไม่มีใครต่อต้าน ก็ให้เอกชนรับความเสี่ยงไป ให้เขาบริหารจัดการให้ส่วนนี้

ผมพูด Keynote วันก่อนทำทนายว่าถ้าเผื่อจีนประมูลได้ จีนต้องนำเทคโนโลยีที่ดีที่สุดของจีนมา Showcase ที่นั่นนะ เพราะว่าถ้าเกิดจีนทำให้เป็นที่ยอมรับแล้ว ก็ทำให้การทูตรถไฟความเร็วสูงของจีนประสบความสำเร็จ ในการเจรจาของจีนก็จะเจรจากันแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล แต่ภาคประชาสังคมก็อาจสำคัญไม่ยิ่งหย่อน เพราะว่าประชาชนต้องยอมรับเห็นประโยชน์ร่วมกันด้วยถึงจะเป็นประโยชน์และเริ่มโครงการได้ ในส่วนนี้ในเมืองจีนขณะนี้แทบจะขาดรถไฟความเร็วสูงไม่ได้เลย และผมก็มองว่าเส้นกรุงเทพฯ-พัทยา-อุตุระภา น่าสนใจ เพราะไม่คุ้มอยู่แล้วที่จะไปสนามบินขึ้นเครื่องบินและไม่ต้องไปแข่งกับสายการบินราคาประหยัด

ผมคิดว่าประเทศไทยควรที่จะมีการคมนาคมที่ทันสมัย เพราะฉะนั้นคิดว่าโครงการในลักษณะนี้ให้เอกชนลงไปรับความเสี่ยงดู ถ้าไม่ทำตรงนี้วิสัยทัศน์ของประเทศไทย มันคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ไม่มีทางเพราะไม่มีเครื่องยนต์ที่จะขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจโตได้ 5% ต่อปี

ศ.ดร.สุรชัย ศิริไกร: ขอบคุณาจารย์ทุกท่านด้วยนะครับที่มาให้ความรู้เราอย่างละเอียด แล้วก็เสียใจสำหรับคนที่ไม่ได้ฟังนะครับ เพราะฉะนั้นด้วยเวลาที่เรจำกัด เราก็เกินมานิดหน่อยแต่คิดว่าคุ้มค่ามากนะครับ

MONGOLIA

CHINA

NORTH KOREA

SOUTH KOREA

JAPAN

BHUTAN

NEPAL

BANGLADESH

BURMA

VIETNAM

LAOS

THAILAND

CAMBODIA

PHILIPPINES

MALAYSIA

INDONESIA